

Lagrådsremiss

Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 7 maj 2026

Camilla Waltersson Grönvall

Cecilia Torstensson
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår nya bestämmelser om elektronisk övervakning för att under vissa förutsättningar kunna kontrollera att barn och unga som är skyldiga att följa ett visst villkor gör det. Villkoret innebär en skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad under vissa tider enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Syftet med förslagen är att förebygga och förhindra att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet. Elektronisk övervakning föreslås endast få beslutas om

- det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av villkoret,
- det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa villkoret och att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet, och
- barnet eller den unge har fyllt 13 år, men inte 21 år.

Dessutom föreslås att det är förvaltningsrätten som ska besluta om elektronisk övervakning efter ansökan av socialnämnden. Det föreslås också att Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	13
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	14
2.4	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)	16
3	Ärendet och dess beredning	17
4	Utgångspunkter för förslagen om elektronisk övervakning	17
4.1	En ny lag med bestämmelser om omhändertagande för vård av barn och unga	17
4.2	Lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan	18
4.2.1	Insatser utan samtycke	18
4.2.2	Särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad	19
4.2.3	Tillfälliga undantag från skyldigheten att uppehålla sig i bostaden	20
4.2.4	Uppföljning och kontroll	21
4.2.5	Upphörande och omprövning	21
4.2.6	Konsekvenser vid bristande efterlevnad	21
4.2.7	Insatser enligt den nya lagen inom ramen för påföljden ungdomsvård	22
4.3	Elektronisk övervakning i vissa andra sammanhang	22
4.3.1	Vilka använder elektronisk övervakning i dag?	22
4.3.2	Elektronisk övervakning som ett led i verkställighet av vissa påföljder	23
4.3.3	Annan lagstiftning som tillåter elektronisk övervakning	27
4.4	Erfarenheten från Danmark av elektronisk övervakning på det socialrättsliga området	29
4.5	Uppdrag till Statens institutionsstyrelse	31
5	Det ska införas en möjlighet att besluta om elektronisk övervakning för vissa barn och unga	32
6	Regleringen om elektronisk övervakning	43
6.1	Förvaltningsrätten ska pröva frågor om elektronisk övervakning efter ansökan av socialnämnden	43
6.2	Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen	47

6.3	Förutsättningar för när elektronisk övervakning får beslutas	52
6.4	Åldersgräns för elektronisk övervakning.....	68
6.5	Ett beslut om elektronisk övervakning ska gälla omedelbart och för viss tid	73
6.6	Innehållet i en ansökan om elektronisk övervakning.....	79
6.7	Närmare bestämmelser om verkställigheten.....	82
6.7.1	Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse om rättsens beslut	82
6.7.2	Montering av övervakningsutrustning och kontroll av larm	83
6.7.3	Statens institutionsstyrelse ska genast upplysa socialnämnden om verkställigheten.....	86
6.7.4	Bemyndigande.....	87
6.8	När förutsättningarna för elektronisk övervakning ändras	89
6.8.1	Upphörande av elektronisk övervakning	89
6.8.2	Ändringar av det särskilda villkoret under pågående övervakning	92
6.9	Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning	94
6.10	Vissa bestämmelser om handläggningen och delegation	98
6.11	Offentligt biträde, barns rätt att föra sin talan och ställföreträdare	103
6.12	Ett barn eller en ung person får inte vara elektronisk övervakad enligt flera regelverk	112
6.13	Åtgärder när barnet eller den unge inte medverkar till övervakningen.....	114
6.14	Bestämmelser om överklagande	116
6.15	Offentlighet och sekretess	118
6.16	Uppgifter från övervakningen	122
7	Personuppgiftsbehandling	127
8	Förslagets förenlighet med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter.....	140
9	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	156
10	Konsekvenser av förslagen	158
10.1	Ekonomiska konsekvenser	158
10.2	Konsekvenser för barn och unga	164
10.3	Konsekvenser för det kommunala självstyret.....	170
10.4	Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	171
10.5	Konsekvenser för jämställdheten.....	174
10.6	Konsekvenser för integrationen.....	175
10.7	Övriga konsekvenser	177
10.8	Lagändringarna ska följas upp.....	178

11	Författningskommentar.....	180
11.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas	180
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	198
11.3	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	199
11.4	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).....	201
Bilaga 1	Utdrag av sammanfattning av promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30).....	202
Bilaga 2	Promemorians lagförslag i relevanta delar	209
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna beträffande promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas	228
Bilaga 4	Sammanfattning av utkast till Lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga	230
Bilaga 5	Utkastets förslag till lagtext.....	231
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna beträffande utkast till Lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga.....	242
Bilaga 7	Sammanfattning av lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan.....	243
Bilaga 8	Lagrådsremissens lagförslag i relevanta delar.....	244

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,
2. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

dels att nuvarande 9 kap. 6 § ska betecknas 9 kap. 8 §,

dels att 7 kap. 1 och 2 §§, 8 kap. 2 § och 10 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 9 kap. 6 § ska sättas närmast före 9 kap. 8 §,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 5 a kap., och tio nya paragrafer, 6 kap. 9–16 §§ och 9 kap. 6 och 7 §§, och närmast före 6 kap. 9, 15 och 16 §§ och 9 kap. 6 § nya rubriker av följande lydelse.

5 a kap. Elektronisk övervakning av villkor om att uppehålla sig i bostaden

Förutsättningar för elektronisk övervakning

1 § Ett särskilt villkor som socialnämnden har beslutat om enligt 4 kap. 3 § 5 får, helt eller delvis, kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av villkoret.

Ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att

1. barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret, och
2. den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

2 § Ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om skälen för övervakningen väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge.

Ett beslut om elektronisk övervakning får inte meddelas

1. för barn som är under 13 år, eller
2. om sådan övervakning av barnet eller den unge verkställs enligt bestämmelser i annan lag.

Ansökan och beslut

3 § Beslut om elektronisk övervakning meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Om rätten beslutar att barnet eller den unge får övervakas elektroniskt ska tid och plats för övervakningen samt övervakningens varaktighet anges i beslutet.

4 § Socialnämndens ansökan ska innehålla en redogörelse för

- barnets eller den unges förhållanden,
- de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt,
- tidigare vidtagna åtgärder,
- vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och på vilket sätt den har lämnats, och
- barnets och vårdnadshavarens eller den unges inställning till den elektroniska övervakningen.

Ansökan ska även innehålla en kopia av nämndens beslut om det särskilda villkor som ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten

5 § Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. I det ansvaret ingår att skyndsamt kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på.

Montering och borttagning av utrustning

6 § Statens institutionsstyrelse ska montera den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. Vid monteringen ska en socialsekreterare närvara.

När den elektroniska övervakningen har upphört ska myndigheten genast ta bort den utrustning som har använts för övervakningen.

Om en ny ansökan om elektronisk övervakning handläggs i förvaltningsrätten när övervakningen upphör får myndigheten avvakta med att ta bort utrustningen till dess att rätten har meddelat sitt beslut.

Begäran om Polismyndighetens närvaro

7 § Polismyndigheten ska på begäran av Statens institutionsstyrelse eller socialnämnden närvara vid montering och borttagning av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen.

En begäran enligt första stycket får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver användas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Den som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och en närstående till honom eller henne som behövs för planeringen och genomförandet av närvaron.

Upplysningskyldighet för socialnämnden och Statens institutionsstyrelse

8 § När en domstol har beslutat i en fråga om elektronisk övervakning ska socialnämnden genast upplysa Statens institutionsstyrelse om beslutet och lämna de uppgifter som behövs för verkställigheten av övervakningen.

9 § Statens institutionsstyrelse ska, efter kontroll av orsaken till ett larm, genast upplysa socialnämnden om den elektroniska övervakningen har avbrutits eller om den visar att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkor som kontrollen avser. Myndigheten bör även, när det är lämpligt, informera socialnämnden om sådana tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande.

10 § Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse när den elektroniska övervakningen helt eller delvis ska upphöra enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 och 7 §§.

Uppgifter från den elektroniska övervakningen

11 § Den utrustning som används för den elektroniska övervakningen får vara aktiverad endast under de tider som barnet eller den unge får övervakas enligt domstolens beslut.

Statens institutionsstyrelse ska säkerställa att inga uppgifter tas fram om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats som framgår av domstolens beslut.

12 § Uppgifter från den elektroniska övervakningen får bevaras i högst två månader.

När uppgifterna inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Bemyndigande

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om den elektroniska övervakningen.

*Lydelse enligt lagrådsremissen Föreslagen lydelse
Förebyggande insatser inom
socialtjänsten till skydd för barn
och unga vid bristande medverkan*

6 kap.

Offentligt biträde

9 §

Ett offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och för barnets vårdnadshavare

1. i mål om elektronisk övervakning, eller

2. när barnet, den unge eller vårdnadshavaren uttrycker en vilja

att överklaga socialnämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning.

Ett offentligt biträde ska inte förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas.

10 §

Om ett offentligt biträde behövs både för ett barn och för barnets vårdnadshavare ska olika biträden förordnas. Om det saknas motstridiga intressen mellan dem, ska dock ett gemensamt biträde förordnas.

11 §

Den som är förordnad som ett offentligt biträde enligt 9 § för ett barn som är under 15 år är utan särskilt förordnande också barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser, om det offentliga biträdet inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren.

12 §

Den som enligt 9 § har rätt till ett offentligt biträde får själv ansöka om och fullfölja sin talan i fråga om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne.

En ansökan lämnas in till socialnämnden, förvaltningsrätten eller en annan domstol som handlägger målet.

13 §

Socialnämnden ska, så snart behov av ett offentligt biträde uppkommer enligt 9 § första stycket 2, anmäla det till förvaltningsrätten.

När en ansökan om ett offentligt biträde kommer in till socialnämnden, ska nämnden skyndsamt lämna över ansökan till den domstol som enligt 14 § ska pröva frågan.

14 §

Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I fall som avses i 9 § första stycket 2 prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Muntlig förhandling

15 §

I mål om elektronisk övervakning ska förvaltningsrätten hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövligt.

Nämndemän i kammarrätten

16 §

Vid handläggning av mål om elektronisk övervakning i kammarrätten ska nämndemän ingå i rätten.

7 kap.

1 §

Ett beslut om insatser eller särskilda villkor gäller omedelbart.

Ett annat beslut enligt denna lag gäller också omedelbart, om *socialnämnden* inte bestämmer något annat. Ett annat beslut av *socialnämnden* enligt denna lag gäller också omedelbart, om *nämnden* inte bestämmer något annat.

Även ett beslut av domstol om elektronisk övervakning gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

2 §

Ett beslut om insatser *eller* särskilda villkor ska gälla för en viss tid. Ett beslut om insatser, särskilda villkor *eller elektronisk övervakning* ska gälla för en viss tid.

Ett beslut om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att barnet eller den unge under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får gälla för högst sex månader i taget.

Ett beslut om elektronisk övervakning får gälla för högst tre månader i taget.

8 kap.

2 §

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser *eller* särskilda villkor *enligt denna lag eller ett beslut om provtagning* för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 5 kap. 5 § får socialnämnden kalla honom eller henne till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att följa beslutet.

När det gäller ett barn ska även samtalet.

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser, särskilda villkor, provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 5 kap. 5 § *eller elektronisk övervakning enligt 5 a kap. 3 §* får socialnämnden kalla honom eller henne till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att följa beslutet.

barnets vårdnadshavare kallas till

9 kap.

Upphörande av elektronisk övervakning

6 §

Om förutsättningarna för elektronisk övervakning inte längre är uppfyllda ska socialnämnden besluta att övervakningen ska upphöra.

Övervakningen ska också upphöra när

1. det särskilda villkor som kontrollen avser upphör, eller

2. barnet eller den unge börjar övervakas elektroniskt enligt bestämmelser i någon annan lag.

7 §

Om det särskilda villkoret ändras, eller om det enligt 4 kap. 8 § beslutas om ett undantag från villkoret, ska den elektroniska övervakningen upphöra på de tider och platser som inte längre omfattas av villkoret efter ändringen eller undantaget.

10 kap.

1 §

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. insatser eller särskilda villkor till vårdnadshavare,

2. insatser eller särskilda villkor till barn och unga, *eller*

2. insatser eller särskilda villkor till barn och unga,

3. *upphörande av elektronisk övervakning, eller*

3. vite.

4. vite.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 §

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten *utom i mål om elektronisk övervakning.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 7 a § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:190 Föreslagen lydelse

7 a §¹

I sammanställningar av personuppgifter får det inte tas in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden.

Undantag från första stycket gäller för

1. uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten som innebär myndighetsutövning och om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på,

2. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring,

3. tillsynsverksamhet som bedrivs av Inspektionen för vård och omsorg,

4. administration som bedrivs av Statens institutionsstyrelse centralt,

5. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, *och*

5. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall,

6. verksamhet enligt lagen (2026:000) om utredningar för att förebygga suicid. *och*

6. verksamhet enligt lagen (2026:000) om utredningar för att förebygga suicid, *och*

7. verksamhet vid Statens institutionsstyrelse som avser verkställighet av elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Uppgift som avslöjar medlemskap i fackförening får aldrig tas in.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2026:000.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 7 och 15 §§ och 35 kap. 20 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:132 Föreslagen lydelse

26 kap.

7 §¹

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, *eller*
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal,
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659),
eller
6. beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Lydelse enligt prop. 2025/26:190 Föreslagen lydelse

15 §²

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13 och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6, 10 a och 10 b §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6, 10 a och 10 b §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna, *eller beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om*

¹ Senaste lydelse 2026:000.

² Senaste lydelse 2026:000.

insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Lydelse enligt lagrådsremissen Föreslagen lydelse
Förebyggande insatser inom
socialtjänsten till skydd för barn
och unga vid bristande medverkan

35 kap.

20 §³

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten eller insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omhändertagande för vård av barn och unga inom socialtjänsten eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken,

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare, *eller*

6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 13 kap. 1 eller 6 § lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga.

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare,

6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 13 kap. 1 eller 6 § lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga, *eller*

7. ärende om närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

³ Senaste lydelse 2026:000.

2.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Härigenom föreskrivs att 30 kap. 6 a § socialtjänstlagen (2025:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen Föreslagen lydelse
Förebyggande insatser inom
socialtjänsten till skydd för barn
och unga vid bristande medverkan

30 kap.

6 a §

I fråga om lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas får socialnämnden endast delegera beslutanderätten till ett utskott i ärenden som anges i följande bestämmelser i den lagen:

1. insatser till eller särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga enligt 3 kap. 1, 4 och 5 §§ och 4 kap. 1, 3 och 5 §§,

2. särskilt övervägande av behov av insatser till och särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga enligt 3 kap. 6 § och 4 kap. 6 och 7 §§,

3. läkarundersökning enligt 6 kap. 2 §,

4. drogtest enligt 5 kap. 5 §,

5. övervägande av om insatser och särskilda villkor fortfarande behövs enligt 9 kap. 1 §,

6. tillfälligt undantag från ett särskilt villkor enligt 4 kap. 8 §,

7. ansökan om elektronisk övervakning enligt 5 a kap. 3 §,

7. upphörande av insatser och särskilda villkor enligt 9 kap. 2 §,

8. upphörande av insatser, särskilda villkor och elektronisk övervakning enligt 9 kap. 2 och 6 §§,

8. vite enligt 8 kap. 1 §, och

9. vite enligt 8 kap. 1 §, och

9. begäran om hjälp av Polismyndigheten enligt 11 kap. 1 §.

10. begäran om hjälp av Polismyndigheten enligt 11 kap. 1 §.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringskansliet beslutade i april 2022 att ge en utredare i uppdrag att biträda Socialdepartementet med att utreda om det bör införas en möjlighet för socialnämnder att besluta om öppna insatser till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga utan att vårdnadshavare och barn har lämnat sitt samtycke (S 2022/02322). Vissa ändringar av uppdraget beslutades i juli 2023 (S2023/02315) och april 2024 (S2024/00873). I november 2024 överlämnade utredaren promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30). I promemorian föreslås en ny lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas. Enligt den föreslagna lagen ska socialnämnden bl.a. kunna besluta om en särskild föreskrift om skyldighet för den som är under 21 år att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Dessutom föreslås att socialnämnden ska kunna besluta att efterlevnaden av en sådan särskild föreskrift ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. En sammanfattning av relevanta delar av promemorian och de författningsförslag som lämnas där finns i *bilagorna 1* och *2*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Socialdepartementet (S2024/02012).

För att komplettera beredningsunderlaget har ett utkast till lagrådsremiss tagits fram och remissbehandlats (S2026/00342). I utkastet behandlas och kompletteras de delar av promemorians förslag som rör elektronisk övervakning. En sammanfattning av utkastet finns i *bilaga 4* och utkastets lagförslag finns i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats och i Socialdepartementet (S2026/00342).

I denna lagrådsremiss behandlas promemorians förslag vad gäller elektronisk övervakning och utkastets förslag.

Regeringen har den 16 april 2026 beslutat lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan. Där behandlas övriga förslag i promemorian. En sammanfattning av relevanta delar av lagrådsremissen och de lagförslag som lämnas där finns i *bilagorna 7* och *8*. De förslag som lämnas i denna lagrådsremiss har utformats med utgångspunkt i dessa förslag.

4 Utgångspunkter för förslagen om elektronisk övervakning

4.1 En ny lag med bestämmelser om omhändertagande för vård av barn och unga

I dag har en socialnämnd möjlighet att med stöd av 22 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, besluta om

förebyggande insatser i öppna former, s.k. mellantvång, när barn och unga som inte har fyllt 20 år genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande kan antas behöva beredas tvångsvård med stöd av 3 § LVU om beteendet fortsätter och samtycke till insatsen saknas. I promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30), här benämnd promemorian, föreslås att 22 § LVU upphävs och att de rättsliga förutsättningarna för att besluta om insatser i öppna former till barn och unga när samtycke saknas ändras så att beslut kan fattas såväl tidigare som i fler fall än i dag enligt en ny lag om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Den 19 mars 2026 beslutade regeringen lagrådsremissen För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga, här benämnd lagrådsremissen om omhändertagande. Där föreslås att lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ersätts av en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga och en ny lag om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården. I lagrådsremissen om omhändertagande konstaterar regeringen att det är av stor vikt att förebyggande insatser kan vidtas innan det blir aktuellt med ett omhändertagande för vård. Regeringen bedömer dock att bestämmelsen i 22 § LVU inte ska föras över till den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga samt anför som skäl för den bedömningen att regeringen har för avsikt att gå vidare med de förslag som lämnas i promemorian och att bestämmelser om förebyggande insatser och vilka åtgärder som kan beslutas alltså bör regleras i en separat lag i likhet med det som föreslås i promemorian.

4.2 Lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan

Den 16 april 2026 beslutade regeringen lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, här benämnd lagrådsremissen om förebyggande insatser. I det här avsnittet redogörs övergripande för de delar av förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser som har direkt relevans för de ställningstaganden som görs i den här lagrådsremissen. Förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser har utformats med beaktande av förslagen i lagrådsremissen om omhändertagande.

4.2.1 Insatser utan samtycke

För att säkerställa att barn och unga får nödvändigt stöd i ett tidigare skede, innan problemen har hunnit bli allvarliga, föreslås i lagrådsremissen om förebyggande insatser att det införs en ny lag; lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

De egna betenden som ska kunna ligga till grund för insatser enligt den nya lagen är

1. skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel,
2. brottslig verksamhet, eller
3. något annat socialt nedbrytande eller destruktivt beteende.

Socialnämnden föreslås få besluta att ett barn (en person under 18 år) eller en ung person (18–20 år) ska delta i en eller flera insatser om

1. det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge kommer att utveckla ett sådant beteende eller han eller hon redan uppvisar ett sådant beteende,
2. insatserna bedöms förebygga eller förhindra beteendet, och
3. det kan antas att insatserna inte kan ges med samtycke av barnets vårdnadshavare och, när barnet har fyllt 15 år, av honom eller henne själv respektive av den unge.

4.2.2 Särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad

Vid beslut om insatser till barn och unga enligt den nya lagen föreslås att socialnämnden också ska få besluta att barnet eller den unge ska följa ett eller flera särskilda villkor knutna till sådana områden i barns och ungas levnadssätt som normalt sett utgör skydds- respektive riskfaktorer. Uttrycket särskilda villkor motsvarar uttrycket särskilda föreskrifter i promemorian. Ett av dessa villkor avser en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Skyldigheten får inträda tidigast kl. 18.00 och pågå som längst till kl. 07.00 nästföljande dag. Beslut om särskilda villkor kan fattas såväl i samband med ett beslut om insatser som vid en senare tidpunkt under tiden som insatsen pågår. Ett särskilt villkor får beslutas även om barnet eller den unge medger det särskilda villkoret. Precis som vid beslut om insatser får beslut om särskilda villkor bara fattas om ett sådant beslut är proportionerligt och bedöms vara till barnets eller den unges bästa. För att barnet eller den unge ska kunna efterleva beslutet måste det formuleras så att det är tydligt för barnet eller den unge vad som förväntas av honom eller henne.

Syftet med ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad är enligt lagrådsremissen att säkerställa barns och ungas trygghet och säkerhet genom att skydda dem från att vistas på olämpliga platser vid olämpliga tider. De barn och unga som främst kan gynnas av ett sådant särskilt villkor är således de som vistas utanför bostaden under olämpliga tider, dvs. kvälls- och nattetid, utan tillsyn av sina vårdnadshavare eller andra trygga vuxna och som därigenom riskerar att involveras i kriminella handlingar. En ytterligare positiv effekt av ett sådant villkor kan vara att barnets eller den unges behov av tillsyn, struktur, rutiner och dygnsvila tillgodoses.

Med bostad avses enligt lagrådsremissen den plats där barnet eller den unge regelmässigt tillbringar sin dygnsvila eller kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila under en överskådlig framtid. Barnets eller den unges folkbokföring är således inte avgörande. Med annan

anvisad plats som kan likställas med bostad avses sådan plats där barnet eller den unge vistas med viss regelbundenhet och som omfattar övernattnig. Det kan t.ex. avse någon närståendes bostad, som en mor- eller farförälder, där barnet eller den unge vistas.

Att skyldigheten att uppehålla sig i bostaden får inträda tidigast kl. 18.00 och pågå som längst till kl. 07.00 nästföljande dag hindrar inte att socialnämnden bestämmer tiden till ett kortare intervall i det enskilda fallet. Om barnet eller den unge har en fritidsaktivitet som bidrar till en positiv utveckling hos barnet eller den unge ska detta beaktas. Skyldigheten att uppehålla sig i bostaden eller annan jämförbar plats bör inte vara mer ingripande än vad som rimligen kan förväntas av barn och unga i motsvarande ålder eller med motsvarande mognadsnivå. Andra omständigheter av betydelse vid bedömningen av skyldighetens omfattning är om barnet eller den unge vid några tillfällen har begått mindre brott, såsom ringa stöld, eller uppvisat ett destruktivt beteende, såsom uppträtt hotfullt eller på annat sätt stört omgivningen, under särskilda tidpunkter. För vissa barn och unga kommer det särskilda villkoret att få bäst effekt om det omfattar någon eller några vardagar, medan för andra kan villkoret fylla en viktigare funktion under helgen. Hur det särskilda villkoret ska utformas behöver anpassas till varje enskild situation. Socialnämnden bör även beakta och noggrant utreda barnets eller den unges hemförhållanden så att varken barnet eller den unge, eller dennes familj, utsätts för risker till följd av beslutet.

Ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får gälla för högst sex månader i taget, dock som längst till dess att insatserna till barnet eller den unge upphör. Socialnämnden får dock besluta att ett särskilt villkor får fortsätta att gälla under tre månader från det att insatserna har upphört, om det finns särskilda skäl.

Ett särskilt villkor får beslutas även för barn och unga som vårdas i det egna hemmet med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga, om det behövs med hänsyn till barnets eller den unges hälsa eller utveckling. När barnet eller den unge skrivs ut från ett särskilt ungdomshem eller annat hem för vård eller boende eller har villkorligt frigetts från ett fängelsestraff ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om insatser och särskilda villkor till barnet eller den unge. Socialnämnden ska också särskilt överväga om det finns behov av att besluta om särskilda villkor när nämnden beslutar om vård i det egna hemmet med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga.

4.2.3 Tillfälliga undantag från skyldigheten att uppehålla sig i bostaden

Den enskilde ska enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser kunna ansöka om tillfälliga undantag från ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Om socialnämndens beslut inte kan avvaktas ska socialnämndens ordförande eller någon annan

ledamot som nämnden har förordnat få besluta om sådana undantag. Det kan t.ex. handla om hastigt uppkomna möten, aktiviteter eller resor.

4.2.4 Uppföljning och kontroll

När ett beslut om insatser eller särskilda villkor fattas enligt den föreslagna nya lagen ska socialnämnden ha upprättat en plan för genomförandet av insatserna och de särskilda villkoren. Nämnden ska följa genomförandet. Det ska i första hand ske genom regelbunden kontakt med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare. Socialnämnden får även i övrigt ta de kontakter som behövs, exempelvis genom att prata med företrädare för barnets eller den unges skola.

4.2.5 Upphörande och omprövning

Socialnämnden ska enligt den föreslagna nya lagen minst en gång var sjätte månad överväga om beslutade insatser och särskilda villkor fortfarande behövs, om inte beslutet dessförinnan har upphört att gälla. Socialnämnden ska besluta att ett beslut om insatser eller särskilda villkor ska upphöra när det inte längre behövs. Så kan enligt lagrådsremissen vara fallet om de omständigheter som legat till grund för ett beslut har förändrats på ett sådant sätt att det inte längre finns behov av den beslutade åtgärden. Det kan t.ex. handla om att barnet har upphört med det beteende som legat till grund för beslutet utan att det finns skäl att anta att barnet kommer att uppvisa beteende på nytt. Det kan också handla om att den enskilde ändrat inställning och samtycker till att ta emot insatserna, varför insatserna i stället kan beslutas med stöd av socialtjänstlagen (2025:400). Därutöver lämnas förslag om ett antal fler grunder för upphörande, som dock inte närmare redogörs för här.

4.2.6 Konsekvenser vid bristande efterlevnad

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser eller särskilda villkor ska socialnämnden få kalla barnet eller den unge samt barnets vårdnadshavare till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att efterleva beslutet. Det som framkommer vid samtalet kan utgöra underlag för om det finns behov andra insatser eller särskilda villkor alternativt om mer ingripande vård, t.ex. tvångsvård med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga, behövs.

Den som bryter mot ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad ska kunna omhändertas tillfälligt av polis, såväl på begäran av socialnämnden som av en enskild polisman som påträffar barnet eller den unge. För att möjliggöra omhändertaganden i den senare situation ska socialnämnden genast underrätta Polismyndigheten när nämnden har beslutat ett sådant särskilt villkor. Om den tillfälligt omhändertagne är under 18 år ska han eller hon skyndsamt överlämnas till vårdnadshavaren eller annan person som har vård om barnet. Om det inte är möjligt ska barnet överlämnas till socialnämnden. Avser det tillfälliga

omhändertagandet en person över 18 år ska han eller hon skyndsamt lämnas i bostaden eller på den plats där han eller hon enligt det särskilda villkoret ska uppehålla sig eller annan lämplig plats som möjliggör att den unge kan ta sig till den plats där den unge enligt det särskilda villkoret ska uppehålla sig.

4.2.7 Insatser enligt den nya lagen inom ramen för påföljden ungdomsvård

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att påföljden ungdomsvård ska kunna omfatta åtgärder som kan beslutas med stöd av bestämmelserna i den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. På så sätt kan påföljden även omfatta de barn och unga som har ett särskilt behov av sådana åtgärder. Det innebär att den som avtjänar ungdomsvård bl.a. kan vara skyldig att följa ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

4.3 Elektronisk övervakning i vissa andra sammanhang

4.3.1 Vilka använder elektronisk övervakning i dag?

I dag är det Kriminalvården och Polismyndigheten som använder sig av elektronisk övervakning. Även SiS har, som ovan angetts, möjlighet att besluta om elektronisk övervakning men utnyttjar i dag inte den möjligheten. I propositionen Skärpta regler om uppsikt och förvar (prop. 2025/26:265), som beslutades den 30 april 2026, föreslår regeringen även att ett beslut om uppsikt ska kunna innebära vistelseskyldighet, vilket innebär att en utlänning kan åläggas att vistas inom ett visst område. Denna skyldighet får förenas med villkor om elektronisk övervakning, s.k. förstärkt uppsikt, om det behövs för att kontrollera att skyldigheten följs. Det föreslås också att uppgifter om utlänningens position vid förstärkt uppsikt ska få registreras och tas fram endast i samband med att utlänningen träder ur eller vistas utanför det anvisade området eller den elektroniska övervakningen hindras. Polismyndigheten föreslås ansvara för att beslut om förstärkt uppsikt verkställs.

Befintliga regelverk om elektronisk övervakning anger inte närmare vilken typ av teknik som ska användas för övervakningen. Regleringen är således teknikneutral och möjliggör därmed användande av den teknik som är mest ändamålsenlig och minst integritetskränkande.

Kriminalvården och Polismyndigheten använder sig av en tvåkomponentslösning där en sändare (fotbojan) kontrollerar att den dömda befinner sig i närheten av en mobiltelefon. Det är i mobiltelefonen som positioneringen sker och som visar att ”rätt person” är i närheten av bojan. Informationen om var individen befinner sig förmedlas genom det fasta eller mobila nätet till en bevakningsstation hos Polismyndigheten respektive Kriminalvården. Även information om försök till

manipulationer registreras och förmedlas, liksom tekniska fel och liknande händelser. Informationen rapporteras in med hög frekvens och Polismyndigheten och Kriminalvården har alltid personal i tjänst som kan kontrollera var en individ befinner sig.

4.3.2 Elektronisk övervakning som ett led i verkställighet av vissa påföljder

Lag om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning

Den 1 januari 2026 trädde den nya lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning i kraft, som ersatte den tidigare lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll (prop. 2024/25:202, bet. 2025/26:JuU7, rskr. 2025/26:31). Genom den nya lagen utvidgades tillämpningsområdet för verkställighet med elektronisk övervakning till att omfatta fängelse i högst ett år och sex månader. Det infördes också en ny verkställighetsform för fängelsestraff, elektronisk övervakning i kontrollerat boende. När det gäller kontrollerat boende ska lagen tillämpas första gången den 1 juni 2026.

Frågan om straffet ska avtjänas genom elektronisk övervakning kan initieras av såväl den dömde som av Kriminalvården. Av lagen framgår bl.a. att den dömde under verkställigheten ska vara förbjuden att vistas utanför sin bostad eller det kontrollerade boendet annat än på särskilt angivna tider och för bestämda ändamål såsom förvärvsarbete eller utbildning. Efterlevnaden av förbudet ska kontrolleras med hjälp av elektroniska hjälpmedel. Kriminalvården har rätt att besluta om särskilda föreskrifter som ska gälla vid verkställigheten. Ett totalförbud mot alkohol och andra beroendeframkallande medel ska alltid gälla.

Särskilda föreskrifter efter villkorlig frigivning

Enligt 26 kap. 17 § brottsbalken får Kriminalvården, om det behövs, vid villkorlig frigivning från ett fängelsestraff besluta om elektronisk övervakning för att kontrollera att en föreskrift enligt 26 kap. 16 § brottsbalken följs. En sådan föreskrift kan t.ex. röra vistelseort eller andra anvisningar om på vilka platser eller inom vilka områden den dömde ska vistas eller inte får vistas (s.k. vistelseföreskrift). En person som dömts till skyddstillsyn kan på samma sätt bli föremål för såväl särskilda föreskrifter som elektronisk övervakning (28 kap. 6 § brottsbalken).

Enligt tidigare lagstiftning fick elektronisk övervakning vid villkorlig frigivning endast beslutas om det var särskilt angeläget för att minska risken att den övervakade begick nya brott. Genom riksdagens antagande av propositionen Utökade kontroll- och stödmöjligheter avseende skyddstillsynsdömda (prop. 2020/21:85, bet. 2020/21:JuU22, rskr. 2020/21:235) utvidgades möjligheten att besluta om elektronisk övervakning på så sätt att elektronisk övervakning nu kan beslutas om det behövs för att kontrollera att en föreskrift följs. Som skäl för lagändringen angavs bl.a. att det kan vara svårt att motivera varför behovet av kontrollåtgärder skulle vara större för de personer som övervakas inom ramen för utslussningsåtgärder och permission. Det framfördes också att de positiva effekter som utökad användning av elektronisk övervakning kan förväntas

medföra på möjligheten att förebygga återfall i brott överväger de nackdelar en sådan ordning medför för de dömda (s. 35 och 36).

Genom antagande av samma proposition tydliggjordes också att en vistelseföreskrift, utöver vistelseort, får avse även andra anvisningar om platser eller områden där den dömda ska eller inte får vistas. En vistelseföreskrift i kombination med elektronisk övervakning ger exempelvis möjligheter att kontrollera att en livsstilskriminell person inte vistas på platser där drogförsäljning sker, där unga riskerar att ledas in i kriminalitet eller annars utgör tillhåll för kända kriminella (prop. 2020/21:85 s. 36). Eftersom en vistelseföreskrift innebär en inskränkning av den dömdes personliga frihet ska möjligheten användas restriktivt och behovet alltid prövas mot proportionalitetsprincipen enligt 26 kap. 14 a § brottsbalken (prop. 2018/19:77 s. 62 och 63 samt prop. 2020/21:85 s. 53 och 54).

Ungdomsövervakning

Kriminalvården ansvarar även för verkställigheten av ungdomsövervakning. Den som har begått brott innan han eller hon har fyllt 18 år får enligt 32 kap. 3 a § brottsbalken (i propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare [prop. 2025/26:246] föreslås att beteckningen ändras till 32 kap. 3 §) dömas till ungdomsövervakning om varken ungdomsvård eller ungdomstjänst är tillräckligt ingripande påföljder med hänsyn till brottslighetens straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet. Den som har fyllt 18 år när dom meddelas får dömas till ungdomsövervakning endast om det finns särskilda skäl för det. Den som har fyllt 21 år vid denna tidpunkt får inte dömas till ungdomsövervakning. Rätten får bestämma tiden för ungdomsövervakning till lägst sex månader och högst ett år.

Inom ramen för denna påföljd kan det bli aktuellt med elektronisk övervakning. Av 18 § första stycket lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning följer att den dömda under verkställigheten ska vara förbjuden att vistas utanför bostaden under kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag mellan klockan 18.00–07.00, s.k. helghemarrest. I andra och tredje styckena regleras under vilka förutsättningar som förbudet kan ersättas med vissa andra former av rörelseinskränkning, som i huvudsak ska vara lika inskränkande som helghemarresten.

Enligt 19 § samma lag ska inskränkningarna i rörelsefriheten kontrolleras med elektroniska hjälpmedel, om det inte finns särskilda skäl mot det. I propositionen Ungdomsövervakning (prop. 2019/20:118) har uttalats att det är viktigt för påföljdens trovärdighet att det finns goda möjligheter att kontrollera att den följs och att det av det skälet varken är rimligt eller lämpligt att förlita sig på den kontroll som en koordinator eller andra personer i den unges omgivning kan stå för. Dessutom betonades att möjligheten att elektroniskt övervaka en föreskriven rörelseinskränkning inte handlar om att begränsa rörelsefriheten ytterligare för den unge, utan att det är ett medel för att kontrollera att förbudet följs och att förbudsområdets gränser respekteras. Om det finns särskilda skäl finns det dock möjlighet att avstå från elektronisk övervakning vid ungdomsövervakningen, t.ex. situationer där den dömdes hälsotillstånd är sådant att

elektronisk övervakning framstår som onödigt eller olämpligt (s. 75 och 77).

Om Kriminalvården bedömer att inskränkningar i den dömdes rörelsefrihet ska kontrolleras med elektronisk övervakning ska det enligt 14 § samma lag framgå av en individuellt upprättad verkställighetsplan. Den dömda är skyldig att följa verksamhetsplanen och om han eller hon missköter denna skyldighet bör Kriminalvården i första hand vidta åtgärder inom ramen för påföljden, t.ex. utöka antalet möten med den dömdes koordinator eller på annat sätt ändra verkställighetsplanen (prop. 2019/20:118 s. 88–90). Kriminalvården ska enligt 26 § lagen om verkställighet av ungdomsövervakning under vissa förutsättningar anmäla den dömdes misskötsamhet till Åklagarmyndigheten. Åklagaren får enligt 30 b § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare meddela den dömda en varning. Åklagaren kan också begära att domstolen undanröjer ungdomsövervakningen och bestämmer en ny påföljd enligt 32 kap. 4 § brottsbalken.

I propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246), som beslutades den 16 april 2026, föreslår regeringen vissa skärpningar i fråga om denna påföljd, bl.a. att hemarresten utökas med ytterligare en kväll och natt per vecka och att Kriminalvården som tillägg till hemarresten ska kunna föreskriva att den dömda ska vara förbjuden att under vissa tider vistas på en särskilt angiven plats eller inom ett särskilt angivet område, om det behövs för att förebygga att den dömda återfaller i brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. Förslagen föreslås träda i kraft den 2 augusti 2026.

Tekniska lösningar inom Kriminalvården

I betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16), lämnas förslag om elektronisk övervakning som ett alternativ till förvar. Där beskrivs de tekniska lösningar som i dag finns inom Kriminalvården. Av betänkandet framgår bl.a. följande om de tekniska lösningar som finns för att möta de olika former av elektronisk övervakning som regleras i bl.a. ovan nämnda lagstiftning.

Den tekniska lösning Kriminalvården använder innebär att myndigheten använder två olika tjänster. Den ena tjänsten är Övervakning i hemmet. Den fungerar på det sättet att den dömda har en hemenhet installerad i hemmet och en sändare fäst runt fotleden. Sändaren kommunicerar med hemenheten via Bluetooth. Till hemenheten finns ett schema nedladdat som anger när den dömda ska befinna sig i hemmet. Hemenheten i sin tur kommunicerar med det centrala övervakningssystemet över mobilnätet. Det centrala övervakningssystemet bevakas dygnet runt av Kriminalvårdens personal. Om den dömda lämnar bostaden under en tidsperiod då han eller hon ska befinna sig i hemmet går det ett larm till det centrala övervakningssystemet. Om den dömda inte har kommit hem i tid går det också ett larm. Larmen genereras alltså av att hemenheten inte kan kommunicera med sändaren på grund av att den är för långt från hemenheten. Utöver detta kan ett antal tekniska larm gå som exempelvis handlar om batterinivå, kommunikationsproblem gällande telenät och sabotagelarm av olika slag. Den typen av larm är inte kopplade till

överträdelser av den dömda, utan är till för att Kriminalvården ska veta att ett problem uppstått i övervakningen och snabbt ska kunna åtgärda detta.

Kriminalvården använder även en tjänst som heter Övervakning i hem och samhälle. Den tjänsten innebär att den dömda har en övervakningsenhet i form av en mobiltelefon och en sändare fäst på ankeln. Mobiltelefonen är kopplad till sändaren via Bluetooth och måste därmed befinna sig i sändarens närområde. Mobiltelefonen positionerar den dömda genom gps-positionering och den ger ifrån sig ett larm till det centrala övervakningssystemet om sändaren är för långt borta. Det är alltså inte sändaren som positionerar utan den säkrar att den dömda hela tiden bär mobiltelefonen med sig. Mobiltelefonen är låst på så sätt att det enda som finns på den är en övervakningsapp. Det är dock möjligt för Kriminalvården och den dömda att kommunicera via övervakningsappen. Denna lösning ger möjlighet att övervaka tillåtna och förbjudna zoner. Mobiltelefonen kommunicerar likt hemsidenheten via mobilnätet med det centrala övervakningssystemet. Den rapporterar in till systemet om den dömda inträder i en förbjuden zon eller om den dömda lämnar en tillåten zon (en zon som den dömda måste vara i). Det finns tillfällen då dömda har såväl hemsidenhet som tillåtna eller förbjudna zoner, då kopplas en form av stödenhet (en s.k. beacon) till mobiltelefonen och sändaren. En beacon positionerar vid en specifik adress. Där en beacon är installerad kopplar mobiltelefonen upp mot denna via Bluetooth när den är inom dess räckviddsområde. Stödenheten är då knuten till den namngivna adress där den dömda ska befinna sig. På samma sätt som vid övervakning i hemsidenheten får Kriminalvården larm om överträdelser men även larm av teknisk karaktär för att säkra att Kriminalvården snabbt ska reagera om det finns påverkan på den tekniska övervakningen. Det kan uppstå svårigheter med gps-positionering ibland, exempelvis när man åker tåg eller befinner sig inne i byggnader eller tunnlar. Mobiltelefonen kan då inte positionera via satelliterna. Kriminalvården har därför ytterligare en positioneringstjänst kopplad till övervakningsenheten som handlar om positionering via mobilmaster (SOU 2025:16 s. 307–309).

Elektronisk övervakning inom påföljden sluten ungdomsvård

Av 32 kap. 5 § brottsbalken framgår att om någon har begått brott innan han eller hon fyllt 18 år och domstolen kommer fram till att påföljden ska bestämmas till fängelse ska, som huvudregel, påföljden i stället bestämmas till sluten ungdomsvård under viss tid. Verkställigheten av sluten ungdomsvård regleras i lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU. Av 1 § LSU framgår att verkställigheten av sluten ungdomsvård ska ske vid sådana särskilda ungdomshem som avses i 12 § LVU, vilket innebär att det är Statens institutionsstyrelse (SiS) som ansvarar för verkställigheten. I detta sammanhang kan nämnas att det i propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga (prop. 2025/26:132) föreslås att barn och unga, i de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas, ska dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Förslaget innebär att Kriminalvården blir ansvarig för verkställigheten och att sluten ungdomsvård utmönstras ur påföljdssystemet. Förslagen föreslås, i allt väsentligt, träda i kraft den 1 juli 2026. Vid tidpunkten för reformens ikraftträdande kommer det dock att finnas

påföljder som inte har börjat verkställas eller som inte har verkställts fullt ut, och slutan ungdomsvård kommer dessutom även efter det att reformen trätt i kraft kunna dömas ut som påföljd för gärningar som begåtts före ikraftträdandet. Under en överskådlig tid framöver kommer det alltså att finnas ett behov av att tillämpa LSU vid verkställigheten av domar på slutan ungdomsvård. LSU föreslås därför inte upphöra förrän den 1 juli 2030.

I 18 § LSU regleras den dömdes rätt att vistas utanför det särskilda ungdomshemmet. Vid vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet får elektroniska hjälpmedel användas för att kontrollera villkor som ställts om var den dömd ska befinna sig. SiS har inte någon teknik upphandlad för detta ändamål och myndigheten använder inte denna möjlighet i dagsläget. Under rubriken Uppdrag till Statens institutionsstyrelse nedan framgår dock att regeringen har gett SiS i uppdrag att utreda de praktiska förutsättningarna för detta och ytterligare förslag om möjlighet att använda elektronisk övervakning som lämnas i promemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2024:26).

4.3.3 Annan lagstiftning som tillåter elektronisk övervakning

Elektronisk övervakning vid kontaktförbud

Polismyndigheten ansvarar enligt 13 a § andra stycket lagen (1988:688) om kontaktförbud för verkställigheten av elektronisk övervakning som används vid vissa kontaktförbud. Ett kontaktförbud innebär ett meddelat förbud för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person (1 §).

Kontaktförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilken förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja, otillbörligt övervaka eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda, eller utsätta den som förbudet avser skydda för påverkan i syfte att förhindra att han eller hon lämnar uppgifter till en domstol eller en brottsbekämpande myndighet.

Om det kan antas att ett kontaktförbud inte är tillräckligt får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig inom ett eller flera områden kring en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (2 §). Detta kallas utvidgat kontaktförbud. Den som har överträtt ett utvidgat kontaktförbud får enligt 2 a § meddelas förbud att uppehålla sig inom ett större område, ett s.k. särskilt utvidgat kontaktförbud. Ett sådant förbud får även meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns en påtaglig risk för att den som förbudet avses gälla mot kommer att begå brott som innebär ett allvarligt angrepp på den andra personens liv eller hälsa eller trygghet till person.

Ett beslut om utvidgat kontaktförbud får förenas med villkor om elektronisk övervakning (2 §). Förbudet ska kombineras med elektronisk övervakning endast om behovet av övervakning överväger det intrång och men det innebär för den som beslutet avser (prop. 2020/21:217 s. 24). Om den som förbudet avses gälla mot har överträtt ett kontaktförbud ska beslutet förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det. Ett särskilt utvidgat kontaktförbud ska förenas med

villkor om elektronisk övervakning, om det inte finns särskilda skäl mot det (2 a §).

Beslut om kontaktförbud fattas av åklagare. Den som bryter mot ett utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud döms för överträdelse av utvidgat eller särskilt utvidgat kontaktförbud till fängelse i högst två år (24 §). Dessutom gäller att den som har meddelats ett kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning och som hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, eller som i övrigt hanterar utrustningen på ett sätt som är ägnat att försvåra övervakningen, döms för hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till fängelse i högst ett år. Den som av grov oaktsamhet begår en sådan gärning döms för oaktsamt hindrande eller försvårande av elektronisk övervakning till böter eller fängelse i högst ett år (25 §).

Elektronisk övervakning vid preventivt vistelseförbud

Enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud får en person förbjudas att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats (vistelseförbud). Ett vistelseförbud får inte avse den som är under 15 år. Ett vistelseförbud får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att det inom en grupp kommer att utövas brottslig verksamhet av viss omfattning inom det område där förbudet ska gälla, och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för gruppen medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten (3 §). Vistelseförbud får meddelas endast för brottslig verksamhet som har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning eller på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten på platsen (4 §). Ett vistelseförbud får i vissa fall förenas med villkor om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att förbudet följs (7 §). Ett vistelseförbud ska gälla för en viss tid, högst sex månader. Ett vistelseförbud får förlängas med högst sex månader i taget men ett förbud med villkor om elektronisk övervakning får förlängas med högst tre månader i taget (8 §). Frågor om vistelseförbud prövas av åklagaren och när ett beslut om vistelseförbud med elektronisk övervakning har meddelats, är Polismyndigheten ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen (13 och 20 §§).

I propositionen Preventiva vistelseförbud (prop. 2023/24:57) anges att ett beslut avseende villkor om elektronisk övervakning innebär ett betydande ingrepp i den personliga integriteten samtidigt som vistelseförbudet kan gälla för en enskild som inte dömts för brott. Ett sådant ingrepp bör därför endast komma i fråga om det är särskilt påkallat och för brottslighet som mer direkt utgör fara för enskildas liv och hälsa (s. 59).

Den som meddelats ett vistelseförbud med ett villkor om elektronisk övervakning har en skyldighet att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå och det är straffbart att hindra den elektroniska övervakningen (7 och 30 §§).

Tekniska lösningar inom Polismyndigheten

I betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar, som redogörs för ovan i avsnittet om tekniska lösningar inom Kriminalvården, beskrivs att även Polismyndigheten använder sig av tvåkomponentslösning bestående av att den övervakade har en övervakningsenhet i form av en mobiltelefon och en sändare fäst på ankeln. Mobiltelefonen är kopplad till sändaren via Bluetooth och måste därmed befinna sig i sändarens närområde. Mobiltelefonen måste kommunicera via mobilnätet med det centrala övervakningssystemet och rapporterar in till systemet om den personen med kontaktförbud eller vistelseförbud träder in i en förbjuden zon eller om kontakten bryts mellan enheterna (SOU 2025:16 s. 309).

4.4 Erfarenheten från Danmark av elektronisk övervakning på det socialrättsliga området

Av promemorian framgår att det i Danmark den 1 juli 2010 infördes en lagreglerad möjlighet för kommunerna att besluta om elektronisk övervakning av barnet eller den unge i anslutning till ett föreläggande som innebar att barnet eller den unge skulle vara hemma vissa fasta tider. Beslut om elektronisk övervakning fick meddelas om det fanns särskilda skäl till att anta att barnet eller den unge inte skulle följa förelägget och det bedömdes att elektronisk övervakning skulle bidra till att få barnet eller den unge till att följa detta. Ett beslut om elektronisk övervakning skulle stå i rimlig proportion till innehållet i och föremålet för förelägget. Ett beslut om elektronisk övervakning fick gälla högst en månad åt gången och det fick aldrig överstiga tre månader under en period om tolv månader. Den elektroniska övervakningen bestod i att barnet eller den unge fick en elektronisk ”fotlänk” monterad på sig, samtidigt som det installerades utrustning i hemmet som registrerade om barnet eller den unge lämnade hemmet.

Enligt promemorian var bakgrunden till införandet att den danska regeringen bedömde att det fanns behov av redskap som gav kommunen en bättre möjlighet att se till att föreläggena riktade mot barn och unga efterlevdes. Syftet med detta var bl.a. att förebygga att barnet eller den unge sökte sig till olämpliga grupperingar. Den elektroniska övervakningen var tänkt som ett pedagogiskt verktyg att använda vid tillfällen när det kunde bidra till att barnet eller den unge följde förelägget. Elektronisk övervakning fick inte användas som en sanktion utan endast som ett stöd i den samlade sociala insatsen för barnet eller den unge.

Användningen av elektronisk övervakning skulle dessutom ske i samarbete med föräldrarna. Rent pedagogiskt bedömdes det nödvändigt att vårdnadshavarna samarbetade kring förelägget riktat mot barnet. Därtill, konstaterades det, var det inte möjligt för kommunen att skaffa sig tillgång till hemmet för att installera nödvändig utrustning utan föräldrarnas delaktighet. Om barnet eller den unge bodde på annan plats än hos föräldrarna behövde i stället samtycke inhämtas från den eller de som hade rådighet över bostaden för att kunna installera utrustningen.

Vid användning av elektronisk övervakning skulle barnets eller den unges synpunkter tillmätas vikt utifrån barnets ålder och mognad. Om det var aktuellt att använda elektronisk övervakning för en ungdom över 15 år förutsattes att ungdomen gick med på detta. Under inga omständigheter skulle vara möjligt att fysiskt tvinga barnet eller den unge till att montera den elektroniska fotlänken då detta ansågs vara i strid med den grundläggande proportionalitetsprincipen.

Det bedömdes att några straffrättsliga sanktioner inte skulle kopplas till ett beslut om elektronisk övervakning och det förväntades att elektronisk övervakning endast skulle användas i begränsad utsträckning. Det underströks också att kommunen, för det fall ett barn eller en ungdom inte följde föreläggandet, hade en skyldighet att överväga om andra åtgärder skulle vidtas. Av promemorian framgår att det i de danska förarbetena dessutom angavs att det var viktigt att det i samband med beslutet om elektronisk övervakning var tydligt under vilka förutsättningar barnet eller den unge skulle vistas i hemmet samt hur undantag från villkoret skulle fungera, t.ex. i samband med fritidsaktiviteter eller semestrar.

Kriminalforsorgen (motsvarande Kriminalvården) skulle bistå kommunerna med användningen av elektronisk övervakning och det var upp till kommunerna att träffa närmare överenskommelser med Kriminalforsorgen om detta. Kriminalforsorgens uppgift skulle bestå i att ställa den tekniska utrustningen till kommunernas förfogande samt att instruera kommunerna om hur den skulle monteras på den unge och i hemmet. Det var också Kriminalforsorgen som genomförde den elektroniska övervakningen och kontrollerade om den unge överträdde ett föreläggande kopplat till den elektroniska övervakningen.

Beslutet om elektronisk övervakning kunde ställas under prövning av den sociala nämnden (sociale nævn) enligt de allmänna klagoreglerna samt prövas av domstol.

I mars 2012, dvs. mindre än två år efter möjligheten till elektronisk övervakning infördes, avskaffades den. Skälet till det var att möjligheten till elektronisk övervakning inte ansågs vara rätt väg för att förebygga ett kriminellt och asocialt beteende samt att elektronisk övervakning inte kunde ersätta en konsekvent pedagogisk omsorg från stabila vuxna. Dessutom konstaterades att elektronisk övervakning innebar ett stort ingrepp i den enskildes personliga integritet samt att det hade karaktären av en sanktion vilket kunde bidra till ytterligare stigmatisering av barnet eller den unge. Det påtalades också att möjligheten att använda elektronisk övervakning inte hade efterfrågats av kommunerna i praktiken.

Enligt uppgift från danska Socialdepartementet finns det ingen tillgänglig statistisk på om och i vilken utsträckning beslut om elektronisk övervakning fattades under den period det fanns möjlighet till sådana beslut. Under den debatt i folketinget som föregick antagandet av förslaget om upphävande av möjligheten att besluta om elektronisk övervakning, fördes det dock fram att ingen kommun hade använt sig av den möjligheten (L 50, 2011/12, 1. behandling, den 27 januari 2012).

4.5 Uppdrag till Statens institutionsstyrelse

Som nämns under rubriken Elektronisk övervakning inom påföljden slutna ungdomsvård ovan har SiS inte använt den möjlighet som myndigheten har till elektronisk övervakning enligt LSU. Regeringen har även kunnat konstatera att det finns flera utmaningar med att använda elektronisk övervakning av barn och unga i nya miljöer, bl.a. när det gäller utrustning, teknik, upphandling och organisation. Regeringen gav därför SiS i uppdrag (S2025/01372) att närmare utreda de praktiska förutsättningarna för myndigheten att kunna elektroniskt övervaka vissa barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen, dels vid vistelser utanför de särskilda ungdomshemmen, dels inom hemmets eget område enligt förslag som lämnas i promemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem – Slutredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelses särskilda befogenheter (Ds 2024:26).

I uppdraget uttalar regeringen bl.a. att det kan finnas samordningsvinster när det gäller verkställigheten av elektronisk övervakning inom SiS respektive bevakning av efterlevnaden av särskilda föreskrifter som socialnämnden föreslås få besluta om och att SiS därför ska utreda myndighetens förutsättningar för att även ansvara för elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem, men som efter ett beslut av socialnämnden ska följa särskilda föreskrifter om att bl.a. under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad. SiS fick därför även i uppdrag att utreda myndighetens förutsättningar för att ansvara för elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem enligt förslagen i promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30).

I uppdraget ingår att

- redovisa och beskriva vilken utrustning och teknik som krävs för att på ett kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt kontrollera var barnet eller den unge befinner sig i de givna situationerna,
- analysera och bedöma hur myndigheten bör organisera sig för att användning av elektronisk övervakning ska vara kostnadseffektiv och ändamålsenlig,
- inhämta kunskap om förutsättningarna för att upphandla den utrustning som behövs vid elektronisk övervakning,
- uppskatta de ekonomiska konsekvenserna gällande t.ex. utrustning och teknik, personal och lokaler,
- analysera och bedöma hur myndigheten bör hantera frågor om integritetsskydd, inklusive personuppgiftsbehandling kopplade till elektronisk övervakning, samt
- belysa eventuella konsekvenser mot bakgrund av att påföljden slutna ungdomsvård ska utmönstras fr.o.m. den 1 juli 2026.

SiS delredovisade sitt uppdrag den 16 januari 2026. Utöver detta har SiS den 12 februari 2026 (S2026/00243) fått i uppdrag att förbereda för ansvaret att genomföra elektronisk övervakning av barn och unga. Förberedelserna ska avse verkställighet av elektronisk övervakning av vissa barn och unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen,

dels vid vistelser utanför det särskilda ungdomshemmet, dels inom hemmets eget område. Förberedelserna ska även avse elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem, men som efter ett beslut av domstol ska följa ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Uppdraget ska slutredovisas senast den 18 december 2026.

5 Det ska införas en möjlighet att besluta om elektronisk övervakning för vissa barn och unga

Regeringens förslag

Det ska införas en möjlighet att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera att ett barn eller en ung person följer ett beslut om att han eller hon under vissa tider endast får uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna som yttrar sig avstyrker eller är kritiska till förslaget, däribland *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Civil Rights Defenders*, *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Sveriges advokatsamfund*, *Barnets rätt i samhället (Bris)*, *Barnombudsmannen*, *Barnrättsbyrån*, *Rädda barnen*, *Maskrosbarn*, *SOS Barnbyar*, *Socialstyrelsen*, *Linköpings universitet (Barnafriad)*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Lunds universitet*, *Stockholms universitet*, *Föreningen Sveriges socialchefer*, *Malmö*, *Nässjö*, *Knivsta*, *Umeå*, *Bollnäs*, *Borås*, *Sundsvalls*, *Södertälje*, *Gotlands och Göteborgs kommuner*, *Göteborgs universitet*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *länsstyrelserna i Gävleborgs, Östergötlands, Västernorrlands, Uppsalas, Skånes, Västerbottens och Västra Götalands län*, *förvaltningsrätterna i Malmö och Umeå*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*, *Umeå universitet* och *Unicef Sverige*.

En samlad uppfattning bland dessa remissinstanser är att förslaget innebär en mycket ingripande åtgärd som det saknas såväl skäl som tillräckliga rättssäkerhetsgarantier för att införa. Det förs också fram att elektronisk övervakning inte hör hemma inom den sociala barn- och ungdomsvården och att förslaget medför att sociala och straffrättsliga insatser inte längre kommer att särskiljas. Därtill framhålls att elektronisk övervakning, utöver att det inte efterfrågas av kommunerna, inte är en

ändamålsenlig eller effektiv åtgärd för att uppnå det brottsförebyggande och skyddande syfte som den i promemorian föreslagna nya lagen påstås ha. Tvärtom befarar flera remissinstanser att elektronisk övervakning kommer att få en kontraproduktiv effekt som även skadar förtroendet och socialtjänstens förutsättningar att bedriva ett förebyggande och tillitsskapande arbete i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Det anförs också att elektronisk övervakning går emot intentionerna i nya socialtjänstlagen om att insatser och åtgärder som beslutas ska baseras på vetenskaplig evidens och att Danmark avskaffade en reglering om elektronisk övervakning mindre än två år efter införandet då man inte ansåg att det var en effektiv metod för att förebygga kriminellt och asocialt beteende.

De remissinstanser som tillstyrker eller är övervägande positiva till förslaget, däribland *Polismyndigheten, Myndigheten för familjerätt- och föräldraskapsstöd, Skellefteå tingsrätt, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Västra Götalandsregionen, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Åklagarmyndigheten samt Filipstads, Landskrona, Härjedalens, Varbergs och Finspångs kommuner* för i huvudsak fram att elektronisk övervakning, om det sker i en bra och trygg miljö, kan utgöra ett effektivt verktyg som bidrar till att förebygga och förhindra att barn och unga i särskilda fall utvecklar ett allvarligt normbrytande beteende eller begår kriminella handlingar. Flera remissinstanser ser även positivt på att det skapas en möjlighet för socialtjänsten att ge barn och unga stöd i hemmet i stället för att de placeras på ett särskilt ungdomshem. En samlad uppfattning är också att det är viktigt att åtgärden följs upp och utvärderas.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

En övervägande majoritet av remissinstanserna avstyrker eller är negativa till förslaget, bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter, Riksdagens ombudsmän (JO), Diskrimineringsombudsmannen, Barnens rätt i samhället (Bris), SOS barnbyar, Stiftelsen Allmänna Barnhuset Barnombudsmannen, Rädda barnen, Unicef Sverige, Svenska barnläkarföreningen, Sveriges advokatsamfund, Kammarrätten i Göteborg, Socialstyrelsen, Myndigheten för delaktighet, Brottsförebyggande rådet, Göteborgs universitet (samhällsvetenskapliga institutionen), Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Linköpings universitet (Barnafrid), Umeå universitet, Lunds universitet, Föreningen Sveriges socialchefer, Borlänge, Eskilstuna, Göteborgs, Gällivare, Malmö, Nordmalings, Nässjö, Stockholms, Södertälje, Åmåls och Överkalix kommuner, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) samt Akademikerförbundet SSR. Flertalet av dessa remissinstanser vidhåller de synpunkter som framförts tidigare över promemorians förslag och anser att förslaget inte bör genomföras. En samlad uppfattning är alltså att elektronisk övervakning av barn och unga varken är en ändamålsenlig eller effektiv*

åtgärd utan tvärtom riskerar att bli en kontraproduktiv åtgärd som riskerar att skada de barn den avser att skydda. Det framhålls bl.a. att det inte går att utgå från att hemmet är en trygg och skyddande miljö för alla barn och unga och att socialtjänsten redan har de verktyg som behövs för att agera när situationen kräver mer ingripande åtgärder. En åtgärd som elektronisk övervakning riskerar därtill att ytterligare förskjuta socialtjänstens arbete från att identifiera och hantera grundläggande orsaker till barns utsatta situation, till att i stället fokusera på åtgärder som är baserade på barns beteenden. Det framförs även att elektronisk övervakning inte heller löser det problem som det påstås ska göra eftersom barn och unga ofta rekryteras till kriminella nätverk på sociala plattformar via internet eller mobiltelefon. Det framhålls också att förslaget riskerar en otydlig rollfördelning mellan socialtjänst och rättsvårdande myndigheter och att gränsen mellan straffrättsliga påföljder och sociala insatser till skydd och stöd för barn och unga suddas ut. Likaså anses allttjämt att förslaget medför betydande negativa konsekvenser för socialtjänstens förutsättningar att bedriva ett tillits- och relationsbaserat stödjande arbete. I det sammanhanget framför några remissinstanser även en oro för att det ökade inslaget av repressiva inslag inom socialtjänstens arbete riskerar att leda till ökat hot och våld mot medarbetare, chefer och förtroendevalda. Flertalet remissinstanser betonar också att det är problematiskt att införa en åtgärd som det saknas evidens för och att detta även inte är förenligt med intentionen i den nya socialtjänstlagen om en kunskapsstyrd och evidensbaserad socialtjänst.

De remissinstanser som inte är uttalat negativa eller som uppger att man i allt väsentligt ställer sig bakom förslaget, bl.a. *Sundsvalls och Varbergs kommuner* samt *Myndigheten för familjerätt- och föräldraskapsstöd*, uppger i huvudsak att förutsättningarna när det gäller beslutsfattande och verkställighet av elektronisk övervakning har ändrats på ett positivt sätt som stärker rättssäkerheten. Att förvaltningsrätten beslutar om elektronisk övervakning kan även vara ett stöd när det gäller allmänhetens tillit och förtroende till att socialtjänsten är en stöd- och hjälpinstans och inte en kontroll- eller sanktionsmyndighet.

Skälen för regeringens förslag

Utvecklingen när det gäller barns involvering i kriminalitet är mycket allvarlig

Samhället har genomgått stora förändringar på senare år. Sett över tid har det bl.a. skett en ökning av grova våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar och den organiserade brottsligheten har kommit att påverka allt fler delar av samhället. Av ett flertal rapporter framgår att särskilt den allvarliga brottsligheten bland barn och unga har ökat markant. En rapport från Brottsförebyggande rådet (Brå) visar t.ex. att misstankar om vapenbrott, narkotikaöverlåtelse, utpressning och bedrägeri har ökat avsevärt under senare år bland barn som inte uppnått straffbarhetsåldern och barn under 18 år. Den senaste utvecklingen visar också att fler barn har koppling till gängkriminalitet och att de barnen blir allt yngre. I rapporten framhålls också att rekryteringen till kriminella nätverk går fortare i dag än tidigare och att barn och unga ofta begår grövre brott direkt efter inträdet i ett kriminellt nätverk (Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde, rapport 2023:13).

Den negativa trenden framgår också av andra rapporter från Brå. Allt yngre pojkar involveras i nätverken. Unga under 21 år utgjorde hälften (49 procent) av gruppen som misstänktes för mord med skjutvapen under 2022, vilket kan jämföras med 24 procent för tio år sedan (2012). Samtidigt har det dödliga våldet mot unga män i åldersgruppen 15–29 år ökat markant. Nivån är betydligt högre i Sverige än i Europa i stort och motsvarade 2021 42 avlidna per miljon invånare i den aktuella åldersgruppen, jämfört med 28 avlidna per miljon invånare i samma åldersgrupp i Europa (Dödligt våld i Sverige sedan 1990 – Omfattning, utveckling och karaktär, rapport 2024:6). En stor del av ökningen kan enligt Brå kopplas till dödsskjutningar i kriminell miljö. Barn och unga involveras i skjutvapenvåldet genom att utföra uppdrag åt etablerade kriminella i syfte att få status och pengar trots att de endast har en svag koppling till anstiftarna och brist på erfarenhet från den kriminella miljön (Ökningen av skjutvapenvåld i Sverige, En studie av skjutvapenvåldets utveckling i kriminell miljö sedan mitten av 00-talet, rapport 2024:7).

Att unga personer ofta rekryteras för att utföra grovt våld och att det förekommer att unga personer åtar sig morduppdrag utan krav på ekonomisk motprestation i syfte att visa sig pålitliga och för att stiga i graderna framgår av en rapport som Polismyndigheten sammanställde efter att myndigheten fått tillgång till krypterad information genom applikationen Encrochat (Lärdomar av Encrochat, Polismyndigheten 2021).

Polismyndigheten vittnar nu även om att fenomenet som kallas crime-as-a-service eller violence-as-a-service har blivit vanligare. Det innebär att våldsdåd annonseras, koordineras och förmedlas som utförande av tjänster via digitala plattformar. De som rekryteras till dessa brottsuppdrag är ofta unga, oerfarna och utan koppling till den miljö som brottet ska utföras i. Utförarna är enligt polisen allt yngre och det finns indikationer på att påtryckningarna mot dessa från andra kriminella inom nätverken blir alltmer brutala. Under 2025 förekom misstänkta under 18 år i mer än 60 procent av alla skjutningar med dödlig utgång eller personskador, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. För fullbordade sprängningar är andelen 53 procent, vilket också är en större andel än tidigare år (Polismyndighetens årsredovisning 2025).

Av Åklagarmyndighetens statistik framgår att 173 personer under 15 år var misstänkta för inblandning i mord eller planering av mord under 2025. Motsvarande siffra för 2019 var 12 personer. År 2022 och 2023 var 21 respektive 46 personer under 15 år misstänkta för inblandning i mord eller planering av mord. För 2024 var motsvarande siffra 120. Det har alltså skett en markant ökning även här.

Som beskrivs ovan har alltså särskilt den allvarliga brottsligheten bland barn och unga ökat kraftigt. Situationen är således mycket allvarlig, en bild som många av de remissinstanser som avstyrker förslaget även delar. Mot den bakgrunden anser regeringen att det är mer angeläget än någonsin att socialnämnden får verktyg som möjliggör att man tidigt kan besluta om kraftfulla sociala insatser och att man kan vidta åtgärder som kan förebygga och förhindra att barn och unga involveras i gängkriminalitet och begår allvarliga brott.

Det behövs fler brottsförebyggande verktyg för socialtjänsten

En mycket viktig del i arbetet mot kriminalitet bland barn och unga är förebyggande arbete som leder till att de inte utnyttjas och dras in i organiserad brottslighet eller i övrigt väljer en kriminell livsstil. Socialtjänsten har inom sitt område det yttersta ansvaret för att enskilda får de insatser som de behöver (4 kap. 1 § socialtjänstlagen [2025:400], förkortad SoL). Socialnämnden ska arbeta för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa (18 kap. 1 och 2 §§ SoL). Socialnämnden ska även arbeta för att förebygga och motverka brottslighet (6 kap. 8 § SoL). Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för enskildas självbestämmanderätt och integritet och insatser till barn och unga ska i första hand ges på frivillig väg (2 kap. 1 § SoL).

En annan skyddande faktor för barn och unga mot att förebygga utanförskap, kriminalitet, skadligt bruk och ohälsa är en bra skolgång. Genom att skapa förutsättningar för samhället att sätta tydliga krav på barn och unga förbättras deras chanser att klara av skolgången. Socialtjänstens möjligheter att i samarbete med skolan stödja en positiv utveckling för barn och ungas skolgång och därigenom förebygga framtida behov av insatser förbättras genom möjligheten till särskilda villkor om det.

För en långsiktigt hållbar förändring av ett barns situation krävs att vårdnadshavaren är motiverad att ta emot stöd. I promemorian uppskattas att cirka 40 procent av de barn och unga vars behov utreds av socialnämnder och som bedöms vara i behov av stöd inte får det till följd av bristande samtycke från barnet eller den unge själv eller av barnets vårdnadshavare. Enligt regeringen är det inte acceptabelt. Om socialnämndens insatser kan sättas in tidigt ökar chanserna att framgångsrikt kunna vända en negativ utveckling för barn och unga som far illa. Om barn och unga och vårdnadshavare motsätter sig att ta emot insatser riskerar dock problemen att eskalera. Socialnämnden har enligt nuvarande lagstiftning vissa befogenheter att besluta om insatser till barn och unga utan deras, eller deras vårdnadshavares, samtycke.

Även om en del förebyggande åtgärder har vidtagits på det socialrättsliga området de senaste åren är de dock enligt regeringens mening inte tillräckliga för att vända utvecklingen när det gäller barn som dras in i allvarlig brottslighet. Det har i stället blivit uppenbart att socialtjänsten behöver fler verktyg i sitt förebyggande arbete, särskilt i de situationer där man bedömer att ett barn eller ung person tidigt är i behov av stöd och skydd men samtycke till behövliga insatser saknas. Regeringen bedömer därför att de förslag som lämnas i lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, här benämnd lagrådsremissen om förebyggande insatser (avsnitt 4), som beslutades den 16 april 2026, är nödvändiga för att vända den negativa utvecklingen.

Villkoret om att ett barn eller en ung person ska uppehålla sig i bostaden bör kunna kontrolleras med elektronisk övervakning

Ett av de särskilda villkor som föreslås i den ovan nämnda lagrådsremissen om förebyggande insatser utgör en skyldighet för barnet eller den unge att

under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Andra särskilda villkor som föreslås är t.ex. krav på skolgång eller att barnet eller den unga ska delta i en viss fritidsaktivitet.

För att villkoren ska bli verkningsfulla och få den avsedda effekten behöver efterlevnaden av dessa kontrolleras och följas av socialnämnden. I lagrådsremissen om förebyggande insatser lämnas förslag om hur detta kan ske (avsnitt 4). Det föreslås att kontrollen i första hand ska ske genom att socialnämnden har regelbunden kontakt med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare. Socialnämnden får även i övrigt ta de kontakter som behövs, exempelvis genom att prata med företrädare för barnets eller den unges skola. Vad gäller närvaro i skola och på fritidsaktiviteter kan således dessa kontrolleras t.ex. genom skolans sedvanliga frånvarosystem eller närvarokontroll vid fritidsaktiviteter.

När det gäller villkoret om att barnet eller den unge ska uppehålla sig i bostaden kan det dock i vissa fall anses otillräckligt att efterlevnaden följs genom att socialnämnden har kontakt med barnet och dess vårdnadshavare eller den unge. Regeringen konstaterar att socialnämnden, enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser då kan överväga om det finns förutsättningar för att besluta om ett särskilt villkor för vårdnadshavaren om att se till att barnet uppehåller sig i bostaden. En förutsättning för ett sådant beslut är dock att socialnämnden först har beslutat om en insats till vårdnadshavaren utan samtycke. Att en vårdnadshavare får ett särskilt villkor om att se till att barnet uppehåller sig i bostaden under vissa tidpunkter, och därigenom hjälper barnet att följa ett särskilt villkor, får enligt regeringens mening anses vara en sådan fråga som rör vårdnadshavarens skyldigheter i fråga om barnets dagliga omsorg. Detta är också en förutsättning för att kunna fatta ett beslut om ett särskilt villkor riktat till en vårdnadshavare. Enligt regeringens mening bör socialnämnden i första hand hantera kontrollen av ett särskilt villkor om att uppehålla sig i bostaden på ovanstående vis. I vissa fall kan dock anses otillräckligt eller oproportionerligt att säkerställa att det särskilda villkoret följs genom att socialnämnden har regelbunden kontakt med barnet och dennes vårdnadshavare eller den unge, även när det sker i kombination med ett särskilt villkor riktat till barnets vårdnadshavare. Att alltid kräva att vårdnadshavaren eller en annan vuxen person som barnet eller den unge bor tillsammans är hemma under i stort sett samma tider som villkoret gäller är inte heller rimligt. Villkoret skulle därmed indirekt anses omfatta vårdnadshavaren eller annan vuxen person utan att det finns ett sådant beslut. Att ställa krav på att vårdnadshavare till tonårsbarn är hemma kl. 18.00–07.00 kan även skapa problem för en vårdnadshavare som har ett arbete med obehagliga arbetstider. Om det är vårdnadshavaren som ska meddela socialnämnden att villkoret inte efterlevs kan det också skapa konflikter mellan vårdnadshavaren och barnet. Det kan även antas att villkoret om att uppehålla sig i bostaden främst kommer att beslutas i de fall då vårdnadshavarnas tidigare försök att hålla barnet hemma på kvällar och nattetid inte har hörtsammats av barnet, vilket då indikerar att det inte är en tillräcklig åtgärd. Efterlevnaden av villkoret om att uppehålla sig i bostaden behöver således i vissa fall kunna kontrolleras på något annat sätt.

I promemorian och utkastet till lagrådsremiss föreslås att villkoret ska kunna kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Barnombudsmannen*, *JO* och *Socialstyrelsen* avstyrker att en sådan möjlighet införs. Remissinstanserna anser att elektronisk övervakning av barn och unga varken är en ändamålsenlig eller en effektiv åtgärd utan tvärtom riskerar att bli en kontraproduktiv åtgärd som riskerar att skada de barn den avser att skydda. Regeringen delar inte denna uppfattning. Som framgår ovan kan det finnas situationer när det inte är lämpligt eller möjligt att t.ex. låta en vårdnadshavare kontrollera efterlevnaden av villkoret. Regeringen anser inte heller att det alltid är tillräckligt att endast i efterhand kontrollera om villkoret om att uppehålla sig i bostaden följs. Det är således inte tillräckligt att enbart förlita sig på att en vårdnadshavare i samtal med socialnämnden meddelar att villkoret inte följts, eller att, som föreslås i lagrådsremissen om förebyggande insatser, barnet eller den unge ska kunna omhändertas tillfälligt av polis om polis påträffar barnet eller den unge på andra platser än bostaden under de i villkoret angivna tiderna. Regeringen anser även att elektronisk övervakning är en beprövad övervakningsmetod inom såväl Kriminalvården som Polismyndigheten som visats sig vara effektiv. Regeringen delar således inte vad bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter* och *Civil Rights Defenders* för fram om att det inte är en effektiv metod.

Det är visserligen riktigt, som bl.a. *Polismyndigheten* för fram, att allt fler barn och unga rekryteras och deltar i brottslighet via digitala plattformar. En vistelse i bostaden kommer således inte garantera att barnet eller den unge inte kommer i kontakt med kriminella miljöer. Som flera remissinstanser påtalar, kommer således inte elektronisk övervakning att lösa problemet att barn och unga rekryteras eller deltar i brottslighet via mobiltelefoner och internet. Det är dock regeringens bestämda uppfattning att ett villkor om att uppehålla sig i bostaden på kvällar och nätter som kontrolleras med elektronisk övervakning, tillsammans med andra åtgärder som tar sikte på den digitala miljön kommer att bidra till att stoppa nyrekrytering av barn och unga till kriminella nätverk och genomförandet av allvarliga brott på kvällar och nätter. Regeringen delar således utkastets bedömning att elektronisk övervakning utgör ett effektivt verktyg för att kontrollera att barnet eller den unge håller sig hemma i stället för att befinna sig i olämpliga miljöer under olämpliga tider. Ett barn eller en ungdom som är övervakad elektroniskt bör även bli mindre attraktiv för kriminella att rekrytera till att begå brott.

Bris uppger att utkastets förslag inte uppfyller kravet på nödvändighet eftersom det saknas en tillräcklig diskussion om varför alternativa åtgärder, t.ex. familjehandlingsprogram, kontaktpersoner eller andra aktivitetsåtaganden, vilka har bevisade effekter på barns och ungas utveckling och välmående, inte skulle vara ett bättre alternativ än elektronisk övervakning. Regeringen vill med anledning av detta framhålla att elektronisk övervakning inte ska ersätta dessa viktiga insatser.

Ett antal remissinstanser bl.a. *SKR* och *Förvaltningsrätten i Umeå* framför att kommunerna inte är positiva till att få möjlighet till elektronisk övervakning och att det därför inte bör införas. Denna bild är dock inte helt rättvisande. Vissa kommuner såsom *Landskrona*, *Filipstads* och

Finspångs kommuner, ser positivt på att det skapas en möjlighet för socialtjänsten att ge barn och unga, som bedöms vara nära att omhändertagas för vård och placeras utanför hemmet, stöd på hemmaplan med övervakning och nätverksarbete för en långsiktig förändring, i stället för att socialnämnden ska behöva tillgripa mer ingripande åtgärder såsom ett omhändertagande utanför det egna hemmet. Även *Stockholms kommun*, som visserligen anser att nackdelarna med promemorians förslag i stort överväger fördelarna, framhåller att kommunen kan se situationer där elektronisk övervakning skulle kunna vara av godo. Ett övergripande starkt skäl för regeringens förslag om insatser och villkor som kan beslutas utan samtycke och, vad gäller ett villkor kombineras med elektronisk övervakning, är också att steget mellan frivilliga insatser enligt socialtjänstlagen och omhändertagande utanför hemmet i dag är för stort. Regeringen delar således inte *Föreningen Sveriges socialchefer* uppfattning att socialtjänsten redan har de verktyg som behövs. Ska socialnämnden kunna arbeta för att förebygga och motverka brottslighet i enlighet med den nya socialtjänstlagen krävs fler och skarpare verktyg.

I det här sammanhanget vill dock regeringen understryka att tidiga, frivilliga och stödjande insatser som stärker barn och ungas skydd och utveckling alltid måste vara utgångspunkten.

Elektronisk övervakning kan också, som *Huddinge kommun* framhåller, ge vårdnadshavarna stöd i att hjälpa barnet eller den unge att följa socialnämndens beslut och vara ett stöd och skydd för barnet eller den unge, tex. genom att det kan bli hjälpt att stå emot gruppträck och därigenom bidra till att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge involveras i, ägnar sig åt eller återfaller i kriminalitet. Som *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* betonar är det dock angeläget att socialtjänsten, under den tid som elektronisk övervakning pågår, stöttar såväl föräldrar eller andra viktiga vuxna i barnets hemmiljö som det enskilda barnet genom nödvändig information och annat relevant stöd.

Flera remissinstanser, bl.a. *Bris*, *Akademikerförbundet SSR*, *Brottsförebyggande rådet* och *Svenska barnläkarföreningen* för fram att den föreslagna åtgärden riskerar att skada barnet eftersom det inte går att utgå från att hemmet är en trygg och skyddande miljö för alla barn och unga och att det finns en risk att barn som omfattas av platsbunden elektronisk övervakning kan utsättas för våld eller andra kränkningar i hemmiljön utan reell möjlighet att lämna platsen eller undvika situationen. Regeringen vill med anledning av detta understryka vikten av att socialnämnden, innan beslut om ett särskilt villkor fattas om att ett barn eller en ung person ska vara skyldig att under vissa tider uppehålla sig i bostaden, beaktar och noggrant utreder hemförhållandena så att varken barnet eller den unge, eller dennes familj, utsätts för risker till följd av beslutet. Regeringen vill även betona att ett barn eller en ung person aldrig ska tvingas att vistas i ett otryggt hem eller att umgås med en våldsutövande förälder. Socialnämnden behöver alltså ta reda på orsakerna till att barnet eller den unge inte är eller vill vara hemma. I de fall barnets eller den unges hemförhållanden är sådana att ett särskilt villkor om att uppehålla sig i bostaden inte bedöms uppfylla syftet att förhindra att barnet eller den unge far illa ska socialnämnden inte besluta om ett sådant villkor. I ett sådant fall blir således inte heller elektronisk övervakning aktuellt att

besluta om (se avsnitt 6.3 angående förutsättningarna för elektronisk övervakning).

Brist på evidens utgör inget hinder mot elektronisk övervakning

Flera remissinstanser, däribland *JO, Rädda barnen, Civil Rights Defenders* och *Region Gotland*, har ifrågasatt den elektroniska övervakningens lämplighet och förenlighet med erfarenhet och beprövad kunskap, särskilt mot bakgrund av de erfarenheter från Danmark som promemorian redogör för. I Danmark avskaffades regleringen om elektronisk övervakning 2012, mindre än två år efter att regleringen som möjliggjorde elektronisk övervakning i samband med barn- och ungdomsförelägganden hade trätt i kraft. Anledningen till att regleringen avskaffades var bl.a. att möjligheten till elektronisk övervakning inte ansågs vara rätt väg för att förebygga ett kriminellt och asocialt beteende samt att elektronisk övervakning inte kunde ersätta en konsekvent pedagogisk omsorg från vuxna. Den danska regeringen påtalade också att användningen av elektronisk övervakning som ett led i en socialpedagogisk insats inte hade efterfrågats av kommunerna.

Regeringen konstaterar att erfarenheten av den danska regleringen är knapphändig mot bakgrund av att den endast var i kraft under en begränsad tid och dessutom inte verkar ha använts över huvud taget i praktiken (avsnitt 4). Det kan därmed ifrågasättas huruvida det utifrån erfarenheterna i Danmark går att dra några slutsatser om effekterna av elektronisk övervakning. Till skillnad från utkastets förslag var det i Danmark dessutom kommunerna som själva skulle sköta monteringen av den tekniska utrustningen, som på den tiden bestod av en fotboja som barnet eller den unge skulle ha runt vristen. Därtill krävdes ett uttryckligt samtycke från vårdnadshavaren. Sammantaget bedöms situationen ha varit en annan i Danmark än vad som nu föreslås. Enligt regeringens mening är även den situation vi nu ser i Sverige när det gäller barns involvering i allvarlig brottslighet även exceptionell.

Flertalet remissinstanser för fram att elektronisk övervakning har en svag eller ingen förankring i vetenskap och beprövad erfarenhet och att detta går emot kraven i den nya socialtjänstlagen. I 5 kap. 1 § SoL anges att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. I propositionen *En ny socialtjänstlag* (prop. 2024/25:89) uttalas bl.a. att kravet på att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär att verksamheten ska vara förenlig med tillgänglig vetenskap och beprövad erfarenhet och att detta förutsätter en sammanvägd bedömning av olika vetenskapliga studier samt beprövad erfarenhet. Om det inom ett visst område saknas vetenskapliga studier eller beprövad erfarenhet, eller om underlaget är begränsat, utgör bestämmelsen dock inget hinder mot att socialtjänsten ändå bedriver verksamhet inom detta område (s. 248–251 och 653). Enligt regeringens mening hindrar således inte avsaknaden av evidens att elektronisk övervakning tillämpas inom ramen för socialtjänstens verksamhet. Enligt regeringens mening bör inte heller elektronisk övervakning ses som en socialrättslig insats i sig utan som en ren förebyggande kontrollåtgärd (se avsnitt 6.3 angående förutsättningarna för att besluta om elektronisk övervakning).

Barnombudsmannen påtalar att samtal med barn visar att samhället i flera fall inte lyckas identifiera och hantera de bakomliggande problem som präglar barns livssituation och att en åtgärd som elektronisk övervakning riskerar att ytterligare förskjuta socialtjänstens arbete från att identifiera och hantera grundläggande orsaker till barns utsatta situation, till att i stället fokusera på åtgärder som är baserade på barns beteenden. Regeringen vill med anledning av synpunkten understryka vikten av att socialtjänsten fokuserar på tidiga och noggranna utredningar av eventuellt underliggande orsaker till barnets beteende i barnets eller den unges hemmiljö. Samtidigt är det även en brist att det finns begränsat med forskning kring hur man mest framgångsrikt bryter en utveckling där allt yngre barn begår allt grövre brott. Att vara hemma under kvällar och nätter bör dock tillsammans med andra åtgärder och löpande uppföljning från socialtjänsten generellt sett vara något som bidrar till färre barn involveras i kriminalitet.

Elektronisk övervakning behövs även i en socialrättslig kontext

Som framgår i avsnitt 4.3 används elektronisk övervakning i dag av Kriminalvården och Polismyndigheten i bl.a. ett straffrättsligt hänseende. Flera remissinstanser, bl.a. *Rädda barnen*, *SOS Barnbyar*, *Lunds universitet*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Socialstyrelsen* och *Länsstyrelsen i Gävleborg*, ser problem med att elektronisk övervakning även ska användas i en socialrättslig kontext. Det förs bl.a. fram att elektronisk övervakning är en repressiv sanktion eller straffrättslig åtgärd som inte hör hemma inom den sociala barn- och ungdomsvården. *Linköpings universitet (Barnafrid)* påpekar också att lagstiftningen tydligt måste särskilja straffrättsliga åtgärder från sociala insatser, vilket inte blir fallet om förslaget genomförs. Dessutom befarar bl.a. *JO*, *Civil Rights Defenders* och *SKR* samt *Göteborgs*, *Eskilstuna* och *Borås kommuner* att den elektroniska övervakning som föreslås kommer att få en kontraproduktiv effekt som skadar tilliten och förtroendet för socialtjänsten.

Som flera remissinstanser påpekar är det visserligen korrekt att elektronisk övervakning i dag utgör ett alternativ till att avtjäna ett fängelsestraff på kriminalvårdsanstalt eller används som en åtgärd för att kontrollera dömda inom ramen för t.ex. ungdomsövervakning. Det används även för övervakning och kontroll av vissa personer till skydd för andra, t.ex. vistelseförbud (avsnitt 4.3). Den situation som beskrivs ovan när det gäller barns och ungas involvering i allvarlig brottslighet utgör dock ett så allvarligt samhällsproblem att nya och kraftfulla åtgärder behöver vidtas. För att försöka vända dagens allvarliga utveckling är därmed åtgärder som hittills bara har använts inom ramen för ett straffrättsligt förfarande nu även nödvändiga att använda inom den sociala barn- och ungdomsvården. Uppfattningar om att åtgärden kan framstå som främmande i en förvaltningsrättslig och socialrättslig kontext och uppfattas som repressiv måste enligt regeringens mening därmed stå åt sidan. Likaså den uppfattning om att förslaget riskerar en otydlig rollfördelning mellan socialtjänst och rättsvårdande myndigheter och att gränsen mellan straffrättsliga påföljder och sociala insatser till skydd och stöd för barn och unga suddas ut. I det här sammanhanget kan även nämnas

att SiS sedan länge har haft en möjlighet att besluta om elektronisk övervakning för de som avtjänar sluten ungdomsvård på SiS särskilda ungdomshem. Syftet med den elektroniska övervakningen som nu föreslås är att möjliggöra en chans för socialtjänsten att på ett så tidigt stadium som möjligt förebygga och förhindra att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet. Åtgärden är alltså avsedd att vara ett verktyg för socialtjänsten som ska skydda och stötta ett barn eller ung person som har fått insatser och ska följa ett villkor om att befinna sig i bostaden under vissa tider enligt förslagen i lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan. Att arbeta brottsförebyggande är en uppgift som socialnämnden har fått enligt den nya socialtjänstlagen. Ska detta arbete kunna leda till förändring behövs fler sådana verktyg för socialtjänsten.

Regeringen vill dock även i det här sammanhanget understryka att tidiga, frivilliga och stödjande insatser som stärker barn och ungas skydd och utveckling samt ökar tilliten till socialtjänsten alltid måste vara utgångspunkten. Regeringen förutsätter alltså att socialnämnden även i fortsättningen först prövar möjligheterna till stöd och hjälp inom ramen för socialtjänstlagen.

Regeringen kan ha förståelse för uppfattningen att förslaget medför negativa konsekvenser för socialtjänstens förutsättningar att bedriva ett tillits- och relationsbaserat stödjande arbete. Några remissinstanser framför även en oro för att det ökade inslaget av repressiva inslag inom socialtjänstens arbete riskerar att leda till ökat hot och våld mot socialtjänstens medarbetare, chefer och förtroendevalda. Regeringen vill med anledning av detta framhålla att de förslag som lämnas i utkastet till lagrådsremiss innebär att staten tar ett stort ansvar över övervakningen, dels genom att den ska beslutas av förvaltningsrätten, dels att det är SiS som ska hantera övervakningen (se även avsnitt 6.1 och 6.2 där dessa förslag föreslås genomföras). Detta bör bidra till att minska risken för bristande tillit och förtroende för socialtjänsten som vissa remissinstanser pekar på.

Därtill kommer den elektroniska övervakningen att kräva en form av medverkan från de aktuella barnen eller deras vårdnadshavare eftersom det inte finns någon sanktion mer än samtal, kopplade till åtgärden om den inte följs. Det repressiva inslaget bör således inte överdrivas. Elektronisk övervakning kan, kombinerat med insatser och särskilda villkor tvärtom utgöra en sista chans för barnet eller den unge att få struktur och ordning på hans eller hennes livssituation, innan det hinner gå så långt att förutsättningar för ett omhändertagande för vård är för handen eller ett straffrättsligt förfarande blir aktuellt.

Påföljden ungdomsvård kan väljas i fler situationer

Som redogörs för i avsnitt 4.2.7 framgår i lagrådsremissen om förebyggande insatser att påföljden ungdomsvård föreslås kunna omfatta åtgärder enligt den i lagrådsremissen föreslagna nya lagen. Genomförs det förslaget kan det innebära att ungdomsvård kan väljas som påföljd i fler situationer än i dag eftersom de insatser och särskilda villkor som skulle kunna ingå kan vara såväl fler som mer ingripande för barnet eller den unge, i synnerhet om ett av socialnämnden beslutat särskilt villkor om att

barnet eller den unge under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden åtföljs av ett beslut om elektronisk övervakning. Även mot den bakgrunden finns, enligt regeringens mening, skäl att införa en möjlighet att besluta om elektronisk övervakning. Det bör dock framhållas att vid hur höga straffmättningsvärden en ungdomsvård som innefattar insatser enligt den nya lagen kan dömas ut får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, bl.a. hur ingripande åtgärderna enligt den särskilda genomförandeplanen är och hur lång tid som åtgärderna ska pågå. Dessa omständigheter får vägas mot brottets straffvärde och art och den unges tidigare brottslighet. Vilken påföljd som kan bli aktuell för barn och unga som begår brott blir således upp till rättstillämpningen att avgöra utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis anser regeringen att det bör införas en möjlighet att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera att ett barn eller en ung person följer ett av socialnämnden beslutat särskilt villkor om en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Enligt regeringens mening framstår åtgärden således som ändamålsenlig och effektiv. När det gäller förslagets förenlighet med proportionalitetsprincipen och de grundläggande fri- och rättigheterna och barnets rättigheter, se avsnitt 8.

6 Regleringen om elektronisk övervakning

6.1 Förvaltningsrätten ska pröva frågor om elektronisk övervakning efter ansökan av socialnämnden

Regeringens förslag

Förvaltningsrätten ska efter ansökan av socialnämnden pröva frågor om elektronisk övervakning med anledning av ett beslut av socialnämnden om en skyldighet för barn och unga att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att socialnämnden ska besluta om elektronisk övervakning.

Remissinstanserna

Ett flertal remissinstanser, däribland *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Stockholms universitet*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Kammarrätten i Stockholm* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*,

ställer sig negativa till förslaget och anser att det i stället bör övervägas om en ansökan om elektronisk övervakning bör föregås av ett ansökningsförfarande med prövning av domstol. Några remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs kommun*, anser att socialnämndens beslut i vart fall bör underställas domstol. *Barnombudsmannen* anser att det innebär en betydande maktförskjutning att ge befogenheten att genom teknisk övervakning begränsa rörelsefriheten för barn som inte har dömts för brott till en myndighet utan tidigare vana vid sådana beslut. Barnombudsmannen ser även uppenbara risker med en sådan ordning eftersom olika kommuner skulle kunna ha olika kriterier för när och hur elektronisk övervakning används, vilket kan leda till att barn i liknande situationer behandlas olika beroende på var de bo, vilket skulle strida mot barns rättigheter. Dessutom befarar såväl *Barnrättsbyrån* som SKR att en ordning där socialnämnden får besluta om elektronisk övervakning riskerar att skada förtroendet för socialtjänsten.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. De som yttrar sig, inklusive de som i grunden avstyrker eller är kritiska till att det ska införas en möjlighet att besluta om elektronisk övervakning (avsnitt 5), anser att förslaget är en förbättring jämfört med promemorians förslag, bl.a. *Sveriges advokatsamfund*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges kommuner och regioner (SKR)* samt *kammarrätterna i Stockholm och Göteborg*.

Rädda barnen och *Överkalix kommun* framhåller dock att de inte delar utkastets bedömning att den föreslagna ordningen kan bidra till att upprätthålla tilliten till och förtroendet för socialtjänsten. *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet* och *Stockholms kommun* framför liknande synpunkter. *Varbergs kommun* anser däremot att förslaget kan stärka allmänhetens tillit och förtroende för att socialtjänsten är en stöd- och hjälpinstans och inte en kontroll- eller sanktionsmyndighet. *Borlänge kommun* anser att förslaget innebär en förstärkning av den formella rättssäkerheten, men bedömer att det alltså finns en risk för att grundläggande rättssäkerhetskrav, såsom förutsebarhet och likabehandling, inte kan säkerställas.

Kammarrätten i Göteborg konstaterar att utkastet inte behandlar frågan huruvida de skäl som motiverar ett ansökningsförfarande för elektronisk övervakning även gör sig gällande för det särskilda villkor som övervakningen ska avse. Den föreslagna ordningen kan enligt kammarrätten medföra att prövningen av villkoret och övervakningen blir föremål för parallella domstolsprocesser. Kammarrätten anser att lämpligheten i en sådan ordning kan ifrågasättas och att det för den enskilde skulle kunna bidra till större förutsebarhet om frågorna behandlades i ett sammanhang. Enligt kammarrätten framstår en ordning med separata förfaranden även från domstolens perspektiv som mindre

önskvärd mot bakgrund av förslaget om skyndsamt handläggning (avsnitt 6.10). Även *Göteborgs kommun* ser nackdelar med parallella processer. Om socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning när det särskilda villkoret är föremål för domstolsprövning behöver det enligt kommunen finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av villkoret i sig. För såväl enskilda som nämnden kan det enligt kommunen bli otydligt vad som prövas inom ramen för vilken process och huruvida den omständigheten att det särskilda villkoret är föremål för domstolsprövning påverkar nämndens möjligheter att ansöka om elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens förslag

Förvaltningsrätten ska efter ansökan av socialnämnden pröva frågor om elektronisk övervakning

Elektronisk övervakning av barn och unga innebär ett betydande intrång i barn och ungas grundlagsfästa rätt till privatliv och personliga integritet (jfr 2 kap. 6 § andra stycket och 19 § regeringsformen och artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). En sådan övervakning gör också att den begränsning av rörelsefriheten som det underliggande särskilda villkoret om skyldighet att uppehålla sig i bostaden innebär blir mera ingripande (avsnitt 8). Redan mot den bakgrunden är det, som flera remissinstanser framhåller, angeläget att säkerställa ett rättssäkert beslutsförfarande. En prövning av förutsättningarna för elektronisk övervakning kan också aktualisera svåra juridiska bedömningar, bl.a. i fråga om proportionalitet. Även detta talar för att elektronisk övervakning bör förutsätta ett beslut av domstol som första instans. Ett sådant förfarande innebär även att en situation där en ingripande åtgärd redan har kunnat vidtas innan den blir föremål för prövning i domstol undviks, något som flera remissinstanser, bl.a. *JO* och *Förvaltningsrätten i Malmö*, uttrycker en oro för i sitt yttrande över promemorians förslag.

En ordning där socialnämnden fattar beslut som först senare underställs domstol framstår enligt regeringen inte som tillräckligt betryggande ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Elektronisk övervakning kan, typiskt sett, inte heller anses vara en så brådskande åtgärd att man trots detta ändå bör öppna upp för omedelbara beslut av socialnämnden. Det kan, som *Barnombudsmannen* befarar, inte heller uteslutas att barn och unga, om socialnämnden får besluta om elektronisk övervakning, kan komma att behandlas olika beroende på vilken kommun de bor i. Om förutsättningarna för elektronisk övervakning ska beslutas av socialnämnder i 290 kommuner riskerar det att medföra en spretande rättstillämpning vilket vore negativt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. En ordning där domstol prövar frågan som första instans efter ansökan av socialnämnden kan, som *JO* för fram, således minska risken för godtyckliga bedömningar och ge bättre förutsättningar för att enhetliga bedömningar görs.

Sammantaget anser regeringen att rättssäkerhetsskäl gör att frågan huruvida det finns förutsättningar att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera att barn och unga följer socialnämndens beslutade särskilda villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden bör

prövas av förvaltningsrätten som första instans efter ansökan av nämnden. Regeringen bedömer, till skillnad från *Borlänge kommun*, att den föreslagna prövningsordningen i förening med de övriga förslag som lämnas, bl.a. rätten till offentligt biträde (avsnitt 6.11) och utformningen av förutsättningarna för ett beslut om elektronisk övervakning (avsnitt 6.3), innebär att grundläggande rättssäkerhetskrav säkerställs.

Regeringen bedömer dessutom, i likhet med *Varbergs kommun* men till skillnad från bl.a. *Rädda barnen* och *Överkalix kommun*, att den föreslagna ordningen i viss utsträckning bör kunna bidra till att minska risken för bristande tillit och förtroende för socialtjänsten.

Vissa frågor om samtidig handläggning av mål om elektronisk övervakning och mål om det särskilda villkoret

I lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, här benämnd lagrådsremissen om förebyggande insatser, gör regeringen bedömningen att det ur rättssäkerhetssynpunkt är tillräckligt att beslut om insatser och särskilda villkor enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas fattas av socialnämnden och får överklagas till förvaltningsdomstol. Den bedömningen omfattar även särskilda villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden. Den föreslagna ordningen innebär, som *Kammarrätten i Göteborg* och *Göteborgs kommun* konstaterar, att frågan om det särskilda villkoret respektive elektronisk övervakning kan bli föremål för parallella domstolsprocesser. Det skulle, som *Kammarrätten i Göteborg* för fram, kunna tala för att även det särskilda villkoret bör beslutas efter ett ansökningsförfarande. I avsnitt 6.3 föreslår regeringen att en av förutsättningarna för att besluta om elektronisk övervakning ska vara att övervakningen behövs för att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Insatser och särskilda villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas kan emellertid beslutas på andra grunder. En ordning där särskilda villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden prövas av förvaltningsrätten som första instans skulle alltså även komma att omfatta mål där elektronisk övervakning inte aktualiseras. Dessutom kommer det även i flera av de fall där grunden för insatsen i och för sig är att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet inte, eller först i ett senare skede, att vara aktuellt att ansöka om elektronisk övervakning eftersom förutsättningarna för övervakning i övrigt inte bedöms vara uppfyllda (avsnitten 6.3 och 6.4). Regeringen föreslår t.ex. att en av förutsättningarna för elektronisk övervakning ska vara att det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att rätta sig efter villkoret (avsnitt 6.3). Det innebär att en ansökan om elektronisk övervakning i många fall kommer att aktualiseras först en tid efter att det särskilda villkoret beslutats. Det är alltså strängt taget inte möjligt att undvika parallella processer beträffande de båda frågorna. Sammantaget bedömer regeringen därför att det inte finns skäl att, med hänvisning till att det skulle öka tydligheten för barnet eller den unge och underlätta handläggningen av frågor om elektronisk

övervakning, göra frågor om särskilda villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden till ansökningsmål.

Göteborgs kommun anser att det, för de fall där det särskilda villkoret är föremål för domstolsprövning när socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning, är otydligt vad som prövas i respektive process och att det behöver finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av villkoret i sig. Regeringen återkommer till dessa frågor i avsnitt 6.3.

Ett beslut om ett särskilt villkor ska enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser gälla omedelbart. Ett av socialnämnden beslutat särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska enligt förslagen i denna lagrådsremiss efter ansökan av socialnämnden helt eller delvis få kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning (avsnitt 6.3). Om det finns ett gällande beslut om ett sådant särskilt villkor kan nämnden alltså ansöka om elektronisk övervakning. Att det särskilda villkoret har överklagats påverkar inte möjligheten att göra en ansökan. Till skillnad från Göteborgs kommun anser regeringen inte att den föreslagna regleringen kan anses otydlig på denna punkt. En annan sak är att det i vissa situationer kan finnas anledning för nämnden att avvakta med att ge in en ansökan om elektronisk övervakning; t.ex. när rättens avgörande i ett mål om insatser och/eller det särskilt villkoret är nära förestående och nämnden bedömer att utgången är oviss.

6.2 Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen

Regeringens förslag

Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att Polismyndigheten ska ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen.

Remissinstanserna

Endast tre remissinstanser yttrar sig över promemorians förslag om vilken myndighet som bör ansvara för genomförandet av den elektroniska övervakningen. *Polismyndigheten* avstyrker förslaget och anför bl.a. att det är angeläget för myndigheten att renodla sitt uppdrag och att dess resurser läggs på åtgärder som endast Polismyndigheten kan lösa. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* framhåller att myndigheten är mycket angelägen om att kunna få till stånd en fungerande tillämpning av elektronisk övervakning, inte minst utifrån att det kan förväntas att myndighetens möjligheter att besluta om sådan övervakning kommer att utökas till följd av de förslag som lämnats i promemorian Utökad trygghet och säkerhet på

särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2024:26). SiS anser att det kan finnas anledning att på nytt analysera huruvida det kan anses vara ändamålsenligt att uppdra åt myndigheten att ansvara för uppgiften att verkställa elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna nya lagen. Även *Integritetsskyddmyndigheten (IMY)* ifrågasätter att Polismyndigheten ska utföra arbetsuppgifter inom socialtjänsten.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna lämnar inga särskilda synpunkter på förslaget. Av de som yttrar sig är de flesta positiva. *Polismyndigheten* och *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget. *IMY* samt *Sundsvalls*, *Varbergs* och *Bollnäs kommuner* är positiva till förslaget. Sundsvalls kommun framhåller att förslaget kan minska risken för att barn och unga uppfattar övervakningen som ett straff, men uttrycker samtidigt farhågor angående hur tillgängligheten hos SiS kommer att fungera om myndigheten får detta rikstäckande uppdrag.

Ett par remissinstanser är negativa till förslaget. *Nässjö kommun* anser att det finns fördelar med att ansvaret i stället ligger hos Polismyndigheten eftersom den myndigheten redan i dag samverkar med kommunen både generellt och på individnivå i det brottsförebyggande arbetet. *SOS Barnbyar* anför att övervakningssystemet ännu inte finns på plats, att det är problematiskt att lägga ytterligare ett integritetskänsligt uppdrag på en myndighet som redan står inför betydande utmaningar samt att den tillsyn som Inspektionen för vård och omsorg bedriver visar fortsatta och återkommande brister i verksamheter som rör barn och unga, såväl inom SiS som inom den sociala barn- och ungdomsvården mer generellt. Det stärker enligt SOS Barnbyar invändningen att genomförbarhet och rättssäkerhet inte är tillräckligt utredda.

Södertörns tingsrätt anför att det av vikt att det finns en tydlig reglering av vilka inskränkningar som kan komma i fråga vid elektronisk övervakning enligt den nya lagen och efterfrågar ett förtydligande av hur definitionen förhåller sig till andra regelverk om verkställighet av elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens förslag

I promemorian föreslås att Polismyndigheten ska ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen

I promemorian föreslås att Polismyndigheten ska ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakningen som socialnämnden beslutar om. Enligt promemorian bör inte socialnämnden ansvara för verkställigheten eftersom nämnderna i dag inte beslutar om upphandling av elektronisk övervakningsutrustning och därtill saknar kunskap om hur sådan utrustning används. Om socialnämnderna ska verkställa den elektroniska övervakningen skulle det även innebära att varje enskild socialnämnd

behöver upprätta rutiner och vidta omfattande organisatoriska åtgärder, upphandla och köpa in utrustning samt utbilda personal. Enligt promemorian skulle en sådan ordning bli väldigt kostsam och resurskrävande. Skulle varje socialnämnd i 290 kommuner ansvara för verkställigheten finns det också en risk att de rutiner som upprättas för detta ändamål till viss del kommer skilja sig åt. Enligt promemorian är det därför varken kostnadseffektivt eller rättssäkert att socialnämnderna ansvarar för verkställigheten.

Enligt promemorian bör inte heller SiS ansvara för verkställigheten eftersom myndigheten i dag inte har något system för elektronisk övervakning upphandlat och därmed inte heller använder sig av sådan övervakning trots att det i lag finns en möjlighet till detta när det gäller de som avtjänar slutna ungdomsvård. Mot den bakgrunden framhålls det i promemorian att SiS inte har den erfarenhet som krävs för att i närtid kunna verkställa elektronisk övervakning enligt den föreslagna nya lagen. Enligt promemorian råder det även en osäkerhet kring myndighetens framtida uppdrag i och med den översyn som pågår av myndigheten (dir. 2024:13).

Enligt promemorian kvarstår då Polismyndigheten eller Kriminalvården som myndigheter att överväga som huvudman för den elektroniska övervakningen. I promemorian bedöms Polismyndigheten vara lämpligare än Kriminalvården för denna uppgift. I promemorian konstateras att såväl Kriminalvården som Polismyndigheten har en etablerad organisation vad gäller såväl den utrustning som krävs som den kunskap och erfarenhet som behövs för att verkställa elektronisk övervakning samt att båda myndigheterna har en central, nationell organisation. Att verkställa elektronisk övervakning skulle alltså inte vara en ny uppgift för någon av myndigheterna. I promemorian konstateras dock att Polismyndigheten, till skillnad från Kriminalvården, redan fullgör uppgifter som innebär att myndigheten är biträde åt andra myndigheter. Enligt promemorian är det således mest lämpligt och ändamålsenligt att Polismyndigheten ansvarar för verkställigheten av elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna nya lagen.

Statens institutionsstyrelse ska ansvara för verkställigheten av elektronisk övervakning

Regeringen anser, i likhet med promemorian, att ansvaret för att verkställa den elektroniska övervakningen bör inbegripa allt som hör samman med den elektroniska övervakningens faktiska genomförande. Ansvaret bör därmed bl.a. innefatta att, tillsammans med ansvarig socialnämnd, planera och boka in tid för montering av den utrustning som behövs för övervakningen. Ansvaret kommer även att inbegripa att åka hem till barnet eller den unge för att montera utrustningen, och i vissa fall till en annan anvisad plats där barnet eller den unge också har en bostad. Dessutom innefattar ansvaret att ta emot och tolka information från utrustningen, ha regelbundna kontakter med socialnämnden och – när det behövs – kontakter med Polismyndigheten i samband med begäran polisens närvaro vid montering eller borttagning av utrustningen. Ansvaret kan även innebära vissa kontakter med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare eller annan som barnet eller den unge bor hos för att

undersöka vad larm från den elektroniska övervakningen beror på. När den elektroniska övervakningen upphör ska även de elektroniska hjälpmedlen tas bort i såväl bostaden som på barnet eller den unge. Ett beslut om elektronisk övervakning får inte verkställas med våld eller i strid med 2 kap. 6 § regeringsformen. Det finns således inga rättsmedel som möjliggör för den verkställande myndigheten att ta sig in i en låst bostad för att installera utrustningen och tvinga på barnet eller den unge det elektroniska hjälpmedlet.

Den myndighet som ska ansvara för verkställigheten kommer således att behöva ha förhållandevis omfattande kontakter med främst den ansvariga socialnämnden, men också med barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare eller annan nära anhörig. Utifrån detta anser regeringen, till skillnad från *Nässjö kommun*, att SiS framstår som den mest lämpliga myndigheten att ansvara för verkställigheten av elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Myndigheten har redan i dag upparbetade kommunikationskanaler med socialnämnderna. SiS har dessutom lång erfarenhet av arbete med barn och unga samt bedriver verksamhet som sker med tvång med nationell täckning. En sådan lösning kan också komma att ge betydande synergier för SiS mot bakgrund av att myndigheten i promemorian *Ökad trygghet på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2024:26)* föreslås få utökade möjligheter att använda elektronisk övervakning för barn som är placerade på SiS särskilda ungdomshem. Om förslagen i den promemorian genomförs kan det t.ex. innebära gemensamt utnyttjande av tekniska lösningar, kompetens och rutiner. Därutöver utgör såväl socialnämndens som SiS verksamhet socialtjänst, vilket bör förenkla informationsöverföring mellan myndigheterna samt minska de integritetsrisker som behandlingen av personuppgifter innebär och som *IMY* har lyft fram som problematiska i förhållande till Polismyndigheten (avsnitt 7). *SiS* uppger även i sitt remissvar att myndigheten är mycket angelägen om att kunna få till stånd en fungerande tillämpning av elektronisk övervakning, inte minst utifrån att det kan förväntas att myndighetens möjligheter att besluta om sådan övervakning kommer att utökas till följd av förslag som lämnas i den ovan nämnda promemorian och som bereds inom Regeringskansliet. Med anledning av *Sundsvalls kommuns* frågetecken kring SiS tillgänglighet kan det finnas anledning att framhålla att SiS vid underhandskontakter med Regeringskansliet har presenterat olika alternativ för hur myndigheten ska kunna hantera ansvaret att verkställa elektronisk övervakning i hela landet.

Ett ytterligare skäl för att det är SiS som bör ansvara för verkställigheten är att, som både *Polismyndigheten* och *IMY* anför i sitt yttrande över promemorian, Polismyndigheten som utgångspunkt inte bör utföra uppgifter inom socialtjänst. Det framstår även som främmande utifrån Polismyndighetens kärnuppdrag att ansvara för ett sådant uppdrag. I likhet med Sundsvalls kommun bedömer regeringen även att risken för att barnet eller den unge felaktigt uppfattar den elektroniska övervakningen som en bestraffning minskar om SiS ansvarar för verkställigheten i stället för Polismyndigheten.

När det gäller SiS förutsättningar i övrigt att klara av uppgiften att verkställa elektronisk övervakning behöver myndigheten etablera en infrastruktur och säkerställa tillgång till utrustning och tjänster som behövs för genomförandet av den elektroniska övervakningen. I juli 2025 fick SiS

därför bl.a. i uppdrag att utreda förutsättningarna för att genomföra elektronisk övervakning av barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem. Uppdraget är av utredande karaktär och syftar till att kartlägga tekniska, organisatoriska och praktiska aspekter. Myndigheten redovisade den del av uppdraget som rör verkställighet av elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna nya lagen den 16 januari 2026 (S2025/01372). Av redovisningen framgår bl.a. att SiS bedömer att de förutsättningar för förvaltning och drift, operativt arbete samt genomförande av övervakningen som krävs finns inom SiS befintliga organisation men att dessa kan komma att behöva skalas upp eller vidareutvecklas innan eller under tiden för implementering.

För att ytterligare förbereda SiS för att ansvara för genomförandet av elektronisk övervakning, och för att säkerställa att myndigheten kan tillämpa de nya bestämmelserna om elektronisk övervakning och verkställa genomförandet av dessa när de träder i kraft, har myndigheten den 12 februari 2026 (S2026/00243) även fått ett kompletterande förberedande uppdrag av regeringen. Uppdraget innebär att SiS bl.a. behöver upphandla den utrustning och teknik som krävs för den elektroniska övervakningen. SiS behöver också anpassa organisationen och, med hänsyn till bl.a. infrastruktur och rutiner för ansvarsfördelning, beslutsordning och arbetssätt, förbereda organisationen för att den ska kunna montera elektronisk utrustning på de barn och unga som kan bli föremål för elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Myndigheten behöver även säkerställa kompetensförsörjning och utbildning av personal.

Sammantaget förutsätter regeringen därmed, till skillnad från *SOS Barnbyar*, att SiS kommer att ha de förutsättningar som krävs för att myndigheten ska klara av att utföra uppdraget på ett rättssäkert sätt. Myndigheten bör därmed ansvara för verkställigheten av den elektroniska övervakning som domstolen föreslås få besluta om.

Det behövs inte någon särskild bestämmelse som definierar innebörden av elektronisk övervakning

Elektronisk övervakning är, som *Södertörns tingsrätt* för fram, ett begrepp som rent språkligt skulle kunna anses täcka in olika övervakningsformer som sker med tekniska hjälpmedel, t.ex. kameraövervakning, såväl öppen som dold, och hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. I författningssammanhang har begreppet enligt regeringens uppfattning emellertid en väl etablerad snävare betydelse. Det används bl.a. i lagen (2024:7) om preventiva tvångsmedel, lagen om (1988:688) kontaktförbud och lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning, och då genomgående i den betydelse som avses även i denna lagrådsremiss, nämligen att den övervakade bär någon form av sändare på kroppen som kommunicerar information om huruvida han eller hon efterlever den rörelsebegränsning som kontrolleras genom övervakningen. Regeringen anser mot den bakgrunden, till skillnad från *Södertörns tingsrätt*, att begreppet elektronisk övervakning inte behöver förtydligas i en särskild bestämmelse. I avsnitt 6.16 lämnar regeringen förslag om vilka uppgifter som får registreras och tas fram vid elektronisk övervakning.

6.3 Förutsättningar för när elektronisk övervakning får beslutas

Regeringens förslag

Ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad, som socialnämnden har beslutat om enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas, ska helt eller delvis få kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av villkoret.

Ett beslut om elektronisk övervakning ska få meddelas endast om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att

- barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret, och
- den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Som ytterligare förutsättning ska gälla att ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om skälen för övervakningen väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge.

Regeringens bedömning

Vid beslut om elektronisk övervakning bör det som är bäst för barnet eller den unge vara avgörande.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås att bestämmelsen om vad som ska förebyggas eller förhindras med övervakningen även ska innehålla rekvisitet involveras i brottslig verksamhet. I promemorian föreslås inte att kraven på att det ska finnas konkreta omständigheter, att övervakningen ska vara nödvändig för kontrollen och att skälen för övervakningen ska väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge uttryckligen ska framgå av den aktuella bestämmelsen. I promemorian föreslås inte heller att den elektroniska övervakningen även delvis ska kunna omfatta det särskilda villkoret. I promemorian föreslås även en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över de föreslagna förutsättningarna för elektronisk övervakning. De som yttrar sig är dock kritiska till förslaget. *Civil Rights Defenders*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Stockholms universitet* och *Umeå universitet* anser att beviskraven är för lågt ställda. Stockholms universitet anmärker särskilt på att det i promemorian anges att ett skäl för att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret kan vara att denne ger uttryck för

detta i samband med att villkoret beslutas. Uttalandet tar enligt universitetet inte hänsyn till att motstånd är en naturlig del i en förändringsprocess och att det får anses förväntat att en ung person ger uttryck för att han eller hon inte vill följa ett villkor som kraftigt begränsar rörelsefriheten. Civil Rights Defenders framför liknande synpunkter och framhåller att en bedömning som baseras på barnets egna uttalanden kan leda till att barn med kommunikativa eller kognitiva svårigheter i större utsträckning blir utsatta för tvång när det inte är lämpligt samt att det finns en reell risk för att barn behandlas olika baserat på deras familjebakgrund utifrån antaganden om huruvida familjen kommer att se till att barnet följer det särskilda villkoret.

Stockholms universitet anser dessutom att det är otydligt vad som avses med rekvisitetet ”förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet”. *SOS Barnbyar* och Civil Rights Defenders framhåller att det finns en risk för diskriminering eftersom kriterierna för att bedöma riskmiljöer eller umgänge med kriminellt belastade personer kan vara starkt präglade av subjektiva uppfattningar som riskerar att förstärka fördomar mot barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden.

Riksdagens ombudsmän (JO) anser att de förutsättningar som föreslås för bestämmelsernas tillämpning är så vaga att det riskerar leda till en tillämpning som inte blir likformig. Civil Rights Defenders och *Institutet för mänskliga rättigheter* för fram liknande synpunkter. *Varbergs kommun* påpekar att det är angeläget att elektronisk övervakning används med försiktighet. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att mindre ingripande åtgärder, t.ex. samtal, bör användas i stället för elektronisk övervakning och att socialnämnden bör ge vårdnadshavarna förtroendet att informera socialnämnden om barnet eller den unge inte har följt villkoret.

Malmö kommun anser att det blir en utmaning att säkerställa en tillräckligt god hemmiljö för att det ska kunna bedömas vara till barnets bästa att vistas i hemmet. På samma tema framhåller *Rädda barnen* och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* att situationen för barn som är utsatta för våld i hemmet kan förvärras av elektronisk övervakning. *Sundsvalls kommun* påpekar att det kan utgöra en fara för barn och unga som är involverade i grov kriminalitet att vara orörliga och därmed bli en enkel måltavla, samt att detta också kan utgöra en fara för familjemedlemmarna. *Region Gotland* framför liknande synpunkter.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I utkastet föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om att skälen för övervakningen ska väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge. I utkastet föreslås inte heller att den elektroniska övervakningen ska kunna omfatta delar av det särskilda villkoret. I utkastet föreslås att bestämmelsen om vad som ska förebyggas eller förhindras med övervakningen även ska innehålla rekvisitetet involveras i brottslig verksamhet. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Närmare hälften av remissinstanserna yttrar sig särskilt över förslaget och bedömningen. En klar majoritet av de som yttrar sig avstyrker eller är kritiska till förslaget.

Sveriges advokatsamfund, Barnens rätt i samhället (Bris) och Nordmalings kommun anser att beviskraven är för lågt ställda. För att markera att det krävs en konkret och väl underbyggd riskbedömning anser Sveriges advokatsamfund att beviskravet inte bör sättas lägre än påtaglig risk.

Socialstyrelsen avstyrker förslaget men ser positivt på klargörandet att elektronisk övervakning endast ska få beslutas om kontrollen inte kan ske på något mindre ingripande sätt. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* anser att det tydligare behöver framgå vilka kriterier som ska vara uppfyllda, men anser att det är positivt att åtgärden endast får användas när det finns konkreta omständigheter som talar för att barnet annars inte kommer att följa det särskilda villkoret, och när åtgärden behövs för att förebygga brottslighet. Även *Göteborgs kommun* anser att förslaget att beslut om elektronisk övervakning endast ska få fattas om det finns konkreta omständigheter som talar för att ett barn eller en ung person inte kommer att följa ett meddelat villkor innebär en positiv förstärkning av rättssäkerheten jämfört med förslaget i promemorian. Därigenom minskar enligt kommunen risken för att åtgärden grundas på generella antaganden eller subjektiva bedömningar. Flera remissinstanser, bl.a. *Förvaltningsrätten i Jönköping, Brottsförebyggande rådet (Brå), Bris, Umeå universitet* och *Nordmalings kommun*, anser dock att rekvisiten är för otydliga och riskerar att leda till bristande förutsebarhet och likabehandling. *Justitiekanslern* anser en stor del av de beteenden som anges kunna läggas till grund för ett beslut om elektronisk övervakning är vagt beskrivna och kan stämma in på en mycket stor grupp barn och unga. Tonåren är en tid när många unga testar gränser och kan ha beteenden som är utmanande, men som inte behöver vara tecken på en begynnande involvering i kriminalitet. *Justitiekanslern* ser mot denna bakgrund en risk för att bedömningen kan komma att baseras på andra omständigheter än själva beteendet och att problem i likabehandlingshänseende kan uppkomma. Det behöver enligt *Justitiekanslern* förtydligas vilket beteende som medför att barnet eller den unge ska anses vara involverad i brottslighet och vilket beteende som i stället ska bedömas som en risk för sådan involvering.

Umeå universitet anser att den föreslagna åtgärden, särskilt för barn som är 13 år, bör kräva vårdnadshavares samtycke och medverkan.

Några remissinstanser, bl.a. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* och *Umeå universitet*, bedömer att det finns en risk för diskriminering av barn och unga med en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. *Myndigheten för delaktighet* anser att funktionsnedsättning eller funktionsförmågan hos barnet bör integreras i proportionalitets- och riskbedömningen för att ge en mer rättvisande bedömning utifrån barnets bästa samt att uppföljningen av förslaget bör omfatta riskerna för indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning.

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) delar bedömningen i utkastet om att det vid beslut om elektronisk övervakning ska göras en

proportionalitetsbedömning, men anser att det bör komma till uttryck i lagen och att frågan bör utvecklas i författningskommentaren.

Socialstyrelsen instämmer i bedömningen att barnets bästa ska vara avgörande vid bedömningen av om elektronisk övervakning ska få ske. *Rädda barnen* har svårt att se några exempel på när elektronisk övervakning skulle vara proportionerlig och till barnets bästa. *Malmö kommun* anser att den snävare formulering av barnets bästa jämfört med socialtjänstlagen som föreslås i den i promemorian föreslagna nya lagen står i motsatsförhållande till den elektroniska övervakningens påstådda förebyggande syfte. *Barnombudsmannen*, Brå, Bris samt Nordmalings och *Varbergs kommuner* anser att det blir en utmaning att säkerställa att hemförhållandena är sådana att den elektroniska övervakningen är förenlig med barnets eller den unges bästa. Bris framhåller därvid att det finns ett tydligt samband mellan deltagande i brottsliga och gängkriminella miljöer och utsatthet i hemmiljön och att den kriminella miljön för många barn är en flykt undan hemmet och inte tvärtom. *Barnombudsmannen* framför liknande synpunkter och påpekar att socialtjänstens utredning och bedömning av hemförhållandena ofta är bristfällig.

Ett par remissinstanser anser att det behöver tydliggöras huruvida vårdnadshavare själva kan efterfråga elektronisk övervakning. *Föreningen Sveriges socialchefer* anser att otydligheten kan skapa förväntningar hos vårdnadshavare om att elektronisk övervakning är något som de kan begära i syfte att skydda sina barn från att rekryteras till kriminalitet. En sådan utveckling skulle enligt föreningen innebära en betydande förskjutning av socialtjänstens uppdrag och riskera att skapa otydlighet kring vilka barn som ska omfattas av åtgärden och på vilka grunder beslut ska fattas. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* bedömer däremot att en ordning där vårdnadshavare kan efterfråga och samtycka till begränsningar av barnets rörelseutrymme, exempelvis genom elektronisk övervakning, skulle kunna utgöra ett stöd för familjen snarare än en ren tvångsåtgärd.

Några remissinstanser uppehåller sig vid olika aspekter av förhållandet mellan elektronisk övervakning och tvångsvård enligt LVU. *Kammarrätten i Stockholm* anser att de omständigheter som exemplifieras i utkastet framstår som sådana som i många fall skulle kunna leda till vård enligt LVU, och att det därför är oklart huruvida elektronisk övervakning verkligen kommer att kunna tillämpas i ett tidigare skede än vård enligt LVU. *Helsingborgs kommun* och *Institutet för mänskliga rättigheter* framför liknande synpunkter. Även *Förvaltningsrätten i Malmö* samt *Malmö* och *Bollnäs kommuner* anser att gränsdragningen mot LVU är otydlig. *Förvaltningsrätten i Umeå* bedömer att en vanlig invändning i mål om vård på grund av eget beteende kommer att vara att den mindre ingripande åtgärden elektronisk övervakning inte har prövats och att förslagen därför har potential att inskränka möjligheterna att besluta om vård enligt LVU för barn och unga som ägnar sig åt brottslig verksamhet eller är nära att dras in i sådan verksamhet. Förvaltningsrätten efterfrågar en djupare analys av denna fråga. Även *Malmö kommun* anser att proportionalitetsbedömningar i enskilda ärenden riskerar att bli mer komplexa eftersom flera regelverk kan aktualiseras parallellt och att det därför behöver följas upp hur regleringen påverkar tillämpningen av LVU.

Förvaltningsrätten i Falun uppfattar förslaget så, att det inte finns något hinder mot att domstolen beaktar huruvida det beslutade särskilda villkoret

är befogat vid prövningen av om det finns förutsättningar för att besluta om elektronisk övervakning. *Göteborgs kommun* anser att det, för de fall där det särskilda villkoret är föremål för domstolsprövning när socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning, är otydligt vad som prövas i respektive process och att det behöver finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av villkoret i sig.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ett beslut om elektronisk övervakning ska komplettera ett befintligt särskilt villkor

Elektronisk övervakning får bara ske för att kontrollera att barnet eller den unge följer ett av socialnämnden beslutat särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. För att rätten ska kunna bedöma om förutsättningarna för övervakning är uppfyllda måste rättens bedömning ta sin utgångspunkt i det beslutade villkoret. Den närmare utformningen av villkoret kan nämligen ha betydelse för rättens ställningstagande till samtliga de förutsättningar för ett beslut om elektronisk övervakning som regeringen föreslår i detta avsnitt. En ansökan om elektronisk övervakning bör således förutsätta att socialnämnden först har beslutat ett särskilt villkor. Detta bör komma till uttryck i regleringen genom att det där anges att ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden som socialnämnden har beslutat om ska få kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning. Beslutet om villkoret ska bifogas ansökan (avsnitt 6.6).

Rätten bör inom ramen för det särskilda villkoret få besluta i vilken omfattning elektronisk övervakning ska ske

Enligt förslagen i utkastet till lagrådsremiss och även i promemorian ska rätten göra en ”allt eller inget”-prövning av om efterlevnaden av villkoret får kontrolleras med elektronisk övervakning. Regeringen bedömer emellertid att det finns flera skäl som talar för att rätten i stället, inom ramen för det särskilda villkoret, bör få fatta ett fristående beslut med angivande av de tider och platser som övervakning får ske. Dels blir det med en sådan ordning tydligare vad som gäller för omfattningen av den elektroniska övervakningen om det särskilda villkoret ändras under pågående övervakning (avsnitt 6.8.2). Dels möjliggörs för rätten att göra en mera nyanserad bedömning av proportionaliteten och barnets eller den unges bästa. Elektronisk övervakning bör inte omfatta fler tider i veckan än vad som behövs i förhållande till förslagets övergripande syfte att förebygga och förhindra att unga och barn far illa. Dessutom går det inom ramen för en sådan ordning att på ett ändamålsenligt sätt hantera situationer där förutsättningarna för elektronisk övervakning kan anses uppfyllda endast beträffande delar av villkoret, t.ex. för att kontrollen vissa kvällar och nätter kan ske på ett mindre ingripande sätt eller för att det särskilda villkoret endast delvis tar sikte på att förhindra och förebygga att barnet ägnar sig åt brottslig verksamhet (se nedan). Det bör enligt

regeringen därför framgå av regleringen att ett särskilt villkor helt eller delvis får kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning.

Den elektroniska övervakningen ska vara nödvändig för att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret

Mot bakgrund av det ingrepp i den personliga integriteten som elektronisk övervakning innebär måste, som *Varbergs kommun* påpekar, möjligheten till sådan övervakning används med försiktighet. Kontrollen av att barn och unga följer ett särskilt villkor om en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad bör, som bl.a. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* framhåller, normalt kunna ske inom ramen för den uppföljning som socialnämnder ska göra. Det är dessutom av vikt att elektronisk övervakning inte beslutas slentrianmässigt utan föregås av en noggrann behovsprövning. Om efterlevnaden av det särskilda villkoret i det enskilda fallet kan kontrolleras genom andra mindre ingripande åtgärder, exempelvis genom kontakter med vårdnadshavare eller en särskilt kvalificerad kontaktperson, finns det inte ett behov av att använda elektronisk övervakning. Som närmare redogörs för i avsnitt 5 föreslår regeringen i lagrådsremissen om förebyggande insatser att socialnämnden ska få besluta om insatser och särskilda villkor även för vårdnadshavare. Ett särskilt villkor för en vårdnadshavare kan avse att se till att barnet eller den unge följer ett särskilt villkor om att uppehålla sig i bostaden. Utöver fysisk tillsyn kan det finnas andra lämpliga sätt för vårdnadshavaren att ha tillsyn över barnet eller den unge. En bedömning bör göras i det enskilda fallet om den tillsyn som vårdnadshavaren kan förväntas utöva är tillräcklig. Det är även angeläget att elektronisk övervakning inte ersätter de viktiga personliga kontakter som barnet eller den unge respektive vårdnadshavaren har med ansvarig socialnämnd. Det bör därför framgå av regleringen att en förutsättning för elektronisk övervakning är att övervakningen är nödvändig för att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret. Det innebär att elektronisk övervakning får beslutas endast om kontrollen inte kan ske på något mindre ingripande sätt. Eftersom det kan vara svårt för domstolen att skapa sig en uppfattning om vilka möjligheter socialnämnden har att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt villkor utan elektroniska hjälpmedel är det angeläget att socialnämnden noga överväger dessa mindre ingripande möjligheter innan en ansökan görs samt i sin ansökan utförligt redogör för varför den elektroniska övervakningen är nödvändig för att genomföra kontrollen.

Enligt Länsstyrelsen i Gävleborgs län bör, i de fall barnet eller den unge är placerad i sitt eget hem enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, förtroendet för vårdnadshavarna vara tillräckligt stort för att de kan informera om barnet har följt villkoret eller inte. Regeringen anser emellertid att det inte är lämpligt att på det sättet reglera typfall där elektronisk övervakning inte behövs. Frågan om huruvida det för kontrollen är tillräckligt med den information som vårdnadshavarna kan förväntas lämna är nämligen inte endast en fråga om vårdnadshavarnas vilja, utan även om vilka praktiska möjligheter de har att kontrollera följsamheten. Vårdnadshavarna kan t.ex. ha ett arbete med obehövade arbetstider samt begränsade möjligheter att

utöva tillsyn på distans. En bedömning måste alltså göras från fall till fall även när det i och för sig finns en samsyn hos vårdnadshavarna och socialnämnden.

Skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret

Det omedelbara syftet med den elektroniska övervakningen är att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret. Denna kontroll är emellertid inget självändamål, utan syftar i nästa led till att barnet eller den unge ska stanna hemma under de tider som anges i villkoret. Om det saknas anledning att tro att barnet eller den unge kommer att bryta mot villkoret bör elektronisk övervakning således inte få ske, eftersom kontrollen då inte behövs för att uppnå detta syfte.

Enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser ska en förutsättning för att socialnämnden ska få besluta om insatser till barn och unga enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas vara att det saknas samtycke av barnets vårdnadshavare och, när barnet har fyllt 15 år, av honom eller henne själv, eller den unge. Det innebär att det normalt sett inte kommer att föreligga samtycke till ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden. Det skulle kunna hävdas att det i sig ger skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa villkoret. Utgångspunkten för socialtjänstens arbete med barnet eller den unge bör emellertid vara det omvända, dvs. det måste finnas en tro på att barnet eller den unge inte bara kan utan också kommer att följa det särskilda villkoret i enlighet med beslutet. En sådan utgångspunkt är väsentlig för det förtroende och tillit barnet eller den unge framöver kommer att ha för socialtjänsten. Förtroendet är i sin tur av stor vikt i det fortsatta arbetet med att stötta barnet eller den unge och vårdnadshavarna.

En förutsättning för ett beslut om elektronisk övervakning bör därför vara att det finns konkreta omständigheter som talar för att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Eftersom det är fråga om en skyddslagstiftning bör beviskravet inte vara för högt. Situationen för de barn och unga som kan komma att ges insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas kommer visserligen att vara olika brådskande. En betydande andel av dessa barn och unga kommer emellertid att ha en problematik som gör att ett omhändertagande med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga kan aktualiseras om inte utvecklingen vänds. För att insatserna ska fylla sin funktion som en förebyggande åtgärd i steget innan omhändertagande för vård är det angeläget att det finns ett inte obetydligt utrymme att besluta om elektronisk övervakning när det finns omständigheter som talar för att det särskilda villkoret inte kommer att följas. Till skillnad från bl.a. vad *Sveriges advokatsamfund, Bris, Förvaltningsrätten i Malmö, Umeå universitet* och *Nordmalings kommun* anför anser regeringen således att det av promemorian föreslagna beviskravet är väl avvägt. Det bör således vara tillräckligt att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret, dock med förtydligandet att det ska finnas konkreta omständigheter som ger skäl för antagandet. En sådan konkret omständighet kan vara att barnet eller den unge vid ett eller flera tillfällen

inte har följt det särskilda villkoret om att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Sådan information kan komma fram vid uppföljning av det särskilda villkoret. En socialnämnd kan även på andra sätt få kännedom om att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkoret. Det kan t.ex. uppmärksammas genom en anmälan om oro enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, som talar för att barnet eller den unge inte varit på den plats under den tid som angetts i nämndens beslutade särskilda villkor, eller genom att Polismyndigheten informerar nämnden om att barnet eller den unge tillfälligt har omhändertagits under den tid som han eller hon enligt det särskilda villkoret ska vara hemma.

I likhet med vad *Civil Rights Defenders* och *Stockholms universitet* anför bör dock mindre betydelse tillmätas den omständigheten att barnet eller den unge, i samband med att det särskilda villkoret beslutas, förklarar eller på annat sätt ger uttryck för att han eller hon inte kommer att följa detta. Som dessa remissinstanser anför får det snarast anses förväntat att en ung person ger uttryck för att han eller hon inte vill följa ett villkor som kraftigt begränsar rörelsefriheten. Samtidigt kan bedömningen vissa gånger, med beaktande av barnets eller den unges inställning, levnadssituation, beteende, umgänge eller tillvaro i övrigt, vara att det finns starka skäl att anta att han eller hon inte kommer att följa det särskilda villkoret. När socialnämnden överväger att lägga barnets eller den unges egna uttalanden till grund för en ansökan om elektronisk övervakning måste nämnden göra en bedömning i det enskilda fallet utifrån samtliga omständigheter. Omständigheter som ska beaktas är t.ex. barnets ålder och mognad, om förklaringen framstår som allvarligt menad, vilken beteendeproblematik som ligger bakom beslutet om det särskilda villkoret och vilket stöd som vårdnadshavare eller andra omsorgspersoner kan ge barnet eller den unge. Som bl.a. *Civil Rights Defenders* och *Myndigheten för delaktighet* framhåller måste även eventuella kommunikativa eller kognitiva svårigheter nogta beaktas. Av kravet på konkreta omständigheter följer också att ett antagande om att barnet inte kommer att följa det särskilda villkoret inte får, såsom *Civil Rights Defenders* befarar, baseras på rena antaganden.

Om barnet eller den unge vidhåller sin inställning till det särskilda villkoret när frågan om elektronisk övervakning prövas i domstol bör barnets eller den unges uttalanden kunna få större betydelse eftersom barnet eller den unge då har haft tid att reflektera över villkoret. En helhetsbedömning av omständigheterna måste dock alltid göras i det enskilda fallet.

Skäl att anta att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet

Elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd som innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten. Samtidigt föreslås att elektronisk övervakning ska kunna beslutas även för barn och unga som varken har begått något brott eller konstaterats utgöra en fara för andra. För att en reglering som möjliggör sådan övervakning ska kunna anses vara proportionerlig och förenlig med barnkonventionen bör utrymmet att besluta om elektronisk övervakning begränsas till de fall där intresset av

att ge barnet eller den unge skydd är särskilt framträdande. Som framgår av avsnitt 5 är det primära ändamål som ska tillgodoses med den reglering om elektronisk övervakning som nu föreslås, att stävja den allvarliga utvecklingen av att barn och unga tidigt involveras i brottslig verksamhet. Syftet med användningen av elektronisk övervakning som kontrollverktyg är alltså att förhindra och förebygga att barn eller unga dras in i brottslig verksamhet.

En förutsättning för elektronisk övervakning bör därför vara att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. I såväl utkastet till lagrådsremiss som promemorian föreslås att det som ska förhindras eller förebyggas är att barnet eller den unge "involveras i" eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Regeringen anser, i likhet med bl.a. *Justitiekanslern* och *Stockholms universitet*, att det är otydligt vad som avses med involveras i brottslig verksamhet i detta sammanhang. Enligt regeringen behöver en tydligare rågång upprätthållas mellan, å ena sidan, beteenden som ska förhindras eller förebyggas genom övervakningen och, å andra sidan, beteenden som kan utgöra grund för antagandet att det finns en risk för att barnet kommer att ägna sig åt brottslig verksamhet. Om det finns en risk för att barnet eller den unge involveras i brottslig verksamhet i betydelsen "fås att delta i brottslig verksamhet" så omfattas detta av rekvisitet ägna sig åt brottslig verksamhet. Om barnet eller den unge däremot är, eller riskerar att bli, involverad i brottslig verksamhet i betydelsen "uppmannas eller få erbjudanden om att delta i brottslig verksamhet" är det i stället fråga om sådana konkreta omständigheter som kan läggas till grund för bedömningen att det finns en risk för att barnet kommer att ägna sig åt brottslig verksamhet. Mot denna bakgrund bör rekvisitet involveras i brottslig verksamhet inte finnas med i bestämmelsen.

När det gäller rekvisiten "behövas", "förhindra eller förebygga" och "ägna sig åt brottslig verksamhet" anser regeringen, till skillnad från bl.a. *Justitiekanslern*, *JO*, *Förvaltningsrätten i Jönköping*, *Brå* och *Stockholms universitet*, att dessa begrepp inte kan anses vara för vaga. Rekvisitet brottslig verksamhet bör ha samma betydelse som regeringen i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslår att det ska ha vid tillämpning av bestämmelserna om vilka beteenden hos ett barn eller en ung person som kan ligga till grund för en insats enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas (3 kap. 3 § 2 och 4 kap. 2 § 2). Där framgår att rekvisitet brottslig verksamhet ska ha samma betydelse som det har vid tillämpning av den nuvarande lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och även fortsatt föreslås ha vid tillämpning av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Med brottslig verksamhet avses således inte bagatellartade förseelser och inte heller enstaka brott som inte är av allvarigare art utan det ska vara fråga om en brottslighet som ger uttryck för en bristande anpassning till samhällslivet. Om de enskilda brotten inte är av allvarlig art ska alltså brottsligheten ha nått en viss varaktighet och kontinuitet. I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 84 2:31 var tre inbrott inte av den arten att det kunde anses föreligga brottslig verksamhet. (Se avsnitt 7.1 i lagrådsremissen För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga, här benämnd lagrådsremissen om omhändertagande, samt prop. 1979/80:1 Del A

s. 583). De allmänna förvaltningsdomstolarna är således vana vid att ta ställning till rekvisitet brottslig verksamhet.

Den reglering om elektronisk övervakning som regeringen nu föreslår har primärt ett förebyggande syfte. Detta kommer till uttryck genom rekvisitet ”förhindra eller förebygga”. Det handlar alltså som utgångspunkt inte för domstolen om att bedöma huruvida barnet eller den unge redan ägnar sig åt brottslig verksamhet, utan i stället om huruvida barnet eller den unge uppvisar ett beteende som gör att det finns skäl att anta att han eller hon kommer att ägna sig åt brottslighet av sådant slag att den utgör brottslig verksamhet om inga åtgärder vidtas och den elektroniska övervakningen kan motverka utvecklingen. Förutsättningarna i bestämmelsen kan emellertid också vara uppfyllda om barnet eller den unge redan ägnar sig åt brottslig verksamhet och det bedöms att kontroll genom elektronisk övervakning kan förhindra detta beteende. I sådana fall aktualiseras dock, för socialnämndens del, frågan huruvida barnet eller den unge i stället bör beredas vård enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga (se nedan under rubriken Gränsdragningen mot vård enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga).

Kravet på att den elektroniska övervakningen ska ”behövas” för att förhindra eller förebygga ett visst agerande hos barnet eller den unge innebär att användning av elektronisk övervakning måste kunna antas leda till att sannolikheten för att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet minskar.

Eftersom det är fråga om en skyddslagstiftning bör, som konstateras i föregående avsnitt, beviskravet inte vara alltför högt. Det är angeläget att det finns ett inte obetydligt utrymme att använda elektronisk övervakning om det behövs för att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Till skillnad från bl.a. vad *Sveriges advokatsamfund, Bris, Förvaltningsrätten i Malmö, Umeå universitet och Nordmalings kommun* anför anser regeringen därför att det i promemorian föreslagna beviskravet är väl avvägt. Det bör således vara tillräckligt att det finns skäl att anta den elektroniska övervakningen behövs för att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet, dock med förtydligandet att det ska finnas konkreta omständigheter som ger skäl för antagandet.

De konkreta omständigheterna behöver inte vara av sådant slag att de ger skäl för antagandet att barnet eller den unge kommer att begå en viss preciserad brottslighet. Däremot måste det, som nämns ovan, finnas skäl för antagandet att den brottslighet som det bedöms finnas en risk för skulle utgöra brottslig verksamhet i bestämmelsens mening.

Ett typexempel på en konkret omständighet som kan ge skäl för antagandet att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet är att barnet eller den unge umgås med brottsaktiva personer eller grupperingar eller på annat sätt vistas i brottsintensiva miljöer. Ett annat exempel kan vara att det framkommer att barnet eller den unge använder sig av digitala kommunikationstjänster och interagerar med användare som lämnar erbjudanden om att begå allvarliga brott. En annan omständighet som kan ha särskild betydelse är huruvida barnet eller den unge tidigare har begått brott. En samlad bedömning måste göras. Om

barnet eller den unge t.ex. tidigare har gjort sig skyldig till ringa stöld och kvällstid umgås med personer som har gjort sig skyldiga till skadegörelse kan det, utan tillkommande omständigheter, normalt sett inte anses finnas skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att han eller hon ägnar sig åt brottslig verksamhet. Om barnet eller den unge däremot tidigare har sålt cannabis och börjar umgås med personer som ingår i en kriminell gruppering som ägnar sig åt narkotikaförsäljning bör förutsättningarna däremot normalt anses uppfyllda. Till skillnad från *Justitiekanslern* anser regeringen inte att en tillämpning av bestämmelsen i enlighet med det ovan sagda riskerar att omfatta barn och unga som i tonåren mera allmänt testar gränser och har ett utmanande beteende.

Som flera remissinstanser påpekar, bl.a. *Kammarrätten i Stockholm* och *förvaltningsrätterna i Malmö* och *Umeå*, kan omständigheter av det slag som exemplifieras ovan i flera fall anses utgöra socialt nedbrytande beteenden i den mening som avses i lagstiftningen om omhändertagande för vård av barn och unga. Regeringen återkommer till detta nedan under rubriken Gränsdragningen mot vård enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga.

Det finns, med anledning av det som *SOS Barnbyar* och *Civil Rights Defenders* anför i fråga om risk för diskriminering, anledning att framhålla att subjektiva uppfattningar och fördomar naturligtvis inte får läggas till grund för ett antagande om att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att ett barn eller en ung person involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Det följer redan av kravet på saklighet i 1 kap. 9 § regeringsformen, och förtydligas dessutom genom att det uttryckligen anges i bestämmelsen att endast konkreta omständigheter får läggas till grund för ett sådant antagande (se, när det gäller socialnämnden, också 5 § andra stycket förvaltningslagen [2017:900], förkortad FL). En annan sak är att barn och unga typiskt sett är mera utsatta för riskmiljöer i socioekonomiskt utsatta områden. Eftersom regleringen syftar just till att skydda barn och unga från sådana riskmiljöer kan den således antas komma att få särskilt stort genomslag i sådana områden genom att barn och unga i dessa områden får det stöd och den hjälp som de har rätt till enligt lag.

Ett likartat resonemang gör sig enligt regeringen gällande när det gäller den risk för diskriminering av barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet*, *Umeå universitet* och *Myndigheten för delaktighet* för fram. En kartläggning från Myndigheten för delaktighet visar att barn och unga med funktionsnedsättning som grupp har ett sämre utfall på kända riskfaktorer för normbrytande beteende och kriminalitet. Regleringen är tänkt att skydda barn och unga, vilket inkluderar målgruppen ovan. Den är dock inte tänkt att gälla särskilt för någon målgrupp. Det är således viktigt att personal inom socialtjänsten har kompetens om vad funktionsnedsättningar kan innebära i dessa fall och att funktionsnedsättning eller funktionsförmågan hos barnet integreras i proportionalitets- och riskbedömningen. Med anledning av den nämnda kartläggningen har regeringen även gett Myndigheten för delaktighet i uppdrag att ta fram stödmaterial för arbetet mot kriminellas rekrytering av barn och unga med funktionsnedsättning (se vidare avsnitt 10.2). Det ska dock understrykas

att elektronisk övervakning givetvis även beträffande dessa barn och unga ska övervägas först sedan möjligheten att vidta andra mindre ingripande åtgärder har uttömts. Elektronisk övervakning får aldrig användas som ett substitut för mera anpassade stödinsatser till barn och unga med en funktionsnedsättning. Förekomsten av en funktionsnedsättning kan även påverka bedömningen av om den elektroniska övervakningen är proportionerlig och till barnets eller den unges bästa (se nedan under rubriken Barnets eller den unges bästa ska vara avgörande).

Gränsdragningen mot vård enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga

Som framgår ovan kan förutsättningarna för elektronisk övervakning vara uppfyllda när barnet ägnar sig åt brottslig verksamhet eller har ett socialt nedbrytande beteende i den mening som avses i bestämmelserna om omhändertagande för vård av barn och unga. Ett antal remissinstanser, bl.a. *Kammarrätten i Stockholm, förvaltningsrätterna i Malmö och Umeå, Institutet för mänskliga rättigheter och Malmö, Helsingborgs och Bollnäs kommuner*, bedömer att den föreslagna regleringen om elektronisk övervakning kan medföra gränsdragningsproblem i förhållande till bestämmelserna om omhändertagande för vård av barn och unga.

Förvaltningsrätten i Umeå bedömer att en vanlig invändning i mål om omhändertagande för vård på grund av eget beteende kommer att vara att den mindre ingripande åtgärden elektronisk övervakning inte har prövats och att förslagen därför har potential att inskränka möjligheterna att besluta om sådan vård för ungdomar som ägnar sig åt brottslig verksamhet eller är nära att dras in i sådan verksamhet.

Regeringen vill med anledning av dessa synpunkter framhålla följande. Ett barn eller en ung person som redan ägnar sig åt brottslig verksamhet eller har ett socialt nedbrytande beteende har som utgångspunkt rätt till det skydd som kan erbjudas inom ramen för vård enligt den nuvarande LVU och efter den 1 januari 2027 enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Om förutsättningarna för vård är uppfyllda ska alltså socialnämnden i första hand ansöka om sådan vård i stället för att besluta om insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska emellertid enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas även kunna beslutas för den som vårdas i det egna hemmet med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. I sådana fall kan det alltså bli aktuellt med elektronisk övervakning av ett barn eller en ung person som ägnar sig åt brottslig verksamhet eller har ett socialt nedbrytande beteende. Det kommer också att vara fallet om det inte kan anses föreligga en sådan påtaglig risk för att barnets eller den unges hälsa eller utveckling skadas som förutsätts för ett omhändertagande för vård av barn och unga. Till skillnad från Kammarrätten i Stockholm anser regeringen således att elektronisk övervakning i flera fall kommer att kunna tillämpas i ett tidigare skede än ett omhändertagande för vård.

Regeringen vill också understryka att det aldrig kan anses vara en förutsättning för vård att ett särskilt villkor i förening med elektronisk övervakning har prövats. En förvaltningsdomstol ska även fortsättningsvis

besluta om vård enligt den föreslagna lagen om omhändertagande om förutsättningarna för sådan vård är uppfyllda. När domstolen bedömer dessa förutsättningar har den, som Förvaltningsrätten i Umeå anför, även att beakta proportionalitetsprincipen. Det kan således inte uteslutas att en förvaltningsdomstol någon gång kommer fram till att ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden i förening med elektronisk övervakning först måste prövas. En sådan bedömning måste emellertid i så fall bygga på ett antagande om att dessa åtgärder skulle vara tillräckliga trots att det finns en påtaglig risk för att barnets eller den unges hälsa eller utveckling skadas.

Barnets eller den unges bästa ska vara avgörande

I lagrådsremissen om förebyggande insatser anges att åtgärder som vidtas och beslut som fattas med stöd av den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas inte kan ha annat syfte än att förbättra för barnet eller den unge. I den lagrådsremissen föreslås därför en bestämmelse om att barnets eller den unges bästa ska vara avgörande vid alla beslut och åtgärder enligt den föreslagna lagen. Detsamma bör enligt regeringen, och som *Socialstyrelsen* förordar, gälla för beslut och åtgärder i ärenden och mål om elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Det behövs inte någon ändring av den i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna bestämmelsen (2 kap. 1 §) för att det ska gälla. Formuleringen motsvarar den som gäller enligt 3 kap. 1 § första stycket sista meningen SoL och kan enligt regeringen inte, såsom *Malmö kommun* anför, anses stå i något motsatsförhållande till den elektroniska övervakningens förebyggande syfte.

Principen om barnets bästa (artikel 3 i barnkonventionen) ska ses som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn (prop. 2017/18:186 s. 96). Varje beslut som rör ett eller flera barn ska innehålla en motivering där det bl.a. bör framgå vilka aspekter som beslutsfattaren ansett vara relevanta i bedömningen av barnets bästa. Om beslutet inte stämmer överens med barnets åsikter bör orsaken till detta tydligt anges. Barnets bästa kan inte frikopplas från övriga rättigheter i konventionen – rättigheterna ska ses om en helhet. De är odelbara och ömsesidigt förstärkande. Det går t.ex. inte att tillämpa artikel 3.1 om barnets bästa korrekt om kraven i artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter inte uppfylls i frågor som är relevanta för beslutet (prop. 2017/18:186 s. 96). Den närmare innebörden av vad som ska anses vara barnets bästa är dock inte definierad. Vad som är barnets bästa får avgöras i varje enskilt fall, utifrån en bedömning av förhållandena i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör såväl långsiktiga som kortsiktiga effekter för barnet beaktas (prop. 2020/21:150 s. 129). Utgångspunkten när barnets bästa ska beaktas är respekten för barnets fulla människovärde och integritet (prop. 2012/13:10 s. 36).

Exempel på omständigheter att beakta vid ställningstagandet till om elektronisk övervakning är till barnets eller den unges bästa är hur barnet eller den unge skulle påverkas av den elektroniska övervakningen, barnets ålder, hur framträdande behovet av stöd och hjälp är, övervakningens längd och vilken inställning som finns till den elektroniska övervakningen

hos barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge. När det gäller bedömningen av hur barnet eller den unge skulle påverkas av den elektroniska övervakningen måste, som *Myndigheten för delaktighet* för fram, noga beaktas att barn med psykisk ohälsa, trauma eller kognitiva svårigheter kan påverkas särskilt negativt av övervakning i form av t.ex. ökad stress och ångest.

Såsom bl.a. *Rädda barnen*, *Barnombudsmannen*, *Brå* och *Bris* påpekar måste det också säkerställas att det är förenligt med barnets eller den unges bästa att vistas i bostaden. I detta ligger, som *Sundsvalls kommun* och *Region Gotland* för fram, även att säkerställa att beslutet inte utgör en fara för familjemedlemmarna. Det är, särskilt mot bakgrund av att det som bl.a. Barnombudsmannen och Bris för fram om det tydliga sambandet mellan deltagande i kriminella miljöer och utsatthet i hemmiljön, av yttersta vikt att socialnämnden noga utreder hemförhållandena. Att barnets boende- och hemmiljö är sådan att en skyldighet att vistas i hemmet i förening med elektronisk övervakning är förenlig med barnets eller den unges bästa är något som ska säkerställas redan vid prövningen av om det särskilda villkoret ska meddelas. Den bedömning som socialnämnden därvid gör är emellertid inte på något sätt bindande för rätten när den prövar en fråga om elektronisk övervakning. En bedömning av hemförhållandena måste alltså göras även i målet om elektronisk övervakning.

Regeringen delar inte *Rädda barnens* uppfattning att det är svårt att se exempel på när elektronisk övervakning skulle vara till barnets bästa. Om det finns skäl att anta att elektronisk övervakning behövs för att förebygga eller förhindra att barnet ägnar sig åt brottslig verksamhet får sådan övervakning tvärtom normalt anses vara till barnets eller den unges bästa, särskilt om det kan leda till att ett omhändertagande enligt bestämmelserna om omhändertagande för vård av barn och unga kan undvikas (se närmare i avsnitt 8).

En proportionalitetsbedömning ska göras

Vid tvångsingripanden mot enskilda gäller vissa grundläggande principer. Dels ska åtgärden vara nödvändig för att uppnå syftet med åtgärden, dels ska, om flera alternativa medel står till buds för att uppnå det eftersträvade målet, det medel väljas som innebär minsta möjliga intrång i den enskildes frihet och rätt. Dessutom måste maktutövningen stå i rimlig proportion till det som ska uppnås (proportionalitet i strikt mening).

De två förstnämnda momenten kommer på flera sätt till indirekt uttryck i den föreslagna bestämmelsen om förutsättningarna för elektronisk övervakning. En grundläggande förutsättning är att elektronisk övervakning endast ska få beslutas om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret. En förutsättning ska också vara att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Dessutom ska det finns skäl att anta att övervakningen behövs för att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Genom kravet på att ett beslut om elektronisk övervakning måste vara till barnets eller den unges bästa ges rätten dessutom ett utrymme att ta hänsyn till omständigheter av det slag som normalt beaktas vid en bedömning av huruvida en åtgärd är proportionerlig i strikt mening, dvs.

om det finns en godtagbar balans mellan de motstående intressen som gör sig gällande (se ovan under rubriken Barnets eller den unges bästa ska vara avgörande). Frågan är om det ändå bör införas en uttrycklig bestämmelse om att rätten ska göra en sådan intresseavvägning i mål om elektronisk övervakning. I promemorian föreslås en allmän bestämmelse om att beslut enligt den i promemorian föreslagna nya lagen bara får fattas om den åtgärd som socialnämnden beslutar om bedöms proportionerlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. I utkastet till lagrådsremiss görs, med hänvisning till den pågående beredningen av den bestämmelsen, bedömningen att det inte finns skäl att föreslå någon särskild bestämmelse om att en proportionalitetsbedömning ska göras i mål om elektronisk övervakning. I lagrådsremissen om förebyggande insatser har den av promemorian föreslagna bestämmelsen slopats med hänvisning till att det redan framgår av 5 § FL att socialnämnden, och den domstol som överprövar ett beslut av nämnden, ska göra en proportionalitetsbedömning. När förvaltningsrätten prövar ett mål om elektronisk övervakning som första instans är emellertid 5 § FL inte tillämplig. Mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med *IMY*, att det uttryckligen bör framgå av regleringen att ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om skälen för övervakningen väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge.

Hur rättens prövning förhåller sig till det särskilda villkoret

Förvaltningsrätten i Falun och Göteborgs kommun tar upp frågan om hur rätten ska förhålla sig till det särskilda villkoret vid sin prövning av en ansökan om elektronisk övervakning. Förvaltningsrätten uppfattar förslaget så, att det inte finns något hinder mot att domstolen beaktar huruvida det beslutade särskilda villkoret är befogat vid prövningen av om det finns förutsättningar för att besluta om elektronisk övervakning. Kommunen anser att behöver finnas en ordning där domstolen som en grundläggande förutsättning prövar behovet av villkoret i sig.

Regeringen vill med anledning av dessa synpunkter framhålla följande. Rätten ska i ett mål om elektronisk övervakning inte i direkt mening göra en bedömning av om det särskilda villkoret är befogat. Rätten har alltså att utgå från att det finns en skyldighet att uppehålla sig i bostaden under de tider som socialnämnden har beslutat samt att inom ramen för dessa tider ta ställning till huruvida, och i så fall i vilken omfattning, övervakning får ske. Däremot är de ställningstaganden som har legat till grund för villkoret naturligtvis inte bindande för rätten i målet om elektronisk övervakning, och dessutom måste bedömningen av barnets eller den unges bästa och proportionaliteten ske med utgångspunkt i den samlade effekten av skyldigheten att uppehålla sig i bostaden och den elektroniska övervakningen. Det innebär att rätten indirekt kommer att behöva ta ställning till vissa aspekter av det särskilda villkoret. Det kanske mest tydliga exemplet på detta följer av rekvisitet ”behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet”. Om rätten anser att det särskilda villkoret inte kan antas bidra till att barnet eller den unge inte dras in i brottslig verksamhet ska rätten inte besluta om elektronisk övervakning. Ett annat exempel är att det i målet om

elektronisk övervakning måste göras en fristående bedömning av om hemförhållandena är sådana att det är till barnets eller den unges bästa att vara skyldig att uppehålla sig i bostaden under de tider som socialnämnden beslutat.

De bedömningar som ligger till grund för beslutet om det särskilda villkoret är alltså inte bindande för rätten när den prövar en fråga om elektronisk övervakning. På motsvarande sätt är de bedömningar som ligger till grund för rättens beslut i ett mål om elektronisk övervakning inte bindande i ett ärende eller mål om det särskilda villkoret. Det får dock förutsättas att socialnämnden inom ramen för sin skyldighet att besluta att villkoret ska upphöra om det inte längre behövs (9 kap. 2 § den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas) noga värderar rättens slutsatser i frågor som har betydelse för bedömningen av om det finns förutsättningar för det särskilda villkoret.

Inom ramen för insatser enligt den föreslagna nya lagen kan elektronisk övervakning aktualiseras även när en vårdnadshavare efterfrågar det

Med anledning av det som *Föreningen Sveriges socialchefer* och *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* för fram om att det är otydligt huruvida elektronisk övervakning är en åtgärd som kan efterfrågas av en vårdnadshavare vill regeringen till att börja med klargöra att elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss är en åtgärd som endast kan beslutas inom ramen för insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Det krävs dessutom att socialnämnden inom ramen för sådana insatser beslutar om ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden och ansöker om elektronisk övervakning samt att rätten bedömer att förutsättningarna för elektronisk övervakning är uppfyllda. Socialnämnden har ingen möjlighet att anordna elektronisk övervakning som en frivillig insats enligt socialtjänstlagen. Nämnden har heller ingen skyldighet att ansöka om elektronisk övervakning av den anledningen att en vårdnadshavare efterfrågar det. Med detta sagt finns det naturligtvis inget som hindrar att socialnämnden ansöker om elektronisk övervakning i de fall där en vårdnadshavare samtycker till eller uttryckligen efterfrågar det. Tvärtom torde de situationerna vara de där övervakningen kanske har bäst förutsättningar att bli framgångsrik. Eftersom insatser för ett barn som är 13–14 år i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås kunna beslutas endast om det kan antas att insatserna inte kan ges med vårdnadshavarens samtycke torde det beträffande dessa barn bli ovanligt att vårdnadshavaren efterfrågar elektronisk övervakning. Det kan dock inte uteslutas att vårdnadshavaren, efter att det särskilda villkoret varit i kraft en tid och barnet visat sig inte efterleva villkoret, ställer sig positiv till elektronisk övervakning. Av den anledningen är det även uteslutet att, såsom *Umeå universitet* förordar, kräva vårdnadshavarens samtycke för elektronisk övervakning av barn i den åldersgruppen. När det gäller barn som är 15–17 år, som föreslås kunna få insatser enligt den föreslagna nya lagen även när vårdnadshavarna samtycker till det, bör det däremot kunna bli betydligt vanligare med situationer där vårdnadshavarna inte bara samtycker till utan dessutom efterfrågar elektronisk övervakning. I likhet med *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* ser regeringen i så fall detta som något

positivt som befäster övervakningen som en stödjande snarare än en repressiv åtgärd. Till skillnad från Föreningen Sveriges Socialchefer anser regeringen inte att detta innebär en betydande förskjutning av socialtjänstens uppdrag eller att det blir otydligt vilka barn som ska omfattas av åtgärden och på vilka grunder beslutet ska fattas.

6.4 Åldersgräns för elektronisk övervakning

Regeringens förslag

Ett beslut om elektronisk övervakning får inte meddelas för barn som är under 13 år.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag. Promemorians förslag skiljer sig i sak från regeringens förslag på så sätt att den nedre åldersgränsen föreslås vara 15 år i stället för 13 år. I promemorian föreslås en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna lämnar inga särskilda synpunkter på förslaget om en nedre åldersgräns på 15 år. *Polismyndigheten* ställer sig som enda instans bakom en 15-årsgräns. *Civil Rights Defenders*, som avstyrker förslaget om elektronisk övervakning i dess helhet, anser att det i vart fall är positivt att elektronisk övervakning inte ska kunna beslutas för barn som är under 15 år. *Unicef Sverige* är kritiskt till att elektronisk övervakning ska kunna beslutas för barn som är 15 år och understryker att barnkonventionen ska tillämpas för barn som är 15–17 år samt anför att en harmonisering med straffmyndighetsåldern inte är tillräckligt för att motivera en 15-årsgräns. Även *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* framhåller att barnkonventionens principer noga måste beaktas när det gäller de som är 15–17 år.

Borås kommun konstaterar att den föreslagna åldersgränsen verkar kunna leda till att en 12-åring som befinner sig i samma allvarliga situation som en 15-åring kommer att kunna omhändertas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och placeras utanför det egna hemmet, medan 15-åringen i stället kan få elektronisk övervakning och få stanna i hemmet. Det kan därmed hävdas att en 12-åring får en mer ingripande åtgärd än en 15-åring i samma situation. Kommunen ställer sig därför även frågande till den proportionalitetsbedömning som promemorian redovisar. Även *Västra Götalandsregionen* och *Region Blekinge* efterfrågar en analys av om åldersgränsen skulle kunna riskera mera omfattande ingripanden rörande barn som är yngre än 15 år.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. Av de som yttrar sig är dock en övervägande majoritet negativa eller avstyrker förslaget om en sänkt åldersgräns. *Socialstyrelsen* anser att utkastets förslag varken är tillräckligt utrett eller underbyggt och *Göteborgs universitet* för fram att det är allvarligt att regeringen, trots en systematisk och enhetlig kritik från bl.a. barnrättsorganisationer, mänskliga rättighetsorganisationer och bärande rättskipande institutioner väljer att gå vidare med ett redan kritiserat lagförslag och även sänka åldern från 15 till 13 år. Enligt *Barnets rätt i samhället (Bris)* är argumenten för att sänka åldersgränsen från 15 år till 13 år straffrättsliga, vilket inte hör hemma i en socialrättslig skyddslagstiftning. Liknande synpunkter för *Sveriges advokatsamfund* fram och anför även att barn under 15 år har inte uppnått tillräcklig mognad för att förstå konsekvenser av sitt handlande. Enligt samfundet skulle ett införande av elektronisk övervakning för barn under 15 år därmed riskera att leda till förvärrad marginalisering och försämrad social utveckling. Även *Umeå universitet* anser att den föreslagna åldersgränsen 13 år är problematisk utifrån att barn i denna ålder ännu inte är färdigutvecklade vad gäller centrala exekutiva funktioner såsom impulskontroll, planering och förmåga att förstå komplexa konsekvenser. Enligt universitetet kräver även den föreslagna åtgärden vårdnadshavares samtycke och medverkan eftersom det finns en problematik med en 13-åringens ansvar för övervakningen av sig själv. *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det saknas stöd för att en sänkt åldersgräns för elektronisk övervakning kommer att nå önskad effekt. *Brottsförebyggande rådet (Brå)* hänvisar till myndighetens rapport (Brå 2025:11) som visar att hemförhållandena för barn under 15 år som begår allvarliga brott kan präglas av omsorgsbrister, konflikter, våld, beroendeproblematik och psykisk ohälsa. Enligt myndigheten skulle en tvångsnärvaro i hemmet för denna målgrupp kunna öka risken för utsatthet. Enligt Brå visar även internationell forskning om elektronisk övervakning av barn och unga i hemmiljö att ingreppet kan öka den ekonomiska ojämlikheten då många bor och vistas i trånga utrymmen, vilket riskerar att isolera barnen och de unga med små marginaler till meningsfulla aktiviteter i hemmet vilket kan försämra hälsotillståndet och de generella livsvillkoren. *SOS Barnbyar* för fram att det inte redovisas ett tillräckligt starkt kunskapsunderlag för varför just barn från 13 års ålder ska kunna omfattas av en så ingripande ordning och att det saknas en tillräckligt utvecklad analys av vad detta innebär ur ett utvecklingspsykologiskt och barnrättsligt perspektiv. *Varbergs kommun* anser att barn upp till 15 år bör erbjudas andra insatser i samverkan med bl.a. skolan, polisen och barn- och ungdomspsykiatrin

Polismyndigheten och *Göteborgs kommun* ställer sig däremot positiva till förslaget om en sänkt ålder. Polismyndigheten delar bedömningen att det finns skäl att sänka åldersgränsen till 13 år så att påföljden ungdomsvård kan förenas med elektronisk övervakning. Göteborgs

kommun anför bl.a. att sänkningen till 13 år säkerställer att socialtjänsten får ett verktyg som möjliggör för yngre barn att bo kvar i sin hemmiljö med stöd och kontroll, i stället för att placeras utanför hemmet enbart på grund av att ett mindre ingripande alternativ saknas. Enligt kommunen framstår sänkningen av åldersgränsen även som rimlig i ljuset av den föreslagna sänkningen av straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott. Barn i denna ålder bedöms även ha uppnått den mognadsnivå som krävs för att praktiskt kunna hantera och ta ansvar för övervakningsutrustningen.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd anser att det i den fortsatta beredningen ska beaktas att insatser kring 13- och 14-åringar bör övervägas noga och att dessa barn i första hand ska erbjudas olika former av öppenvård eller behandling av socialtjänsten, som inte innebär tvångsåtgärder.

Skälen för regeringens förslag

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås inte någon nedre åldersgräns för när socialnämnden ska kunna besluta om insatser och särskilda villkor till barn och unga med stöd av den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Ett villkor om att ett barn eller en ung person ska uppehålla sig i bostaden under vissa tider kan således beslutas för alla barn och unga.

I promemorian övervägs om elektronisk övervakning ska vara förenat med en nedre åldersgräns, t.ex. 12 år, eller inte. I promemorian bedöms, med hänsyn till att det är en ingripande åtgärd att det inte är proportionerligt med en så låg åldersgräns som 12 år, men att elektronisk övervakning bör kunna beslutas för den som fyllt 15 år. I promemorian konstateras att detta också harmonierar med straffbarhetsåldern. Enligt promemorian förutsätter också elektronisk övervakning att barnet eller den unge kan ta ett visst ansvar för att övervakningen fungerar, t.ex. när det gäller att ladda batterier.

Det blir emellertid allt vanligare att barn under 15 år begår brott, även allvarliga sådana. Som beskrivs i avsnitt 5 framgår av ett flertal rapporter att särskilt den allvarliga brottsligheten bland barn och unga har ökat markant. En rapport från Brå visar t.ex. att misstankar om vapenbrott, narkotikaöverlåtelse, utpressning och bedrägerier har ökat avsevärt under senare år, även bland barn som inte har uppnått straffbarhetsåldern. Den senaste utvecklingen visar också att fler barn har koppling till gängkriminalitet och att de barnen blir allt yngre. Rekryteringen till kriminella nätverk går också fortare i dag än tidigare och barn och unga begår ofta grövre brott direkt efter inträdet i ett kriminellt nätverk (Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde, rapport 2023:13). *Diskrimineringsombudsmannen* anser att det i utkastet till lagrådsremiss saknas stöd för att en sänkt åldersgräns för elektronisk övervakning kommer att nå önskad effekt. Regeringen delar inte den uppfattningen. Det framstår enligt regeringen således som uppenbart att yngre barn än de som är 15 år ingår i den målgrupp som behöver skyddas särskilt från att dras in i brottslig verksamhet. Vad som utgör brottslig verksamhet vid tillämpning av den föreslagna regleringen om elektronisk övervakning framgår av avsnitt 6.3.

Som framgår av avsnitt 6.3 är det en fråga om en möjlighet att kontrollera att barnet eller den unge befinner sig hemma under kvälls- och nattetid i enlighet med vad socialnämnden har beslutat om ett särskilt villkor. I utkastet till lagrådsremiss anförs att det för barn som är yngre än 15 år kan framstå som än mer rimligt och proportionerligt att de håller sig hemma under dessa tider på dygnet för att skydda dem från att vistas på olämpliga och riskfyllda platser vid olämpliga tider. Regeringen delar den uppfattningen. Flera remissinstanser, bl.a. *Sveriges advokatsamfund* och *Umeå universitet*, anser dock att barn som är 13 eller 14 år inte har uppnått en tillräcklig mognad för att förstå konsekvenserna av sitt handlande. Enligt universitetet kräver den föreslagna åtgärden även vårdnadshavares samtycke och medverkan eftersom det finns en problematik med en 13-åringens ansvar för övervakningen av sig själv. Med anledning av dessa synpunkter vill regeringen framhålla att den elektroniska övervakning som nu är för handen inte ska betraktas som ett straff eller som en sanktion utan som ett skydd eller stöd för barnet eller den unge. Huruvida barnet eller den unge har uppnått en tillräcklig mognad för att förstå konsekvenserna av sitt handlande är därför mindre relevant. Som även *Göteborgs kommun* för fram anser regeringen att barn i denna ålder får anses tillräckligt mogna för att klara av att praktiskt hantera övervakningsutrustningen. Som anförs i avsnitt 5 går det inte att kräva att barnets vårdnadshavare samtycker till elektronisk övervakning. Med det sagt finns det inte något som hindrar att en vårdnadshavare samtycker till åtgärden och hjälper till med t.ex. laddning av utrustningen. Som anförs i avsnitt 6.3. och 6.7.2 kommer åtgärden även alltid att kräva en viss nivå av medverkan av såväl barnet som dess vårdnadshavare.

Som bl.a. *Varbergs kommun* och *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* framhåller ska givetvis frivilliga insatser, som kan ske i samverkan med t.ex. skola, i första hand ska komma i fråga för barn i den här åldern. Utifrån den negativa utveckling som regeringen ser när det gäller brott begångna av barn som är under 15 år och därmed det behov av skydd som gör sig gällande för barn i denna ålder gör regeringen sammantaget bedömningen att elektronisk övervakning bör få beslutas för barn som är yngre än 15 år. När barnet har fyllt 13 år börjar han eller hon i högstadiet, vilket innebär att man rör sig i en ny miljö och får ett delvis nytt umgänge. Enligt regeringen får en åldersgräns på 13 år således anses nödvändig utifrån syftet med övervakningen, nämligen att det ska utgöra en effektiv kontrollåtgärd som förhindrar, eller i vart fall försvårar för barn i den här åldern att dras in i brottslig verksamhet och därmed riskera att bli föremål för mer ingripande åtgärder som t.ex. ett straffrättsligt förfarande eller tvångsvård med placering på institution.

Som några remissinstanser har påpekat, bl.a. *Göteborgs* och *Borås kommuner*, kan det dessutom anses otillfredsställande och orättvist att det för yngre barn som befinner sig i en liknande situation som en 15-åring inte finns några mindre ingripande alternativ än att bli omhändertagen med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga och placerad utanför det egna hemmet, medan en 15-åring kan få stanna kvar i sin hemmiljö. Sänkningen till 13 år säkerställer således att socialtjänsten får ett verktyg som möjliggör även för yngre barn att bo kvar i sin hemmiljö med stöd och kontroll. *Brå* påtalar dock att myndighetens rapport visar att hemförhållandena för barn under 15 år som begår

allvarliga brott kan präglas av omsorgsbrister, konflikter, våld, beroende-problematik och psykisk ohälsa. Med anledning av detta vill regeringen understryka vikten av att socialnämnden, innan beslut om ett särskilt villkor fattas om att ett barn eller en ung person ska vara skyldig att under vissa tider uppehålla sig i bostaden, beaktar och noggrant utreder hemförhållandena så att varken barnet eller den unge, eller dennes familj, utsätts för risker till följd av beslutet. Regeringen vill även betona att ett barn eller en ung person aldrig ska tvingas att vistas i ett otryggt hem eller att umgås med en våldsutövande förälder (se avsnitt 5).

Bris påpekar att skälen för att sänka åldern från 13 år till 15 år främst är straffrättsliga vilket inte hör hemma i en social skyddslagstiftning. Regeringen delar inte den uppfattningen. Som framgår i avsnitt 5, men även här ovan, är skälen socialrättsliga. Om socialtjänsten ska kunna bedriva ett brottsförebyggande arbete behövs fler verktyg för socialtjänsten. Elektronisk övervakning är ett sådant verktyg. Med det sagt går det dock inte att helt bortse från att utformningen av påföljdssystemet för unga lagöverträdare och de förslag som regeringen lämnar om bl.a. sänkt straffbarhetsålder talar för att det även av den anledningen finns skäl för att sänka åldern för elektronisk övervakning något. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att ungdomsvård ska kunna omfatta åtgärder enligt den föreslagna nya lagen, vilket kan komma att innebära att ungdomsvård kan väljas som påföljd i fler situationer än i dag.

De särskilda ungdomspåföljderna är för närvarande ungdomstjänst, ungdomsvård, ungdomsövervakning och sluten ungdomsvård, där sluten ungdomsvård är den mest ingripande av ungdomspåföljderna. När det gäller sluten ungdomsvård föreslår dock regeringen i propositionen Frihetsberövande påföljder för barn och unga (prop. 2025/26:132) att den påföljden utmönstras och att de barn och unga som i dag kan komma i fråga för sluten ungdomsvård i stället, för brott begångna från och med den 1 juli 2026, ska dömas till fängelse som Kriminalvården ansvarar för. I propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246) föreslår regeringen även bl.a. att straffbarhetsåldern ska sänkas till 13 år för allvarliga brott under en femårsperiod, att ungdomsreduktionen ska minska för lagöverträdare under 18 år, att påföljden ungdomsövervakning ska skärpas och att det inte längre ska vara möjligt att förena en ungdomsvård med ungdomstjänst eller böter. Av nämnda proposition framgår också att den som har fyllt 13 år och döms för brott med stöd av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år, dvs. bl.a. ungdomsvård. Om förslaget om sänkt straffbarhetsålder genomförs kan det alltså leda till att 13- och 14-åringar kan komma att dömas till ungdomsvård. För dessa yngsta lagöverträdare kan således förslaget i lagrådsremissen om förebyggande insatser om att ungdomsvård ska kunna omfatta åtgärder enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas komma att vara av särskild vikt. Som både *Polismyndigheten* och *Göteborgs kommun* framhåller vore det olyckligt om en 13-åring som döms för ett brott inte kan få en ungdomsvård eftersom den inte kan förenas med elektronisk övervakning, och därmed inte anses tillräckligt ingripande. Tvärtemot vad *Civil Rights Defenders* bedömer, anser regeringen således att det inte behöver vara enbart positivt

att de som är yngre än 15 år inte kan bli föremål för elektronisk övervakning.

I utkastet till lagrådsremiss föreslås liksom i promemorian att även unga ska kunna omfattas av regleringen om elektronisk övervakning. Med unga avses enligt den i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna lagen personer som har fyllt 18 år men som inte har fyllt 21 år. Även om regeringen inte kan se framför sig att elektronisk övervakning kommer att tillämpas i någon nämnvärd utsträckning när det gäller dessa unga personer anser regeringen att det ändå finns skäl att tillämpa enhetliga åldersgränser inom den socialrättsliga lagstiftningen. Även unga personer bör därför vid behov få övervakas elektroniskt om förutsättningarna för det är uppfyllda.

6.5 Ett beslut om elektronisk övervakning ska gälla omedelbart och för viss tid

Regeringens förslag

Ett beslut om elektronisk övervakning ska gälla för en viss tid, dock högst tre månader i taget.

Rättens beslut ska gälla omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

Om rätten beslutar att ett barn eller en ung person får övervakas elektroniskt ska tid och plats för övervakningen samt övervakningens varaktighet anges i beslutet.

Regeringens bedömning

Ett beslut om fortsatt elektronisk övervakning bör få fattas så länge förutsättningarna för elektronisk övervakning kvarstår. Det innebär att barnets eller den unges bästa ska vara avgörande och att skälen för övervakningen ska väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer inte överens med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås att övervakning ska få beslutas för högst en månad åt gången och aldrig få pågå under längre tid än totalt sex månader under en period om tolv månader. I promemorian, enligt vars förslag socialnämnden ska besluta om elektronisk övervakning som första instans, föreslås att beslut om kontroll med hjälp av elektronisk övervakning ska gälla omedelbart. I promemorian föreslås inte att tid, plats och varaktighet ska anges i beslutet.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. De som yttrar sig är kritiska till förslaget. *Umeå universitet* anser att det finns problem kopplade till legaliteten, bl.a. eftersom det är oklart om förslaget

i praktiken kan innebära att barnet övervakas sex månader i följd. *Finspångs kommun* anser att den föreslagna längsta giltighetstiden för varje enskilt beslut om en månad är för kort och att man, om man väl är framme vid att besluta om övervakning, bör kunna besluta om tre månaders övervakning motsvarande den tidsgräns som gäller vid umgängesbegränsningar enligt 14 § LVU. *Förvaltningsrätten i Malmö* är kritisk till förslaget att socialnämndens beslut om elektronisk övervakning ska gälla omedelbart, eftersom en domstolsprövning därmed riskerar att komma till stånd först efter det att beslut har börjat verkställas. Även *Riksdagens ombudsmän (JO)* påpekar att den föreslagna ordningen innebär att ingripande åtgärder kommer hinna vidtas av socialnämnden innan de blir föremål för domstolsprövning.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I utkastet föreslås inte någon bestämmelse om att tid, plats och varaktighet ska anges i beslutet. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Endast tre remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget att rättens beslut som huvudregel ska gälla omedelbart. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget med hänvisning till att det inte kan anses föreligga ett så akut behov av insatsen att rättens beslut som huvudregel ska gälla omedelbart. *SOS Barnbyar* anser att riskerna för att övervakningen pågår längre än nödvändigt förstärks genom förslaget.

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget om längsta giltighetstid för ett beslut om övervakning. *Göteborgs kommun* är positiv till förslaget. Enligt kommunen kan den föreslagna tiden om tre månader i jämförelse med promemorians förslag skapa en mera strukturerad och hållbar förändring av barnets vardagsrutiner samtidigt som det håller nere den administrativa bördan och kostnaderna för både socialnämnder och domstolar. *Sundsvalls kommun* framför liknande synpunkter. *Socialstyrelsen* anser att det saknas godtagbara skäl för en utökning av giltighetstiden och avstyrker förslaget. *SOS Barnbyar* anser att det behöver ske en tätare domstolsprövning.

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över bedömningen att det inte ska gälla någon borte tidsgräns för hur lång tid som övervakningen sammanlagt får pågå. *Göteborgs kommun* ställer sig som enda instans positiv till bedömningen. Kommunen anser att en fast tidsgräns riskerar att avbryta en insats i förtid och att utkastets bedömning medger en nödvändig flexibilitet samt att tillräckliga rättssäkerhetsgarantier finns genom att förvaltningsrätten vid varje förnyad prövning måste göra en individuell bedömning för att säkerställa att åtgärden inte pågår längre än vad som är nödvändigt utifrån barnets bästa. *Justitiekanslern*, *Socialstyrelsen*, *Sveriges advokatsamfund*, *Barnens rätt i samhället (Bris)*, *Umeå universitet* och *SOS Barnbyar* avstyrker eller är kritiska till bedömningen och anser att det bör finnas en borte tidsgräns för hur länge barnet eller den unge ska kunna stå under övervakning.

Justitiekanslern framhåller att elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd och konstaterar att bedömningen innebär att barn och ungdomar i princip kan bli föremål för elektronisk övervakning i totalt åtta år. Bris anser att det är anmärkningsvärt att det saknas en bortre tidsgräns.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) bedömer att det är särskilt viktigt att regleringen följs upp så att det finns kunskap om hur åtgärdens längd påverkar barns situation. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* välkomnar att övervakningen endast får beslutas för begränsade tidsperioder och att den ska upphöra när den inte längre behövs. Samtidigt finns det enligt universitetet en risk att tekniska kontrollsystem tenderar att normaliseras över tid och används i fler situationer än vad som ursprungligen avsågs.

Förvaltningsrätten i Malmö efterfrågar en reglering om vad som gäller för den elektroniska övervakningen under förvaltningsrättens handläggning av en ansökan om förlängning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten ska få besluta om elektronisk övervakning för högst tre månader i taget

Elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd. Ett beslut om sådan övervakning bör därför vara tidsbegränsat. Med hänsyn till den nu föreslagna ordningen, dvs. att förvaltningsrätten ska pröva frågor om elektronisk övervakning som första instans efter ansökan av socialnämnden, framstår den i promemorian föreslagna längsta giltighetstiden om en månad enligt regeringen som för kort. En längre giltighetstid skulle även bidra till att skapa bättre förutsättningar för en mer strukturerad tillvaro genom att tillgodose barnets eller den unges behov av rutiner, sömn och tillsyn. Att skydda barn och unga från att vistas i olämpliga miljöer kvälls- och natttid är ett grundläggande syfte med det särskilda villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden som föreslås i lagrådsremissen om förebyggande insatser. Möjligheten att övervakningen ska få den önskade effekten på barnets eller den unges beteende skulle även förbättras med en längre giltighetstid. Det går inte heller att helt bortse från de kostnader och den ökade administrativa börda som en längsta giltighetstid om en månad skulle innebära. Till skillnad från *Socialstyrelsen* och *SOS Barnbyar* gör regeringen därför, i likhet med *Göteborgs*, *Sundsvalls* och *Finspångs kommuner*, bedömningen att ett beslut om elektronisk övervakning bör få beslutas för upp till tre månader i taget. En bedömning av beslutets giltighetstid ska göras i det enskilda fallet med beaktande av bl.a. barnets eller den unges ålder och mognad samt situationen i övrigt. I det här sammanhanget är det också viktigt att påminna om att socialnämnden är skyldig att besluta att övervakningen ska upphöra om omständigheterna skulle förändras under den pågående övervakningen på ett sätt som gör att förutsättningarna för övervakningen inte längre är uppfyllda (avsnitt 6.8.1). Det innebär att besluten alltså kan upphöra i förtid, före den av rätten meddelade giltighetstiden går ut.

Regeringen föreslår inte någon bestämmelse om att den elektroniska övervakningen ska få fortsätta i avvaktan på rätts beslut om det kommer in en ny ansökan om elektronisk övervakning till förvaltningsrätten innan tiden för det gällande beslutet löper ut. Avsaknaden av en sådan

bestämmelse innebär att övervakningen upphör när giltighetstiden löper ut även om en ny ansökan samtidigt handläggs i förvaltningsrätten. Det behövs därför inte, såsom *Förvaltningsrätten i Malmö* efterfrågar, någon reglering om vad som gäller för den elektroniska övervakningen under förvaltningsrättens handläggning av en ansökan om förlängning. Däremot föreslår regeringen, i syfte att underlätta ett eventuellt återupptagande av övervakningen, i avsnitt 6.8.1 en bestämmelse om att Statens institutionsstyrelse (SiS), om en ny ansökan om elektronisk övervakning handläggs i förvaltningsrätten när övervakningen upphör, får avvakta med att ta bort övervakningsutrustningen till dess att rätten har meddelat sitt beslut.

Ett beslut om fortsatt elektronisk övervakning bör få fattas så länge förutsättningarna för övervakning kvarstår

Enligt promemorians förslag ska elektronisk övervakning få beslutas för högst en månad åt gången och aldrig få pågå under längre tid än totalt sex månader under en tolv månadersperiod. Några oklarheter av det slag som *Umeå universitet* pekar på i sitt yttrande över promemorian, dvs. huruvida regleringen i praktiken kan innebära att barnet eller den unge kan övervakas sex månader i följd, kan enligt regeringen i och för sig inte anses föreligga. Förslaget i promemorian innebär att socialnämnden kan fatta upprepade beslut om övervakning i upp till en månad och att övervakningsperioderna kan förläggas i anslutning till varandra eller med uppehåll emellan, allt under förutsättning att den sammanlagda övervakningstiden inte överskrider sex månader under en ettårsperiod. Den i promemorian föreslagna tidsgränsen om sex månader under en ettårsperiod utgör en form av legal proportionalitetsavvägning. Detta kan anses utgöra ett betydelsefullt inslag i regleringen för att motverka en alltför vidlyftig användning av elektronisk övervakning.

Enligt regeringen skulle den föreslagna bestämmelsen om en tidsgräns om sex månader under en ettårsperiod emellertid riskera att försvåra möjligheten att tillämpa elektronisk övervakning på ett mer ändamålsenligt sätt. Ett exempel får illustrera detta. Förvaltningsrätten beslutar om elektronisk övervakning för ett visst barn perioden januari–mars 2027. Åtgärden visar sig vara verkningsfull och i mars gör socialnämnden bedömningen att barnets situation har förbättrats och att det inte längre finns förutsättningar för elektronisk övervakning. Under sommaren förvärras dock barnets situation och i augusti görs bedömningen att barnet åter riskerar att involveras i brottslig verksamhet. Efter ansökan av socialnämnden beslutar förvaltningsrätten därför om övervakning perioden september–november 2027. Även om förutsättningarna för, och behovet av, elektronisk övervakning fortfarande skulle föreligga vid slutet av denna andra övervakningsperiod skulle förvaltningsrätten nu vara förhindrad att besluta om övervakning under december, men vara oförhindrad att besluta om återupptagande av övervakningen i januari 2028. En sådan ordning framstår inte som ändamålsenlig.

Ett alternativ till en bestämmelse av det slag som föreslås i promemorian skulle kunna vara att utan koppling till en viss tidsperiod införa en gräns för hur lång tid som övervakning får pågå utan avbrott. Även en sådan bestämmelse skulle emellertid kunna leda till en mindre ändamålsenlig

tillämpning och dessutom ha begränsad betydelse eftersom den inte skulle hindra att socialnämnden efter ett kortare uppehåll på nytt ansöker om elektronisk övervakning.

Regeringen anser, i likhet med *Göteborgs kommun* och till skillnad från bl.a. *Justitiekanslern*, *Socialstyrelsen* och *Bris*, att det i stället bör överlåtas åt förvaltningsrätten att vid varje enskild prövning bedöma huruvida det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att övervakningen får fortsätta. Avsaknaden av en lagreglerad gräns för hur lång tid elektronisk övervakning sammanlagt får pågå utan avbrott vare sig syftar eller, enligt regeringens bedömning, bör leda till att övervakningstiderna generellt blir längre än vad som skulle vara tillåtet enligt promemorians förslag. Syftet är i stället att skapa utrymme för ändamålsenliga insatser för barn och unga i de fall där det är oundgängligen påkallat. Socialnämnden måste i en förnyad ansökan om övervakning lägga fram utredning som visar att åtgärden fortsatt är ändamålsenlig, samt att det är till barnets eller den unges bästa och proportionerligt att fortsätta med elektronisk övervakning. Har övervakningen pågått i ett halvår utan att leda till en tydlig förbättring av barnets eller den unges situation torde det ofta finnas anledning att överväga andra åtgärder. Det kan emellertid finnas situationer där en längre sammanhängande övervakningsperiod än så är motiverad. Det får dock naturligtvis inte förekomma att, såsom *Justitiekanslern* och *Sveriges advokatsamfund* befarar, ett barn är underkastat ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden i förening med elektronisk övervakning utan avbrott i flera år.

Till skillnad från de remissinstanser som förordar en bortre tidsgräns bedömer regeringen dessutom att det finns en risk för att en i lag fastslagen tidsgräns skulle kunna leda till att övervakningstiderna i vissa fall blir längre än vad de annars skulle ha blivit eftersom en sådan tidsgräns skulle kunna tas till intäkt för vad som typiskt sett är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa.

Det är, som *SBU* för fram, angeläget att det följs upp hur åtgärdens längd påverkar barns och ungas situation. Vid en sådan uppföljning är det även viktigt att analysera huruvida elektronisk övervakning, såsom *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet* befarar, har "normaliserats" och används under för lång tid. Regeringen behandlar frågan om uppföljning i avsnitt 10.8.

Rättens beslut om elektronisk övervakning ska som utgångspunkt gälla omedelbart

Av 40 § första stycket LVU framgår att ett beslut om omedelbart omhändertagande, förebyggande insatser eller tillfälligt flyttnings- eller utreseförbud gäller omedelbart. En domstol får enligt 40 § tredje stycket LVU bestämma att andra beslut som domstolen har meddelat ska gälla omedelbart. När det gäller förebyggande insatser enligt 22 § LVU har det i förarbetena ansetts viktigt att socialnämnden snarast efter ett beslut om sådana insatser får möjlighet att vidta de åtgärder som behövs för att beslutet ska få praktisk verkan (prop. 1984/85:171 s. 44). Enligt 18 kap. 3 § första stycket den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga ska beslut av domstol om omhändertagande och flyttningsförbud gälla omedelbart om inte rätten bestämmer något annat.

Enligt 7 kap. 1 § den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas ska ett beslut om insatser eller särskilda villkor gälla omedelbart. Andra beslut enligt lagen ska också gälla omedelbart, om socialnämnden inte bestämmer något annat.

Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* och *SOS Barnbyar* anser regeringen att det, när det gäller beslut om att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt villkor om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden med hjälp av elektronisk övervakning, får anses ligga i sakens natur att sådana beslut behöver kunna genomföras utan tidsutdräkt. Det bör därför införas en särskild bestämmelse om att även beslut om elektronisk övervakning ska gälla omedelbart. Att beslutet gäller omedelbart innebär dels att den övervakningstid som rätten beslutat om börjar löpa från den dag då beslutet meddelas, dels att beslutet får verkställas omedelbart även om överklagandetiden inte har löpt ut eller beslutet har överklagats.

I avsnitt 6.1 föreslår regeringen att förvaltningsrätten ska pröva frågor om elektronisk övervakning som första instans. Det innebär att situationer där elektronisk övervakning påbörjas innan frågan har prövats av domstol, som *Förvaltningsrätten i Malmö* och *JO* har uttryckt vissa farhågor kring, inte aktualiseras.

Rätten får bestämma att beslutet om elektronisk övervakning ska gälla från en senare tidpunkt

Normalt sett bör det vara lämpligast att övervakningen inleds så snart som möjligt efter att beslutet har fattats. Socialnämnden och SiS behöver dock sannolikt viss förberedelsestid för att planera och genomföra montering av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. Eftersom övervakningens längd ska räknas från den dag då beslutet meddelas, innebär det att den faktiska övervakningstiden regelmässigt blir kortare än den övervakningstid som rätten har bestämt. Enligt regeringen bör det därför finnas ett utrymme för rätten att bestämma att beslutet ska gälla från en senare tidpunkt än dagen för domens meddelande. Ett sådant beslut bör normalt aktualiseras endast om socialnämnden begär det. Lämpligen anger socialnämnden i dessa fall i sin ansökan eller vid en eventuell muntlig förhandling en bedömning av hur lång tid nämnden uppskattar att det kommer ta att planera och genomföra monteringen av övervakningsutrustningen.

Möjligheten för rätten att besluta om ett senare datum än dagen för domens meddelande bör främst komma att användas när övervakning av barnet eller den unge inte redan pågår i enlighet med ett tidigare beslut. Om ansökan avser en fortsatt övervakning behöver socialnämnden och SiS ju inte någon förberedelsestid för montering.

När ett beslut om fortsatt elektronisk övervakning börjar gälla ersätter detta beslut det tidigare gällande beslutet. Det innebär att övervakningstiden enligt de båda besluten inte ackumuleras.

Rätten ska i sitt beslut ange tid och plats för övervakningen samt övervakningens omfattning

I avsnitt 6.3 föreslår regeringen att rätten ska få besluta att efterlevnaden av det särskilda villkoret endast delvis får kontrolleras med elektronisk övervakning. I förtydligande syfte bör det framgå av regleringen att rätten,

om den beslutar att elektronisk övervakning får ske, i sitt beslut ska ange tid och plats för övervakningen samt övervakningens varaktighet. Om det särskilda villkoret avser flera platser, t.ex. barnets båda bostäder vid växelvis boende, får naturligtvis även rättsens beslut om övervakning avse båda bostäderna.

6.6 Innehållet i en ansökan om elektronisk övervakning

Regeringens förslag

Socialnämndens ansökan om elektronisk övervakning ska innehålla en redogörelse för

- barnets eller den unges förhållanden,
- de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt,
- tidigare vidtagna åtgärder,
- vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och på vilket sätt den har lämnats, och
- barnets och vårdnadshavarens eller den unges inställning till den elektroniska övervakningen.

Ansökan ska även innehålla en kopia av socialnämndens beslut om det särskilda villkor som ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

Promemorian

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Socialstyrelsen* är positiv till förslaget. *Förvaltningsrätten i Jönköping* anser att kraven på ansökan bör preciseras mer och dessutom inkludera krav på ytterligare underlag. Det innefattar de överväganden som nämnden har gjort inför ansökan för att ge förvaltningsrätten förutsättningar att göra en rättssäker bedömning. Förvaltningsrätten anser också att det enligt barnkonventionen bör krävas att ansökan innehåller information om hur barnets bästa har beaktats. *Södertälje kommun* anser att det i bestämmelsen bör anges att uppgifter om beslutets konsekvenser för barnet och

avvägningen mot annan vård ska finnas med i ansökan. *Sveriges advokatsamfund* anser att uppgifter om vad som krävs för att en ingripande åtgärd ska upphöra bör vara obligatoriskt redan i ansökan.

Skälen för regeringens förslag

I 3 och 4 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291), förkortad FPL, finns allmänna bestämmelser om vad en ansökan till en domstol ska innehålla. Enligt 4 § FPL ska i ansökan anges vad som yrkas samt de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet. På socialrättens område är det vanligt att det i de olika materiella regleringarna om tvångsåtgärder finns mera detaljerade bestämmelser om vad en ansökan till domstol ska innehålla. Exempel på detta finns i 4 kap. 2 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga (jfr 4 § LVU) och 3 kap. 3 § lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, förkortad LSB.

För att domstolen ska få ett fullgott underlag för prövningen av om det finns förutsättningar för elektronisk övervakning är det av vikt att det är tydligt för socialnämnden vad en ansökan om elektronisk övervakning ska innehålla. Enligt regeringen bör det därför införas en särskild bestämmelse om ansökans innehåll. Genom en sådan bestämmelse tydliggörs också vilka uppgifter socialnämnden får lämna till domstolen utan hinder av sekretess. Uppgifter om enskilda personliga förhållanden som tas in i en ansökan om elektronisk övervakning kommer att omfattas av sekretess i domstolen enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL (avsnitt 6.15).

För att rätten ska kunna göra en bedömning av om elektronisk övervakning är proportionerlig och till barnets eller den unges bästa är det viktigt att redovisningen av barnets eller den unges situation är så fylldig som möjligt. Även om en bedömning av bl.a. hemförhållandena görs inom ramen för prövningen av om det finns förutsättningar för att besluta om det särskilda villkoret så kan dessa förhållanden och relationer till närstående eller andra som vistas i hemmet få betydelse för bedömningen av om det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att en skyldighet att uppehålla sig i bostaden kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. På motsvarande sätt som vid t.ex. placering av barn i skyddat boende bör det enligt regeringen därför ställas krav på att socialnämndens ansökan innehåller en redogörelse för barnets förhållanden.

En ansökan måste naturligtvis även innehålla en redogörelse för de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt. Genom kravet på konkretion markeras vikten av att förvaltningsrätten får in en tydlig redogörelse för de omständigheter som ligger till grund för ansökan. I detta ligger att redovisa såväl de specifika förhållanden som gör att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret och att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet, som varför kontrollen inte kan ske på ett mindre ingripande sätt. Enligt regeringen bör ansökan dessutom innehålla en redogörelse för tidigare vidtagna åtgärder. Sådana uppgifter kan ha betydelse för bedömningen av bl.a. ändamålsenlighet och proportionalitet.

Uppgifter om barnets eller den unges inställning skulle kunna ha betydelse för bedömningen av proportionaliteten, övervakningens förenlighet med barnets bästa och huruvida det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. I bedömningen av barnets bästa enligt barnkonventionen ingår att kraven i artikel 12 om barnets rätt att uttrycka sina åsikter uppfylls i frågor som är relevanta för beslutet (avsnitt 6.3 och 8). Enligt regeringen bör det därför ställas krav på att ansökan innehåller en redogörelse för barnets eller den unges inställning. För att rätten ska kunna bedöma vilken betydelse som eventuellt ska tillmätas barnets eller den unges inställning är det i sin tur relevant vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och hur informationen har lämnats. Det bör därför även ställas krav på att ansökan innehåller en redogörelse för det. Ett krav på att en ansökan om elektronisk övervakning ska innehålla en redogörelse för vilken information som har lämnats och hur det har skett kan också bidra till att socialnämnden nogra beaktar sin skyldighet att se till att barnet eller den unge får information i frågor som rör honom eller henne.

Enligt regeringen bör det dessutom ställas krav på att ansökan ska innehålla en redogörelse för vilken inställning barnets vårdnadshavare har till elektronisk övervakning. Därigenom ges förvaltningsrätten förutsättningar att bedöma huruvida gemensamt offentligt biträde kan förordnas för barnet och barnets vårdnadshavare (jfr avsnitt 6.11).

Som regeringen utvecklar i avsnitt 6.3 utgör rättsens beslut om elektronisk övervakning inte ett generellt medgivande för socialnämnden att under en viss period övervaka att barnet eller den unge uppehåller sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad i enlighet med de särskilda villkor som socialnämnden kan komma att meddela. Det som rätten prövar är huruvida socialnämnden helt eller delvis får kontrollera efterlevnaden av ett specifikt beslutat särskilt villkor på de tider och platser som anges i det villkoret. Enligt regeringen bör det därför ställas krav på att ansökan innehåller en kopia av socialnämndens beslut om det särskilda villkor som ansökan avser. De tider och platser som anges i villkoret utgör ramen för rättsens prövning och det är i förhållande till detta villkor som rätten ska pröva om förutsättningarna, inbegripet barnets bästa och proportionalitet, för elektronisk övervakning är uppfyllda.

Dessutom bör, som *Förvaltningsrätten i Jönköping* och *Södertälje kommun* för fram, en ansökan självklart innehålla en bedömning av barnets bästa, vari inbegrips en barnkonsekvensanalys, eftersom det utgör ett av rekvisiten för elektronisk övervakning (avsnitt 6.3). Det behöver dock inte framgå av bestämmelsen om vad en ansökan ska innehålla. En ansökan bör, som *Förvaltningsrätten i Jönköping* och *Södertälje kommun* också för fram, också innehålla en redogörelse för vilka överväganden nämnden har gjort, inbegripet avvägningen mot andra åtgärder. Att nämnden ska argumentera för sin sak och redogöra för skälen för sin ansökan är emellertid även det en självklarhet som inte behöver framgå av bestämmelsen om vad en ansökan ska innehålla.

Det finns enligt regeringen inte skäl att, som *Sveriges advokatsamfund* förordar, ange att en ansökan ska innehålla uppgifter om vad som krävs för att övervakningen ska upphöra. En ansökan är riktad till domstolen. Däremot föreslås i lagrådsremissen om förebyggande insatser att

socialnämnden ska se till att barnet eller den unge kontinuerligt får information om beslut som rör honom eller henne, hur sådana beslut överklagas och annan relevant information. Den bestämmelsen kommer att gälla även i ärenden och mål om elektronisk övervakning.

6.7 Närmare bestämmelser om verkställigheten

6.7.1 Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse om rättsens beslut

Regeringens förslag

När en domstol har beslutat i en fråga om elektronisk övervakning ska socialnämnden genast upplysa Statens institutionsstyrelse om beslutet och lämna de uppgifter som myndigheten behöver för verkställighet av den elektroniska övervakningen.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian skiljer sig i sak från regeringens förslag endast på så sätt att det enligt promemorians förslag är Polismyndigheten som ska vara mottagare av den aktuella informationen. I promemorian föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Statens institutionsstyrelse (SiS) bör redan i samband med att socialnämnden beslutar att ansöka om elektronisk övervakning hos förvaltningsrätten ha fått information om att en ansökan om elektronisk övervakning är gjord. När en domstol har beslutat att elektronisk övervakning får ske måste SiS, för att kunna verkställa den beslutade elektroniska övervakningen, genast informeras om beslutet. Därutöver kan det finnas behov av att socialnämnden lämnar ytterligare uppgifter till SiS för planeringen av monteringen och genomförandet av den elektroniska övervakningen. Det kan bl.a. handla om tolkbehov eller om sådana uppgifter som SiS kan behöva för att bedöma behovet av Polismyndighetens närvaro vid monteringen, t.ex. om vilka som bor i bostaden utöver barnet eller den unge (avsnitt 6.9). Enligt regeringen bör

det därför införs en bestämmelse om skyldighet för socialnämnden att till SiS lämna de uppgifter som behövs för att SiS ska kunna verkställa övervakningen. Det är i första hand ansvarig socialnämnd som avgör vilka uppgifter som är nödvändiga att lämna till SiS. Eftersom det är SiS behov av information som ska tillgodoses innebär regleringen även att socialnämnden på begäran ska lämna kompletterande uppgifter som SiS kan behöva för verkställigheten av övervakningen

Upplysningsskyldigheten bör gälla alla beslut som en domstol meddelar i mål om elektronisk övervakning, dvs. även beslut om fortsatt övervakning, avslag, upphävande samt ändring av slutdatum för övervakningen eller övervakningens omfattning. Det innebär att SiS såväl inledningsvis som löpande ska få aktuell information om under vilka tider och platser övervakning får ske och hur länge övervakningen som längst får pågå enligt domstolens beslut.

6.7.2 Montering av övervakningsutrustning och kontroll av larm

Regeringens förslag

Statens institutionsstyrelse ska montera den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. Vid monteringen ska en socialsekreterare närvara.

Myndigheten ska under verkställigheten skyndsamt kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag. Även i promemorian föreslås att den myndighet som ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen (enligt promemorians förslag Polismyndigheten) ska montera övervakningsutrustningen. I promemorian benämns den person som ska närvara från socialtjänsten som företrädare. I promemorian föreslås inte att den verkställande myndigheten ska kontrollera orsaken till ett larm.

Remissinstanserna

Endast några remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. Av de som yttrar sig är majoriteten negativt inställda. *Polismyndigheten*, som enligt promemorian föreslås ansvara för att verkställa övervakningen, ser dock positivt på att företrädare för socialnämnden medverkar vid monteringen. *Umeå kommun* anför att socialsekreterarens roll kommer att förändras om handläggaren ska delta när utrustningen monteras eftersom handläggaren i den situationen kan uppfattas som kriminalvårdare snarare än socialsekreterare. *Oskarshamns kommun* för fram att det vore önskvärt om socialtjänstens personal inte behöver delta vid montering och *Finspångs kommun* ser inte heller syftet med socialtjänstens medverkan.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Varbergs kommun* är positiv till förslaget och *Eskilstuna kommun* har inga invändningar mot att närvara vid montering. *Nordmalings kommun* anser att socialsekreterarens närvaro riskerar att skapa otydlighet kring ansvaret för utrustningen. *Umeå universitet* framhåller att tekniken är sårbar för falsklarm och driftstörningar vilket kan leda till onödiga ingripanden samt skapa en hög belastning på både socialtjänst och Statens institutionsstyrelse (SiS).

Skälen för regeringens förslag

Statens institutionsstyrelse ska montera den utrustning som behövs

I avsnitt 6.2 föreslår regeringen att Statens institutionsstyrelse (SiS) ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen som domstolen har beslutat om. Som beskrivs i det avsnittet bör myndighetens ansvar för verkställigheten även innefatta montering och borttagning av elektroniska hjälpmedel. Att installera dessa hjälpmedel kan, enligt SiS, vara komplicerat. Det kräver således ett tekniskt kunnande som bör centreras till en myndighet i stället för till 290 kommuner och ännu fler socialnämnder. SiS behöver därför utveckla den organisation och resurser samt kunskap som krävs för genomförandet av denna uppgift. I detta avseende bör framhållas att det är SiS ansvar att kontakta barnet och dess vårdnadshavare eller den unge för att boka tid för montering. Om kontaktsvårigheter uppstår, som försenar verkställigheten, måste SiS givetvis informera socialnämnden om detta.

I promemorian föreslås att en företrädare från socialtjänsten bör närvara vid monteringen. För tydlighetens skull bör det enligt regeringen i stället anges i bestämmelsen att det är en socialsekreterare som ska närvara vid monteringen. Till skillnad mot vad *Finspångs kommun* anser, bedömer regeringen att en sådan närvaro är lämplig, dels för att situationen kan upplevas påfrestande för barnet eller den unge och det då är positivt om en person som är bekant för barnet eller den unge är med, dels för att det i samband med monteringen kan uppkomma frågor som inte bara är av rent praktisk natur utan som har med själva villkoret att göra. Frågor av det senare slaget är sådana som barnets eller den unges socialsekreterare bättre kan svara på än företrädare för SiS.

Visserligen finns, som *Umeå kommun* befarar, en viss risk att socialsekreterarens roll kan upplevas förändrad genom en närvaro vid montering. Även om det givetvis inte är önskvärt väger enligt regeringen behovet av närvaron dock tyngre än den nackdel som närvaron kan tänkas innebära i detta hänseende. SiS bör försäkra sig om att en socialsekreterare kan närvara den tid som planeras. Om socialsekreteraren får akut förhinder att delta ska monteringen av den elektroniska utrustningen flyttas till ett senare tillfälle.

Till skillnad från *Nordmalings kommun* anser regeringen att det tydligt framgår av regleringen att det är SiS som är ensam ansvarig för övervakningsutrustningen. Att en socialsekreterare närvarar vid monteringen förändrar inte detta.

Som anförs i promemorian kan det anses följa av vårdnadshavares grundläggande föräldraansvar att bistå så att den av rätten beslutade elektroniska övervakningen kan komma till stånd. Det bör dock framhållas att rättsens beslut om elektronisk övervakning inte får genomföras med våld, t.ex. finns inga rättsmedel såsom husrannsakan för att SiS ska få komma in i en bostad för att installera utrustningen. Den möjlighet till polisens närvaro som regeringen föreslår i avsnitt 6.9 innefattar inte heller en sådan åtgärd. När SiS och socialsekreteraren kommer till den bostad där montering ska ske krävs således en samarbetsvilja hos såväl barnet eller den unge som hos dess vårdnadshavare eller den andra ansvariga vuxna som barnet eller den unge bor hos för att en montering ska kunna ske.

Statens institutionsstyrelse ska skyndsamt kontrollera vad larm beror på

Vid elektronisk övervakning förekommer, som *Umeå universitet* för fram, att utrustningen larmar trots att den som bär utrustningen varken har avbrutit övervakningen eller bryter mot den beslutade begränsningen av rörelsefriheten. Sådana larm kan orsakas av att uppkopplingen mellan komponenterna i övervakningsutrustningen bryts på grund av att det t.ex. finns väggar i bostaden som är för tjocka. Andra orsaker kan vara låg batterinivå, smutsiga detektorer eller att den övervakade personen är för stilla. Tekniska problem, som störningar i kommunikationsnätet eller ändrade teleabonnemang, kan också utlösa falsklarm. För att förebygga onödiga ingripanden bör SiS, som ansvarig myndighet för den elektroniska övervakningen, även ansvara för att kontrollera huruvida ett larm är ett falsklarm. Den kontrollen bör göras skyndsamt och föregå en eventuell upplysning till socialnämnden (avsnitt 6.7.3). Vid kontrollen kan SiS behöva kontakta barnet eller den unge eller barnets vårdnadshavare. Om övervakningen larmar nattetid bör SiS dock kontrollera larmen på det sätt som orsakar minst olägenhet för barnet och hans eller hennes vårdnadshavare eller den unge alternativt, om det i det enskilda fallet bedöms lämpligare, vänta tills det är morgon. Att SiS ska kontrollera orsaken till ett larm innebär inte att en fullständig utredning ska göras. Om SiS t.ex. utan resultat har försökt nå barnet och dennes vårdnadshavare på telefon bör det vara tillräckligt.

När övervakning av någon anledning har avbrutits måste SiS även se till att verkställigheten av övervakningen kan återupptas, om inte socialnämnden meddelar annat. Inte heller inom ramen för det ansvaret finns det något som hindrar att SiS vid behov tar kontakt med barnet eller dennes vårdnadshavare eller den unge.

Enligt regeringen bör det således regleras att SiS har ett ansvar att skyndsamt kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på.

6.7.3 Statens institutionsstyrelse ska genast upplysa socialnämnden om verkställigheten

Regeringens förslag

Statens institutionsstyrelse ska, efter kontroll av orsaken till ett larm, genast upplysa socialnämnden om den elektroniska övervakningen har avbrutits eller om den visar att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkor som kontrollen avser. När det är lämpligt bör Statens institutionsstyrelse även informera nämnden om sådana tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att det är Polismyndigheten som ska lämna de aktuella upplysningarna till socialnämnden. I promemorian föreslås inte att den verkställande myndigheten bör informera nämnden om tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande. I promemorian föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över förslaget.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås inte någon uttrycklig bestämmelse om att Statens institutionsstyrelse (SiS), när det är lämpligt, bör informera socialnämnden om tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Endast två remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Socialstyrelsen* tillstyrker förslaget. *Nordmalings kommun* efterfrågar ett tydliggörande av ansvarsfördelningen mellan kommun, domstol och SiS vid larm, avvikelser och tekniska fel.

Skälen för regeringens förslag

En central fråga är vad SiS, inom ramen för sitt ansvar att verkställa övervakningen, ska förväntas göra vid larm om att övervakningen har avbrutits eller om den visar att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkor som kontrollen avser.

Enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser ska socialnämnden ansvara för att följa upp att barnet eller den unge följer ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden. För att socialnämnden ska kunna efterleva denna skyldighet måste SiS

lämna information till socialnämnden om hur verkställigheten fortlöper. Under den tid som den elektroniska övervakningen pågår bör SiS, efter att ha kontrollerat orsaken till larmet (avsnitt 6.7.2), därför genast upplysa ansvarig socialnämnd om den elektroniska övervakningen visar att barnet eller den unge inte följer det beslutade villkoret. SiS bör även informera socialnämnden om övervakningen avbryts, t.ex. för att batteriet i sändaren är urladdat eller att barnet eller den unge har tagit av sig sändaren. Det kan vidare givetvis vara av intresse för nämnden att få information om att den elektroniska övervakningen omgärdas av stora verkställighetsproblem som inte beror på barnets eller den unges agerande. Sådan information kan ha stor betydelse för frågan om det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att övervakningen fortsätter.

Det är den ansvariga socialnämnden som efter SiS upplysning om att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkoret eller att övervakningen har avbrutits som ska bedöma vilka åtgärder som ska vidtas i det enskilda fallet.

Enligt regeringen bör det således införas en bestämmelse om att SiS, efter kontroll av orsak till larm, genast ska upplysa socialnämnden om den elektroniska övervakningen har avbrutits eller om den visar att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkor som kontrollen avser. Det bör också framgå av bestämmelsen att SiS, när det är lämpligt, även bör informera nämnden om sådana tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande.

Vilka förutsättningar det finns för socialnämnden att oavsett tid på dygnet ta emot och hantera upplysningar från SiS kan variera. Det är en fråga för SiS och respektive socialnämnd att komma överens om hur dessa upplysningar om verkställigheten ska lämnas till nämnden, antingen i det enskilda fallet eller genom en mera formaliserad generell överenskommelse. Som framgår nedan i avsnitt 6.7.4 kan även frågor av detta slag lämpligen regleras i verkställighetsföreskrifter.

Regeringen anser, till skillnad från *Nordmalings kommun*, att de förslag som lämnas i detta avsnitt samt i avsnitt 6.7.2, 6.8.1 och 6.13 på ett tydligt sätt reglerar ansvarsfördelningen mellan socialnämnden och SiS vid larm, avvikelser och tekniska fel. Något ansvar för domstolarna finns inte i annat avseende än att rätten kan ha anledning att beakta uppgifter om hur verkställigheten har fortlöpt i ett mål om fortsatt, eller upphörande av, elektronisk övervakning.

6.7.4 Bemyndigande

Regeringens förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om den elektroniska övervakningen.

Promemorians förslag

Promemorian behandlar inte frågan om bemyndigande. I promemorian föreslås att det i lag ska upplysas om möjligheten att meddela verkställighetsföreskrifter.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över promemorians förslag, förutom *Länsstyrelsen i Gävleborg*, som tillstyrker förslaget. Ingen remissinstans tar upp frågan om bemyndigande.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

I avsnitt 6.2. föreslår regeringen att Statens institutionsstyrelse (SiS) ska ansvara för verkställigheten av elektronisk övervakning. Detta huvudmannaskap bör bl.a. innefatta att, tillsammans med ansvarig socialnämnd, planera och boka in tid för monteringen. Det kommer även innebära att åka hem till barnet eller den unge för att montera den utrustning som behövs, och i vissa fall till en annan anvisad plats där barnet eller den unge också har en bostad. Dessutom innefattar ansvaret för verkställigheten att ta emot och tolka information från utrustningen, att ha regelbundna kontakter med socialnämnden och, när det behövs, Polismyndigheten i samband med begäran om polisens närvaro vid montering eller borttagning av den utrustning som används för övervakningen. Ansvaret kan även innebära vissa ytterligare kontakter med barnet och dess vårdnadshavare eller den unge eller annan som barnet eller den unge bor hos under verkställigheten. När den elektroniska övervakningen upphör ska även de elektroniska hjälpmedlen tas bort i såväl bostaden som på barnet eller den unge.

Det är av avgörande betydelse att SiS kan genomföra övervakningen på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Det är sannolikt att föreskrifter, utöver vad som kan anses utgöra rena verkställighetsföreskrifter, kommer att behövas. Ett exempel på sådana föreskrifter är vad som ska anses utgöra övervakning, dvs. hur ofta SiS ska kontrollera att sändaren på barnet eller den unge har kontakt med den hemkomponent, s.k. larmfyr, som är installerad i hemmet under den tid som det särskilda villkoret avser. Det skulle också kunna röra sig om andra föreskrifter av teknisk karaktär gällande tillämpningen av den elektroniska övervakningen. Av den anledningen föreslår regeringen ett bemyndigande i lag för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om elektronisk övervakning.

Det är därtill sannolikt att sådana verkställighetsföreskrifter som avses i 8 kap. 7 § första stycket 1 regeringsformen kan komma att meddelas. Det skulle t.ex. kunna gälla hur den upplysningsskyldighet för SiS som föreslås i avsnitt 6.7.3 ovan närmare ska fullgöras. Enligt regeringen behöver någon upplysningsbestämmelse om detta dock inte införas.

6.8 När förutsättningarna för elektronisk övervakning ändras

6.8.1 Upphörande av elektronisk övervakning

Regeringens förslag

Om förutsättningarna för elektronisk övervakning inte längre är uppfyllda ska socialnämnden besluta att övervakningen ska upphöra.

Den elektroniska övervakningen ska också upphöra när det särskilda villkor som kontrollen avser upphör.

Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse när den elektroniska övervakningen ska upphöra.

När den elektroniska övervakningen har upphört ska Statens institutionsstyrelse genast ta bort den utrustning som har använts för övervakningen. Om en ny ansökan om elektronisk övervakning handläggs i förvaltningsrätten när övervakningen upphör får myndigheten avvakta med att ta bort utrustningen till dess att rätten har meddelat sitt beslut.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås inte en bestämmelse om att den elektroniska övervakningen ska upphöra när det särskilda villkor som övervakningen avser upphör. I promemorian föreslås att socialnämnden genast ska underrätta Polismyndigheten när ett beslut om elektronisk övervakning upphör eller ändras. Promemorian behandlar inte frågan om borttagning av övervakningsutrustningen. I promemorian föreslås en annan språklig utformning av bestämmelsen om nämndens beslut om upphörande.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över förslagen eller tar upp frågan om borttagning av övervakningsutrustningen.

Utkastets förslag

Förslagen i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning av bestämmelsen om socialnämndens beslut om upphörande.

Remissinstanserna

Socialstyrelsen, som är den enda remissinstans som yttrar sig särskilt över förslagen, tillstyrker förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska besluta att den elektroniska övervakningen ska upphöra om förutsättningarna inte längre är uppfyllda

Under den tid som elektronisk övervakning pågår enligt ett beslut av domstol kan omständigheterna förändras på ett sätt som gör att förutsättningarna för övervakning inte längre är uppfyllda. Det kan t.ex. handla om att socialnämnden bedömer att det är tillräckligt att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret på annat sätt, t.ex. genom kontakter med barnets vårdnadshavare, eller att det inte längre finns skäl att anta barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Det kan också ske förändringar i barnets eller den unges liv som gör att det inte längre kan anses vara till hans eller hennes bästa att övervakningen fortsätter eller att skälen för övervakningen inte längre kan anses väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge. Tvångsåtgärder mot enskilda får inte pågå under längre tid än vad som är nödvändigt. Enligt regeringen bör det därför framgå av regleringen att socialnämnden är skyldig att besluta att den elektroniska övervakningen ska upphöra när nämnden får kännedom om att förutsättningarna har förändrats på detta sätt. I utkastet till lagrådsremiss föreslås att socialnämnden ska besluta att den elektroniska övervakningen ska upphöra när den inte längre behövs. För att förtydliga att den bedömning som nämnden ska göra inte endast ska avse huruvida det fortfarande finns ett behov av övervakningen utan även innefattar barnets eller den unges bästa och proportionalitet anser regeringen att det i stället bör anges i bestämmelsen att socialnämnden ska besluta att övervakningen ska upphöra om förutsättningarna för elektronisk övervakning inte längre är uppfyllda.

Av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer även att socialnämnden, om barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge begär det, är skyldig att pröva frågan om upphörande av den elektroniska övervakningen och meddela ett överklagbart beslut.

Den elektroniska övervakningen ska upphöra när det särskilda villkor som övervakningen avser upphör

Ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad ska enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas upphöra att gälla i flera olika situationer. Ett beslut om ett sådant särskilt villkor ska vara tidsbegränsat och gälla i högst sex månader i taget. Socialnämnden ska även besluta att villkoret ska upphöra när det inte längre behövs. Nämndens beslut i fråga om särskilda villkor ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol, som kan upphäva beslutet. Dessutom ska ett särskilt villkor som utgångspunkt upphöra att gälla när insatser till barnet eller den unge enligt lagen upphör. Socialnämnden ska dock kunna besluta att ett särskilt villkor ska fortsätta gälla i högst tre månader från det att insatsen upphör.

Elektronisk övervakning beslutas i syfte att övervaka efterlevnaden av ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Det är därför en självklarhet att den elektroniska övervakningen ska upphöra om det

särskilda villkoret upphör att gälla. Enligt regeringen bör detta dock för tydlighets skull uttryckligen framgå av regleringen.

Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse om varje uppgift av betydelse för övervakningens varaktighet

När ett beslut om elektronisk övervakning upphör att gälla ska övervakningen omedelbart avbrytas. För att SiS ska kunna avaktivera övervakningsutrustningen när den elektroniska övervakningen upphör behöver myndigheten underrättas om varje uppgift som har betydelse för övervakningens varaktighet.

I avsnitt 6.7.1 föreslår regeringen att socialnämnden, när en domstol har beslutat i en fråga om elektronisk övervakning, genast ska underrätta SiS om beslutet och lämna de uppgifter som behövs för verkställigheten. Upplysningsskyldigheten omfattar alla beslut av domstol. Det innebär att SiS inledningsvis och löpande kommer att ha aktuell information om hur länge övervakningen som längst får pågå enligt domstolens beslut.

Den elektroniska övervakningen ska dock upphöra i förtid, dvs. innan det slutdatum som följer av domstolens beslut, om

- socialnämnden beslutar att den elektroniska övervakningen ska upphöra,
- det särskilda villkor som kontrollen avser upphör att gälla, eller
- elektronisk övervakning enligt annan lag inleds beträffande barnet eller den unge (avsnitt 6.12).

För att SiS i samtliga dessa situationer ska få den information som myndigheten behöver för att kunna avbryta övervakningen när det inte längre finns rättslig grund för den, bör det enligt regeringen regleras att socialnämnden genast ska upplysa SiS om när den elektroniska övervakningen ska upphöra.

Socialnämnden måste även genast informera barnet eller den unge när den elektroniska övervakningen upphör. Någon särskild bestämmelse om det behövs inte. Enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser ska socialnämnden informera barnet eller den unge om beslut som rör honom eller henne och lämna annan relevant information (2 kap. 3 § den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas).

Borttagning av övervakningsutrustning

När den elektroniska övervakningen har upphört är det angeläget att den utrustning som har använts för övervakningen genast tas bort. Enligt regeringen bör det införas en uttrycklig bestämmelse om det. Det är SiS som, i egenskap av ansvarig myndighet för verkställigheten, ansvarar för att ta bort utrustningen. De skäl som gör att en socialsekreterare ska vara närvarande vid monteringen (avsnitt 6.7.2) gör sig inte gällande vid borttagningen av utrustningen. Regeringen anser därför inte att det bör uppställas något krav på att en socialsekreterare ska närvara vid borttagningen. Det finns dock naturligtvis inget som hindrar att en socialsekreterare närvarar om det bedöms finnas skäl för det.

Ett undantag från kravet att utrustningen ska tas bort genast bör göras för de fall där en ansökan om fortsatt elektronisk övervakning av barnet

eller den unge handläggs i förvaltningsrätten när övervakningen enligt det gällande beslutet upphör. Sådana ansökningar ska handläggas skyndsamt och det är angeläget att man kan undvika situationer där SiS inom loppet av en vecka kan behöva såväl ta bort som återmontera utrustningen. Enligt regeringen bör det därför införas en bestämmelse om att SiS i sådana situationer får avvakta med att ta bort utrustningen till dess rätten har meddelat sitt beslut. Om förvaltningsrätten avslår ansökan bör dock utrustningen tas bort även om beslutet överklagas till kammarrätten.

6.8.2 Ändringar av det särskilda villkoret under pågående övervakning

Regeringens förslag

Om det särskilda villkoret ändras, eller om det beslutas om ett undantag från villkoret, ska den elektroniska övervakningen upphöra på de tider och platser som till följd av ändringen eller undantaget inte längre omfattas av villkoret.

Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse om när den elektroniska övervakningen delvis ska upphöra till följd av en ändring av eller tillfälligt undantag från det särskilda villkoret.

Promemorian

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag

Förslagen i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås att om det särskilda villkoret minskar i omfattning, ska den elektroniska övervakningen upphöra i motsvarande mån samt att den elektroniska övervakningen inte utan ett nytt beslut av domstol ska få omfatta en utökning av det särskilda villkoret. I utkastet föreslås en annan språklig utformning.

Remissinstanserna

Socialstyrelsen, som är den enda instans som yttrar sig särskilt över förslagen, tillstyrker förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Konsekvenser för omfattningen av den elektroniska övervakningen vid ändringar av det särskilda villkor som kontrollen avser

Under den tid som övervakning pågår kan det särskilda villkoret komma att ändras av socialnämnden eller av en domstol. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås dessutom att socialnämnden ska kunna

besluta om tillfälliga undantag från villkoret vid t.ex. hastigt uppkomna möten, aktiviteter eller resor. I denna lagrådsremiss (avsnitt 6.1) föreslår regeringen att det är förvaltningsrätten som ska besluta om kontroll av efterlevnaden av ett särskilt villkor med hjälp av elektronisk övervakning. Detta medför betydande rättssäkerhetsvinster, men utgör samtidigt en mindre praktisk ordning än den som föreslås i promemorian när socialnämnden beslutar om ändringar i eller tillfälliga undantag från villkoret. Nämnden är nämligen inte behörig att besluta om de ändringar av den elektroniska övervakningen som kan föranledas av ändringarna i eller undantagen från villkoret. I detta avsnitt behandlas frågan om vilka konsekvenser ändringar av, och tillfälliga undantag från, det särskilda villkoret bör ha på en pågående elektronisk övervakning.

I avsnitt 6.3 föreslår regeringen att rätten i sitt beslut, inom ramen för de tider och platser som socialnämnden har angett i det särskilda villkoret, ska ange tid och plats för övervakningen. Rättens beslut kommer därmed att ha en, i förhållande till det utpräglat accessoriska förhållande som varit utgångspunkten för förslagen i utkastet till lagrådsremiss, mera fristående ställning till det särskilda villkoret och i sin tur utgöra den ram inom vilken elektronisk övervakning får ske.

Om det särskilda villkoret ändras under giltighetstiden för rättens beslut om elektronisk övervakning bör den elektroniska övervakningen få fortsätta. Övervakningen får dock aldrig, oavsett vilka ändringar som görs i det särskilda villkoret, avse andra tider och platser än de som framgår av rättens beslut om elektronisk övervakning. Om socialnämnden vill få till stånd en utökning av övervakningen måste nämnden alltså ansöka om detta hos förvaltningsrätten.

Elektronisk övervakning får endast användas för att kontrollera efterlevnaden av en i ett särskilt villkor fastslagen skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Det innebär att elektronisk övervakning naturligtvis inte får ske på andra tider och platser än de som omfattas av det särskilda villkoret. Om socialnämnden begränsar skyldigheten att uppehålla sig i bostaden ska alltså övervakningen upphöra till den del begränsningen avser tider som framgår av rättens beslut om elektronisk övervakning. För tydlighets skull anser regeringen att det uttryckligen bör framgå av regleringen att om det särskilda villkoret ändras, eller om det beslutas om ett tillfälligt undantag från villkoret, så ska den elektroniska övervakningen upphöra på de tider och platser för övervakningen som en domstol har beslutat om och som till följd av beslutet om ändring eller undantag inte längre omfattas av villkoret.

Det ska framhållas att nämnden i samband med en ändring av det särskilda villkoret kan behöva omvärdera huruvida det allttjämt finns förutsättningar för elektronisk övervakning. Om det särskilda villkoret efter ändringarna avser en mycket begränsad del av veckan, kan det nämligen finnas anledning för socialnämnden att besluta att den elektroniska övervakningen helt ska upphöra med hänvisning till att det i förhållande till den aktiva övervakningstiden inte är proportionerligt eller till barnets eller den unges bästa att ständigt bära övervakningsutrustning.

Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse om när den elektroniska övervakningen ska minska i omfattning

För att SiS ska kunna avaktivera övervakningsutrustningen under den tid som barnet eller den unge till följd av ändringar eller undantag i det särskilda villkoret inte längre får övervakas, behöver den myndigheten omedelbart få information om detta. Enligt regeringen bör det därför framgå av regleringen att socialnämnden genast ska upplysa SiS om när den elektroniska övervakningen delvis upphör till följd av en ändring av eller ett undantag från det särskilda villkoret.

6.9 Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning

Regeringens förslag

Polismyndigheten ska på begäran av Statens institutionsstyrelse eller socialnämnden närvara vid montering och borttagning av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen.

En begäran om närvaro ska få göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polismans befogenhet att använda våld eller belägga någon med fängsel behöver tillgripas, eller om det annars finns synnerliga skäl.

Den som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och en närstående till honom eller henne som behövs för planeringen och genomförandet av närvaron.

Promemorian

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Polismyndigheten*, som avstyrker förslaget, ställer sig tveksam till myndighetens närvaro när polisiära våldsbefogenheter inte krävs för att genomföra åtgärden i fråga och ser risker med en utveckling mot att offentliganställda i allt större utsträckning ska få polisskydd för att genomföra olika typer av uppgifter utanför arbetsplatsen eftersom konsekvensen kan bli att myndighetens förutsättningar att fokusera på sitt kärnuppdrag minskar. Myndigheten saknar dessutom möjlighet att avslå

en begäran om handräckning, varför det finns risk för att polisens resurser tas i anspråk utan något egentligt behov. För det fall lagförslaget genomförs är det enligt myndigheten viktigt att det vid varje enskild begäran finns konkreta omständigheter som talar för att polisiärt biträde behövs. Även *Socialstyrelsen* avstyrker förslaget. Myndigheten anför bl.a. att det finns en risk såväl för att barnet eller den unge uppfattar det som att elektronisk övervakning kan genomföras med tvång som för att handräckning kommer att begäras i för hög utsträckning. *SOS Barnbyar* anser att förslaget förstärker åtgärdens straffrättsliga prägel och riskerar att bidra till stigmatisering och att förutsättningarna för att begära handräckning därför bör skärpas ytterligare. *Södertälje kommun* anser att det måste tydliggöras vem som ska initiera samordning och begära handräckning av polis i de fall det bedöms nödvändigt. Det finns enligt kommunen annars en risk för att frågan faller mellan stolarna.

Skälen för regeringens förslag

Polismyndigheten ska vara skyldig att på begäran närvara vid montering och borttagning av övervakningsutrustning

Vid montering eller borttagning av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen kan det finnas ett behov av Polismyndighetens hjälp för att säkerställa att åtgärden kan genomföras utan fara för de tjänstemän vid Statens institutionsstyrelse (SiS) och socialnämnden som ska utföra den. Som *Polismyndigheten* för fram skulle en bestämmelse om att myndigheten på begäran ska lämna hjälp vid genomförandet av sådana åtgärder innebära en i viss mån ny typ av uppgift för myndigheten. Till skillnad från vad som normalt är fallet i handräckningssituationer finns det nämligen inte något utrymme att vidta tvångsåtgärder för att få till stånd montering och borttagning av övervakningsutrustningen. Regeringen föreslår t.ex. inte någon bestämmelse om att SiS ska ha rätt att bereda sig tillträde till den bostad eller annan anvisade plats där monteringen ska ske eller om att barnet eller den unge ska kunna omhändertas och hämtas till den avtalade monterings tiden. Genomförandet av monteringen och borttagningen bygger alltså på att den som ska övervakas samt vårdnadshavarna eller annan vuxen som har rådighet över den bostad där monteringen ska ske samarbetar. Den hjälp från Polismyndigheten som skulle kunna aktualiseras är alltså i princip endast att säkerställa att åtgärden kan genomföras utan fara. De situationer där det skulle kunna bli aktuellt för en polisman att använda sig av sina våldsbefogenheter torde alltså främst vara de som avses i 10 § första stycket 1 och 3 polislagen (1984:387), dvs. att polismannen eller någon av tjänstemännen vid SiS och socialnämnden möts med våld eller hot om våld. Regeringen ser, i likhet med Polismyndigheten, risker med en utveckling mot att offentliganställda i allt större utsträckning ska få polisskydd för att genomföra olika typer av uppgifter utanför arbetsplatsen, eftersom konsekvensen kan bli att Polismyndighetens förutsättningar att fokusera på sitt kärnuppdrag försämrats. I det nu aktuella sammanhanget finns det emellertid särskilda omständigheter som talar för att det bör finnas en möjlighet att begära polisens närvaro i de fall där det finns ett reellt behov av det. SiS har inte någon erfarenhet av den typ av uppgift som det nu är fråga om. Det handlar om att åka till, för SiS personal, okända personer i deras bostadsmiljö. Med

hänsyn till förutsättningarna för elektronisk övervakning (avsnitt 6.3) ligger det i farans riktning att det inte kan uteslutas att det i vissa fall kan finnas våldsbenägna individer i barnets hemmiljö och omgivning. Eftersom övervakningen förutsätter att det installeras en hemkomponent (avsnitt 6.16) kommer monteringen att behöva ske inne i bostaden. Monteringen kan även komma att ta en inte obetydlig tid i anspråk eftersom SiS personal på plats kan behöva ta ställning till om en eller flera komponenter ska installeras och var i bostaden de bör placeras för att minimera risken för felaktiga larm (avsnitt 6.7.2). Dessutom kommer monteringen att behöva planeras och bokas in en tid i förväg samt normalt sett behöva ske på kvällstid eftersom barnet eller den unge går i skolan på dagarna. Det är alltså svårt att planera monteringen på ett sätt som gör att det går att undanröja eventuella risker.

I utkastet föreslås att Polismyndigheten på begäran ska lämna hjälp vid montering och borttagande av övervakningsutrustningen. Regeringen anser emellertid att det behöver tydliggöras att den hjälp som Polismyndigheten ska lämna inte får innefatta några åtgärder för att med tvång genomföra monteringen eller borttagandet av utrustningen. Enligt regeringen bör det därför anges i bestämmelsen att Polismyndigheten på begäran ska närvara vid montering och borttagande av övervakningsutrustning.

Socialnämnden och Statens institutionsstyrelse får begära Polismyndighetens närvaro

I avsnitt 6.7.2 föreslår regeringen att SiS ska ansvara för montering och borttagning av övervakningsutrustningen samt att en socialsekreterare ska närvara vid monteringen. Mot bakgrund av arbetsgivarens arbetsmiljöansvar anser regeringen, till skillnad från *Södertälje kommun*, att de båda myndigheterna bör ha en självständig rätt att begära polisens närvaro. Naturligtvis bör dock nämnden och SiS samordna sig så att inte båda myndigheterna gör en sådan begäran eller, tvärtom, att frågan faller mellan stolarna. En sådan samordning är även nödvändig för att förebygga att en begäran görs i situationer där det inte är påkallat. Till skillnad från *Södertälje kommun* anser regeringen dock att frågan om vem som ska initiera en sådan samordning varken behöver eller bör regleras i lag.

Av 6 kap. 37 och 38 §§ kommunallagen (2017:725) framgår att socialnämnden får delegera rätten att begära polisens närvaro till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en anställd. Ett beslut om att begära Polismyndighetens närvaro behöver således inte fattas av socialnämnden.

En begäran om närvaro bör få göras endast om det finns ett verkligt behov av det

Polisens resurser ska endast tas i anspråk om det finns ett reellt behov av det. Det gäller särskilt när det, som i detta fall, är fråga om uppgifter som ligger utanför den polisiära kärnverksamheten. Det är därför, som *Polismyndigheten* påpekar, viktigt att det i varje enskilt fall där polisens närvaro begärs finns konkreta omständigheter som talar för att polisiärt biträde behövs. Det finns även nackdelar med polisens närvaro ur ett barnperspektiv. Det handlar bl.a. om att, såsom *Socialstyrelsen* påpekar,

barnet eller den unge felaktigt kan få intryck av att åtgärden kan genomföras med tvång samt att det, såsom *SOS Barnbyar* för fram, förstärker åtgärdens straffrättsliga prägel och riskerar att bidra till stigmatisering. Även detta talar för att kraven för att få begära Polismyndighetens närvaro bör sättas högt. Det bör därför framgå av regleringen att en begäran om närvaro får göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 och 10 a §§ polislagen behöver användas eller det annars finns synnerliga skäl.

Ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden förutsätter att hemförhållandena är lämpliga, och elektronisk övervakning förutsätter dessutom att barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge medverkar. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att förutsättningarna för att begära Polismyndighetens närvaro normalt sett inte kommer att vara uppfyllda. Regeringen delar dock inte Socialstyrelsens uppfattning att ett beslut om elektronisk övervakning inte bör kunna vara aktuellt om förutsättningar för närvaro finns. Ett exempel på detta skulle kunna vara att det, på den adress där utrustningen ska monteras, finns en annan vuxen än vårdnadshavaren, eller ett syskon till barnet, som tidigare har dömts för hot eller våld mot tjänsteman eller något allvarligt våldsbrott, utan att hemförhållandena eller barnets och vårdnadshavarens samarbetsvilja för den skull är sådana att elektronisk övervakning inte kan beslutas.

Eftersom Polismyndigheten föreslås sakna möjlighet att avslå en begäran om närvaro är det angeläget att socialnämnden och SiS följer den restriktivitet som bestämmelsen ger uttryck för och inte slentrianmässigt gör en sådan begäran. Det finns annars en risk för att, såsom Polismyndigheten och Socialstyrelsen befarar, polisens närvaro begärs i situationer där det inte finns något behov av det. Om det ändå skulle visa sig att närvaro begärs i situationer där det inte finns skäl för det, bör detta kunna hanteras genom kontakter mellan de berörda myndigheterna, ytterst på ledningsnivå.

Socialnämnden och Statens institutionsstyrelse kommer att ha underlag för behovsprövningen

Socialnämnden får normalt förutsättas ha den kännedom om barnets eller den unges närstående och omgivning som nämnden behöver för att kunna bedöma behovet av polisens närvaro. I det här sammanhanget kan även nämnas att socialnämnden sedan den 15 januari 2026, genom ändringar i 4 § 8 förordningen (1999:1135) om misstankeregister och 11 § 8 förordningen (1999:1134) om belastningsregister, har rätt att få ta del av uppgifter ur dessa register i utredningar för barns behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (s.k. barnavårdsutredningar). Det är inom ramen för en sådan utredning som behovet av insatser och särskilda villkor enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas kommer bedrivas. Redan när socialnämnden ska bedöma om det finns förutsättningar att meddela ett särskilt villkor om att ett barn eller en ung person under vissa tider ska vara skyldig att uppehålla sig i bostaden kan det således finnas anledning att överväga att hämta in sådana uppgifter. Eftersom frågan huruvida en ansökan om elektronisk övervakning ska göras också kommer att handläggas inom ramen för en sådan utredning

kommer socialnämnden även i ärenden om elektronisk övervakning ha möjlighet att hämta in uppgifter från misstanke- och belastningsregistren utan några författningsändringar.

I avsnitt 6.7.1 föreslår regeringen att socialnämnden ska lämna SiS de uppgifter som den myndigheten behöver för att kunna verkställa den elektroniska övervakningen. Det innefattar även uppgifter som kan vara relevanta för att bedöma behovet av Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning. SiS ges därigenom förutsättningar att självständigt bedöma behovet av polisens närvaro. Det får emellertid förutsättas att SiS och socialnämnderna utvecklar strukturer för samråd och gemensamma ställningstaganden i sådana frågor. Inom ramen för sådana samråd bör socialnämndens bedömning väga tungt eftersom nämnden, som konstateras ovan, är den av de båda myndigheterna som har bäst kännedom om barnets eller den unges närstående och omgivning. Med detta sagt kan det inte uteslutas att det kan uppkomma ett behov för SiS att på egen hand hämta in uppgifter från misstanke- och belastningsregistren för att kunna verkställa elektronisk övervakning. Regeringen bedömer dock att en sådan möjlighet kan regleras på förordningsnivå.

Den som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter som behövs för planeringen och genomförandet av närvaron

Enligt regeringen bör det framgå av regleringen att den som begär polisens närvaro ska vara skyldig att lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge eller om närstående till honom eller henne som behövs för att den myndigheten ska kunna planera och genomföra närvaron. Utgångspunkten bör vara att uppgiftsskyldigheten omfattar de uppgifter som utgör själva grunden för begäran. I första hand avgör den myndighet som gör begäran vilken information som är nödvändig (prop. 2016/17:57 s. 60). Uppgiftsskyldigheten innebär att uppgifterna får lämnas utan hinder av sekretess (10 kap. 28 § OSL). De uppgifter som lämnas till Polismyndigheten i samband med en begäran om närvaro föreslås omfattas av sekretess hos den myndigheten (avsnitt 6.15).

6.10 Vissa bestämmelser om handläggningen och delegation

Regeringens förslag

Vid handläggning av mål om elektronisk övervakning i kammarrätten ska nämndemän ingå i rätten.

I mål om elektronisk övervakning ska förvaltningsrätten hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövligt.

Socialnämnden ska få delegera sin beslutanderätt till ett utskott när det gäller ärenden om ansökan om och upphörande av elektronisk övervakning.

Regeringens bedömning

Ärenden och mål om elektronisk övervakning bör handläggas skyndsamt.

Förvaltningsprocesslagens bestämmelser om muntlig förhandling i kammarrätt samt om rättsens sammansättning i förvaltningsrätt bör gälla i mål om elektronisk övervakning.

Vissa bestämmelser i delgivningslagen bör inte tillämpas i ärenden och mål om elektronisk övervakning.

Promemorians förslag och bedömning

Förslagen och bedömningen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I promemorian görs bedömningen att nämndemän inte bör ingå vid handläggningen i kammarrätten. Promemorian har med sina utgångspunkter i fråga om prövningsordning och verkställande myndighet inte haft anledning att redovisa några ställningstaganden i fråga om delegation i ärenden om ansökan om elektronisk övervakning.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen och bedömningen. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* tillstyrker promemorians förslag och bedömning. *Kammarrätten i Göteborg* tillstyrker bedömningen i fråga om muntlig förhandling och att nämndemän inte bör ingå vid handläggningen i kammarrätten. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det bör övervägas om inte rätten till muntlig förhandling bör stärkas i mål om elektronisk övervakning. *Varbergs kommun* ställer sig bakom de föreslagna delegationsbestämmelserna.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningarna i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömningar. Frågan om delegation behandlas inte i utkastet. I utkastet görs bedömningen att förvaltningsprocesslagens bestämmelser om muntlig förhandling i förvaltningsrätt bör gälla i mål om elektronisk övervakning.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen och bedömningen. *Socialstyrelsen* tillstyrker utkastets förslag och bedömning i fråga om nämndemän i kammarrätten, skyndsamt handläggning och tillåtna delgivningsformer. Socialstyrelsen anser dock att muntlig förhandling alltid ska hållas om någon part begär det och att det ska framgå av regleringen att parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling. *Kammarrätten i Stockholm* påpekar att en förstärkt rätt till muntlig förhandling enligt flera andra lagar gäller vid mindre ingripande åtgärder än elektronisk övervakning och anser att det fortfarande saknas en tillräcklig analys av om det behövs en förstärkt rätt till muntlig förhandling i förvaltningsrätten i mål om elektronisk övervakning.

Göteborgs kommun anser att ett beslut om att ansöka om elektronisk övervakning bör kunna delegeras till förtroendevalda och att en bestämmelse om det därför bör införas i socialtjänstlagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ärenden och mål om elektronisk övervakning bör handläggas skyndsamt

Enligt regeringen bör ärenden och mål om elektronisk övervakning handläggas skyndsamt. Enligt 6 kap. 1 § den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas ska ärenden och mål enligt lagen handläggas skyndsamt. Det innebär att ett allmänt skyndsamhetskrav kommer att gälla även i ärenden och mål om elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Någon särskild bestämmelse om detta behövs således inte.

Det bör finnas en förstärkt rätt till muntlig förhandling i förvaltningsrätten i mål om elektronisk övervakning

Av 9 § FPL framgår att förfarandet i de allmänna förvaltningsdomstolarna är skriftligt. I handläggningen får det ingå muntlig förhandling om en viss fråga när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet. Av samma paragraf framgår att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är uppenbart obehövligt. Kammarrätten ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är obehövligt och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen gäller om det inte i lag eller förordning meddelats bestämmelser som avviker från den lagen (2 § FPL). En förstärkt rätt till muntlig förhandling har i många fall bedömts nödvändig av rättssäkerhetsskäl när det är fråga om åtgärder som är ingripande i förhållande till den enskilde. I 16 kap. 4 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga (jfr 35 § LVU) regleras att i mål om omhändertagande för vård eller upphörande av omhändertagande för vård, flyttningsförbud, fortsatt omhändertagande för tillfällig vård eller utreseförbud ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om någon part begär det och parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling. En motsvarande förstärkt rätt till muntlig förhandling gäller enligt 12 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Enligt 36 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, förkortad LPT, och 21 b § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård gäller, med några undantag, att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövligt.

I lagrådsremissen om förebyggande insatser görs bedömningen att åtgärder enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas inte är av lika ingripande slag som de åtgärder som räknas upp i 16 kap. 4 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga, och att behovet av att hålla muntlig förhandling därför inte gör sig lika starkt gällande i mål enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. I lagrådsremissen om

förebyggande insatser föreslås därför inte några särskilda regler om muntlig förhandling.

Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss är typiskt sett en mera ingripande åtgärd än övriga åtgärder som kan beslutas enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Övervakningen får dessutom, som *Kammarrätten i Stockholm* påpekar, till sin natur anses vara en lika, eller mera, ingripande åtgärd än vissa av de åtgärder som enligt de ovan redovisade bestämmelserna ska handläggas med en förstärkt rätt till muntlig förhandling. I denna lagrådsremiss föreslår regeringen även en ordning som liknar det ansökningsförfarande som gäller enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och föreslås gälla enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Till skillnad från utkastet gör regeringen därför, i likhet med *Socialstyrelsen*, bedömningen att rätten till muntlig förhandling i mål om elektronisk övervakning bör vara ännu något starkare än den som gäller enligt 9 § FPL. Mot bakgrund av att elektronisk övervakning föreslås få beslutas för högst tre månader i taget (avsnitt 6.5) och att den enskilde utan inskränkningar föreslås ha rätt att begära, och överklaga, ett beslut av nämnden i fråga om övervakningens upphörande (avsnitten 6.8.1 och 6.14) bör parterna dock inte, såsom Socialstyrelsen förordar, ha en ovillkorlig rätt till förhandling om de begär det. Bestämmelsen bör i stället utformas i enlighet med 36 § LPT. Det innebär att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling i mål om elektronisk övervakning om det inte är uppenbart obehövt. Vid handläggning i kammarrätten av mål om elektronisk övervakning bör 9 § FPL gälla.

Nämndemäns medverkan vid domstolsprövningen

I lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, förkortad LAFD, finns bestämmelser om rättens sammansättning. I förvaltningsrätten är huvudregeln att rätten är domför med en lagfaren domare och tre nämndemän när den prövar ett mål i sak (17 § första stycket och 18 § första stycket LAFD). Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttet rätt är förvaltningsrätten dock, enligt 18 § andra och fjärde stycket LAFD, vid avgörande i sak domför med en lagfaren domare ensam i mål av enkel beskaffenhet och i ett antal uppräknade typer av mål. I 18 § fjärde stycket 3 räknas ett antal måltyper inom socialtjänsten upp; det gäller främst åtgärder av interimistisk eller tillfällig natur såsom t.ex. omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ LVU, tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § LVU och beslut om avskildhet enligt 15 c § LVU eller 34 b § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall. I lagrådsremissen om omhändertagande föreslås att hänvisningarna till lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga i 18 § fjärde stycket 3 LAFD ska ersättas av hänvisningar till motsvarande bestämmelser enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga och den föreslagna lagen om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården.

Regeringen anser att mål om elektronisk övervakning inte är en måltyp av sådant slag att den bör föras in i uppräknningen i 18 § fjärde stycket LAFD. Regeringen gör således bedömningen att lagen om allmänna förvaltningsdomstolar bör gälla i fråga om förvaltningsrättens samman-

sättning i mål om elektronisk övervakning och att det inte bör införas något undantag från huvudregeln i 17 § LAFD om fullsuttet rätt i sådana mål. Det innebär att förvaltningsrätten är domför med en lagfaren domare och tre nämndemän om inte annat följer av 18 § första–tredje stycket och fjärde stycket 1 LAFD.

Av 12 § LAFD framgår att en kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter eller, när det är särskilt föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten, tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Enligt 37 § LVU ska nämndemän ingå vid handläggning i kammarrätt av andra mål enligt den lagen än mål om omedelbart omhändertagande, tillfälligt flyttningsförbud och tillfälligt utreseförbud. Motsvarande ordning föreslås gälla enligt 17 kap. 5 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga och 10 kap. 4 § den föreslagna lagen om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården. Enligt 8 kap. 6 § LSB ska nämndemän ingå vid handläggningen i kammarrätten av andra mål enligt den lagen än mål om omedelbar insats i form av skyddat boende. I lagrådsremissen om förebyggande insatser görs, i likhet med promemorian, bedömningen att nämndemän inte bör ingå vid handläggningen i kammarrätt av mål enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Detta motiveras med att frågornas beskaffenhet inte är av den art eller karaktär att det bör föreskrivas att nämndemän ska ingå i rätten.

Regeringen föreslår att frågor om elektronisk övervakning ska prövas av förvaltningsrätten som första instans (avsnitt 6.1) och att det inte ska gälla något krav på prövningstillstånd i kammarrätten (avsnitt 6.14). Inom ramen för en sådan ordning, och med beaktande av att mål om elektronisk övervakning inte är av interimistisk karaktär (jfr 37 § LVU och 8 kap. 6 § LSB), bör enligt regeringen nämndemän ingå vid handläggning i kammarrätten av mål om elektronisk övervakning.

Delegation

Enligt 6 kap. 37 § kommunallagen (2017:725) får en kommunal nämnd som huvudregel delegera beslutanderätten till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en automatiserad beslutsfunktion i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden. En nämnd får enligt 7 kap. 5 § kommunallagen även uppdra åt en anställd att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller en viss grupp av ärenden.

I 6 kap. 38 § kommunallagen regleras i vilka fall socialnämnden inte får delegera beslutanderätten. Där anges bl.a. att beslutanderätten inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana beslut ska alltså i regel fattas av nämnden.

För socialnämndens verksamhetsområde finns även särskilda bestämmelser i 30 kap. SoL som reglerar hur socialnämnden får delegera rätten att besluta i vissa ärenden. Enligt 30 kap. 1 § SoL gäller de bestämmelserna före regleringen i kommunallagen.

I 30 kap. 5 § SoL regleras undantag från delegationsförbudet för ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. I vissa uppräknade ärenden enligt socialtjänstlagen, lagen med vissa bestämmelser om vård av unga, lagen

om placering av barn i skyddat boende och lagen om vård av missbrukare i vissa fall får socialnämnden således delegera beslutanderätten även om det handlar om sådan myndighetsutövning (se 30 kap. 6–9 §§ SoL). I lagen finns det dock bestämmelser som begränsar vem beslutanderätten får delegeras till (se nedan). I propositionen En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter (prop. 2024/25:89, bet. 2024/25:SoU23, rskr. 2024/25:210), genom vilken undantagsbestämmelsen infördes, uttalade regeringen att socialtjänstlagen bör innehålla en tydlig reglering av socialnämndens möjlighet att delegera beslutanderätten. En möjlighet att delegera beslutanderätten behövs framför allt av integritetsskäl, men även av effektivitetsskäl. Genom att kunna delegera beslutanderätten i de aktuella ärendena kan de hållas inom en mindre krets och det bedöms också enklare att sammankalla ett utskott än socialnämnden eftersom det är färre ledamöter i utskottet (prop. 2024/25:89 s. 537).

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås en ny bestämmelse i socialtjänstlagen (30 kap. 6 a §) enligt vilken socialnämnden får delegera beslutanderätten till ett utskott i flertalet ärendetyper enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Regeringen anser, i likhet med *Göteborgs kommun*, att den bestämmelsen bör ändras så att det framgår att socialnämnden får delegera sin beslutanderätt till ett utskott även när det gäller ärenden om ansökan om och upphörande av elektronisk övervakning.

Vissa former av delgivning bör inte få användas

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte ska få tillämpas vid delgivning med en enskild i ett ärende eller mål enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Det innebär att delgivning inte får ske genom att en handling lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren eller genom kungörande och tillgänglighållande av en handling som ska delges. Detta bör gälla även i ärenden och mål om elektronisk övervakning. Den i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna bestämmelsen (6 kap. 5 §) behöver inte ändras för att det ska gälla.

6.11 Offentligt biträde, barns rätt att föra sin talan och ställföreträdare

Regeringens förslag

Ett offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och för barnets vårdnadshavare dels i mål om elektronisk övervakning, dels när barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge uttrycker en vilja att överklaga socialnämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning.

Ett offentligt biträde ska inte förordnas om det måste antas att behov av offentligt biträde saknas.

Om ett offentligt biträde behövs både för ett barn och för barnets vårdnadshavare ska olika biträden förordnas. Om det saknas motstridiga intressen mellan dem, ska dock ett gemensamt biträde förordnas.

Den som har rätt till ett offentligt biträde ska själv få ansöka om och fullfölja sin talan i fråga om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne.

En ansökan ska få lämnas in till socialnämnden, förvaltningsrätten eller en annan domstol som handlägger målet.

Socialnämnden ska, så snart behov av ett offentligt biträde uppkommer, anmäla det till förvaltningsrätten. När en ansökan om ett offentligt biträde kommer in till socialnämnden, ska nämnden skyndsamt lämna över ansökan till den domstol som är behörig att pröva frågan.

Frågor om offentligt biträde ska prövas av den domstol som handlägger målet. När barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge ger uttryck för en vilja att överklaga socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning ska förvaltningsrätten pröva frågor om offentligt biträde.

Den som är förordnad som ett offentligt biträde för ett barn som är under 15 år ska utan särskilt förordnande också vara barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser, om det offentliga biträdet inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av någon särskild bestämmelse om biträdets kunskaper, erfarenheter och lämplighet i mål om elektronisk övervakning.

Ett barn som har fyllt 15 år bör ha rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål om elektronisk övervakning.

Ett barn som är yngre än 15 år bör få höras i domstol i mål om elektronisk övervakning om han eller hon vill det och inte kan antas ta skada av det.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås rätt till offentligt biträde utifrån en beslutsordning utan ett ansökningsförförande till domstol, dvs. att offentligt biträde ska förordnas även i ärenden om elektronisk övervakning eller upphörande av elektronisk övervakning. Promemorian föreslår även att endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget ska få förordnas som offentligt biträde för barnet eller den unge. Promemorian föreslår inte att den som har rätt till offentligt biträde själv ska få ansöka om biträde, att socialnämnden ska anmäla behov av, och skyndsamt lämna över en ansökan om, offentligt biträde till den domstol som är behörig att pröva frågan eller att den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som är under 15 år utan särskilt förordnande också ska vara barnets

ställföreträdare. Promemorian föreslår en annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna

Av de fåtal remissinstanser som yttrar sig över förslagen är majoriteten positiva, bl.a. *Kammarrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Ystads tingsrätt* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys anser att barnrättsperspektivet behöver stärkas ytterligare och att huvudregeln därför bör vara att separata biträden ska förordnas för ett barn och dess vårdnadshavare. *Förvaltningsrätten i Falun* anser att rätten till offentligt biträde i sin språkliga utformning riskerar att begränsa rätten till offentligt biträde i praktiken även om någon skillnad i sak inte är avsedd.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag och bedömning. Utkastets förslag skiljer sig i sak från regeringens förslag på så sätt att det i utkastet inte föreslås någon bestämmelse om till vilken myndighet en ansökan får ges in eller att den enskilde själv får fullfölja sin talan i fråga om förordnande av offentligt biträde. I utkastet görs bedömningen att ett barn som är yngre än 15 år bör få höras i domstol om han eller hon inte kan antas ta skada av det. I utkastet föreslås en annan språklig utformning av bestämmelserna om gemensamt offentligt biträde, socialnämndens skyldighet att överlämna en ansökan, vem som prövar frågor om offentligt biträde och den enskildes rätt att ansöka om offentligt biträde.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget och bedömningen. De som yttrar sig tillstyrker eller är i huvudsak positiva, däribland *Kammarrätten i Göteborg*, *Socialstyrelsen*, *Förvaltningsrätten i Falun*, *SOS Barnbyar* och *Göteborgs kommun*.

Sveriges advokatsamfund anser att det inte bör finnas något undantag från huvudregeln att offentligt biträde ska förordnas för parterna. SOS Barnbyar framför liknande synpunkter och anser dessutom att det bör finnas en tydlig informationsskyldighet för socialnämnden, inklusive krav på dokumentation av att barnet och vårdnadshavarna har informerats om sina rättigheter eftersom det inte kan förutsättas att barn eller vårdnadshavare känner till sina rättigheter eller själva förstår när de behöver juridiskt stöd. Socialstyrelsen anser att målets karaktär är sådant att det alltid ska förordnas ett offentligt biträde om det inte klart framgår att beslutet kommer att gå i den riktning som barnet eller den unge önskar.

Umeå universitet, *Linköpings universitet (Barnafrid)* och Socialstyrelsen delar inte utkastets bedömning att det inte finns behov av en särskild bestämmelse om biträdets kunskaper, erfarenheter och lämplighet i mål om elektronisk övervakning. Barnafrid framhåller att det är av vikt att biträdet har kompetens och fallenhet kring de särskilda behov ett barn kan ha samt kompetens i barns utvecklingsförmåga, barnkonventionen och vilka särskilda behov som kan behöva tillgodoses.

Förvaltningsrätten i Falun instämmer däremot i utkastets bedömning och noterar att det av förarbetena till 5 § första stycket lagen (1996:1620) om offentligt biträde framgår att domstolen vid sin bedömning kan väga in sådana faktorer som biträdets erfarenheter och kunskaper om barns utveckling, rättigheter och behov samt förmåga att kommunicera med barn och unga på deras nivå.

Sveriges advokatsamfund anser att det inte bör framgå att gemensamt ombud ska kunna förordnas, då det inte är möjligt att i inledningsskedet överblicka om motstridiga intressen kan komma att uppstå mellan parterna.

Umeå universitet anser, för det fall barn ska få övervakas från fyllda 13 år, att talerätt rimligen bör gälla från 13 år.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det bör finnas en rätt till offentligt biträde för barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge i mål om elektronisk övervakning

I lagen (1996:1620) om offentligt biträde finns vissa gemensamma bestämmelser om offentliga biträden. Själva rätten till offentligt biträde regleras emellertid i respektive materiell lagstiftning. Huruvida det ska finnas en rätt till offentligt biträde motiveras ofta utifrån hur ingripande åtgärden är och krav på rättssäkerhet. En rätt till offentligt biträde finns i huvudsak i ärenden och mål som rör enskildas frihet och personliga integritet. I måltyper som rör barn och unga eller elektronisk övervakning finns det regelmässigt en rätt till offentligt biträde. Några exempel på detta ges i det följande.

Enligt 39 § LVU ska offentligt biträde förordnas för den som åtgärden avser och dennes vårdnadshavare i mål eller ärende angående beredande av vård, omedelbart omhändertagande, fortsatt omhändertagande, upphörande av fortsatt omhändertagande, upphörande av vård, flyttningsförbud, upphörande av flyttningsförbud, utreseförbud, upphörande av utreseförbud eller tillfälligt utreseförbud eller vid överklagande av beslut om var vården ska inledas eller i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. En rätt till offentligt biträde finns däremot inte i ärenden och mål om förebyggande insatser enligt 22 § LVU.

Enligt 12 § lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud ska, om det inte måste antas att behov av biträde saknas, offentligt biträde förordnas för den som ett vistelseförbud gäller eller avses gälla mot, om han eller hon är under 18 år eller om vistelseförbudet förenas med ett villkor om elektronisk övervakning.

Enligt 7 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud ska, om det inte måste antas att behov av biträde saknas, ett offentligt biträde förordnas för den mot vilken förbudet gäller eller avses gälla bl.a. om han eller hon är under 18 år eller om det är fråga om ett kontaktförbud avseende gemensam bostad, ett utvidgat kontaktförbud med villkor om elektronisk övervakning eller ett särskilt utvidgat kontaktförbud.

Barnrättsperspektivet har under senare år förstärkts när det gäller rätten till offentligt biträde. Av 12 § lagen om preventiva vistelseförbud framgår att den som är under 18 år har rätt till offentligt biträde oavsett vad förbudet avser. I allmänmotiveringen framhöll regeringen att ett

vistelseförbud kan få särskilt långtgående konsekvenser för barn, att det inte går att bortse från risken för att ett vistelseförbud kan leda till negativa effekter för barnet i ett längre livsperspektiv samt att barn dessutom har större behov av biträde för att tillvarata sin rätt (prop. 2023/24:57 s. 54). En motsvarande rätt till biträde för den som är under 18 år oavsett vad förbudet avser infördes den 1 juli 2025 i 7 a § lagen om kontaktförbud (prop. 2024/25:123, bet. 2024/25:JuU31, rskr. 2024/25:207). Även i lagrådsremissen om omhändertagande föreslås en förstärkt rätt till offentligt biträde.

Ett beslut om elektronisk övervakning för att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden kommer att påverka barnets eller den unges och vårdnadshavarnas vardagliga liv. Utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv är det därför angeläget att barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge ges rätt till ett offentligt biträde i mål om elektronisk övervakning. Regeringen föreslår därför, i likhet med vad bl.a. *Kammarrätten i Göteborg*, *Förvaltningsrätten i Falun* och *Socialstyrelsen* förordar, att det införs en sådan rätt.

Det bör inte finnas rätt till offentligt biträde i socialnämndens ärenden om elektronisk övervakning

Inom ramen för den prövningsordning som regeringen föreslår i avsnitt 6.1, dvs. att det är förvaltningsrätten som ska besluta om elektronisk övervakning som första instans, kommer socialnämnden att handlägga två typer av ärenden om elektronisk övervakning där det skulle kunna vara befogat att förordna om offentligt biträde; dels ärenden där nämnden tar ställning till om en ansökan om elektronisk övervakning ska göras, dels ärenden om upphörande av den elektroniska övervakningen.

När det gäller den förra ärendetypen får det ur rättssäkerhetssynpunkt anses vara tillräckligt att offentligt biträde förordnas i samband med att ansökan kommer in till förvaltningsrätten. Det bör också beaktas att socialnämnden kan komma att handlägga frågan om huruvida insatser och ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska beslutas respektive frågan om huruvida det finns förutsättningar för att ansöka om elektronisk övervakning, inom ramen för ett och samma ärende. Om ett offentligt biträde skulle förordnas redan när frågan om elektronisk övervakning aktualiseras hos socialnämnden skulle det alltså kunna uppstå svåra gränsdragningsproblem beträffande vad som ingår i biträdets uppdrag.

I avsnitt 6.5 föreslår regeringen att elektronisk övervakning ska få beslutas för högst tre månader i taget. Som framgår av avsnitt 6.8.1 är socialnämnden även skyldig att på begäran av barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge pröva frågan om upphörande och meddela ett överklagbart beslut. Barnet, barnets vårdnadshavare och den unge kommer därmed att ha goda möjligheter att med korta och jämna mellanrum få den elektroniska övervakningen prövad av domstol. När det gäller ärenden om upphörande av övervakningen får det därför anses tillräckligt ur rättssäkerhetssynpunkt att offentligt biträde förordnas först i samband med att ett överklagande av nämndens beslut aktualiseras. Regeringen föreslår därför att offentligt biträde ska förordnas när barnet,

barnets vårdnadshavare eller den unge uttrycker en vilja att överklaga socialnämndens beslut i ett sådant ärende.

Offentligt biträde ska inte förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas

Enligt promemorians förslag behöver offentligt biträde inte förordnas om det kan antas att behov av biträde saknas. Såvitt framgår av promemorian är någon skillnad i sak gentemot den reglering som gäller enligt t.ex. 39 § LVU inte avsedd.

Den formulering av undantaget som promemorian föreslår skiljer sig i två avseenden från den som normalt används i bestämmelser om rätt till offentligt biträde, bl.a. i 39 § LVU (se även 17 kap. 1 § den föreslagna nya lagen om omhändertagande för vård av barn och unga).

Dels används rekvisitet ”kan antas” i stället för ”måste antas”. *Förvaltningsrätten i Falun* anför i sitt yttrande över promemorians förslag att den språkliga skillnaden är omotiverad och riskerar att begränsa rätten till offentligt biträde i praktiken även om någon skillnad i sak inte är avsedd. Regeringen delar bedömningen att kravet ”kan antas” språkligt sett kan anses vara ett lägre krav än ”måste antas”. Att det även i en juridisk kontext kan uppfattas på det sättet synes i vart fall ha varit regeringens uppfattning även i det lagstiftningsärende som föregick införandet av lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Där hade i betänkandet (SOU 2013:21) föreslagits en bestämmelse om att offentligt biträde ska förordnas för den domde om det inte måste antas att behov av biträde saknas. I det slutliga lagförslaget användes i stället rekvisitet kan antas. Enligt regeringen var syftet att betona att det i en inte obetydlig del av ärendena trots allt kan antas att behov av biträde saknas (prop. 2014/15:29 s. 153). För att motverka risken för att rätten till offentligt biträde i mål om elektronisk övervakning blir mera begränsad än vad som är befogat anser regeringen, såsom Förvaltningsrätten i Falun förordar, att kravet för att göra undantag från rätten till biträde bör vara att det måste antas att behov av biträde saknas.

Dels har promemorian föreslagit en fakultativ utformning av bestämmelsen (”behöver inte”). En sådan utformning skulle sannolikt stärka rätten till offentligt biträde, men samtidigt öppna upp för godtyckliga bedömningar och omotiverade kostnader för staten. En sådan utformning verkar inte heller förekomma i motsvarande bestämmelser i annan lagstiftning. Bestämmelsen bör därför inte, såsom föreslås i promemorian, ges en fakultativ utformning.

Sammantaget anser regeringen att det bör anges i bestämmelsen att offentligt biträde inte ska förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas. Undantaget ska tillämpas restriktivt. Det bör krävas särskilda omständigheter för att anse att behov av biträde saknas. Exempel på sådana omständigheter är om det redan från början klart framgår att rättens beslut kommer att gå i den riktning som den enskilde önskar. En annan omständighet som kan leda till att ett offentligt biträde inte behöver förordnas är att några nya omständigheter inte har tillkommit sedan frågan tidigare prövades av domstolen. Detta innebär enligt regeringens bedömning att offentligt biträde kan förordnas i samtliga situationer där

det finns ett reellt behov av biträde. Att, som bl.a. *Sveriges advokatsamfund* förordar, införa en ännu starkare eller till och med undantagslös rätt till offentligt biträde skulle alltså leda till kostnader för det allmänna som inte vägs upp av några egentliga rättsäkerhetsvinster.

Det bör inte införas någon särskild bestämmelse om behörighetskrav för offentliga biträden i mål om elektronisk övervakning

Sedan den 1 januari 2026 gäller enligt 5 § lagen om offentligt biträde skärpta behörighetskrav för offentliga biträden. Enligt den bestämmelsen ska till offentligt biträde förordnas en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan person som har avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning. Endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas.

Det är, som *Barnafrid* för fram, naturligtvis av vikt att biträdet har kompetens och fallenhet kring de särskilda behov ett barn kan ha samt kompetens i barns utvecklingsförmåga, barnkonventionen och vilka särskilda behov som kan behöva tillgodoses. Som *Förvaltningsrätten i Falun* konstaterar ryms dock detta inom ramen för den bedömning av om biträdet har tillräckliga kunskaper och erfarenheter och i övrigt är särskilt lämplig för det specifika uppdraget som ska göras enligt 5 § lagen om offentligt biträde. Domstolen kan alltså vid sin bedömning väga in sådana faktorer som bitrådets erfarenheter och kunskaper om barns utveckling, rättigheter och behov samt förmåga att kommunicera med barn och unga på deras nivå. Samma sak gäller kunskaper och erfarenheter av att företräda personer med t.ex. intellektuella funktionsnedsättningar (se prop. 2024/25:195 s. 18).

Regeringen bedömer sammantaget, till skillnad från *Umeå universitet*, *Barnafrid* och *Socialstyrelsen*, att det mot bakgrund av bestämmelsen i 5 § lagen om offentligt biträde inte finns behov av någon särskild bestämmelse om bitrådets kunskaper, erfarenheter och lämplighet i mål om elektronisk övervakning (jfr. prop. 2024/25:195 s. 60).

Huvudregeln ska vara att olika biträden förordnas för barnet och barnets vårdnadshavare

Barn är självständiga rättighetsbärare. Utgångspunkten bör därför vara att olika biträden ska förordnas för barnet och barnets vårdnadshavare. Av kostnadsskäl kan denna huvudregel emellertid inte gälla utan undantag. Om barnet och vårdnadshavaren har samma inställning till den elektroniska övervakningen bör i stället ett gemensamt biträde förordnas för dem. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* föreslår i sitt yttrande över promemorian att bestämmelsen formuleras så, att ett gemensamt biträde får förordnas för barnet och vårdnadshavaren om det är uppenbart att det inte finns motstridiga intressen mellan dem. En bestämmelse som utformas på det sättet skulle enligt regeringen emellertid innebära en omotiverat stark presumtion för olika biträden. *Sveriges advokatsamfund* går ännu längre och föreslår att separata biträden alltid ska förordnas eftersom det inte är möjligt att i inledningsskedet överblicka om motstridiga intressen kan komma att uppstå mellan parterna. Regeringen delar inte den bedömningen. Enligt regeringens förslag ska socialnämnden

i sin ansökan om elektronisk övervakning redogöra för såväl barnets som vårdnadshavarnas inställning (avsnitt 6.6). Det innebär att förvaltningsrätten har underlag för att bedöma om det finns förutsättningar att förordna gemensamt biträde. Skulle det visa sig att den inledande bedömningen var felaktig kan domstolen senare under handläggningen förordna separata biträden.

Regeringen bedömer sammantaget att bestämmelsen i huvudsak bör utformas i enlighet med promemorians förslag. För att förtydliga att huvudregeln är att olika biträden ska förordnas bör bestämmelsen dock ges en utformning som motsvarar den som föreslås gälla enligt 17 kap. 3 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga: Om offentligt biträde behövs både för ett barn och för barnets vårdnadshavare ska olika biträden förordnas. Om det saknas motstridiga intressen mellan dem, ska dock ett gemensamt biträde förordnas.

Barns rätt att föra sin talan

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att ett barn som har fyllt 15 år ska ha rätt att föra sin egen talan i ärenden och mål enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas samt att ett barn som är under 15 år ska få höras i domstol om barnet vill det och det kan antas att barnet inte tar skada av att höras. Motsvarande ordning bör enligt regeringen tillämpas även i ärenden och mål om elektronisk övervakning. Den i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna bestämmelsen (2 kap. 5 §) behöver inte ändras för att det ska gälla.

Regeringen föreslår att ett barn som är 13 eller 14 år ska ha rätt att själv utverka ett förordnande av offentligt biträde och att biträdet därefter även ska vara barnets ställföreträdare (se nedan). Mot den bakgrunden finns det inte skäl att, såsom *Umeå universitet* förordar, tillerkänna även barn som är 13–14 år en generell talerätt i mål om elektronisk övervakning.

Den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som är under 15 år ska utan särskilt förordnande också vara barnets ställföreträdare

Enligt 17 kap 4 § den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga är den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som är under 15 år utan särskilt förordnande också barnets ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser, om det offentliga biträdet inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren (jfr 36 § sista stycket LVU). Bestämmelsen syftar till att barn som är under 15 år inte ska vara beroende av vårdnadshavarnas vilja när det t.ex. gäller att överklaga ett beslut. En motsvarande bestämmelse finns i 2 kap. 4 § lagen om placering av barn i skyddat boende.

I avsnitt 6.4 föreslår regeringen att elektronisk övervakning ska kunna beslutas även för barn som är 13 eller 14 år. Det är angeläget att dessa barn ges möjlighet att inta en självständig ställning gentemot vårdnadshavarna och därigenom kunna överklaga och vidta andra rättshandlingar i mål om elektronisk övervakning även i de fall där vårdnadshavarna har en annan vilja än barnet. Enligt regeringen bör det därför införas en bestämmelse som motsvarar den som redogjorts för ovan.

Ett barn som är under 15 år ska ha rätt att utverka ett förordnande av offentligt biträde

Som framgår under föregående rubrik, är det angeläget att ett barn som är under 15 år ges möjlighet att själv överklaga ett beslut av socialnämnden där nämnden har prövat frågan om upphörande av den elektroniska övervakningen även i de fall där barnets vårdnadshavare har en annan vilja än barnet. En förutsättning för detta är att ett offentligt biträde förordnas för barnet. Enligt regeringen bör det därför framgå av regleringen att den som har rätt till ett offentligt biträde själv, dvs. utan ställföreträdare, får ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne och fullfölja sin talan i den frågan.

Vissa frågor om handläggningen av frågor om offentligt biträde

Frågor om offentligt biträde bör prövas av den domstol som handlägger målet. I de fall där grunden för förordnandet är att barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge har gett uttryck för en vilja att överklaga socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning bör frågor om offentligt biträde prövas av förvaltningsrätten.

Det bör också framgå av regleringen att socialnämnden, så snart ett behov av offentligt biträde uppkommer, ska anmäla detta till förvaltningsrätten. Eftersom biträde inte föreslås kunna förordnas i ärenden hos socialnämnden är de situationer som avses med en sådan bestämmelse de där barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge ger uttryck för en vilja att överklaga nämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning.

Slutligen bör det framgå av regleringen att en ansökan om offentligt biträde får ges in till socialnämnden, förvaltningsrätten eller en annan domstol som handlägger målet samt att socialnämnden, om en ansökan kommer in till nämnden, skyndsamt ska lämna över den till förvaltningsrätten eller en annan domstol som handlägger målet.

Det kan, som *SOS Barnbyar* påpekar, inte förutsättas att den enskilde känner till sina rättigheter i fråga om offentligt biträde. Regleringen är emellertid utformad på ett sätt som gör att ett offentligt biträde ska förordnas även utan att den enskilde ansöker om det. Enligt 3 § första stycket lagen om offentligt biträde ska offentligt biträde förordnas efter ansökan eller när det annars finns anledning till det. I ansökningsmålen kommer alltså rätten på eget initiativ att förordna offentligt biträde om det inte måste antas att behov av biträde saknas. I de situationer där den enskilde ger uttryck för en vilja att överklaga socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning föreslås nämnden vara skyldig att anmäla behovet av biträde till förvaltningsrätten. Även i de fallen kommer alltså rätten utan en ansökan att ta ställning till om ett offentligt biträde ska förordnas. En informationsskyldighet av det slag som *SOS Barnbyar* efterfrågar skulle alltså främst fylla en funktion i de fall där socialnämnden gör bedömningen att det inte finns något behov av offentligt biträde, och därför inte gör en anmälan till förvaltningsrätten. Det får emellertid förutsättas att socialnämnden även utan en uttrycklig bestämmelse om det i den situationen informerar den enskilde om möjligheten att ansöka om offentligt biträde. Regeringen bedömer därför

att det inte behövs några särskilda bestämmelser om informations-
skyldighet och om dokumentation av att information har lämnats.

6.12 Ett barn eller en ung person får inte vara elektronisk övervakad enligt flera regelverk

Regeringens förslag

Ett beslut om elektronisk övervakning ska inte få meddelas om elektronisk övervakning av barnet eller den unge verkställs enligt bestämmelser i annan lag.

Den elektroniska övervakningen ska upphöra om barnet eller den unge börjar övervakas elektroniskt enligt bestämmelser i annan lag.

Promemorian

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna

Åklagarmyndigheten är den enda remissinstans som tar upp frågan om förhållandet mellan elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna lagen och annan lag. Åklagarmyndigheten efterfrågar en djupare analys av vad som gäller vid en samtidig verkställighet av elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna lagen och en sådan övervakning inom ramen för påföljden ungdomsövervakning enligt 32 kap. 3 a § brottsbalken, samt av hur det praktiskt ska hanteras när det som i dessa fall blir fråga om två olika myndigheter som ansvarar för den elektroniska övervakningen. Enligt Åklagarmyndigheten riskerar förslaget att medföra en otydlighet för den unge kring vad som utgör straff och vad som utgör vård.

Utkastets förslag

Förslagen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Endast två remissinstanser yttrar sig över förslagen. *Åklagarmyndigheten* tillstyrker förslagen. *Södertörns tingsrätt* anser att begreppet elektronisk övervakning behöver tydliggöras (se avsnitt 6.2). Författningstexten kan enligt tingsrätten ge intryck av att elektronisk övervakning hindras av en pågående hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, vilket inte är avsikten.

Skälen för regeringens förslag

Barn och unga kan bli föremål för elektronisk övervakning enligt olika regelverk

Barn och unga kan vara föremål för elektronisk övervakning enligt flera andra lagar, t.ex. lagen om preventiva vistelseförbud och, som *Åklagarmyndigheten* påpekar, lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning. En samtidig verkställighet av elektronisk övervakning skulle således kunna komma i fråga i förhållande till dessa lagar. I propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246) föreslår regeringen skärpningar när det gäller ungdomsövervakning, bl.a. på så sätt att hemarresten, som i regel kontrolleras genom elektronisk övervakning, utökas med ytterligare en kväll och natt i veckan. I propositionen Skärpta regler om uppsikt och förvar (prop. 2025/26:265), som beslutades den 30 april 2026, lämnas också förslag om elektronisk övervakning som är tillämpliga även för barn och unga.

Enligt förslagen i lagrådsremissen om förebyggande insatser ska beslut om insatser och särskilda villkor enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas inte få fattas när barnet eller den unge vårdas eller är placerad utanför det egna hemmet med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Dessa barn och unga kommer alltså inte att kunna övervakas elektroniskt enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Förhållandet till övriga regleringar där elektronisk övervakning av barn och unga kan aktualiseras berörs inte i lagrådsremissen om förebyggande insatser eller i promemorian.

Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss bör inte få ske om elektronisk övervakning verkställs enligt annan lag

Som framgår av avsnitt 6.16 kommer barn och unga vid elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss att behöva bära en sändare som monteras på kroppen av Statens institutionsstyrelse. Vid samtidig verkställighet av elektronisk övervakning enligt annan lag skulle barnet eller den unge behöva bära ytterligare en sändare som monteras på kroppen av Polismyndigheten eller Kriminalvården. En ordning där barn och unga kan behöva bära två sändare på kroppen och regelbundet ladda dessa kan knappast motiveras utifrån det syfte som den nu föreslagna regleringen om elektronisk övervakning är tänkt att ha. Samtidigt pågående elektroniska övervakningar skulle även innebära mera långtgående begränsningar av rörelsefriheten och sannolikt få negativa konsekvenser för barnets eller den unges välmående. Som *Åklagarmyndigheten* framhåller i sitt yttrande över promemorian skulle det också, i förhållande till ungdomsövervakning, finnas en risk för att det uppstår otydligheter för barnet eller den unge kring vad som utgör en straffrättslig påföljd och vad som utgör vård. Det är enligt regeringen inte godtagbart. Elektronisk övervakning får typiskt sett anses vara mera angelägen vid övervakning enligt andra lagar än enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Så syftar t.ex. elektronisk övervakning enligt lagen om kontaktförbud bl.a. till att förhindra allvarliga angrepp på en annan persons liv eller hälsa eller trygghet till person, och inom ramen för ungdomsövervakning bl.a. till att

möjliggöra proportionerliga straffrättsliga ingripanden mot barn och unga som begår brott. Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss bör mot den bakgrunden stå tillbaka för elektronisk övervakning enligt annan lag. Enligt regeringen bör det därför införas bestämmelser om att elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss dels inte får beslutas om elektronisk övervakning av barnet eller den unge verkställs enligt bestämmelser i annan lag, dels ska upphöra om verkställighet av elektronisk övervakning av barnet eller den unge inleds enligt bestämmelser i annan lag. Till skillnad från *Södertörns tingsrätt* anser regeringen inte att det är otydligt vad som i detta sammanhang avses med elektronisk övervakning enligt bestämmelser i annan lag (avsnitt 6.2).

6.13 Åtgärder när barnet eller den unge inte medverkar till övervakningen

Regeringens förslag

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om elektronisk övervakning ska socialnämnden få kalla honom eller henne till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att följa beslutet. När det gäller ett barn ska även barnets vårdnadshavare kallas till samtalet.

Regeringens bedömning

Det bör inte vara straffbart att inte medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd.

Promemorians förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i promemorian stämmer överens med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över förslaget eller bedömningen.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag och bedömning. I utkastet föreslås en annan språklig och redaktionell utformning av bestämmelsen om att socialnämnden ska få kalla barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge till ett samtal.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig över förslaget och bedömningen. *Helsingborgs kommun* konstaterar att den enda sanktionen vid bristande medverkan till den elektroniska övervakningen är att barnet eller den unge

kallas till samtal hos socialnämnden. Det kan enligt kommunen ifrågasättas vilken effekt en sådan otydlig konsekvens får i praktiken och ser en risk för att verktyget, likt beslut om mellantvång enligt 22 § LVU, inte kommer att tillämpas i den utsträckning som lagstiftaren avser. *Bollnäs kommun* framför liknande synpunkter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det bör inte vara straffbart att inte medverka till övervakningen

En förutsättning för att den elektroniska övervakningen ska fungera är att barnet eller den unge medverkar till att den tekniska utrustning som behövs för övervakningen kan installeras, att sändaren bärs hela tiden samt att batterierna laddas regelbundet. När det gäller installation av utrustning krävs även att vårdnadshavaren eller annan vuxen som barnet bor med samarbetar (avsnitten 6.7.2 och 6.9).

I lagen om preventiva vistelseförbud och lagen om kontaktförbud finns bestämmelser om straffansvar för den som inte medverkar till att elektronisk övervakning kommer till stånd. När brottet hindrande av elektronisk övervakning infördes i lagen om kontaktförbud anförde regeringen dels att det finns ett behov av att kunna ingripa med en sanktion vid underlåtenhet att medverka till övervakningen, dels att en straffsanktion framstår som den enda möjligheten att säkerställa att övervakningen kan komma till stånd och effektivt motverka överträdelse (prop. 2010/11:45 s. 63). Samma sak angavs vid införandet av lagen om preventiva vistelseförbud (prop. 2023/24:57 s. 64). Dessa skäl för en straffsanktionerad skyldighet att medverka till övervakningen gör sig gällande även vid elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss, dvs. om det införs en straffrättslig sanktion vid bristande medverkan skulle det kunna bidra till att säkerställa att övervakningen kommer till stånd.

Det finns emellertid en betydelsefull skillnad mellan de intressen som bär upp regleringarna om kontaktförbud och preventiva vistelseförbud respektive den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Den rörelsebegränsning som kan kontrolleras med elektronisk övervakning enligt de två förra lagarna tar sin utgångspunkt i ett behov av att skydda andra från att utsättas för brottslig verksamhet. Detta är inte syftet med ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Den insats som barnet eller den unge får enligt bestämmelserna i den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas är en social insats där syftet är att stödja och skydda barnet eller den unge. Detta talar enligt regeringens mening emot att det ska vara straffbart att inte medverka till att efterlevnaden av ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden kan kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. En straffsanktion skulle kunna bidra till att den elektroniska övervakningen kan genomföras, men regeringen bedömer att det inte är motiverat att endast av det skälet införa en straffsanktion.

En annan betydelsefull skillnad är åldern på de som skulle kunna dömas till ansvar enligt ett sådant straffbud. Även om förslagen i propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246) genomförs

kommer barn som är 13 eller 14 år inte kunna dömas till ansvar för ett sådant brott eftersom förslaget om sänkt straffbarhetsålder till 13 år bara gäller allvarliga brott. Det är i övrigt barn och unga upp till 21 år som skulle träffas av ett sådant straffbud vilket i sig gör att det måste krävas synnerligen starka skäl för att motivera införandet av en straffsanktion. Regeringen bedömer att det inte finns några sådana starka skäl och föreslår därför inte någon bestämmelse om straffansvar för den som inte medverkar till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd.

Avslutningsvis ska påpekas att den omständigheten att bristande medverkan till den elektroniska övervakningen inte i sig är straffbart inte hindrar att straffansvar för skadegörelse samt skadeståndsansvar skulle kunna komma i fråga om utrustningen förstörs.

Samtal vid bristande efterlevnad av beslut

Om barnet eller den unge inte följer ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska socialnämnden enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas få kalla barnet eller den unge till ett samtal i syfte att förmå honom eller henne att följa beslutet. När det gäller ett barn ska även barnets vårdnadshavare kallas till samtalet. Regeringen bedömer, i likhet med promemorian, att detta bör gälla även vid underlåtenhet att följa ett beslut om elektronisk övervakning. Den aktuella bestämmelsen bör därför ändras i enlighet med detta.

Socialnämnden kan också behöva överväga om andra insatser eller åtgärder är bättre lämpade för att komma till rätta med barnets eller den unges situation alternativt om tvångsvård med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga behövs.

Som *Bollnäs och Helsingborgs kommuner* för fram kan möjligheten att kalla till ett samtal framstå som ett uddlöst verktyg vid bristande medverkan. Det är emellertid varken rättsligt eller praktiskt möjligt, eller för den delen eftersträvänsvärt, att fysiskt tvinga barnet eller den unge att medverka till elektronisk övervakning. Som konstateras ovan finns det inte heller tillräckligt starka skäl för att straffsanktionera bristande medverkan. Den elektroniska övervakningen förutsätter alltså barnets eller den unges medverkan. Enligt regeringen framstår därmed ett motivationshöjande samtal som den mest ändamålsenliga åtgärden.

6.14 Bestämmelser om överklagande

Regeringens förslag

Ett beslut av socialnämnden där nämnden har prövat en fråga om upphörande av elektronisk övervakning ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Förvaltningsrättens beslut i mål om elektronisk övervakning ska få överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag. I promemorian föreslås att prövningstillstånd ska krävas i kammarrätten i samtliga mål enligt den i promemorian föreslagna nya lagen. Promemorian föreslår även att även nämndens beslut om kontroll med hjälp av elektronisk övervakning ska få överklagas.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* tillstyrker förslagen i dess helhet. *Kammarrätten i Göteborg* tillstyrker förslaget om krav på prövningstillstånd. *Umeå kommun* framhåller att kravet på prövningstillstånd påverkar rättssäkerheten för den enskilde. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det bör övervägas om det inte bör vara fri fullföljd i mål om elektronisk övervakning. *Förvaltningsrätten i Malmö* instämmer i förslaget att beslut om elektronisk övervakning ska gå att överklaga.

Utkastets förslag

Förslagen i utkastet till lagrådsremiss stämmer i sak överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås en annan språklig utformning av bestämmelsen om överklagande.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen. *Kammarrätten i Stockholm* ser positivt på att det enligt förslaget inte ska gälla ett krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. *Kammarrätten i Göteborg* och *Göteborgs kommun* ser nackdelar med parallella förfaranden (avsnitt 6.1) och noterar därvid att ett krav på prövningstillstånd alltså föreslås gälla i mål om det särskilda villkor som övervakningen avser.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämndens beslut om upphörande av elektronisk övervakning får överklagas

I den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas finns en bestämmelse där det anges dels vilka av socialnämndens beslut enligt den lagen som får överklagas, dels att andra beslut av nämnden inte får överklagas.

Regeringen gör, i likhet med promemorian, bedömningen att ett beslut där nämnden har prövat en fråga om upphörande av övervakningen bör få överklagas. En sådan ordning gör sig än mer gällande när regeringen nu föreslår att elektronisk övervakning ska kunna gälla för tre månader i taget och bedömer att det inte ska finnas någon bortre tidsgräns för övervakningen (avsnitt 6.5). Regeringen föreslår därför att sådana beslut läggs till i uppräkningslistan av överklagbara beslut i den aktuella bestämmelsen.

Förvaltningsrättens beslut i mål om elektronisk övervakning får överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd

Av 33 § FPL framgår att förvaltningsrättens beslut får överklagas till kammarrätten. För de mål där det är särskilt angivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande (34 a § FPL).

En allmän princip är att ett krav på prövningstillstånd bör gälla främst i mål som har prövats av en förvaltningsmyndighet innan de prövas av förvaltningsrätt. Frågan bör dock avgöras målgrupp för målgrupp, och det kan inte uteslutas att det finns mål som lämpar sig väl för ett system med prövningstillstånd, även om de inte prövas av förvaltningsmyndighet innan de når förvaltningsrätt (prop. 1993/94:133 s. 34).

Krav på prövningstillstånd finns inte vid överklagande till kammarrätten av beslut som avses i 41 § LVU, bl.a. fortsatt vård enligt den lagen och beslut om umgänge och hemlighållande av vistelseort. I lagrådsremissen om omhändertagande föreslås att samma ordning ska gälla enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. Inte heller vid överklagande till kammarrätten i mål enligt lagen om placering av barn i skyddat boende krävs prövningstillstånd. På motsvarande sätt som gäller för sådana beslut anser regeringen, i likhet med *Kammarrätten i Stockholm*, att det inte bör krävas prövningstillstånd i kammarrätten för mål om elektronisk övervakning. Detta bör även gälla mål där förvaltningsrätten efter ett överklagande har prövat socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning.

När prövningstillstånd inte krävs behöver det normalt sett inte anges i lagtexten då detta följer av huvudregeln i förvaltningsprocesslagen. I den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas finns en bestämmelse om krav på prövningstillstånd i kammarrätten som omfattar samtliga mål enligt den lagen. Den bestämmelsen bör ändras så att det där framgår att prövningstillstånd inte krävs i mål om elektronisk övervakning.

Som *Kammarrätten i Göteborg* och *Göteborgs kommun* anmärker innebär förslaget att det kommer att gälla olika regler om prövningstillstånd i kammarrätten i mål om elektronisk övervakning respektive mål om det särskilda villkor som övervakningen avser. Det förhållandet föranleder inte regeringen att göra några andra överväganden beträffande kravet på prövningstillstånd i mål om särskilda villkor än de som görs i lagrådsremissen om förebyggande insatser.

6.15 Offentlighet och sekretess

Regeringens förslag

Uppgifter som tas in i ett beslut om elektronisk övervakning ska inte omfattas av socialtjänstsekretess.

Meddelarfrihet ska gälla för uppgifter om verkställigheten av ett beslut om elektronisk övervakning.

I ett ärende om Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning ska sekretess gälla hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden,

om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

Regeringens bedömning

Uppgifter i ärenden och mål om elektronisk övervakning bör omfattas av socialtjänstsekretess.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås att socialtjänstsekretess ska gälla inom verksamhet enligt den i promemorian föreslagna nya lagen. I promemorian föreslås att sekretess ska gälla hos Polismyndigheten i angelägenhet som rör verkställighet av elektronisk övervakning enligt den i promemorian föreslagna nya lagen. Promemorian tar inte upp frågorna om sekretess för uppgifter som tas in i ett beslut och meddelarfrihet.

Remissinstanserna

Tidningsutgivarna, som är den enda instans som yttrar sig särskilt över förslaget, har inga invändningar i sak men saknar en utvecklad motivering till varför uppgifterna bör omfattas av sekretess. Ingen remissinstans tar upp frågorna om sekretess för uppgifter som tas in i ett beslut och meddelarfrihet.

Utkastets förslag och bedömning

Förslagen och bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I utkastet görs bedömningen att uppgifter om en enskilds personliga förhållanden som hänför sig till ett ärende om handräckning vid montering eller borttagning av den utrustning som behövs för elektronisk övervakning bör omfattas av sekretess hos Polismyndigheten.

Remissinstanserna

Tidningsutgivarna, som är den enda instans som yttrar sig särskilt över förslagen och bedömningen, tillstyrker förslagen i sig men anser att det är angeläget att meddelarfrihet gäller även för andra uppgifter om myndighetsutövning än sådana som avser verkställighet. *Tidningsutgivarna* efterfrågar alltjämt en närmare motivering till varför socialtjänstsekretess ska gälla för uppgifter i ärenden och mål om elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens förslag

Uppgifter i ärenden och mål om elektronisk övervakning bör omfattas av socialtjänstsekretess

Enligt 26 kap. 1 § första stycket OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till

denne lider men (s.k. socialtjänstsekretess). Bestämmelsen är direkt tillämplig även i allmän förvaltningsdomstol när den handlägger ett mål som rör sådan verksamhet som avses i bestämmelsen (se HFD 2021 not 3). I paragrafens andra stycke definieras begreppet socialtjänst. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås ett tillägg i andra stycket av vilket framgår att verksamhet enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas utgör socialtjänst vid tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen. Det tillägget kommer att omfatta även ärenden och mål om elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss.

Tidningsutgivarna efterfrågar en tydligare motivering till varför socialtjänstsekretess ska gälla för uppgifter i ärenden och mål om elektronisk övervakning. Det finns, som *Tidningsutgivarna* framhåller, ett betydande insynsintresse i ärenden och mål om elektronisk övervakning. Det insynsintresset får enligt regeringen emellertid främst anses hänförligt till beslutsfattande och verkställighet; dvs. de delar av handläggningen där det myndighetsutövande momentet är särskilt framträdande. Regeringen föreslår nedan att uppgifter som tas in i ett beslut om elektronisk övervakning ska undantas från socialtjänstsekretessen samt att meddelarfrihet ska gälla för uppgifter som hänför sig till verkställigheten av beslut om elektronisk övervakning. Med utgångspunkt i den förstärkning av insynsrätten som dessa förslag innebär anser regeringen att det omvända skaderekvisit som gäller enligt 26 kap. 1 § OSL utgör en rimlig avvägning mellan intresset av insyn i ärenden och mål om elektronisk övervakning och intresset av att skydda integritetskänsliga uppgifter om barnet eller den unge och närstående till denne.

Uppgifter som tas in i ett beslut om elektronisk övervakning bör inte omfattas av socialtjänstsekretess

I 26 kap. 7 § OSL anges undantag från socialtjänstsekretessen för uppgifter som tas in i vissa uppräknade beslut om myndighetsutövning mot enskild av särskilt ingripande slag, bl.a. beslut om vård utan samtycke och beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna. Det är av stor vikt att allmänheten ges möjlighet att bevaka hur det regelverk om elektronisk övervakning av barn och unga som regeringen nu föreslår tillämpas av socialnämnden och domstolarna. Insynsintresset är så framträdande att den enskildes integritetsskydd bör stå tillbaka. Enligt regeringen bör således bestämmelsen i 26 kap. 7 § OSL ändras så att även beslut om elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss omfattas.

Det ska framhållas att sekretess för uppgifter i ett beslut om elektronisk övervakning kan gälla enligt andra bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Så kan t.ex. vara fallet med uppgifter som hänför sig till förundersökning i brottmål eller annan brottsutredande eller brottsförebyggande verksamhet och vars röjande kan antas motverka syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder eller skada den framtida verksamheten (jfr 18 kap. 1 § samt 43 kap. 8 och 8 a §§ OSL).

Meddelarfrihet bör gälla för uppgifter om verkställigheten av ett beslut om elektronisk övervakning

Meddelarfriheten är inom socialtjänstens område och närliggande verksamheter starkt begränsad. I 26 kap. 15 § andra stycket OSL anges att den tystnadsplikt som följer av bl.a. 26 kap. 1 § OSL inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter utom när det gäller verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna eller beslut om slutna ungdomsvård. Det framgår av förarbetena till offentlighets- och sekretesslagen att meddelarfrihet oftast bör gälla för uppgifter som hänför sig till myndighetsutövning (prop. 1979/80:2 del A s. 112). Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss är en mindre ingripande form av myndighetsutövning än till exempel tvångsvård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga eller slutna ungdomsvård. Det är emellertid angeläget att det finns en möjlighet för tjänstemän att underrätta media om missförhållanden vid verkställighet av elektronisk övervakning. Det skulle t.ex. kunna handla om att övervakningsutrustningen är aktiv på andra tider än de tillåtna eller att uppgifter från övervakningen används på ett otillåtet sätt. Sådana uppgifter är dessutom normalt sett inte kvalificerat integritetskänsliga. Det finns enligt regeringen däremot inte skäl att, såsom *Tidningsutgivarna* förordar, beträffande uppgifter i ärenden och mål om elektronisk övervakning göra meddelarfriheten vidare än vad den är i t.ex. ärenden och mål om tvångsvård. Sammantaget anser regeringen att bestämmelsen i 26 kap. 15 § andra stycket OSL bör ändras så att det där framgår att meddelarfrihet gäller även för uppgifter om verkställigheten av beslut om elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss.

Uppgifter som hänför sig till ett ärende om polisens närvaro bör omfattas av sekretess hos Polismyndigheten.

I avsnitt 6.9 föreslår regeringen att Polismyndigheten på begäran av socialnämnden eller Statens institutionsstyrelse ska närvara vid montering och borttagning av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen samt att den som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och en närstående till honom eller henne som Polismyndigheten behöver för att planera och genomföra närvaron. Sådana uppgifter bör omfattas av sekretess hos Polismyndigheten.

Enligt 35 kap. 20 § första stycket 2 OSL gäller sekretess hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till ärende om omhändertagande eller handräckning enligt viss i bestämmelsen angiven lagstiftning. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås ett tillägg i den paragrafen som innebär att även uppgifter som hänför sig till omhändertagande eller handräckning enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas omfattas av sekretess enligt bestämmelsen. Regeringen anser att det bör införas ytterligare en bestämmelse i paragrafen av vilken framgår att även uppgifter som hänför

sig till ett ärende om Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas omfattas av sekretess enligt bestämmelsen.

Sekretessen enligt 35 kap. 20 § OSL gäller med ett rakt skaderekvisit. Det innebär att skyddet för uppgifterna kommer att vara svagare hos Polismyndigheten än hos socialnämnden och Statens institutionsstyrelse. Denna diskrepans uppmärksammades i förarbetena till 43 b § LVU, som innehåller en bestämmelse om uppgiftsskyldighet vid begäran om handräckning som motsvarar den som föreslås i avsnitt 6.9. Regeringen konstaterade där att den lägre sekretessnivån hos polisen har sin grund i det principiella intresset av offentlig insyn i polisens verksamhet. Det raka skaderekvisitet borde därför enligt regeringen även fortsättningsvis utgöra huvudregel. Regeringen framhöll även att den omständigheten att sekretessen hos den mottagande myndigheten i dessa fall är svagare i praktiken spelar liten roll eftersom ett röjande av den aktuella typen av uppgifter typiskt sett är ägnade att medföra men för den enskilde och dennes anhöriga (prop. 2016/17:57 s. 61 och 62). Det finns inte skäl att beträffande uppgifter i ärenden om elektronisk övervakning göra någon annan bedömning än den som regeringen redovisade i det lagstiftningsärendet.

6.16 Uppgifter från övervakningen

Regeringens förslag

Den utrustning som används för den elektroniska övervakningen ska få vara aktiverad endast under de tider som övervakning får ske enligt ett beslut av domstol.

Statens institutionsstyrelse ska säkerställa att inga uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats som framgår av domstolens beslut tas fram.

Uppgifter från den elektroniska övervakningen ska få bevaras i högst två månader. När uppgifterna inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer inte överens med regeringens förslag. I promemorian görs endast en bedömning om att uppgifter om barnets eller den unges position inte bör få användas för andra ändamål än att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret och att elektronisk övervakning endast bör vara aktiverad under den tid som rörelsebegränsningen gäller. Promemorian föreslår att socialnämnden respektive Polismyndigheten ska gallra de uppgifter som framkommit vid den elektroniska övervakningen när övervakningen har upphört.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag

Förslagen i utkastet till lagrådsremiss stämmer delvis överens med regeringens förslag. I utkastet föreslås att den utrustning som används för den elektroniska övervakningen ska få vara aktiverad endast under de tider som framgår av det särskilda villkor som kontrollen avser samt att Statens institutionsstyrelse, som den digitala teknik som används möjliggör positionering, ska säkerställa att inga uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats som framgår av det särskilda villkoret tas fram.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen.

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) anser att det utifrån syftet med den elektroniska övervakningen inte är förenligt med principen om uppgiftsminimering att behandla uppgifter om var barnet befinner sig i realtid. För att utesluta möjligheten att samla in och annars behandla fler uppgifter om position än nödvändigt anser IMY att ordet ”behandlas” bör användas i stället för ”tas fram” i den föreslagna bestämmelsen.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) betonar vikten av att användningen av elektronisk övervakning dokumenteras och följs upp på ett systematiskt sätt för att möjliggöra forskning och bidra till ökad kunskap om effekterna av åtgärden; t.ex. effekter på kriminalitet och andra riskbeteenden, konsekvenser för barns hälsa och välbefinnande, samt relationer och förtroende för vuxna och myndigheter, hur åtgärden fungerar i kombination med andra sociala insatser samt eventuella skillnader mellan olika grupper av barn och unga.

SOS Barnbyar har farhågor kring hur det ska säkerställas i praktiken att inga uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden tas fram. När teknik över huvud taget möjliggör positionering uppkommer integritetsrisker redan på systemnivå. Det behöver därför tydliggöras vilka tekniska lösningar som överhuvudtaget får användas och hur det ska säkerställas att uppgifter inte registreras, lagras eller blir tillgängliga utanför lagens syfte. Detsamma gäller gallring. Om uppgifter från övervakningen bara får bevaras under en begränsad tid måste det klargöras vem som ansvarar för att uppgifterna faktiskt gallras och förstörs och hur detta ska följas upp. Förslaget kräver en tydlig ansvarsfördelning, teknisk styrning och kontroll. Tekniska och organisatoriska integritetsskydd behöver preciseras, med tydliga krav på vald teknik, oberoende säkerhetsgranskning och en klar ansvarskedja för gallring och förstöring.

Överkalix kommun ser att det är av vikt att reglera användningen av positionering så att den inte strider mot ändamålet med övervakningen, men ser även att det finns en risk med att övervakningen därigenom blir verkningslös och förlorar sitt syfte.

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget om att utrustningen endast ska få vara aktiverad under de tider som framgår av det särskilda villkoret, men avstyrker att uppgifter från övervakningen ska få bevaras i upp till två månader. En förenklad hantering för Statens institutionsstyrelse (SiS) bedöms inte vara ett godtagbart skäl. Socialstyrelsen anser att det är förenat med risker att bevara uppgifter, i synnerhet om alternativet till teknisk lösning innebär att uppgifter om var barnet eller den unge befinner

sig även när han eller hon lämnar bostaden registreras. Socialstyrelsen anser därför att uppgifter bör förstöras omedelbart efter att socialnämnden tagit del av informationen.

Skälen för regeringens förslag

En teknikneutral reglering

Befintliga regelverk om elektronisk övervakning anger inte närmare vilken typ av teknik som ska användas för övervakningen (avsnitt 4.2.1). Även den reglering om elektronisk övervakning som regeringen nu föreslår är teknikneutral. Därigenom möjliggörs användande av den teknik som är mest ändamålsenlig och minst integritetskränkande. Tekniken kan också komma att utvecklas och förändra förutsättningarna för hur övervakningen kan ske. En teknikneutral reglering möjliggör att sådan teknik kan användas utan att lagen behöver ändras. Regeringen anser därför, till skillnad från *SOS Barnbyar*, att det inte i lag bör anges vilka tekniska lösningar som får användas. Däremot kräver integritetshänsyn att det tydligt framgår av lag vad övervakningen får avse, vilka uppgifter som får registreras och för vilka ändamål uppgifterna får användas. Sådana krav kan innebära att vissa tekniska lösningar i praktiken inte går att använda. Det blir en uppgift för Statens institutionsstyrelse (SiS) att utforma kraven i upphandlingen så att utrustningen kan användas på ett sätt som är förenligt med de förutsättningar som enligt förslagen i denna lagrådsremiss ska gälla för övervakningen och med regelverket för personuppgiftsbehandling.

Den utrustning som används för övervakningen ska endast få vara aktiverad under de tider som övervakningen får ske

I avsnitt 6.3 föreslås att ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad som socialnämnden har beslutat, helt eller delvis ska få kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av villkoret. Det omedelbara syftet med övervakningen är alltså att kontrollera att barnet eller den unge befinner sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad under de tider, helt eller delvis, som framgår av det särskilda villkoret. Det innebär att övervakning inte får ske under andra tider än de som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning. För att tydliggöra detta, och för att säkerställa att utrustningen inte passivt registrerar uppgifter om barnet eller den unge under andra tider, bör det framgå av regleringen att den utrustning som används för övervakningen får vara aktiverad endast under de tider som övervakning får ske enligt ett beslut av domstol. Att regeringen nu föreslår en annan lydelse av bestämmelsen än den som föreslås i utkastet till lagrådsremiss beror på att regeringen föreslår att rättens beslut om elektronisk övervakning inte ska vara accessoriskt till det särskilda villkoret på det sätt som föreslås i utkastet (avsnitten 6.3 och 6.8.2). Någon egentlig skillnad i sak mellan regeringens och utkastets förslag finns inte.

Uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats ska inte få tas fram

SiS har vid underhandskontakter med departementet presenterat två tänkbara alternativ till teknisk lösning. Enligt det ena alternativet, som innebär stationär övervakning, installeras en eller flera hemkomponenter, s.k. larmfyror, i bostaden samt får barnet eller den unge bära en mindre sändare på kroppen. Hemkomponenten är aktiv och frågar regelbundet sändaren om den är där. Sändaren som barnet bär är en passiv komponent som endast svarar på tilltal. Hemkomponenten vidarebefordrar löpande information om huruvida sändaren är kvar i bostaden till det centrala övervakningssystemet hos SiS. Skulle barnet eller den unge lämna bostaden går det inte att få någon information om var barnet eller den unge befinner sig i stället. Väljs detta alternativ, eller en motsvarande stationär lösning, är den ovan föreslagna bestämmelsen om att utrustningen får vara aktiverad endast under de tider som övervakning får ske enligt ett beslut av domstol tillräcklig för att säkerställa att uppgifter från övervakningen inte behandlas i strid med ändamålet för övervakningen.

Även enligt det andra alternativet, som innebär positionering, installeras en eller flera hemkomponenter i bostaden samt bär barnet eller den unge en sändare på kroppen. Till skillnad från första alternativet är sändaren en aktiv komponent som är uppkopplad mot satellit som skickar information till sändaren om vilka koordinater sändaren befinner sig på. Sändaren frågar regelbundet larmfyren, som är passiv, om den är på samma plats. Sändaren skickar sedan vidare information om sina koordinater och larmfyrens svar till det centrala övervakningssystemet hos SiS. Syftet med att ha en hemkomponent i detta alternativ är att kunna utesluta att barnet eller den unge är hos grannen eller strax utanför huset. Väljer man detta alternativ registreras uppgifter om var barnet eller den unge befinner sig även när han eller hon lämnar bostaden. Om uppgifterna tas fram går det att se var barnet eller den unge befinner sig i realtid. Det går även att i efterhand ta fram en logg för att se var barnet eller den unge befann sig. Väljs detta alternativ, eller en motsvarande lösning med positionering, behövs ytterligare bestämmelser för att säkerställa att uppgifter om barnets eller den unges position inte behandlas i strid med ändamålet för övervakningen. Enligt regeringen bör det därför framgå av regleringen att SiS ska säkerställa att inga uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller den anvisade plats som framgår av domstolens beslut tas fram.

Till skillnad från *IMY* anser regeringen däremot inte att orden ”tas fram” bör ersättas med ”behandlas”. Som *IMY* för fram måste principen om uppgiftsminimering respekteras vid den elektroniska övervakningen. Enligt denna princip ska personuppgifter vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas. Det kommer att ankomma på SiS att i egenskap av personuppgiftsansvarig myndighet se till att principen efterlevs. Lagregleringen bör inte i onödan begränsa valet av teknisk lösning. Den bestämmelse som *IMY* föreslår skulle hindra SiS från att använda en teknik som innebär att positionsuppgifter vid något tillfälle registreras utanför det område där barnet eller den unge får vistas. Huruvida en sådan personuppgiftsbehandling kan vara motiverad i det enskilda fallet och hur den förhåller

sig till principen om uppgiftsminimering får vid behov avgöras av SiS, bl.a. med beaktande av vilka tekniska förutsättningar som finns när övervakningen ska genomföras. Vad som däremot står klart är att uppgifter om position utanför bostaden eller annan anvisad plats, i den mån de behandlas, inte behöver tas fram av SiS för att ändamålet med behandlingen ska kunna uppnås. Genom att det i lag anges att sådana uppgifter inte får tas fram tydliggörs att uppgifterna inte får användas för att kartlägga var barnet eller den unge befunnit sig när han eller hon lämnat bostaden eller en annan anvisad plats. En sådan bestämmelse minskar integritetsriskerna vid personuppgiftsbehandlingen, som samtidigt blir mer förutsebar för den registrerade.

Det ankommer alltså på SiS att i egenskap av personuppgiftsansvarig i praktiken säkerställa att principen om uppgiftsminimering och andra dataskyddsrättsliga regler följs. Det innefattar även de moment som *SOS Barnbyar* för fram, bl.a. tekniska och organisatoriska integritetsskydd samt en klar ansvarskedja för gallring och förstöring. De skyldigheter som åligger den personuppgiftsansvarige framgår av det befintliga regelverket om behandling av personuppgifter, bl.a. EU:s dataskyddsförordning och anslutande nationell lagstiftning (avsnitt 7). Till skillnad från vad *SOS Barnbyar* efterfrågar föreslår regeringen därför inte några särskilda bestämmelser om detta.

Regeringen delar inte *Överkalix kommuns* uppfattning att avsaknaden av en möjlighet att ta fram uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden gör att det finns en risk för att övervakningen blir verkningslös och förlorar sitt syfte. Det kan i och för sig inte uteslutas att avsaknaden av positioneringsuppgifter utanför bostaden skulle kunna göra att barnet eller den unge blir mera benägen att bryta mot det särskilda villkoret än vad han eller hon annars skulle ha varit. Övervakningen syftar emellertid i första hand till att kontrollera huruvida barnet eller den unge följer det särskilda villkoret, och i förlängningen till att ge socialnämnden underlag för att bedöma huruvida det behöver vidtas andra åtgärder för att förebygga eller förhindra att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Detta syfte kan uppnås utan uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden.

Det ligger i sakens natur att uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden är möjliga att ta fram endast om den teknik som används möjliggör positionering. Regeringen anser därför, till skillnad från utkastet, att det inte behöver anges särskilt i bestämmelsen att den gäller om den teknik som används möjliggör positionering.

Uppgifter från elektronisk övervakning ska gallras efter två månader

I promemorian *Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem* (Ds 2024:26) föreslås en gallringsfrist om två månader när det gäller elektronisk övervakning inom ramen för slutna ungdomsvård eller vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Promemorian bereds i Regeringskansliet. Om förslagen i promemorian genomförs kan det innebära en förenklad hantering för SiS om samma frist gäller vid elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. Till skillnad från *Socialstyrelsen* anser regeringen att sådana hänsynstaganden är relevanta vid utformningen av regleringen. En annan

sak är att det naturligtvis kan finnas integritetshänsyn som gör att intresset av en förenklad hantering måste stå tillbaka. En gallringsfrist om två månader har bedömts lämplig i annan motsvarande lagstiftning. Vid elektronisk övervakning enligt lagen om preventiva vistelseförbud och lagen om kontaktförbud gäller sålunda en gallringsfrist om två månader. Uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden är, som Socialstyrelsen påpekar, särskilt integritetskänsliga. Dessa uppgifter ska emellertid inte få tas fram. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att uppgifter från den elektroniska övervakningen ska få bevaras i högst två månader och att de därefter omedelbart ska förstöras.

De uppgifter som avses med den föreslagna bestämmelsen är de tekniska data som registreras i samband med övervakningen. För de noteringar om hur den elektroniska övervakningen fortlöper som SiS och socialnämnden gör i barnets eller den unges ärende gäller de gallringsregler som dessa myndigheter normalt tillämpar på sådana uppgifter. Regeringen instämmer i *SBU:s* synpunkter om att det är angeläget att användningen och effekterna av elektronisk övervakning följs upp. Att den tekniska data som registreras i samband med övervakningen gallras påverkar inte förutsättningarna för att göra en uppföljning av samtliga de aspekter som *SBU* påpekar.

7 Personuppgiftsbehandling

Regeringens förslag

Verksamhet vid Statens institutionsstyrelse som avser verkställighet av elektronisk övervakning ska undantas från förbudet mot att ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden i sammanställningar av personuppgifter.

Regeringens bedömning

Den behandling av personuppgifter som förslagen ger upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning och brottsdatalagen. Den befintliga reglering som finns på personuppgiftsområdet är, i förening med förslagen ovan och i avsnitt 6.16 samt med vissa förordningsändringar, tillräcklig för den behandling av personuppgifter som kan komma att ske med anledning av förslagen.

Promemorians förslag och bedömning

Promemorians förslag och bedömning stämmer delvis överens med regeringens bedömning. Promemorian föreslår att bestämmelser om Polismyndighetens behandling av personuppgifter avseende verkställighet av elektronisk övervakning ska regleras i en särskild lag. Promemorian behandlar inte frågan om huruvida den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig för Statens institutionsstyrelsens behandling av personuppgifter.

Remissinstanserna

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY), som är den enda remissinstans som lämnar synpunkter på promemorians förslag och bedömningar som rör behandling av personuppgifter, ifrågasätter bl.a. att Polismyndigheten ska utföra arbetsuppgifter inom socialtjänsten och ser att det finns risker i förhållande till den myndighetens behandling av personuppgifter och det brottsbekämpande uppdraget. IMY saknar även en beskrivning av vilka personuppgifter socialnämnden kommer att få från Polismyndigheten vid verkställandet av elektronisk övervakning.

Utkastets förslag och bedömning

Förslaget och bedömningarna i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens förslag och bedömningar.

Remissinstanserna

Endast två remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget och bedömningarna. *IMY* välkomnar att flera av förslagen i utkastet bidrar till ett starkare skydd för personuppgifter i förhållande till förslagen i promemorian. *Statens institutionsstyrelse (SiS)* instämmer i den bedömning som görs i övervägandena om att verksamhet som avser elektronisk övervakning bör utgöra socialtjänst enligt lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten samt om att frågan om brottdatalagens (2018:1177) tillämplighet inte framstår som självklar, och att frågan om vilket dataskyddsregelverk som ska anses tillämpligt ytterst får besvaras i rättstillämpningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

EU:s dataskyddsförordning och kompletterande reglering på nationell nivå

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, är den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom unionen.

EU:s dataskyddsförordning ska inte tillämpas på behandling av personuppgifter som behöriga myndigheter utför i syfte att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, i vilket även ingår att skydda mot samt förebygga och förhindra hot mot den allmänna säkerheten (artikel 2.2 d).

EU:s dataskyddsförordning kompletteras på nationell nivå av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, här benämnd dataskyddslagen, och förordningen (2018:219) med motsvarande namn. Dataskyddslagen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning på ett generellt plan i svensk rätt. Inom ramen för det utrymme som EU:s dataskyddsförordning ger regleras i lagen bl.a. frågor om rättslig grund för behandling av personuppgifter och särskilda kategorier av personuppgifter. Dataskyddslagen är enligt 6 §

samma lag subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning. Det gör det möjligt att ha avvikande bestämmelser i sektorsspecifika registerförfattningar. Vid behandling av personuppgifter inom socialtjänsten gäller lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förkortad SoLPuL, och förordningen (2001:637) med motsvarande namn, förkortad SoLPuF. Vid behandling av personuppgifter vid allmän förvaltningsdomstol gäller domstolsdatalagen (2015:728) och domstolsdataförordningen (2015:729).

Verksamhet som avser elektronisk övervakning bör utgöra socialtjänst enligt lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss är en åtgärd som vidtas som ett led i en insats inom socialtjänsten. Enligt regeringen bör därför lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten vara tillämplig på den personuppgiftsbehandling som sker i ärenden om elektronisk övervakning. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås ett tillägg i 2 § SoLPuL av vilket framgår att, vid tillämpning av den lagen, verksamhet enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas utgör socialtjänst. Det förslaget omfattar, utan några ändringar, även verksamhet som avser elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss.

Brottsdatalagen och anslutande sektorsspecifika författningar

Generella bestämmelser om behandling av personuppgifter för sådana syften som omfattas av artikel 2.2 d i EU:s dataskyddsförordning finns på unionsnivå i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF, här benämnd dataskyddsdirektivet. Bestämmelserna i direktivet har genomförts på nationell nivå genom brottsdatalagen (2018:1177), förkortad BDL, och brottsdataförordningen (2018:1202). Brottsdatalagen gäller vid behandling av personuppgifter som utförs av behöriga myndigheter i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder. Lagen gäller också vid behandling av personuppgifter som en behörig myndighet utför i syfte att upprätthålla allmän ordning och säkerhet (1 kap. 2 §). Brottsdatalagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning (1 kap. 5 §). Det gör det möjligt att ha avvikande bestämmelser i sektorsspecifika registerförfattningar. Vid behandling av personuppgifter inom Polismyndigheten gäller lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område, här benämnd polisens brottsdatalag, och förordningen (2018:1942) med motsvarande namn. I allmän förvaltningsdomstol gäller lagen (2018:1698) om domstolarnas behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område, här benämnd domstolarnas brottsdatalag, och förordningen (2018:1741) med motsvarande namn.

Brottsdatalagen och anslutande författningar är i vissa fall tillämpliga på personuppgiftsbehandlingen

EU:s dataskyddsförordning och kompletterande nationell reglering är som utgångspunkt tillämplig på behandling av personuppgifter i verksamhet som avser elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås dock att tillämpningsområdet för påföljden ungdomsvård utvidgas på så sätt att den kan innehålla insatser och särskilda villkor enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Av artikel 2.2 d i EU:s dataskyddsförordning framgår att förordningen inte ska tillämpas på behandling av personuppgifter som behöriga myndigheter utför i syfte att verkställa straffrättsliga påföljder.

När socialnämnden handlägger ett ärende om elektronisk övervakning avseende ett barn eller en ung person som har dömts till ungdomsvård bestående i insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas får den anses verkställa en straffrättslig påföljd i egenskap av behörig myndighet. Vid behandling av personuppgifter i dessa fall kommer således, liksom fallet är i dag när socialnämnden verkställer en påföljd, brottsdatalagen och brottsdataförordningen att vara det regelverk som ska tillämpas. Av 3 § 3 SoLPuL framgår att den lagen inte är tillämplig inom brottsdatalagens område. Någon sektorspecifik registerförfattning som gäller för socialtjänsten inom brottsdatalagens område finns inte.

Samma bedömning görs när det gäller behandlingen av personuppgifter hos Statens institutionsstyrelse (SiS). Även om SiS i dessa fall inte kan ses som den myndighet som faktiskt utför straffverkställigheten bör brottsdatalagen tillämpas på behandlingen av personuppgifter då uppgiften att verkställa den elektroniska övervakningen utgör en författningsreglerad skyldighet att biträda socialnämnden som i detta fall är en behörig myndighet enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas (jfr prop. 2017/18:232 s. 112).

Av 1 § domstolarnas brottsdatalag framgår att den lagen gäller utöver brottsdatalagen när en allmän förvaltningsdomstol behandlar personuppgifter i syfte att handlägga mål om verkställighet av straffrättsliga påföljder. Det innebär att brottsdatalagen och domstolarnas brottsdatalag ska tillämpas när domstolen behandlar personuppgifter i ett mål om elektronisk övervakning som gäller ett barn eller en ung person som har dömts till ungdomsvård bestående i insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas (prop. 2017/18:269 s. 221).

Regeringen föreslår i denna lagrådsremiss att Polismyndigheten på begäran ska närvara vid montering och borttagande av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen (avsnitt 6.9). Detta kan enligt regeringen inte anses utgöra en sådan typ av biträde åt behörig myndighet som innebär att Polismyndigheten ska tillämpa brottsdatalagen i de fall där barnet eller den unge har dömts till ungdomsvård bestående i insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

IMY anför i sitt yttrande över promemorian att den omständigheten att både brottsdatadirektivet och EU:s dataskyddsförordning är tillämpliga

kan leda till praktiska tillämpningsproblem inom ramen för IMY:s tillsyn då det kan bli svårt att veta vilket regelverk som ska tillämpas. Dessa tillämpningsproblem kan inte lösas ut inom ramen för denna lagrådsremiss. Det ska emellertid framhållas att gränsdragningen borde vara förhållandevis tydlig eftersom det som är avgörande för vilket regelverk som ska tillämpas endast är huruvida barnet eller den unge har dömts till ungdomsvård eller inte.

Den bedömning av brottdatalagens tillämplighet som redovisas ovan ligger till grund för de fortsatta övervägandena i detta avsnitt. I likhet med SiS anser regeringen dock att bedömningen inte framstår som självklar. Frågan om vilket dataskyddsregelverk som ska anses tillämpligt vid respektive myndighet, när den elektroniska övervakningen avser ett barn eller en ung person som har dömts till ungdomsvård bestående i insatser enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas, får ytterst besvaras i rättstillämpningen.

Socialnämnden kommer att behandla fler uppgifter om enskilda

Socialtjänsternas verksamhet består till stor del av att utreda, bedöma och verkställa beslut om olika sociala insatser för såväl barn och unga som vuxna. Inom ramen för detta arbete har socialtjänsterna behov av att behandla uppgifter om enskildas personliga förhållanden för att kunna bedöma den enskildes behov av en insats samt för att därefter följa hur insatsen genomförs. Exempel på personuppgifter som redan i dag behandlas är person- och samordningsnummer och bostadsadress samt uppgifter om ekonomi, funktionsnedsättning och familjeförhållanden. Det kan även vara uppgifter om olika slag av insatser, åtgärder och aktiviteter. Känsliga personuppgifter som behandlas kan exempelvis vara uppgifter om att en enskild fått vård eller annat stöd på grund av skadligt bruk eller beroende eller uppgifter om psykisk ohälsa eller andra hälsotillstånd. Det förekommer även att uppgifter behandlas om exempelvis allvarliga beteendeproblem eller dysfunktionella relationer. Även uppgifter om lagöverträdelser förekommer inom socialtjänsten.

Redan i dag hanterar socialtjänsterna flertalet personuppgifter inom ramen för en utredning enligt 20 kap. 3 § socialtjänstlagen (2025:400), en s.k. barnavårdsutredning. Ett beslut om ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas kommer alltid föregås av en sådan utredning. Det handlar om vanligt förekommande personuppgifter om den enskilde men också känsliga personuppgifter såsom exempelvis uppgifter om hälsa. Uppgifterna kan röra ett barn eller en vårdnadshavare men även andra familjemedlemmar. I vissa ärenden kan även uppgifter om lagöverträdelser bli aktuella att behandla.

Vid verkställighet av elektronisk övervakning kommer socialnämnden behandla de uppgifter som SiS ska lämna till nämnden om hur verkställigheten fortlöper (avsnitt 6.7.3). Det handlar om huruvida barnet eller den unge bryter mot villkoret eller avbryter övervakningen. Det kommer dock inte, som IMY förmodar, förekomma några positioneringsuppgifter utanför barnets eller den unges bostad (avsnitt 6.16). Bortsett från uppgifter om verkställigheten kommer socialnämnden i ett ärende om elektronisk övervakning inte att behandla några andra personuppgifter än

sådana som redan behandlas av nämnden inom ramen för ärendet om insatser och villkor enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Däremot kommer socialnämnden att behöva vidareförmedla uppgifterna till andra myndigheter i större utsträckning. Uppgifter kommer att behöva lämnas till den domstol som handlägger en ansökan eller ett överklagande om elektronisk övervakning. Vissa uppgifter kommer också att behöva lämnas till SiS i samband med verkställigheten (avsnitt 6.7.1) och till Polismyndigheten i samband med en begäran om närvaro (avsnitt 6.9).

Statens institutionsstyrelse kommer att behandla fler uppgifter om enskilda

I avsnitt 6.2 föreslår regeringen att SiS ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen. När en domstol har beslutat om elektronisk övervakning ska socialnämnden till SiS lämna de uppgifter som den myndigheten behöver för verkställigheten. Det rör sig till att börja med om en kopia av domstolens beslut, som är offentligt (avsnitt 6.15). I den mån det inte framgår av domstolens beslut kommer socialnämnden även att behöva lämna uppgifter om namn, person- eller samordningsnummer och kontaktuppgifter för barnet eller den unge och de vuxna som bor på den plats eller de platser där övervakningen ska ske. För att SiS ska kunna planera monteringen av övervakningsutrustningen och bedöma behovet av polisens närvaro kommer SiS dessutom att behöva de uppgifter om barnet eller den unge eller om närstående till honom eller henne som är relevanta för den säkerhetsbedömning som myndigheten behöver göra (avsnitt 6.9). Det kan t.ex. handla om utdrag ut misstanke- och belastningsregistret samt uppgifter om psykisk ohälsa och skadligt bruk eller beroende. SiS kommer även att behandla tekniska data från den elektroniska övervakningen. Den reglering som föreslås är teknikneutral. Det innebär att det är möjligt att en teknisk lösning som innebär positionering kan komma att användas. Uppgifter om var barnet eller den unge befinner sig ska dock inte få registreras på andra tider än de som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning, och inte heller få tas fram om barnet eller den unge befinner sig utanför bostaden under de tider som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning (avsnitt 6.16). De uppgifter från övervakningen som personal på SiS kommer att ta del av avser alltså endast huruvida barnet eller den unge befinner sig i bostaden eller annan anvisad plats under de tider som framgår av domstolens beslut.

De allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att behandla fler uppgifter om enskilda

Den föreslagna regleringen innebär en ökad behandling av personuppgifter för förvaltningsdomstolarna. Förslagen innebär emellertid inte att domstolarna kommer att behandla andra personuppgifter än de som redan i dag förekommer inom ramen för handläggning av socialtjänstmål. Det rör sig om samma uppgifter som socialnämnderna kan komma att behandla enligt vad som har angetts ovan.

Polismyndigheten kommer att behandla fler uppgifter om enskilda

I avsnitt 6.9 föreslår regeringen att Polismyndigheten, på begäran av socialtjänsten eller SiS, ska vara skyldig att närvara vid montering och borttagande av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. Dent som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och närstående till barnet eller den unge som behövs för planeringen och genomförandet av närvaron. Det handlar till att börja med om namn och person- eller samordningsnummer för den beslutet avser och kontaktuppgifter till honom eller henne och till vårdnadshavare. I vissa fall kan det särskilda villkoret ange att barnet ska uppehålla sig på en annan plats än där en vårdnadshavare bor. I sådana fall ska motsvarande uppgifter som ska lämnas om vårdnadshavarna lämnas avseende den eller de som har ansvar för att ha uppsikt över barnet, t.ex. en släkting. I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att Polismyndigheten ska föra ett register över de som har meddelats ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. De ovan nämnda uppgifterna kommer alltså redan att vara föremål för behandling hos Polismyndigheten. Däremot kommer uppgifterna att behandlas för ett nytt ändamål och sannolikt av en annan organisatorisk enhet inom Polismyndigheten än den som ansvarar för det nämnda registret.

Den begärande myndigheten ska också lämna de uppgifter som utgör själva grunden för begäran, dvs. de särskilda omständigheter som gör att det kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens befogenheter enligt 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas. Det kan handla om uppgifter om barnets eller en närståendes psykiska hälsa eller uppgifter från belastnings- eller misstankeregistret som indikerar att det kan finnas våldsbenägna personer på den aktuella adressen. Uppgifter ur misstanke- och belastningsregistret kommer redan att vara föremål för behandling hos Polismyndigheten. Däremot kommer uppgifterna sannolikt att behandlas av en annan organisatorisk enhet inom Polismyndigheten än den som ansvarar för att föra dessa register.

Det finns rättslig grund för behandlingen av personuppgifter

Av EU:s dataskyddsförordning framgår ett antal grundläggande principer som gäller för all behandling av personuppgifter. Personuppgifter ska enligt artikel 5 behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt och de ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Personuppgifterna ska vara korrekta – alla rimliga åtgärder ska vidtas för att felaktiga uppgifter rättas eller raderas – och dessutom adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till ändamålet. Barns personuppgifter förtjänar enligt skäl 38 till EU:s dataskyddsförordning särskilt skydd. För att behandling av personuppgifter inom EU:s dataskyddsförordnings tillämpningsområde ska vara laglig måste något av de villkor som anges i artikel 6 i förordningen vara uppfyllt. Av särskilt intresse för myndigheters verksamhet är artikel 6.1 c som gäller när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse och artikel 6.1 e som gäller när behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning. Av

artikel 6.3 framgår att grunden för behandlingen ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller den nationella rätten. Unionsrätten eller den nationella rätten ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Artikel 6.1 e kompletteras av 2 kap. 2 § dataskyddslagen. Enligt den bestämmelsen får personuppgifter behandlas med stöd av artikel 6.1 e om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning enligt lag eller annan författning.

Den rättsliga grunden för den behandling av personuppgifter hos socialnämnden, SiS, Polismyndigheten och allmän förvaltningsdomstol som föranleds av förslagen är att den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning och som ett led i myndighetsutövning enligt lag eller annan författning (artikel 6.1 e samt 2 kap. 2 § dataskyddslagen). Behandlingen kommer också ha stöd i artikel 6.1 c då den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse. Den rättsliga grunden fastställs genom den reglering om elektronisk övervakning som föreslås i denna lagrådsremiss. Verksamheten bedrivs på grundval av nationell rätt och i enlighet med verksamhetslagstiftningen på området. Som utvecklats i avsnitt 5 bedömer regeringen att elektronisk övervakning är en ändamålsenlig och effektiv åtgärd för att skydda barn och unga. Den personuppgiftsbehandling som förslagen leder till är nödvändig för att övervakningen ska kunna genomföras. En samlad nödvändighets- och proportionalitetsanalys redovisas dessutom i slutet av detta avsnitt. Som framgår där bedömer regeringen att förslagen är proportionerliga. Den nationella rätten är alltså proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Kraven i artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning är därmed uppfyllda.

För att behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens tillämpningsområde ska vara laglig måste behandlingen vara nödvändig för att en behörig ska kunna utföra sin uppgift att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda eller lagföra brott, verkställa straffrättsliga påföljder eller upprätthålla allmän ordning och säkerhet (2 kap. 1 § BDL). Behandlingen är nödvändig om den behövs för att den behöriga myndigheten ska kunna utföra en arbetsuppgift på ett effektivt sätt. Det krävs alltså inte att det ska vara omöjligt att utföra uppgiften om personuppgifterna inte behandlas (prop. 2017/18:232 s. 117). Den rättsliga grunden för den behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens tillämpningsområde som förslagen ger upphov till är för socialnämndernas och SiS del att behandlingen är nödvändig för att de ska kunna utföra sin uppgift att verkställa straffrättsliga påföljder, och för de allmänna förvaltningsdomstolarnas del att behandlingen är nödvändig för handläggning av mål och ärenden om verkställighet av straffrättsliga påföljder (3 § domstolarnas brottsdatalag).

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att det finns rättslig grund för den behandling av personuppgifter som förslagen kan ge upphov till.

Känsliga personuppgifter kan komma att behandlas

I artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning regleras behandling av särskilda kategorier av personuppgifter, s.k. känsliga personuppgifter. Behandling av personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av genetiska uppgifter, biometrisk data uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning är enligt artikel 9.1 förbjuden. En rad undantag från detta förbud finns i artikel 9.2. Kompletterande bestämmelser finns i 3 kap. 1–7 §§ dataskyddslagen.

Inom brottsdatalogens tillämpningsområde finns bestämmelser om känsliga personuppgifter och när de får behandlas i 2 kap. 11–14 §§ BDL. Personuppgifter som rör ras, etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening eller som rör hälsa, sexualliv eller sexuell läggning får enligt 2 kap. 11 § första stycket inte behandlas. Om uppgifter om en person behandlas får de dock kompletteras med sådana uppgifter när det är absolut nödvändigt för ändamålet med behandlingen och behandlingen inte sker enbart på grund av det som den känsliga uppgiften avser (2 kap. 11 § andra stycket). Känsliga personuppgifter får även behandlas om uppgifterna har lämnats till en behörig myndighet i en anmälan, ansökan eller liknande och behandlingen är nödvändig för myndigheternas handläggning (2 kap. 2 och 13 §§).

De känsliga personuppgifter som kan komma att behandlas med anledning av förslagen i denna lagrådsremiss är uppgifter om hälsa. Uppgifter om hälsa definieras i artikel 4.15 i EU:s dataskyddsförordning som personuppgifter som rör en fysisk persons fysiska eller psykiska hälsa, inbegripet tillhandahållande av hälso- och sjukvårdstjänster, vilka ger information om dennes hälsostatus.

Känsliga personuppgifter får enligt artikel 9.2 f i EU:s dataskyddsförordning behandlas som en del av domstolarnas dömande verksamhet. Det innebär att känsliga personuppgifter inom dataskyddsförordningens tillämpningsområde får behandlas i domstolarnas rättskipande och rättsvårdande verksamhet (prop. 2017/18:113 s. 27). Uppgifterna lämnas till domstolen i en ansökan eller ett överklagande och behandlingen är nödvändig för handläggningen. Regeringen bedömer därmed att det finns stöd för domstolarnas behandling av känsliga personuppgifter även inom brottsdatalogens tillämpningsområde (2 kap. 2 och 13 §§ BDL).

Socialnämnden och SiS får behandla känsliga personuppgifter med stöd av undantaget för social omsorg i artikel 9.2 h i EU:s dataskyddsförordning i de fall uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för verksamheten samt under förutsättning att uppgifterna behandlas av eller under ansvar av en yrkesutövare eller annan person som omfattas av tystnadsplikt (3 kap. 5 § dataskyddslagen och 7 § SoLPuL). Uppgifter om hälsa i ett ärende om elektronisk övervakning kommer att omfattas av socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 § OSL (avsnitt 6.15). Uppgifterna lämnas till SiS i ett ärende om verkställighet av elektronisk övervakning och behandlingen är nödvändig för såväl socialnämndernas som SiS verksamhet. Det innebär enligt regeringen att det finns stöd för behandlingen av känsliga personuppgifter hos socialnämndens och SiS när

de handlägger ett ärende om elektronisk övervakning. Stöd för behandlingen inom brottsdatalogens tillämpningsområde finns i 2 kap. 11 § andra stycket BDL.

Polismyndigheten får behandla känsliga personuppgifter med stöd av undantaget för viktigt allmänt intresse i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende (3 kap. 3 § första stycket 2 dataskyddslagen). Behandlingen av uppgifterna är enligt regeringens bedömning nödvändig för att Polismyndigheten ska kunna handlägga ett ärende om polisens närvaro vid montering och borttagning av övervakningsutrustning enligt förslagen i denna lagrådsremiss.

Sammanfattningsvis gör regeringen den bedömningen att det finns stöd för den behandling av känsliga personuppgifter som förslagen kan ge upphov till.

Personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott kan komma att behandlas

Som framgår ovan kan uppgifter ur belastningsregistret komma att behandlas med anledning av förslagen. Behandling av personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder får behandlas av myndigheter (artikel 10 i EU:s dataskyddsförordning och 3 kap. 8 § dataskyddslagen). Det innebär att det finns stöd för den behandling av sådana uppgifter som förslagen kan ge upphov till hos Polismyndigheten och de allmänna förvaltningsdomstolarna. För socialnämndernas och SiS del gäller särskilda bestämmelser. Enligt 7 § första stycket 3 SoLPuL får uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden behandlas av socialtjänsten bara om uppgifterna har lämnats i ett ärende eller är nödvändiga för verksamheten (7 § andra stycket SoLPuL). Det innebär att det finns stöd för behandlingen även hos socialnämnderna och SiS.

Behovet av ny reglering

Regeringen konstaterar att den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig för den behandling av personuppgifter som förslagen ger upphov till hos Polismyndigheten och de allmänna förvaltningsdomstolarna. När det gäller socialnämnderna och SiS kan det dock finnas behov av vissa ändringar på förordningsnivå. Dessutom bedömer regeringen att det finns behov av en ändring i lag (se under rubriken Statens institutionsstyrelse ska få ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden i sammanställningar).

I 12 § SoLPuL framgår de ändamål för vilka en kommunal myndighet får behandla personuppgifter. Den bestämmelsen behöver enligt regeringens bedömning kompletteras så att det där framgår att en kommunal myndighet får behandla personuppgifter för handläggning av ärenden och annan verksamhet enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

I 6–10 a § SoLPuF finns bestämmelser om SiS behandling av personuppgifter.

Av 7 § SoLPuF framgår de ändamål för vilka SiS får behandla personuppgifter. Behandling av uppgifter från den elektroniska övervakningen bedöms omfattas av ändamålen dokumentation av verkställighet (andra punkten) samt underlag och övriga åtgärder i ärenden inom verksamhetsområdet (tredje punkten).

Enligt 9 § SoLPuF får ett hem som drivs av SiS i sådan verksamhet som avses i 7 § 1–3 SoLPuF endast använda uppgifter om namn eller uppgifter om person-, samordnings- eller ärendenummer som sökbegrepp vid sökning efter uppgifter eller i samband med sammanställningar. Det finns enligt regeringen skäl att i det fortsatta beredningsarbetet överväga behovet av att tillåta ytterligare sökbegrepp i verksamhet som avser verkställighet av elektronisk övervakning, t.ex. geografiska områden och datum.

Enligt 10 § SoLPuF får ett hem som drivs av SiS inte hämta personuppgifter från ett annat hem som drivs av myndigheten för behandling av uppgifter genom samkörning. SiS har framfört att bestämmelsen är föråldrad och tillkom när hemmen hade lokalt installerade datorprogram (register) vid varje hem. SiS bedömer att samma systemstöd kommer att behöva användas för barn och unga som är placerade vid olika särskilda ungdomshem men även för de barn och unga som är föremål för elektronisk övervakning men inte är placerade inom SiS. SiS ser i dag all personuppgiftsbehandling som en central behandling som hemmen ges tillgång till med väl utvecklad behörighetstilldelning. Effekten av denna behörighetstilldelning bedöms vara mer träffsäker än effekten av bestämmelsen i 10 § SoLPuF (S2025/01372). Det finns enligt regeringens bedömning således skäl att i det fortsatta beredningsarbetet överväga ändringar även i 10 § SoLPuF.

Statens institutionsstyrelse ska få ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden i sammanställningar

Förutom de personakter som upprättas inom socialtjänstverksamheten görs olika typer av sammanställningar av uppgifter om klienterna. Dessa sammanställningar utgör ett register i en mer inskränkt bemärkelse och är upprättade för att underlätta administrationen. Ur integritetssynpunkt skiljer sig dessa sammanställningar från personakterna, eftersom de är tillgängliga på ett mer omedelbart sätt än som är fallet med uppgifter i personakterna. De lämnar uppgifter om den enskilde utan att samtidigt kunna ge en fullständig och objektiv beskrivning av hans eller hennes förhållanden. Dessa sammanställningar framstår därför som särskilt känsliga från integritetssynpunkt (prop. 2002/03:36 s. 19). I 7 a § första stycket SoLPuL anges ett generellt förbud mot att föra sammanställningsregister med känsliga och ömtåliga personuppgifter. I paragrafens andra stycke anges undantag från förbudet. Med känsliga personuppgifter åsyftas sådana uppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning. Med uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden avses andra uppgifter om personliga förhållanden som kan förekomma inom socialtjänsten och vars behandling kan anses vara

kränkande för den personliga integriteten. Det kan t.ex. vara uppgifter om försörjningsförmåga och familjeförhållanden (prop. 2002/03:36 s. 18).

För att underlätta administrationen av uppgiften att ansvara för verkställighet av elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss kan det finnas ett behov för SiS att föra sammanställningsregister över de barn och unga som övervakas. Flera av de uppgifter som hanteras i ärenden om elektronisk övervakning avser ömtåliga personliga förhållanden. Regeringen bedömer därför att det i 7 a § andra stycket SoLPuL bör införas ett undantag för verksamhet vid SiS som avser verkställighet av elektronisk övervakning enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Det ska framhållas att det grundläggande kravet på att personuppgifter får behandlas bara om det är nödvändigt (6 och 7 §§ SoLPuL) gäller även vid behandling som består i att ta in uppgifter i en sammanställning.

Särskilt om behörighetsbegränsning och behörighetskontroll

Enligt artikel 5.1 f i EU:s dataskyddsförordning ska personuppgifter behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet för personuppgifterna, inbegripet skydd mot bl.a. obehörig eller otillåten behandling, med användning av lämpliga tekniska eller organisatoriska åtgärder (principen om integritet och konfidentialitet).

Enligt 10 § SoLPuL ska den personuppgiftsansvarige för uppgifter om enskilda som förs helt eller delvis automatiserat bestämma villkor om tilldelning av behörighet för åtkomst till sådana uppgifter, se till att åtkomst till sådana uppgifter dokumenteras och kan kontrolleras och göra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen kommer åt sådana uppgifter. Behörigheten ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter inom socialtjänsten.

Bestämmelser om behörighetsbegränsning och behörighetskontroll finns på brottsdatalagens område i 3 kap. BDL och 3 kap. brottsdataförordningen.

Socialnämnden och SiS är alltså skyldiga att, med utgångspunkt i den egna verksamhetens organisation och dess behov, se till att tillgången till personuppgifter begränsas och att även i övrigt vidta tillräckliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå.

Samlad nödvändighets- och proportionalitetsbedömning

Majoriteten av de personuppgifter som kommer att bli föremål för ny eller utökad behandling med anledning av förslagen i denna lagrådsremiss är integritetskänsliga. Det handlar i första hand om uppgifter om ömtåliga personliga förhållanden, såsom barnets eller den unges umgängeskrets, familjeförhållanden och privata förhållanden i övrigt, och om person- och samordningsnummer, men även uppgifter om fällande domar i brottmål och förekomst i misstankeregistret beträffande såväl barnet eller den unge som dennes anhöriga kan förekomma. Även känsliga personuppgifter om barnets eller den unges och dennes anhörigas hälsa kan förekomma. De tekniska data som samlas in genom den elektroniska övervakningen är också integritetskänsliga. Det ska även beaktas att en stor del av uppgifterna gäller barn, som är en särskilt skyddsvärd grupp.

För socialnämndens del handlar det, bortsett från de uppgifter om hur verkställigheten fortlöper som SiS lämnar till nämnden, emellertid inte om behandling av någon ny kategori av eller fler personuppgifter, utan endast om en utökad behandling av uppgifter som redan finns hos nämnden inom ramen för det underliggande ärendet om insatser och särskilda villkor. Uppgifterna omfattas, om de inte tas in i ett beslut, av socialtjänstsekretess. Det innebär att förslagen i huvudsak inte medför några ökade eller nya integritetsrisker än de som redan i dagsläget förekommer i samband med ärendehandläggning inom socialtjänsten.

Inte heller för domstolarnas del handlar det om behandling av någon ny kategori av personuppgifter. Den behandling av personuppgifter som domstolarna kommer att göra bedöms inte innebära några specifika integritetsrisker för den enskilde utöver den integritetsrisk som det i sig innebär att fler aktörer får del av uppgifter och att uppgifter som tas in i domstolens beslut blir offentliga. I domstolsdatalagen och domstolarnas brottsdatalog med tillhörande förordningar finns även bestämmelser som skyddar känsliga personuppgifter från en alltför långtgående behandling.

Samma bedömning gör regeringen när det gäller Polismyndigheten. Antalet ärenden om polisens närvaro vid montering och borttagande av övervakningsutrustning förväntas bli relativt begränsat. Bestämmelser om att den som begär Polismyndighetens biträde ska lämna myndigheten de uppgifter som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden finns redan i dag i ett stort antal bestämmelser. Det är alltså inte fråga om behandling av någon ny kategori av personuppgifter för Polismyndighetens vidkommande. Uppgifterna kommer att omfattas av sekretess. Risken för obehörig spridning får därmed anses vara liten. Det innebär att förslagen i huvudsak inte medför några ökade eller nya integritetsrisker än de som redan i dagsläget förekommer i samband med handräckningsärenden hos Polismyndigheten.

För SiS del innebär verkställigheten av den elektroniska övervakningen en mera betydande förändring av vilka personuppgifter som behandlas vid myndigheten. SiS har visserligen redan i dag ett utrymme att använda sig av elektronisk övervakning, men den möjligheten utnyttjas för närvarande inte av myndigheten. I praktiken innebär alltså förslagen att SiS kommer att behandla en ny kategori av personuppgifter som dessutom avser barn och unga som inte är placerade på ett särskilt ungdomshem. SiS kommer med anledning av förslagen att behandla tekniska data från den elektroniska övervakningen. Behandling av sådana uppgifter innebär särskilda integritetsrisker. En särskild skyddsåtgärd som regeringen föreslår är bestämmelsen om att inga uppgifter får registreras under andra tider än de som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning samt att uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats inte för något ändamål får tas fram (avsnitt 6.16). En annan skyddsåtgärd som regeringen föreslår är att uppgifter från den elektroniska övervakningen får bevaras i högst två månader från det att uppgifterna registreras (avsnitt 6.16). Uppgifterna omfattas dessutom, liksom övriga uppgifter hos SiS, av sekretess (avsnitt 6.15). Risken för obehörig spridning får därmed anses vara liten. Ett annat skyddsmoment följer av skyldigheten för SiS enligt 10 § SoLPuL att begränsa behörigheten att ta del av uppgifterna och följa upp att uppgifterna inte används obehörigen. Sammantaget gör regeringen därför bedömningen att

de integritetsrisker som förslagen ger upphov till när det gäller SiS är begränsade.

Den behandlingen av personuppgifter som förslagen sammantaget ger upphov till hos socialnämnderna, SiS, de allmänna förvaltningsdomstolarna och Polismyndigheten får mot denna bakgrund, även med beaktande av att uppgifterna till stor del gäller barn, anses vara proportionerlig i förhållande till det legitima mål av allmänt intresse som eftersträvas, nämligen att förebygga och förhindra att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet. Behandlingen är nödvändig. Regeringen bedömer därmed att förslagen är förenliga med EU:s dataskyddsförordning och brottsdatalagen.

8 Förslagets förenlighet med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter

Regeringens bedömning

Förslagen är förenliga med regeringsformen, Europakonventionen, EU:s rättighetsstadga, barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian skiljer sig från regeringens bedömning endast på så sätt att det i promemorian inte redovisas någon bedömning av förslagets förenlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Remissinstanserna

Ett stort antal remissinstanser lämnar synpunkter som berör frågan om huruvida förslagen om elektronisk övervakning är förenliga med regeringsformen, Europakonventionen och barnkonventionen. Flera av dessa instanser anser att förslaget inte är proportionerligt i förhållande till den inskränkning i rörelsefriheten och den personliga integriteten som förslaget innebär, däribland *Barnens rätt i samhället (Bris)*, *Barnrättsbyrån*, *Civil Rights Defenders*, *förvaltningsrätterna i Malmö och Umeå*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Göteborgs*, *Nässjö och Bollnäs kommuner*, *Linköpings universitet (Barnafrid)*, *länsstyrelserna i Västra Götalands, Västerbottens och Västernorrlands län*, *Maskrosbarn*, *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Rädda barnen*, *Socialstyrelsen*, *Stockholms universitet*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Sveriges Advokatsamfund*, *Umeå universitet* och *Unicef Sverige*. De ifrågasätter bl.a. ändamålsenligheten och behovet av åtgärden (se avsnitt 5). De framhåller även bl.a. att det är fråga om ett långtgående ingrepp mot barn och unga som inte är dömda för brott, att det finns bristande rättssäkerhetsgarantier,

att bärandet av fotboja utgör ett stigma för barnet eller den unge samt att det finns en risk för att barnet eller den unge internaliserar en självbild som kriminell. *Ystads tingsrätt* anser att ett särskilt villkor i förening med elektronisk övervakning utgör ett frihetsberövande enligt artikel 5 i Europakonventionen. Tingsrätten bedömer i och för sig att förslaget är förenligt med artikel 5, men anser att det är en svaghet i utredningen att det saknas en bedömning av den frågan. Civil Rights Defenders anser att förslaget står i strid med artikel 8 i Europakonventionen och att möjligheten att besluta om elektronisk övervakning av den som avslutar en vistelse på ett särskilt ungdomshem i praktiken innebär att barn kan bli dubbelt bestraffade i strid med artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Umeå universitet och Socialstyrelsen anser att det finns problem kopplade till legaliteten. JO, Civil Rights Defenders, Institutet för mänskliga rättigheter och Stockholms universitet anser att rekvisiten för att få besluta om elektronisk övervakning är för vaga (se avsnitt 6.3).

Civil Rights Defenders, Sveriges advokatsamfund, Linköpings universitet (Barnafrid), Umeå universitet, Unicef Sverige samt *Malmö* och *Borås kommuner* anser att förslagen om elektronisk övervakning inte är förenliga med barnets bästa enligt barnkonventionen. Civil Rights Defenders anser att det saknas en utförlig barnkonsekvensanalys och att förslagen strider mot förbudet i artikel 16 i barnkonventionen mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i barns privatliv, särskilt genom statlig övervakning. Borås kommun anser att barns rätt enligt artikel 12 i barnkonventionen att uttrycka sin åsikt och få den respekterad försvagas om lagen träder i kraft. Detta eftersom det är en slags mellantvångslag som gör det möjligt att i flera fall gå emot barnets vilja och åsikt.

Riksförbundet FUB erinrar om artikel 14 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och bedömer att förslagen riskerar att missgynna både barn och vuxna med funktionsnedsättning. Institutet för mänskliga rättigheter påpekar att det helt saknas en bedömning av förslagets förenlighet med denna konvention.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Ett stort antal remissinstanser anser att förslagen om elektronisk övervakning inte är förenliga med barnkonventionen och grundläggande fri- och rättigheter eller har synpunkter på bedömningen i utkastet till lagrådsremiss. Flera av dessa instanser, däribland *Barnets rätt i samhället (Bris)*, *Borlänge kommun*, *Göteborgs* och *Umeå universitet*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Linköpings universitet (Barnafrid)*, *Socialstyrelsen*, *SOS Barnbyar*, *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering*, *Svenska barnläkarföreningen*, *Sveriges advokatsamfund* och *Unicef Sverige* anser att förslaget inte är proportionerligt i förhållande till den inskränkning i rörelsefriheten och den personliga integriteten som förslagen innebär. De ifrågasätter som tidigare bl.a. ändamålsenligheten

och behovet av åtgärden, åtgärdens straffliknande karaktär samt påpekar att bärande av fotboja kan vara stigmatiserande och bidra till förstärkt kriminell identitet. De framhåller dessutom att dessa synpunkter gör sig gällande särskilt när åldersgränsen för när elektronisk övervakning ska få användas föreslås från 13 år i stället för som tidigare från 15 år. Sveriges advokatsamfund, Socialstyrelsen och Linköpings universitet (Barnafrid) för även fram att det inte finns vetenskapligt stöd för att elektronisk övervakning har en stödjande och skyddande effekt för barnet eller den unge. Åtgärden framstår snarare som en disciplinär och repressiv insats och riskerar sammanblandas med den straffrättsliga påföljden.

Flera remissinstanser, däribland *Akademikerförbundet*, Borlänge kommun, Bris, Socialstyrelsen, SOS Barnbyar och Umeå universitet anser att förslagen om elektronisk övervakning inte är förenliga med barnets bästa enligt barnkonventionen. Bris för även fram att förvaltningsrätten bör ha en skyldighet att ompröva beslut om elektronisk övervakning.

Justitiekanslern för fram att tonåren är en tid när många barn och unga testar gränser och kan ha beteenden som är utmanande men inte behöver vara tecken på begynnande kriminalitet. Mot denna bakgrund anser Justitiekanslern att lagförslagen är för otydliga och oprecisa för att bedömningarna om övervakning ska kunna uppfylla kraven likabehandling.

Socialstyrelsen och *Myndigheten för delaktighet* framhåller att vissa grupper av barn, t.ex. barn och unga med funktionsnedsättningar, kan drabbas särskilt hårt av förslaget och att det därmed kan bidra till diskriminering av denna grupp.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga

Bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter finns i 2 kap. regeringsformen och i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som enligt lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller som svensk lag. Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Bestämmelser om fri- och rättigheter finns även i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga), som aktualiseras vid tillämpning av unionsrätten. Den reglering om elektronisk övervakning som föreslås i denna lagrådsremiss aktualiserar bl.a. skyddet för den personliga integriteten och rörelsefriheten.

Var och en är enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen gentemot det allmänna skyddad mot bl.a. påtvingat kroppsligt ingrepp. Uttrycket kroppsligt ingrepp avser främst våld mot människokroppen, men även bl.a. läkarundersökningar, smärre ingrepp som vaccinering och blodprovstagning samt liknande företeelser som brukar betecknas som kroppsbesiktning (prop. 1975/76:209 s. 147).

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av

den enskildes personliga förhållanden. Vad som avses med övervakning respektive kartläggning får bedömas med utgångspunkt från vad som enligt normalt språkbruk läggs i dessa begrepp. Avgörande för huruvida en åtgärd innebär övervakning eller kartläggning i paragrafens mening är inte dess huvudsakliga syfte utan dess effekt. Vid bedömning av vilka åtgärder som kan anses utgöra ett betydande intrång ska både åtgärdens omfattning och arten av det intrång som åtgärden innebär beaktas. Även åtgärdens ändamål och andra omständigheter kan ha betydelse vid bedömningen. Bestämmelsen omfattar endast sådana intrång som på grund av åtgärdens intensitet eller omfattning eller av hänsyn till uppgifternas integritetskänsliga natur eller andra omständigheter innebär ett betydande ingrepp i den enskildes privata sfär (prop. 2009/10:80 s. 250).

I 2 kap. 8 § regeringsformen ges ett skydd för rörelsefriheten. Enligt bestämmelsen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden och den som är svensk medborgare även i övrigt tillförsäkrad friheten att förflytta sig inom riket och att lämna det.

Av artikel 5 i Europakonventionen framgår bl.a. att var och en har rätt till frihet och personlig säkerhet och att ingen får berövas friheten utom i särskilt angivna fall och i den ordning som lagen föreskriver.

Rätten till rörelsefrihet garanteras av artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till konventionen. Enligt den bestämmelsen har var och en som lagligen befinner sig inom en stats territorium rätt att fritt röra sig där och att fritt välja sin bosättningsort.

Enligt artikel 8 i Europakonventionen har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten omfattar även den fysiska integriteten, en enskilds rykte och integritet, sexuella relationer, personregistrering och information om privata förhållanden.

Av artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen framgår att ingen får straffas på nytt för ett brott för vilket han eller hon redan dömts.

Även i EU:s rättighetsstadga finns bestämmelser som skyddar den personliga integriteten. Stadgan aktualiseras vid tillämpning av unionsrätten, t.ex. EU:s dataskyddsförordning. I artikel 7 anges att var och en har rätt till respekt för sitt privatliv och familjeliv, sin bostad och sin korrespondens. Det följer av artikel 52.3 att denna rättighet ska ha samma innebörd och räckvidd som den har enligt artikel 8 i Europakonventionen. Det hindrar dock inte att unionsrätten kan tillförsäkra ett mer långtgående skydd. Av artikel 8 i EU:s rättighetsstadga framgår att var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Rättighetens innebörd är att personuppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund.

Inskränkningar i enskildas grundläggande fri- och rättigheter får ske under vissa förutsättningar

Det skydd för den personliga integriteten och rörelsefriheten som följer av 2 kap. 6 och 8 §§ regeringsformen får enligt 2 kap. 20 § första stycket 2 och 3 regeringsformen begränsas genom lag. I 2 kap. 21 § regeringsformen framgår att begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får

aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Bestämmelsen kan ytterst sägas syfta till att understryka kravet på att lagstiftaren noga redovisar sina syften när en fri- och rättighetsbegränsande lag beslutas (prop. 1975/76:209 s. 153).

Som nämnts ovan får enligt artikel 5.1 i Europakonventionen ingen berövas friheten utom i vissa särskilt angivna situationer och i den ordning som lagen anger. Utövandet av rörelsefriheten enligt artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till konventionen får enligt bestämmelsen inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är angivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga av hänsyn till statens säkerhet eller den allmänna säkerheten, för att upprätthålla den allmänna ordningen, för att förhindra brott, för att skydda hälsa eller moral eller för att skydda annans fri- och rättigheter.

Rätten till privat- och familjeliv får enligt artikel 8.2 inte inskränkas annat än med stöd av lag. Inskränkningen behöver därutöver vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välfärd eller förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

En inskränkning av rörelsefriheten enligt artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen och rätten till privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen måste således ha stöd i lag och ett legitimt syfte samt vara proportionerlig. Kravet på att en inskränkning ska vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle har enligt Europadomstolens praxis den innebörden att inskränkningen ska motsvara ett trängande socialt behov och, särskilt, att den är proportionerlig i förhållande till det legitima intresse eller ändamål som den avser att skydda eller uppnå. Vid denna prövning har staterna en viss bedömningsmarginal.

Vid begränsningar av fri- och rättighetsskyddet enligt EU:s rättighetsstadga gäller enligt artikel 52.1 i stadgan att varje begränsning i utövandet av de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan ska vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter och friheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020 genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (prop. 2017/18:186A, bet. 2017/18:SoU25, rskr. 2017/18:389). All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonvention (prop. 2017/18:186 s. 94).

Barnkonventionen innehåller fyra grundprinciper som ska vara vägledande för hur helheten i konventionen ska tolkas: barnets rätt till icke-diskriminering i artikel 2.1, barnets bästa i artikel 3.1, barnets rätt till

liv, överlevnad och utveckling i artikel 6 samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade enligt artikel 12. Förbudet mot diskriminering innebär att konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra varje barn de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag. Principen om barnets bästa innebär att vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barnets bästa kan inte definieras en gång för alla utan måste kopplas till det individuella barnet och barnets situation (prop. 2017/18:186 s. 96).

I artikel 6.2 anges att staten, till det yttersta av sin förmåga, ska säkerställa barnets överlevnad och utveckling. Utveckling är ett helhetsbegrepp som omfattar barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Enligt artikel 12 ska staten tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För detta ändamål ska barnet, i alla domstolsförfaranden och administrativa förfaranden som rör barnet, särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom en företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med nationella procedurregler.

Utöver de fyra grundprinciperna finns det anledning att i det nu aktuella sammanhanget lyfta fram ytterligare några bestämmelser i konventionen. Av barnkonventionen följer att det är staten som har det yttersta ansvaret för att tillförsäkra barnet skydd och omvårdnad. Staten ska för det ändamålet vidta alla lämpliga lagstiftnings- och administrativa åtgärder. Skyldigheten ska utövas med hänsyn till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrarna och andra som har juridiskt ansvar för barnet och ska läsas tillsammans med andra artiklar i konventionen (artikel 3.2 och 3.3). Familjens centrala betydelse framkommer även i artikel 5, där det bl.a. framgår att staten ska respektera det ansvar och de rättigheter och skyldigheter som tillkommer föräldrar, och i artikel 18, där det bl.a. framgår att vårdnadshavarna har huvudansvaret för barnets uppföstran och utveckling.

Konventionsstaterna ska säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja utom i de fall då behöriga myndigheter, som är underställda rättslig prövning, i enlighet med tillämplig lag och tillämpliga förfaranden, bedömer att ett sådant åtskiljande är nödvändigt för barnets bästa (artikel 9). Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv (artikel 16.1). Konventionsstaterna har en skyldighet att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas, vårdnadshavarens eller annan persons vård (artikel 19). Konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar tilltron till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället (artikel 23.1). Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas i narkotikahandel (artikel 33). Konventionsstaterna ska även skydda barnet mot alla andra former av

utnyttjande som kan skada barnet i något avseende (artikel 36). Staterna ska säkerställa att inget barn olagligt eller godtyckligt berövas sin frihet (artikel 37).

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

En annan central konvention på området för mänskliga rättigheter är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sverige ratificerade konventionen 2008. Den innehåller inga nya rättigheter utan tydliggör mänskliga rättigheter i relation till personer med funktionsnedsättning. Dess syfte är enligt artikel 1 i konventionen att främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning och att främja respekten för deras inneboende värde.

Av artikel 7 framgår att konventionsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder som behövs för att säkerställa att barn med funktionsnedsättning fullt åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn. I alla åtgärder som rör barn med funktionsnedsättning ska barnets bästa komma i främsta rummet. Konventionsstaterna ska säkerställa att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem, varvid deras åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till deras ålder och mognad på samma villkor som för andra barn, och att de för att utöva denna rättighet erbjuds stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder.

Konventionsstaterna ska enligt artikel 12.3 vidta ändamålsenliga åtgärder för att erbjuda personer med funktionsnedsättning tillgång till det stöd de kan behöva för att utöva sin rättskapacitet. Enligt artikel 14 ska konventionsstaterna säkerställa att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som andra åtnjuter rätt till frihet och inte berövas sin frihet på ett olagligt eller godtyckligt sätt samt att ingen frihetsberövas på grund av en funktionsnedsättning. FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har publicerat riktlinjer om rätten till frihet och säkerhet för personer med funktionsnedsättning. I dessa har kommittén slagit fast att artikel 14 inte medger några undantag som innebär att personer kan frihetsberövas på grund av deras faktiska eller upplevda funktionsnedsättning.

Konventionsstaterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att skydda personer med funktionsnedsättning, såväl inom som utom hemmet, mot alla former av utnyttjande (artikel 16.1). Alla personer med funktionsnedsättning ska dessutom ha rätt till respekt för sin personliga integritet och rörelsefrihet på samma villkor som andra (artikel 17 och 18). Ingen person med funktionsnedsättning, utan avseende på bostadsort eller boendeförhållanden, får utsättas för ett godtyckligt eller olagligt ingripande i sitt privatliv, familjeliv, hem eller sin korrespondens eller annan typ av kommunikation eller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende (artikel 22.1).

Den föreslagna regleringen inskränker rätten till skydd för den personliga integriteten

Elektronisk övervakning enligt förslagen i denna lagrådsremiss innebär ett långtgående ingrepp i barnets eller den unges privata sfär och får anses

utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten i den mening som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Förslagen innebär att Statens institutionsstyrelse (SiS), efter beslut av domstol, under den tid som anges i det särskilda villkoret som socialnämnden har beslutat ska kunna kontrollera att barnet eller den unge befinner sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad (avsnitt 6.3), samt att SiS och socialnämnden ska få behandla uppgifter om detta (avsnitt 7). Åtgärden innebär således övervakning av barnets eller den unges personliga förhållanden. Dessutom kommer åtgärden normalt att beslutas utan samtycke från barnet eller den unge (avsnitt 6.3). Att övervakningen inte kan komma till stånd utan att barnet eller den unge medverkar till verkställigheten (avsnitt 6.7.2) kan enligt regeringens bedömning inte anses innebära att övervakningen sker med samtycke på det sätt som avses i bestämmelsen. Den föreslagna regleringen kommer även att leda till att känsliga personuppgifter och andra uppgifter om ömtåliga personliga förhållanden behandlas av bl.a. SiS och socialnämnden (avsnitt 7). Regeringen gör, i likhet med bl.a. *Justitiekanslern, JO, Umeå universitet* och *Socialstyrelsen*, sammantaget bedömningen att förslagen i denna lagrådsremiss inskränker den rätt till skydd mot betydande intrång i den personliga integriteten som följer av 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Förslaget får enligt regeringen även anses innebära en inskränkning av rätten till skydd för sitt privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen och artikel 7 i EU:s rättighetsstadga.

Den föreslagna regleringen inskränker inte rätten till skydd mot påtvingade kroppsliga ingrepp

Montering och bärande av en elektronisk sändare innefattar varken något våld mot eller undersökning av kroppen, och utgör enligt regeringens bedömning således inte ett kroppsligt ingrepp i den mening som avses i 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen.

Den föreslagna regleringen står inte i strid med förbudet mot dubbelbestraffning

Elektronisk övervakning är inte en bestraffning eller annan typ av sanktion som vidtas mot barnet eller den unge med anledning av ett brott, utan utgör en kontrollåtgärd som vidtas inom ramen för en insats inom socialtjänsten till skydd för barnet eller den unge. Ett beslut om elektronisk övervakning av den som avslutar en vistelse på ett särskilt ungdomshem kan enligt regeringen därför inte, såsom *Civil Rights Defenders* anför, anses stå i strid med förbudet mot dubbelbestraffning i artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Ett särskilt villkor i förening med elektronisk övervakning innebär inte ett frihetsberövande ...

Som framgår av avsnitt 4 föreslås det i lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, här benämnd lagrådsremissen om förebyggande insatser, att socialnämnden ska kunna besluta om särskilda villkor till barn och unga som innebär att barnet eller den unge under vissa närmare angivna tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan

likställas med bostad. Det föreslås också att barnet eller den unge, om han eller hon inte följer villkoret, ska kunna tillfälligt omhändertas av polisen; såväl på begäran av socialnämnden som av en enskild polisman som påträffar barnet eller den unge.

Ystads tingsrätt bedömer att redan det särskilda villkoret i sig kan utgöra ett frihetsberövande enligt artikel 5 i Europakonventionen. I lagrådsremissen om förebyggande insatser gör regeringen emellertid bedömningen att ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad och ett tillfälligt omhändertagande – varken sedda för sig eller tillsammans – utgör ett frihetsberövande enligt artikel 5.

Den nu föreslagna regleringen om elektronisk övervakning utgör i sig inte någon inskränkning av rörelsefriheten, utan används för att förbättra möjligheterna till kontroll av att barnet eller den unge följer det särskilda villkoret (jfr t.ex. prop. 2019/20:118 s. 75). Rörelsefriheten och skyddet för den personliga integriteten har dock ett starkt samband och samspelar, bl.a. på det sättet att en inskränkning av rörelsefriheten kan ses som mera ingripande om den förenas med elektronisk övervakning. Eftersom den elektroniska övervakning som nu föreslås innebär att det särskilda villkoret blir mera ingripande måste det emellertid göras en samlad bedömning av huruvida den omständigheten att villkoret kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning innebär att barnet eller den unge är frihetsberövad i Europakonventionens mening. *Ystads tingsrätt* för fram därvid särskilt fram att den elektroniska övervakningens frihetsberövande karaktär betonades när metoden infördes som alternativ till fängelse.

Frågan huruvida en åtgärd utgör ett frihetsberövande enligt artikel 5 i Europakonventionen eller en inskränkning av rörelsefriheten enligt artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till konventionen ska avgöras utifrån en helhetsbedömning av situationen där hänsyn ska tas till åtgärdens typ, varaktighet, effekt och sättet på vilket den verkställs (se t.ex. *Medvedyev m.fl. mot Frankrike* [stor kammare], mål 3394/03, dom den 29 mars 2010, punkt 73). Hänsyn ska tas till en rad olika omständigheter såsom inom hur stort område personen få vistas, vilka möjligheter till sociala kontakter som finns, vilken grad av övervakning som förekommer, om överträdelser av frihetsinskränkningen är sanktionerad och hur lång tid som åtgärden har varat. Om flera åtgärder är aktuella måste den samlade effekten av åtgärderna bedömas (se t.ex. *Guzzardi mot Italien*, mål 7367/76, dom den 6 november 1980, punkterna 92–95). Europadomstolen har i flera fall ansett att rörelsebegränsande åtgärder av betydligt mera ingripande slag än de som nu är aktuella inte utgjorde ett frihetsberövande i konventionens mening. Ett av fallen gällde en person som under 16 månader tilläts vara på jobbet men var ålagd att vara hemma mellan kl. 19.00–07.00 på vardagar samt hela helgerna. Domstolen framhöll att klaganden kunde arbeta och vara i hemmet, och att det därmed inte var fråga om ett frihetsberövande (*Trijonis mot Litauen*, mål 2333/02, beslut den 15 december 2005). Att övervakas av polisen, tillsammans med villkor om att bo på ett visst ställe och andra restriktioner, har också ansetts huvudsakligen vara en inskränkning i rörelsefriheten och inte ett frihetsberövande. Detta gäller i vart fall när den begränsade inte är tvungen att bo i ett visst, begränsat område, får lämna sitt hem under dagen och tilläts ha ett mera socialt liv (se bl.a. *Raimondo mot Italien*, mål 12954/87,

dom den 22 februari 1994). Samma bedömning gjordes i De Tommaso mot Italien, mål 43395/09, dom den 23 februari 2017. Där gällde krav på att bl.a. bo på en viss adress, vara hemma under vissa tider och att undvika vissa platser. Europadomstolen fann att åtgärderna inte var så ingripande att de utgjorde ett frihetsberövande, varför artikel 5 inte var tillämplig. Det relevanta var att personen fick röra sig fritt i hemmet under dagarna och att han kunde upprätthålla ett socialt liv och kontakt med omvärlden. I ljuset av denna praxis bedömer regeringen att förslagen om ett särskilt villkor om att uppehålla sig i bostaden, med möjlighet till tillfälliga omhändertaganden i lagrådsremissen om förebyggande insatser, i förening med förslaget om elektronisk övervakning i denna lagrådsremiss inte kan anses utgöra ett frihetsberövande. Det gäller särskilt med beaktande av att överträdelser inte beivras på annat sätt än genom samtal med barnet eller den unge (avsnitt 6.13).

... men begränsar rörelsefriheten enligt regeringsformen och Europakonventionen

Det i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna särskilda villkoret om skyldighet att uppehålla sig i bostaden utgör en begränsning av rörelsefriheten enligt 2 kap. 8 § regeringsformen och artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Denna begränsning blir mer långtgående genom att villkoret kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

Den föreslagna regleringen tillgodoser ett legitimt intresse

Det i lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslagna särskilda villkoret om skyldighet att uppehålla sig i bostaden syftar till att säkerställa det enskilda barnets eller den unges behov av framför allt trygghet och säkerhet genom att skydda dem från att vistas i skadliga miljöer kvälls- och nattetid. En ytterligare positiv effekt kan vara att barnets eller den unges behov av tillsyn, struktur, rutiner och dygnsvila tillgodoses. Förslaget syftar således till att förhindra och förebygga att barn och unga far illa. Elektronisk övervakning är ett verktyg vars omedelbara syfte är att, när det finns behov av det, kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret för att förbättra möjligheten att se till att barnet eller den unge stannar hemma under de tider som anges i villkoret. Tillsammans syftar de båda åtgärderna till att ge skydd och stöd till de barn och unga som riskerar att dras in i brottslig verksamhet, vilket är en skyldighet för det allmänna (jfr bl.a. artikel 6.2 i barnkonventionen). De föreslagna regleringarna avser således att förhindra och förebygga att barn och unga vistas i destruktiva miljöer och på så sätt far illa. Till skillnad mot vad *Socialstyrelsen* och *Sveriges advokatsamfund* för fram, anser regeringen att detta förebyggande syfte går i linje med den nya socialtjänstlagen. Den föreslagna regleringen har enligt regeringen därmed ett syfte som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle (2 kap. 21 § regeringsformen), ska tillgodose skyddet för barn och ungas hälsa och moral (artikel 8 i Europakonventionen och artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till konventionen) och svarar mot ett mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen (jfr artikel 52.1 i EU:s rättighetsstadga). Ändamålet

med regleringen är enligt regeringens bedömning därmed förenligt med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

Den föreslagna regleringen är ändamålsenlig och nödvändig

I avsnitt 5 gör regeringen bedömningen att regleringen är ändamålsenlig och effektiv. Det som anförs där, bl.a. att det inte finns några mindre ingripande alternativ för att effektivt kontrollera att barnet eller den unge följer det särskilda villkoret och att den elektroniska övervakningen tillsammans med andra åtgärder kan bidra till att stoppa nyrekrytering av barn och unga till kriminella nätverk, gör sig gällande även här. Det finns därutöver anledning att understryka att en förutsättning för att besluta om elektronisk övervakning enligt förslaget är att övervakningen är nödvändig för att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret samt att det finns skäl att anta att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Syftet med dessa krav är att säkerställa att elektronisk övervakning inte används om det i det enskilda fallet finns mindre ingripande alternativ eller om det inte finns anledning att tro att övervakningen kan få avsedd effekt (avsnitt 6.3).

När det gäller ändamålsenligheten av den elektroniska övervakningen anför *Polismyndigheten* att den förväntade effekten ur ett brottsförebyggande perspektiv kan ifrågasättas eftersom myndigheterna inte aktivt ska leta efter det avvika barnet utan endast skyndsamt underrätta socialnämnden som i sin tur saknar närmare förutsättningar att kunna hitta barnet eller den unge då möjligheter att positionera barnet därefter synes saknas. Det särskilda villkoret och den därmed sammanhängande elektroniska övervakningen är emellertid en insats inom socialtjänsten som syftar till att ge barnet eller den unge nödvändigt skydd och stöd för att förhindra och förebygga att han eller hon ägnar sig åt brottslig verksamhet. Övervakningen syftar däremot inte till att avbryta eller förhindra specifika brott. Regleringen tar alltså inte sikte på situationer där det bedöms finnas en akut risk för att barnet eller den unge ska begå ett allvarligt brott, utan i stället på att förhindra och förebygga att barnet utvecklas på ett sätt som gör att man behöver befara detta. Barnet eller den unge ska således skyddas från en destruktiv miljö som barnet vistas i och som kan leda till att han eller hon dras in i brottslig verksamhet. Det ska inte som flera remissinstanser, bl.a. *Linköpings universitet (Barnafrid)* och *Institutet för mänskliga rättigheter* påtalar, förväxlas med en straffrättslig påföljd. Om situationen är så allvarlig att ett barn eller en ung person som lämnar hemmet bedöms behöva sökas upp omedelbart för att förhindra ett allvarligt brott är det således inte åtgärder enligt den föreslagna lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas som barnet eller den unge i första hand behöver utan i stället omedelbar vård med stöd av den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga eller, om förutsättningarna för det är uppfyllda, ett straffprocessuellt ingripande.

Den föreslagna regleringen står i rimlig proportion till det legitima intresse som den är avsedd att tillgodose

Elektronisk övervakning innebär, som flera remissinstanser påpekar, bl.a. *Justitiekanslern, JO, Borlänge kommun, SKR, Sveriges advokatsamfund* och *Varbergs kommun*, ett betydande intrång i den personliga integriteten.

Den elektroniska övervakningen sker dock i barnets eller den unges intresse och får bara pågå under en begränsad tid på dygnet. Det är alltså inte fråga om elektronisk övervakning dygnet runt. Dessutom får positionering inte ske, utan den elektroniska övervakningen sker bara i barnets eller den unges hem. Uppgifterna från den elektroniska övervakningen ska gallras efter två månader och får inte användas för andra ändamål än att kontrollera huruvida barnet följer det särskilda villkoret. I avsnitt 7 gör regeringen bedömningen att de integritetsrisker som förslagen ger upphov till när det gäller behandling av personuppgifter är begränsade.

Även om övervakningen är begränsad till de platser och tider som framgår av det särskilda villkoret, så kommer barnet eller den unge att behöva bära en sändare på kroppen dygnet runt under hela beslutets giltighetstid. Det innebär, som flera remissinstanser påpekar, bl.a. *Akademikerförbundet*, *Bris*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Maskrosbarn*, *Rädda barnen*, *Svenska barnläkarföreningen*, *Unicef Sverige* och *Umeå kommun*, en risk för såväl stigmatisering av barnet eller den unge som att barnet får en kriminell självbild. För att motverka detta är det viktigt att den utrustning som barnet eller den unge ska bära på kroppen är så diskret som möjligt. SiS har arbetshypotesen att en stationär övervakning av det slag som föreslås i denna lagrådsremiss ska kunna genomföras med en sändare som kan bäras i form av en länk på armen av samma format som ett armbandsur. Även om en sådan armbandslänk, som Institutet för mänskliga rättigheter befarar, kan kännas igen av flera bör det i vart fall avsevärt kunna minska risken för stigmatisering (avsnitt 10.2).

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås att ett beslut om skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska få gälla för högst sex månader i taget, men att det inte ska finnas något som hindrar att socialnämnden därefter fattar ett nytt sådant beslut. Enligt förslagen i denna lagrådsremiss ska det inte heller gälla någon borte tidsgräns för beslut om elektronisk övervakning. Beslut om elektronisk övervakning ska dock endast få beslutas av domstol, och då för högst tre månader i taget. Domstolarna ska inom ramen för den bedömning av barnets eller den unges bästa och proportionalitet som alltid ska göras bevaka att övervakningen inte pågår för länge. I och med att en ny prövning ska göras minst var tredje månad av domstolen kommer den elektroniska övervakningen prövas löpande. Till skillnad mot *Bris* anser regeringen därför att ett omprövningsförfarande inte är nödvändigt för att garantera barnet eller den unge att övervakningen inte pågår längre än nödvändigt. Socialnämnden ska dessutom besluta att övervakningen ska upphöra om förutsättningarna för övervakning inte längre är uppfyllda. Barnet, barnets vårdnadshavare och den unge har också en rätt att begära att socialnämnden prövar och meddelar ett överklagbart beslut i fråga om övervakningens upphörande. Vid prövningen i domstol kommer såväl barnet eller den unge som barnets vårdnadshavare ha rätt till ett offentligt biträde. Bortsett från rätten till offentligt biträde och kravet på beslut av domstol gäller samma principiella utgångspunkter för det särskilda villkorets varaktighet. Socialnämnden och, efter överklagande, domstolen ska bevaka att det särskilda villkoret inte gäller för länge. Socialnämnden ska dessutom besluta att det särskilda villkoret ska upphöra om det inte längre behövs. Barnet, barnets

vårdnadshavare och den unge har dessutom en rätt att begära att socialnämnden prövar och meddelar ett överklagbart beslut även i fråga om det särskilda villkorets upphörande. Det kommer även vara möjligt att få tillfälliga undantag från det särskilda villkoret, och därmed den elektroniska övervakningen (avsnitt 6.8.2), i samband med t.ex. familjesor eller högtidsfirande.

Det ställs förhållandevis höga krav för att besluta om elektronisk övervakning. Kontrollen av det särskilda villkoret ska som utgångspunkt ske inom ramen för socialnämndens uppföljningsansvar genom personliga kontakter med barnet och vårdnadshavarna, med den unge eller genom kontakter med andra. Elektronisk övervakning får bara beslutas om det är nödvändigt för kontrollen, dvs. om möjligheten att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret genom kontakter med t.ex. vårdnadshavarna är uttömda och det inte är möjligt eller inte bedöms verkningsfullt att besluta om ett särskilt villkor för en vårdnadshavare att se till barnet eller den unge följer det särskilda villkoret att uppehålla sig i bostaden. Det måste också finnas konkreta omständigheter som ger skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret och att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Begreppet brottslig verksamhet tar inte sikte på enstaka brott av mindre allvarligt slag. Det innebär att elektronisk övervakning endast kan bli aktuellt när det finns skäl att anta att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt allvarligare brottslighet. Domstolen ska dessutom i varje enskilt fall göra en bedömning av proportionaliteten och förenligheten med barnets eller den unges bästa. Domstolsprövningen kommer således bidra till en restriktiv och väl avvägd tillämpning av elektronisk övervakning. I avvägningen måste också, som *Justitiekanslern* framhåller, hänsyn tas till att en naturlig del av ungdomstiden kan vara att utmana rådande samhällsnormer och att ett utmanande beteende inte alltid behöver vara ett tecken på en begynnande involvering i kriminalitet.

Regeringen bedömer sammantaget att de inskränkningar i skyddet för rörelsefriheten och den personliga integriteten i övrigt som ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden i förening med elektronisk övervakning ger upphov till står i rimlig proportion till det intresse som regleringen avser att skydda; nämligen att förhindra och förebygga att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Den föreslagna regleringen uppfyller kraven på förutsebarhet

Kravet i Europakonventionen på lagstöd vid fri- och rättighetsinskränkningar innebär att lagstiftningen måste vara utformad med tillräcklig precision så att inskränkningen av rättigheten i rimlig utsträckning kan förutses. Ett utrymme för skönmässiga bedömningar är emellertid inte oförenligt med kravet på förutsebarhet, under förutsättning att gränserna för den skönmässiga bedömningen är tillräckligt tydliga. Europadomstolen har prövat om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga uppfyller laglighetskravet. Domstolen uttalade att lagen är tämligen generell och tillåter ett stort mått av skönmässiga bedömningar. Lagstiftningen ansågs ändå uppfylla laglighetskravet bl.a. till följd av att förarbetena till lagstiftningen innehöll

vägledande uttalanden om tillämpningen och att rättssäkerhetsgarantier i form av rättslig prövning i flera instanser fanns beträffande nästan samtliga bestämmelser. Domstolen noterade särskilt att lagen inte kräver bevis för att skada har inträffat, men ansåg mot bakgrund av syftet med lagstiftningen, dvs. att erbjuda ett effektivt skydd av barn, att den inte stred mot kravet på laglighet (Olsson mot Sverige, mål 10465/83, dom den 24 mars 1988, punkterna 60–63).

Rekvisiten i den föreslagna bestämmelsen om förutsättningarna för elektronisk övervakning kan, till skillnad från vad bl.a. *Justitiekanslern*, *JO* och *Stockholms universitet* anser, enligt regeringen inte anses vara för vaga. Det är fråga om begrepp och beviskrav som förekommer på flera andra håll i lagstiftningen. I avsnitt 6.3 och i författningskommentaren finns dessutom en redogörelse för hur de olika rekvisiten ska tolkas och förstås. Den enskilde är garanterad en rättslig prövning i flera instanser med ett rättsligt biträde som bekostas av det allmänna. Syftet med regleringen är att erbjuda ett effektivt skydd av barn och unga.

Regeringen bedömer därför, till skillnad från vad *Umeå universitet* och *Socialstyrelsen* anser, att regleringen är förenlig med legalitetsprincipen och uppfylla de krav på förutsebarhet som gäller för fri- och rättighetsbegränsande lagstiftning, såväl enligt regeringsformen som Europakonventionen.

Den föreslagna regleringen är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga

De bedömningar som regeringen har redovisat ovan innebär sammantaget att den inskränkning av skyddet för rörelsefriheten och den personliga integriteten i övrigt som den föreslagna regleringen innebär bedöms vara förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Inskränkningen framgår av lag och har ett godtagbart ändamål. Den går inte utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den (jfr 2 kap. 21 § regeringsformen), motsvarar ett trängande socialt behov och är proportionerlig i förhållande till det legitima intresse eller ändamål som den avser att skydda eller uppnå (jfr artikel 8 i Europakonventionen och artikel 2 i det fjärde tilläggsprotokollet till konventionen), samt är nödvändig, proportionerlig och svarar faktiskt mot ett mål av allmänt samhällsintresse (jfr art. 52.1 i EU:s rättighetsstadga).

Den föreslagna regleringen bedöms vara förenlig med barnkonventionen

I de fall där vårdnadshavarna samtycker till den elektroniska övervakningen finns ingen konflikt mellan statens respektive vårdnadshavarnas ansvar för att skydda barnet. I de fall där vårdnadshavarna motsätter sig övervakningen måste, enligt regeringen, vårdnadshavarnas huvudansvar för barnets fostran och utveckling stå tillbaka för statens skyldighet att vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder för att tillförsäkra barnet skydd och omvårdnad. Enligt artikel 6.2, som ger uttryck för en av de grundläggande principerna i barnkonventionen, åligger det nämligen staten att, till det yttersta av sin förmåga, säkerställa barnets utveckling. Staten ska även vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra att barn utnyttjas i narkotikahandel (artikel 33) och skydda barnet mot alla former

av utnyttjande (artikel 36). Elektronisk övervakning bedöms kunna bidra till att syftet med det särskilda villkoret förverkligas, dvs. att skydda barn och unga genom att förhindra och förebygga att de dras in i brottslig verksamhet. Regleringen bidrar således till att Sverige kan uppfylla sitt åliggande att skydda barnet enligt dessa artiklar. En möjlighet att besluta om elektronisk övervakning skulle i förlängningen även kunna leda till att färre barn behöver skiljas från sina föräldrar genom att det kan förebyggas att barnets situation blir så allvarlig att han eller hon behöver omhändertas för vård utanför hemmet enligt den föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga (jfr artikel 9). Detta tillvaratar såväl barnets bästa som barnets rätt till familjeliv (jfr artikel 16).

Dessutom ska barnets bästa enligt den föreslagna regleringen vara avgörande vid bedömningen av frågor om elektronisk övervakning (avsnitt 6.3). Det innebär att socialnämnden och domstolen i varje enskilt fall ska beakta bl.a. barnets ålder och individuella förutsättningar och säkerställa att ett beslut om elektronisk övervakning är till barnets eller den unges bästa. I en bedömning av vad som är barnets bästa ingår att barnet i enlighet med artikel 12 ska få uttryck sin åsikt och att denna ska beaktas. I bedömningen ingår även, såsom beskrivits tidigare, att barnets hemförhållanden granskas och att övervakning inte ska ske i ett hem där missförhållanden och våld förekommer.

Regleringen om elektronisk övervakning ska framgå av lag och bedöms uppfylla de krav som gäller för inskränkningar av fri- och rättighets-skyddet i regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga (se ovan under rubriken Den föreslagna regleringen är förenlig med regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga). Ett beslut om elektronisk övervakning utgör alltså inte, som bl.a. Akademikerförbundet, *Civil Rights Defenders*, *Bris* och *Institutet för mänskliga rättigheter* anför, ett godtyckligt och olagligt ingripande i barnets privatliv i strid med artikel 16 i barnkonventionen.

I lagrådsremissen om förebyggande insatser föreslås ett antal bestämmelser om barns ställning som kommer att gälla även vid handläggning av ärenden och mål om elektronisk övervakning. Det handlar bl.a. om att hänsyn till barnets åsikter ska tas vid bedömningen av barnets bästa, att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes mognad, att ett barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin talan och att ett barn som är yngre än 15 år får höras i domstol om han eller hon inte kan ta skada av det. I denna lagrådsremiss föreslår regeringen även att barnet ska ha en rätt till offentligt biträde i mål om elektronisk övervakning samt att det offentliga biträdet även ska vara ställföreträdare för ett barn som är 13 eller 14 år i de fall där barnet och vårdnadshavarna har motstridiga intressen (avsnitt 6.11). Till skillnad från vad bl.a. *Borås kommun*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Lunds universitet* och *SOS barnbyar* gör gällande gör regeringen därför bedömningen att barns rätt att uttrycka sin åsikt och få den beaktad enligt artikel 12 i barnkonventionen tillgodoses genom förslagen.

Sammantaget gör regeringen, till skillnad från bl.a. *Borlänge kommun*, *Sveriges advokatsamfund* och *Unicef Sverige*, bedömningen att den föreslagna regleringen är förenlig med barnkonventionen.

Den föreslagna regleringen bedöms vara förenlig med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Riksförbundet FUB för fram att personer med funktionsnedsättning enligt artikel 14 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning inte ska berövas sin frihet olagligen eller godtyckligt och att varje frihetsberövande ska ske i enlighet med lagen samt att förekomst av funktionsnedsättning inte i något fall ska rättfärdiga frihetsberövande. Husarrest är enligt organisationen en form av frihetsberövande som riskerar att missgynna både vuxna och barn med funktionsnedsättning. Regeringen har ovan redovisat bedömningen att ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i hemmet i förening med elektronisk övervakning inte utgör ett frihetsberövande.

Socialstyrelsen och Myndigheten för delaktighet anser att förslagen om elektronisk övervakning kan förväntas användas i större utsträckning mot personer med funktionsnedsättning. Den föreslagna regleringen riktar sig dock mot alla barn och unga mellan 13–20 år. Det innebär att de inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter som förslagen kan medföra inte riktar sig mot någon speciell grupp av barn och unga, t.ex. barn och unga med en funktionsnedsättning. En funktionsnedsättning är således inte ett kriterium i sig för elektronisk övervakning. Saken avgörs utifrån andra kriterier, så som att det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Konventionsstaterna ska enligt artikel 16.1 vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att skydda personer med funktionsnedsättning, såväl inom som utom hemmet, mot alla former av utnyttjande. Regeringen bedömer att elektronisk övervakning kan bidra till att skydda barn och unga med funktionsnedsättning från att utnyttjas i brottslig verksamhet.

Ett beslut om elektronisk övervakning fattas enligt bestämmelser i lag och är omgärdat av rätts säkerhetsgarantier. Barn och unga med funktionsnedsättning kommer ha möjlighet att få beslut om elektronisk övervakning precis som andra barn. En funktionsnedsättning utgör inte ett rekvisit för att få beslutet. Det finns därmed ingen intention att barn och unga med funktionsnedsättning ska diskrimineras vare sig direkt eller indirekt. Det är också viktigt att yrkesverksamma har kunskap om hur funktionsnedsättning kan påverka bedömningen.

I den prövning som ska göras ligger att även andra mindre ingripande åtgärder först måste ha utretts och prövats för att en kontroll med elektronisk övervakning ska kunna tillgripas. Det är därmed inte fråga om något godtyckligt eller olagligt ingripande i privatlivet (jfr artikel 22.1).

Alla personer med funktionsnedsättning ska dessutom ha rätt till respekt för sin personliga integritet och rörelsefrihet på samma villkor som andra (artikel 17 och 18). Som konstateras ovan gör den föreslagna regleringen inte någon åtskillnad mellan barn och unga med funktionsnedsättning och andra barn och unga.

Ett barns med funktionsnedsättning åsikter ska enligt artikel 7 tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Detta tillgodoses i den föreslagna regleringen genom att en proportionalitetsbedömning ska göras och barnets bästa vara avgörande i alla frågor om elektronisk

övervakning. I avsnitt 6.3 framhålls dessutom särskilt att eventuella funktionsnedsättningar nog ska beaktas när socialnämnden och förvaltningsrätten tar ställning till vilket betydelse som ska tillmätas att barnet eller den unge förklarar att han eller hon inte tänker följa det särskilda villkoret.

Regeringen gör sammantaget bedömningen att förslagen är förenliga med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Regeringens bedömning

Det finns inte behov av några särskilda övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag

Promemorians förslag stämmer inte överens med regeringens förslag. Promemorian föreslår ett ikraftträdande den 1 mars 2026.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över ikraftträdande- och övergångsbestämmelser gällande elektronisk övervakning.

Utkastets förslag

Utkastets förslag stämmer inte överens med regeringens förslag. Utkastet föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Remissinstanserna

Statens institutionsstyrelse (SiS) anser att datum för ikraftträdande bör senareläggas. Enligt myndigheten kommer arbetet med att upphandla den utrustning och teknik som behövs vid elektronisk övervakning inklusive implementering att ta ca 13 månader. Det kommer därför inte att vara möjligt för myndigheten att tillämpa de nya reglerna den 1 januari 2027. *Nordmalings kommun* föreslår att regeringen avvaktar med att införa elektronisk övervakning till dess SiS kan visa full operativ förmåga, med nationellt stöd, utbildning och tydliga rutiner. Socialtjänsten kommer att behöva stöd i form av tydliga nationella rutiner, utbildning och vägledning för att säkerställa likvärdig tillämpning. *Sveriges kommuner och regioner (SKR)* anser att det är bekymmersamt att det datum för ikraftträdande som föreslås i utkastet till lagrådsremiss inte korresponderar

med SiS bedömning om när myndigheten har förmåga att verkställa elektronisk övervakning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

I denna lagrådsremiss lämnas förslag om en möjlighet att med hjälp av elektronisk övervakning kontrollera att ett barn eller en ung person följer ett av socialnämnden beslutat särskilt villkor, enligt den lag som föreslås i lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, om en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. De förslag som lämnas i denna lagrådsremiss utgår från att förslagen i nämnda lagrådsremiss kommer att genomföras och träda i kraft den 1 januari 2027.

Regeringen delar utkastets bedömning att det är angeläget att även bestämmelserna om elektronisk övervakning träder i kraft så snart som möjligt och helst redan när den nya lagen som föreslås i ovan nämnda lagrådsremiss träder i kraft.

Mot bakgrund av att SiS föreslås få en skyldighet att verkställa elektronisk övervakning måste dock myndigheten ha kapacitet att genomföra den elektroniska övervakningen den dag som den träder i kraft. Det finns annars en risk för att socialnämnder ansöker och beviljas elektronisk övervakning som sedan inte kan genomföras. Regeringen delar därmed bl.a. SiS uppfattning om att ikraftträdandet bör ske senare än vad som föreslogs i utkastet till lagrådsremiss. Det finns inget som hindrar att de förslag som lämnas i lagrådsremissen om förebyggande insatser träder i kraft tidigare än bestämmelserna om elektronisk övervakning. Mot bakgrund av detta och det osäkerhetsmoment som finns angående tidsaspekten gällande upphandlingsförfarandet bör bestämmelserna om elektronisk övervakning träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Som framgår i avsnitt 4.5 har SiS fått i uppdrag av regeringen att förbereda genomförandet av den elektroniska övervakningen (S2026/00243). Detta uppdrag ska redovisas den 18 december 2026. När upphandlingen av nödvändig utrustning är klar och SiS i övrigt har uppnått kapacitet att genomföra den elektroniska övervakningen som följer av lagförslagen i denna lagrådsremiss, finns det förutsättningar att sätta lagförslagen i kraft.

Regeringen bedömer också att de övergångsbestämmelser som föreslås i lagrådsremissen om förebyggande insatser är tillräckliga. Några särskilda övergångsbestämmelser med anledning av den reglering om elektronisk övervakning som föreslås i denna lagrådsremiss bedöms därmed inte behövas.

10 Konsekvenser av förslagen

10.1 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms leda till kostnadsökningar för Statens institutionsstyrelse och anslaget Rättsliga biträden m.m.

Några förslag bedöms medföra mindre kostnadsökningar för Sveriges Domstolar och Polismyndigheten, dock inte med ett större belopp än att det ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

Promemorians bedömning

Promemorians förslag stämmer inte överens med regeringens förslag. Promemorian behandlar inte frågan om kostnader för Statens institutionsstyrelse, kostnader för de allmänna förvaltningsdomstolarna avseende samtliga beslut om elektronisk övervakning och Polismyndighetens kostnader för närvaro i samband med verkställande av elektronisk övervakning.

Remissinstanserna

Få remissinstanser yttrar sig specifikt över kostnaderna för regleringen om elektronisk övervakning med anledning av ett beslut av socialnämnden om en skyldighet för barn och unga att mellan vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Flera remissinstanser, bl.a. *Domstolsverket, förvaltningsrätterna i Falun, Jönköping* och *Malmö* samt *Umeå kommun* och *Polismyndigheten*, bedömer dock att promemorians kostnadsberäkningar inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till de kostnader som förslagen om elektronisk övervakning bedöms medföra.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Ett antal kommuner, däribland *Bollnäs, Eskilstuna, Göteborgs* och *Nässjös kommuner*, samt *Domstolsverket* och *förvaltningsrätterna i Falun, Jönköping, Malmö* och *Umeå* lämnar synpunkter på förslagets ekonomiska konsekvenser. Synpunkterna från kommunerna handlar främst om att förslagen bl.a. innebär ökad administration och handläggning för socialtjänsterna. Nässjös och Göteborgs kommuner anser att förslagen bör finansieras av staten. Förvaltningsrätterna i Jönköping, Malmö och Umeå ifrågasätter bedömningen att kostnadsökningarna för domstolarna ryms inom befintliga ekonomiska ramar.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna av att pröva mål om elektronisk övervakning

I avsnitt 6.1 föreslås att förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden ska pröva frågor om elektronisk övervakning. I promemorian föreslås att socialnämnden ska besluta om elektronisk övervakning. Det saknas därför underlag i promemorian för beräkning av kostnaderna för de allmänna förvaltningsdomstolarna att som första instans på ansökan av socialnämnden pröva frågor om elektronisk övervakning. En beräkning av kostnaderna för de allmänna förvaltningsdomstolarna för en sådan ordning behöver därför göras.

Den ordning som föreslås i avsnitt 6.1 innebär att förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden ska pröva frågor om elektronisk övervakning med anledning av ett beslut av socialnämnden om en skyldighet för barn och unga att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. I detta ligger bl.a. att domstolen ska pröva de förutsättningar som föreslås gälla för elektronisk övervakning (avsnitt 6.3), förordna om biträde i målet (avsnitt 6.11) och vid behov hålla muntlig förhandling (avsnitt 6.10). I avsnitt 6.4 föreslås även att elektronisk övervakning får beslutas för barn som har fyllt 13 år och för unga. Detta skiljer sig från promemorians förslag i vilken en 15-årsgräns föreslås. En lägre åldersgräns för elektronisk övervakning innebär att en större målgrupp kan bli aktuell för sådana beslut.

I avsnitt 6.10 görs bedömningen att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling i mål om elektronisk övervakning om det inte är uppenbart obehövt. Det föreslås också att förvaltningsprocesslagens (1971:291) bestämmelser om muntlig förhandling bör gälla i mål om elektronisk övervakning i kammarrätten. Som *förvaltningsrätterna i Malmö* och *Umeå* bedömer är det rimligt att utgå från att muntlig förhandling kommer att begäras i de allra flesta mål om elektronisk övervakning då besluten avser intrång i dessa barn och ungas grundlagsfästa rätt till privatliv och personliga integritet.

Målen om elektronisk övervakning bedöms vara mer komplexa och omfattande än de mängdmål enligt socialtjänstlagen (2025:400) som vanligtvis hanteras av förvaltningsrätten, bl.a. mot bakgrund av att flertalet mål förväntas omfatta muntlig förhandling. De förväntas dock bli mindre komplexa och omfattande än mål som rör lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Mot bakgrund av dessa förhållanden skulle en uppskattning av den genomsnittliga styckkostnaden kunna vara cirka 10 000 kronor (Domstolsverkets årsredovisning, bilaga 2 Styckkostnader). Enligt promemorian kan det uppskattningsvis antas handla om cirka 100 beslut årligen om elektronisk övervakning. Det är dock rimligt att anta att antalet beslut kan förväntas bli något lägre det första året då lagstiftningen är ny, omkring 50 beslut. *Domstolsverket och förvaltningsrätterna i Falun, Jönköping, Malmö* respektive *Umeå* anser att konsekvenserna för förvaltningsdomstolarna är svårbedömda och att de mycket väl kan bli mer omfattande än vad utkastet utgår från. Förvaltningsrätten i Jönköping, för fram att förslaget innebär en helt ny måltyp som kommer att leda till en ökning av antalet mål. Förvaltningsrätten i Umeå framför att den föreslagna giltighetstiden på tre månader

innebär att samma ärenden kan behöva prövas upprepade gånger. Förvaltningsrätten i Jönköping påpekar att det saknas en beräkning av kostnaderna för överklaganden till förvaltningsrätt. Förvaltningsrätten i Malmö framhåller att det i utkastet föreslås att elektronisk övervakning får beslutas från och med att barnet har fyllt 13 år, vilket skiljer sig från promemorians förslag om en 15-årsgräns och att detta innebär att en större målgrupp kan bli aktuell för ansökningar om elektronisk övervakning.

Regeringen instämmer i att de ekonomiska konsekvenserna för domstolarna är svårbedömda. De omständigheter som anförs av ovan nämnda remissinstanser skulle kunna innebära fler beslut än de som beräknats i utkastet till lagrådsremiss men det bedöms inte som mindre sannolikt att utfallet också kan bli färre än 100 beslut per år.

Givet de osäkerheter som omgärdar kostnadsberäkningarna bedömer regeringen att de antalsberäkningar som görs i utkast till lagrådsremiss är rimliga. Mot bakgrund av dessa antaganden bedöms kostnaden för förvaltningsrätterna och kammarrätterna uppgå till 500 000 kronor 2027 och därefter till 1 000 000 kronor per år. Regeringens bedömning är att kostnaderna kan hanteras inom Sveriges Domstolars befintliga ekonomiska ramar.

Kostnader för de allmänna förvaltningsdomstolarna avseende överklaganden

I avsnitt 6.14 föreslås att ett beslut av socialnämnden där nämnden har prövat en fråga om upphörande av elektronisk övervakning ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Förvaltningsrättens beslut i mål om elektronisk övervakning ska få överklagas till kammarrätten utan krav på prövningstillstånd.

I promemorian föreslås att prövningstillstånd ska krävas i kammarrätten i samtliga mål enligt den i promemorian föreslagna nya lagen, dvs. även mål om elektronisk övervakning. I promemorian uppskattas att omkring en sjättedel av besluten som fattas med stöd av bestämmelserna i den i promemorian föreslagna lagen kommer att överklagas, medan *Domstolsverket* uppskattar överklagandefrekvensen till omkring 20 procent. Dessa bedömningar är förvisso gjorda utifrån att det är socialnämnden som beslutar om elektronisk övervakning och utifrån helheten i de lagförslag som föreslås i promemorian.

Domstolsverket anser att styckkostnaden för överklaganden är för lågt beräknad och invänder också mot promemorians bedömning om att det inte tillkommer några kostnader i kammarrätt på grund av förslaget om krav på prövningstillstånd och framhåller att även mål med krav på prövningstillstånd genererar kostnader. Beslut om elektronisk övervakning innebär ett ingrepp i den personliga integriteten och kan därför förväntas ha en högre överklagandefrekvens än övriga beslut utifrån lagen. Samtidigt föreslås i utkastet till lagrådsremiss att beslut om elektronisk övervakning ska prövas av förvaltningsrätten som första instans, vilket ökar rättssäkerheten och kan minska benägenheten att överklaga. Utifrån att det i övrigt saknas underlag för bedömningen av överklagandefrekvensen när det gäller elektronisk övervakning gjordes i utkastet till lagrådsremiss bedömningen att Domstolsverkets antagande om en överklagandefrekvens om 20 procent är rimlig. *Domstolsverket* påpekar att uppskattningen är gjord under andra förutsättningar och inkluderade delvis

andra typer av beslut, varför det är rimligt att anta att överklagandefrekvensen är något högre för denna typ av beslut.

Regeringens anser att resonemanget i utkastet till lagrådsremiss väger in relevanta aspekter som talar för både en högre och en lägre överklagandefrekvens än 20 procent. Givet de osäkerheter som omgärdar både antagandena om antalet beslut om elektronisk övervakning och överklaganden anser regeringens att utkastets bedömning fortsatt är rimlig. Enligt Sveriges domstolars årsredovisning 2025 var den genomsnittliga styckkostnaden för mål i kammarrätten cirka 21 000 kronor varför denna kostnad är rimlig att ta som utgångspunkt. Utifrån dessa antaganden bedöms kostnaden för kammarrätternas hantering av mål om elektronisk övervakning uppgå till cirka 420 000 kronor per år efter det första året. Första året bedöms kostnaderna uppgå till cirka 210 000 kronor. Bedömningen är att dessa kostnader kan hanteras inom Sveriges Domstolars befintliga ekonomiska ramar.

Kostnader för offentliga biträden

I avsnitt 6.11 föreslås bl.a. att offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och för barnets vårdnadshavare dels i mål om elektronisk övervakning, dels när barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge uttrycker en vilja att överklaga socialnämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning. I promemorian föreslås att socialnämnden ska fatta beslut om elektronisk övervakning och handläggningen av dessa ärenden bedöms endast ta begränsad tid i anspråk.

Förslaget i utkastet utgår i stället från att förvaltningsrätten ska meddela beslut om elektronisk övervakning och det kan antas att handläggningen av dessa ärenden inte kommer att vara så begränsad som promemorian utgår från. I de allra flesta ärendena kan det bl.a. förutsättas att parterna kommer att begära muntlig förhandling.

Timkostnadsnormen för år 2026 var för ett offentligt biträde med F-skattsedel 1 626 kronor exklusive mervärdesskatt i den senast beslutade förordningen (2009:1237) om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet. Bedömningen i utkastet är att beslut om elektronisk övervakning kommer att uppgå till cirka 100 beslut per år och att 20 av dessa beslut kan antas överklagas till kammarrätt. Merparten av ärendena kommer också att innefatta muntlig förhandling och tidsåtgången för dessa ärenden uppskattas till cirka åtta timmar per ärende.

Förvaltningsrätten i Falun anser att den uppskattade kostnaden för de offentliga biträdena är alltför lågt beräknad och bedömer att det som huvudregel kommer vara fråga om två eller fler offentliga biträden i varje mål. Dessutom anförs att en ersättningsgill, arbetad tid om sammanlagt åtta timmar för två eller fler biträden framstår som mindre sannolik redan med hänsyn till att förvaltningsrätten i de allra flesta fall kommer att hålla muntlig förhandling.

I mål där det är en ung person som ska övervakas kommer alltid endast ett biträde att förordnas. I mål där det är ett barn som ska övervakas kommer det att förordnas ett eller två biträden, beroende på om det finns motstridiga viljor mellan barnet och vårdnadshavare. Regeringen bedömer att förslagen sällan bör innebära fler än två offentliga biträden per ärende men att det däremot kan komma i fråga att endast ett offentligt biträde

förordnas i en del av ärendena. Den genomsnittliga tidsåtgången var knappt 5,5 timmar för ett offentligt biträde utifrån Sveriges Domstolars årsredovisning 2025.

Kostnaden för offentliga biträden beräknas därför uppgå till cirka 1 600 000 kronor per år och cirka 800 000 kronor för 2027 i dessa mål i förvaltningsrätt och kammarrätt. I propositionen Vårändringsbudget för 2026 (prop. 2025/26:99) beräknar regeringen därför att 800 000 kronor för 2027 och därefter 1 600 000 kronor per år tillförs anslaget 1:11 Rättsliga biträden m.m. genom att anslaget 1:1 Polismyndigheten minskas med motsvarande belopp.

Konsekvenser för Statens institutionsstyrelse

I avsnitt 6.2 föreslås att Statens institutionsstyrelse (SiS), i stället för Polismyndigheten som föreslås i promemorian, ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen som domstolen har beslutat om.

SiS har på regeringens uppdrag utrett de praktiska förutsättningarna för myndigheten att verkställa elektroniska övervakning som sker för att kontrollera efterlevnaden av socialnämndens beslut om ett särskilt villkor om att barnet eller den unge ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad (S2025/01372 och S2025/01926).

I sin redovisning av uppdraget (S2026/00066) har SiS bedömt att kostnaderna för myndigheten uppgår till cirka 56 000 000 kronor 2027, 43 000 000 kronor för 2028 och därefter 39 000 000 kronor fr.o.m. 2029. Kostnaderna för implementering och uppstart gör att kostnaderna blir högre inledningsvis. Kostnaderna är beräknade utifrån 1–100 individer per år och är uppdelade på organisation, förvaltning och drift, operativt arbete och genomförande av övervakningen.

Myndigheten framhåller att det är viktigt att organisationen är skalbar, ur effektivitetssynpunkt, för det fall att den inte används fullt ut. Det finns vissa fasta kostnader som inte påverkas av antalet övervakade barn och unga, t.ex. kostnader för IT-infrastruktur samt bemanning för att hantera utrustning. Kostnader för bevakning och larmhantering har beräknats, men myndigheten betonar att dessa kostnader kan variera beroende på belastning. Beräkningarna omfattar 18–40 medarbetare som utgår från de nio mest centralt belägna ungdomshemmen och kontoren på myndigheten. Organisationen har beräknats för att kunna hantera 0–100 individer med beslut om elektronisk övervakning per år. Utöver personalkostnader ingår övriga kostnader så som larm vid utevistelse, fordon, resekostnad och boendekostnader vid längre installationsresor i Sverige. Kostnader för lokaler omfattas inte då myndigheten har utgått från att befintliga institutioner rymmer den tillkommande verksamheten.

Regeringen anser att de kostnader som SiS redovisat förefaller rimliga. I propositionen Vårändringsbudget för 2026 (prop. 2025/26:99) föreslog regeringen därför att medel tillförs anslaget 4:6 Statens institutionsstyrelse med 35 000 000 kronor för 2026, och beräknar att anslaget ökar med 43 000 000 kronor för 2027, 30 000 000 kronor för 2028, 27 000 000 för 2029–2034 och 40 000 000 kronor från och med 2035. För att finansiera de beräknade ökningarna av anslag 4:6 minskas anslaget 1:1 Polismyndigheten med motsvarande belopp. Orsaken till att beloppen skiljer sig från

SiS beräkningar beror på att regeringen samtidigt föreslår en neddragning av anslag 4:6 Statens institutionsstyrelse med 12,9 miljoner kronor per år i Lagrådsremiss Skärpta regler för unga lagöverträdare.

Konsekvenser för Polismyndigheten

I avsnitt 6.9 föreslås att Polismyndigheten på begäran av SiS eller socialnämnden ska närvara vid montering och borttagande av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. En sådan begäran ska få göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polismans befogenhet att använda våld eller belägga någon med fängsel behöver tillgripas, eller om det annars finns synnerliga skäl. Den myndighet som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge eller om närstående till honom eller henne som behövs för att Polismyndigheten ska kunna planera och genomföra närvaron.

I utkastet görs bedömningen att polisens närvaro kommer att begäras av SiS och socialnämnderna vid monteringen och bortmonteringen av den elektroniska utrustningen. I utkastet anförs också att det kan antas att SiS och socialnämnderna generellt kommer att utgå från en försiktighetsprincip där man tar det säkra före det osäkra i de fall det är svårt att bedöma risker vid montering och borttagande av utrustningen för elektronisk övervakning. Mot den bakgrunden görs i utkastet bedömningen att Polismyndighetens närvaro kommer att begäras i cirka 70 procent av de beslut som verkställs.

Regeringen delar inte bedömningen som görs i utkastet. Som anförs i avsnitt 6.9 bör Polismyndighetens resurser endast tas i anspråk om det finns ett reellt behov av det. Det är därmed angeläget att socialnämnden och SiS följer den restriktivitet som bestämmelsen ger uttryck för och inte slentrianmässigt begär polisens närvaro. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att polisens närvaro kommer att begäras i ett fåtal ärenden av de beslut som verkställs.

De kostnader som uppstår bedöms kunna hanteras inom Polismyndighetens befintliga ekonomiska ramar.

Konsekvenser för kommunerna

Den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas för de kostnader som följer av nya skyldigheter och ambitionshöjningar för kommunerna. I avsnitt 6.1 föreslås att förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden ska pröva frågor om elektronisk övervakning. Socialnämnden kommer således inte att fatta beslut om elektronisk övervakning utan fatta beslut om att ansöka om elektronisk övervakning hos förvaltningsrätten. Utifrån förslagen i utkastet till lagrådsremiss kan handläggningen av ärenden om elektronisk övervakning hos socialnämnderna förväntas bestå av att bl.a. utreda och ansöka om elektronisk övervakning samt beslut om när denna ska upphöra (avsnitt 6.6, 6.7 och 6.8), delta vid en eventuell muntlig förhandling (avsnitt 6.10), delta vid montering av utrustningen av den elektroniska övervakningen (avsnitt 6.7.2) och att vidta åtgärder när barnet eller den unge inte medverkar till övervakningen, t.ex. att kalla barnet eller den unge till ett samtal i syfte att förmå honom eller henne att följa beslutet (avsnitt 6.13). Eftersom förslaget endast innebär en möjlighet för

kommunerna att använda elektronisk övervakning är finansieringsprincipen inte aktuell.

10.2 Konsekvenser för barn och unga

Regeringens bedömning

Förslagen förväntas ha övervägande positiva konsekvenser för barn och unga.

Förslagen bedöms kunna förhindra eller förebygga att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Majoriteten av de remissinstanser som uttalar sig om konsekvenserna för barn och unga av att bli elektroniskt övervakade framhåller risker med förslaget, däribland *Socialstyrelsen*, *SOS Barnbyar*, *Umeå universitet*, *Unicef Sverige*, *Barnombudsmannen*, *Borås*, *Umeå* och *Huddinge kommuner*, *Förvaltningsrätten i Umeå*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Maskrosbarn*, *Föreningen Sveriges socialchefer*, *Barnens rätt i samhället (Bris)* och *Rädda barnen*. De framhåller huvudsakligen att barn och unga som blir föremål för elektronisk övervakning t.ex. kan drabbas av stigma, skapa sig en kriminell identitet och hamna i utanförskap.

Många remissinstanser, bl.a. *Helsingborg kommun* och *Stockholms universitet* invänder även att förslaget innebär ett betydande ingrepp i den personliga integriteten för barnet eller den unge. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 8.

Civil Rights Defenders uttrycker oro för att förslaget kommer att omfatta barn och unga med kognitiva eller kommunikativa svårigheter i högre utsträckning än andra barn.

Några remissinstanser, bl.a. *Huddinge kommun* och *Åklagarmyndigheten* för fram att elektronisk övervakning kan hjälpa barnet eller den unge att stå emot grupstryck och bidra till att förebygga och förhindra kriminalitet. *Stockholms kommun* framhåller att elektronisk övervakning skulle kunna möjliggöra att mer tvångsvård genomförs utanför institutionerna. *Varbergs kommun* anser att syftet med rörelsebegränsningen och kontrollen av den i vissa fall är gott, eftersom det kan ge barnet eller den unge stöd och en ursäkt att hålla sig hemma vissa tider, borta från kamrater och grupstryck.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna vidhåller sina tidigare framförda synpunkter. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset*, *Barnens rätt i samhället (Bris)* och *Institutet för mänskliga rättigheter* ifrågasätter att en diskret utformning av utrustningen skulle minska risken för stigmatisering.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Bris och *Nordmalings kommun* framhåller att det finns en risk att elektronisk övervakning påverkar barns psykiska hälsa negativt.

Myndigheten för delaktighet anser att konsekvensanalysen för barn med funktionsnedsättning är bristfällig.

Institutet för mänskliga rättigheter och Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att barns och ungas egna röster och synpunkter saknas i utkastet.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen bedöms kunna förhindra eller förebygga att barn och unga ägnar sig åt brottslig verksamhet

Som framgår av bl.a. avsnitt 5 har den allvarliga brottsligheten bland barn och unga ökat markant. Mot denna bakgrund är det viktigare än någonsin att socialnämnden tidigt kan fatta beslut om kraftfulla sociala insatser som förebygger och förhindrar att barn och unga dras in i gängkriminalitet och begår grova brott. Det finns, så som *Sveriges advokatsamfund* påpekar, därför ett ökat behov av att anpassa och effektivisera socialtjänstens förebyggande insatser för att möta det ökande antalet barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet eller rekryteras till gängkriminalitet. Den elektroniska övervakningen är tänkt att fungera som ett verktyg för socialtjänsten för att säkerställa att det särskilda villkoret om skyldighet att barnet eller den unge under vissa tider upprätthåller sig i bostaden, eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad, efterlevs. Syftet med villkoret är att säkerställa barns och ungas behov av tillsyn, struktur, rutiner och dygnsvila genom att skydda dem från att vistas på olämpliga platser vid olämpliga tider. De barn och unga som främst kan gynnas av ett sådant särskilt villkor är de som vistas i miljöer där det förekommer droger eller kriminalitet och som gör det vid olämpliga tider utan tillsyn av sina vårdnadshavare eller andra trygga vuxna och som därigenom riskerar att involveras i eller utsättas för kriminella handlingar. De remissinstanser som framför synpunkter på konsekvenser för barn och unga gällande villkoret om skyldighet att under angivna tider vistas i bostaden eller på en annan plats som kan likställas med en bostad, behandlas inom ramen för ett annat lagstiftningsärende, även om regeringen i denna lagrådsremiss understryker vikten av att socialnämnden, innan beslut om ett sådant villkor, beaktar och noggrant utreder hemförhållandena så att varken barnet eller den unge, eller dennes familj, utsätts för risker till följd av beslutet (avsnitt 5). Att villkoret i vissa fall kan kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning bedöms stärka skyddet för barn och unga när det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det

särskilda villkoret, och den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet (avsnitt 6.3). I lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan, där villkoret om skyldighet att uppehålla sig i bostaden föreslås, anges dock att det kan uppstå situationer där barnet eller den unge av legitima skäl inte bör begränsas av ett sådant villkor, exempelvis vid en semesterresa med familjen. I sådana fall kan det vara rimligt att socialnämnden prövar om ett tillfälligt undantag från villkoret ska medges. Om ett sådant undantag medges ska den elektroniska övervakningen upphöra under de tider som undantaget avser. Det bör även finnas möjlighet att hantera oförutsedda och skyndsamma situationer vid enstaka tillfällen utan att invänta ett formellt beslut. Detta ställer krav på en välfungerande kommunikation och flexibilitet mellan socialnämnden och SiS för att undvika fellarm.

I avsnitt 5 beskrivs ingående varför elektronisk övervakning bedöms vara en ändamålsenlig och effektiv åtgärd för att skydda barn och unga. Förutom att den elektroniska övervakningen gör det möjligt för socialnämnden att kontrollera om barnet eller den unge befinner sig i hemmet under anvisade tider, bedöms den även, i likhet med vad *Varbergs kommun* och *Åklagarmyndigheten* anför, underlätta för barnet eller den unge att undvika sammanhang där risken för kriminalitet är hög på grund av grupptryck. Det bör i sammanhanget understrykas att den elektroniska övervakningen är avsedd att vara en förebyggande åtgärd. Barn och unga som är involverade i så pass allvarlig brottslighet att de redan utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas bör i stället ges vård enligt den nya föreslagna lagen om omhändertagande för vård av barn och unga.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Bris och *Nordmalings kommun* framhåller att det finns en risk att elektronisk övervakning påverkar barns psykiska hälsa negativt. Regeringen vill i detta sammanhang betona att elektronisk övervakning endast ska beslutas om det bedöms vara till barnets bästa. Denna bedömning ska göras i varje enskilt fall, där relevanta aspekter för det individuella barnet vägs in, såsom barnets psykiska hälsa och eventuell funktionsnedsättning. Om det finns skäl att anta att barnet eller den unge skulle fara illa psykiskt av ett sådant beslut, bör det inte genomföras

Samtidigt behöver även konsekvenserna av en negativ utveckling och ökad risk för kriminalitet beaktas, eftersom detta i sig kan ha allvarlig påverkan på barns och ungas välbefinnande. Elektronisk övervakning kan därför, när den kombineras med andra förebyggande och relationella insatser, fungera som ett tidigt skydd och bidra till att bryta en ogynnsam utveckling. Regeringen bedömer att detta på sikt kan ge bättre förutsättningar för barns och ungas psykiska hälsa.

Elektronisk övervakning som ett sätt att kontrollera ett särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på annan anvisad plats som kan likställas med bostad bedöms även stärka skyddet för de barn och unga vars vårdnadshavare av olika anledningar har svårt att på egen hand säkerställa att barnet eller den unge inte vistas på olämpliga platser vid olämpliga tidpunkter. I likhet med vad *Stockholms kommun* anför, bedöms elektronisk övervakning kunna medföra att färre barn och unga som vårdas enligt den föreslagna nya lagen om omhändertagande för vård av barn och unga behöver placeras på ett särskilt ungdomshem. Dessutom kan en

möjlighet att besluta om elektronisk övervakning, så som framförs i avsnitt 8, i förlängningen även kunna leda till att färre barn behöver skiljas från sina föräldrar genom att det kan förebyggas att barnets situation blir så allvarlig att han eller hon behöver omhändertas för vård enligt den föreslagna nya lagen om omhändertagande för vård av barn och unga. I avsnitt 4.2.7 framgår även att regeringen i lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan föreslår att påföljden ungdomsvård ska kunna omfatta åtgärder enligt den nya föreslagna lagen. Om förslaget genomförs innebär det att ungdomsvård skulle kunna väljas som påföljd, i stället för ungdomsövervakning, i fler situationer än i dag. Detta gäller särskilt när ett villkor om att barnet eller den unge ska uppehålla sig i bostaden vid vissa tider kombineras med ett beslut om elektronisk övervakning.

Konsekvenser för barn och unga med funktionsnedsättning

I avsnitt 8 görs bedömningen att förslagen som lämnas i denna lagrådsremiss är förenliga med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, något som *Civil Rights Defenders* framfört frågor om. Organisationen för även fram att beslut som baseras på barnets egna uttalanden om att inte följa villkoret kan vara problematiska, eftersom barn kan uttrycka sig impulsivt och utan att beakta de långsiktiga konsekvenserna. De anser att det kan vara särskilt svårt att göra denna bedömning av barn med kommunikativa eller kognitiva svårigheter. *Myndigheten för delaktighet* framhåller på liknande sätt att förslaget kan få särskild betydelse för barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, intellektuell funktionsnedsättning, psykisk ohälsa eller kognitiva svårigheter, eftersom dessa grupper är överrepresenterade inom socialtjänsten och i riskzon för normbrytande beteende. Myndigheten ser därför en risk att de också blir överrepresenterade bland dem som omfattas av elektronisk övervakning. Som redogörs för i avsnitt 6.3 bör det i varje enskilt fall göras en proportionalitetsbedömning. Bedömningen ska alltid utgå från vad som är bäst för barnet. Om elektronisk övervakning riskerar att påverka barnet på ett sätt som inte är förenligt med barnets bästa, eller om barnets funktionsnedsättning gör att åtgärden är svår för barnet eller den unge att hantera, bör det inte beslutas om elektronisk övervakning. I den prövning som ska göras ligger att även andra mindre ingripande åtgärder först måste ha utretts och prövats för att en kontroll med elektronisk övervakning ska kunna tillgripas.

I avsnitt 6.3 anges dessutom som en förutsättning för ett beslut om elektronisk övervakning att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Utgångspunkten för socialtjänstens arbete med barnet eller den unge bör emellertid vara det omvända, dvs. det måste finnas en tro på att barnet eller den unge inte bara kan utan också kommer att följa det särskilda villkoret i enlighet med beslutet. En sådan utgångspunkt är väsentlig för det förtroende och den tillit barnet eller den unge framöver kommer att ha för socialtjänsten. Förtroendet är sin tur av stor vikt i det fortsatta arbetet med att stötta barnet eller den unge och vårdnadshavarna. En förutsättning för ett beslut om elektronisk övervakning bör därför vara att det finns konkreta omständigheter som talar för att barnet eller den unge inte kommer att följa det

särskilda villkoret. Eftersom det är fråga om en skyddslagstiftning bör beviskravet inte vara alltför högt. Mot den bakgrunden delas inte den farhåga som *Civil Rights Defenders* för fram om att barn med kommunikativa eller kognitiva svårigheter kommer att bedömas på ett annat sätt. I sammanhanget bör också understrykas vikten av att handläggningen och kommunikationen med barnet anpassas utifrån den enskildes funktionsförmåga och förutsättningar. Det är även viktigt att personer som möter barnet eller den unge i sin yrkesroll har kompetens om vad funktionsnedsättning kan innebära för bedömningen och försäkras sig om att barnet eller den unge förstår innebörden av den elektroniska övervakningen.

Det kan också konstateras att det är allvarligt att barn med funktionsnedsättning utnyttjas i kriminella sammanhang, så som bl.a. *Autism Sverige* i sitt yttrande över promemorians förslag och *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* påtalar. En kartläggning från Myndigheten för delaktighet visar att barn och unga med funktionsnedsättning som grupp har ett sämre utfall på kända riskfaktorer för normbrytande beteende och kriminalitet. Med anledning av Myndigheten för delaktighets kartläggning har regeringen även gett myndigheten i uppdrag att ta fram stödmaterial för arbetet mot kriminellas rekrytering av barn och unga med funktionsnedsättning. Materialet ska även spridas till relevanta aktörer, såsom socialtjänsten, polisen och skolan. Materialet ska fokusera på behoven och förutsättningarna hos barn och unga med funktionsnedsättning, och hur kunskapen om detta kan integreras i arbetet att förebygga och motverka kriminellt beteende bland barn och unga. Syftet är att stärka professionernas förmåga att möta barn och unga med funktionsnedsättning som riskerar att hamna eller har hamnat i kriminella miljöer. Elektronisk övervakning som kontrollerar att barnet eller den unge befinner sig i bostaden under de tider som socialnämnden beslutat om bedöms vara ett skydd och stöd för dessa barn från att involveras i kriminalitet.

Den elektroniska övervakningen bör utformas med hänsyn till barnets eller den unges integritet och risk för stigmatisering

Många remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, *SOS Barnbyar*, *Umeå universitet*, *Svenska barnläkarföreningen*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset*, *kammarrätterna i Stockholm och Göteborg*, *Unicef Sverige*, *Barnombudsmannen*, *Förvaltningsrätten i Umeå*, *Institutet för mänskliga rättigheter*, *Juridiska fakulteten vid Lunds universitet*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Maskrosbarn*, *Föreningen Sveriges socialchefer*, *Barnens rätt i samhället (Bris)*, *Rädda barnen* samt *Borås*, *Umeå*, *Huddinge*, *Borlänge*, *Nordmalings*, *Bollnäs* och *Nässjö kommuner*, tar upp att den elektroniska övervakningen kan uppfattas som stigmatiserande och vissa av dessa instanser anser även att det riskerar att förstärka eller befästa en kriminell identitet.

Regeringen anser att det är en risk som bör uppmärksammas. Den reglering om elektronisk övervakning som föreslås i denna lagrådsremiss är teknikneutral (avsnitt 6.16). Därigenom möjliggörs användande av den teknik som är mest ändamålsenlig och minst integritetskränkande. I avsnitt 6.2 föreslås att SiS ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen, bl.a. eftersom myndigheten har lång erfarenhet av att arbeta med barn och unga. Det förutsätts därför att SiS tar hänsyn till frågan vid upphandling och kravställning av den elektroniska utrust-

ningen. För att motverka stigmatisering är det viktigt att den utrustning som barnet eller den unge ska bära på kroppen är så diskret som möjligt. Det skulle till exempel kunna vara möjligt att genomföra en stationär övervakning av det slag som föreslås i denna lagrådsremiss med hjälp av en sändare som bärs som en länk på armen, i samma format som ett armbandsur. En sådan utformning skulle i så fall avsevärt kunna minska risken för stigmatisering. Juridiska fakulteten vid Lunds universitet anser att utkastet bortser från barnets eller den unges upplevelser av att bära sändaren. Regeringen delar inte denna bedömning, eftersom utrustningens diskreta utformning rimligen bör upplevas som mer positiv även av den som bär den. I promemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2024:26) framkommer det, genom en enkätundersökning med barn och unga placerade på ett särskilt ungdomshem med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, att den fotboja som i dag används vid elektronisk övervakning kan upplevas som obekvämt att bära. Även med beaktande av dessa synpunkter bedömer regeringen att utrustningens utformning är av stor betydelse för de barn och unga som ska bära den. Den kvarstående risken för att den elektroniska övervakningen kan uppfattas som stigmatiserande, så som Bris och Institutet för mänskliga rättigheter anför, bedöms vara acceptabel eftersom behovet av att skydda barn och unga som riskerar att involveras i, eller utsättas för, kriminalitet väger tyngre.

I den ovan nämnda enkätundersökningen framkommer även att 39 barn eller ungdomar (ca 36 procent) uttryckt en i vart fall delvis negativ inställning till åtgärden. En av de vanligast förekommande synpunkterna från barnen och ungdomarna är att elektronisk övervakning skulle medföra känslor av att vara övervakad, eller att de är föremål för straffverkställighet i anstalt. I 62 fall (ca 58 procent) har dock barnen eller ungdomarna uttryckt att de är positiva, eller i vart fall inte negativt inställda, till åtgärden, eller att de inte skulle bry sig. Ett antal barn och unga har uppgett att åtgärden kan vara en möjlighet för dem att visa att de kan sköta sig, och på så sådant sätt förbättra tilliten mellan barnen eller ungdomarna och personalen. Även om förslaget om elektronisk övervakning i den ovan nämnda promemorian skiljer sig från förslagen om elektronisk övervakning i denna lagrådsremiss, i den bemärkelsen att den elektroniska övervakningen där föreslås gälla för barn som är placerade på ett särskilt ungdomshem, anser regeringen att de synpunkter som barn och unga fört fram är viktiga och har viss bäring även på dessa förslag. Detta gäller särskilt mot bakgrund av den kritik som Institutet för mänskliga rättigheter och Stiftelsen Allmänna Barnhuset har lyft om att barnens och de ungas egna perspektiv inte varit tillräckligt synliga i utkastet till lagrådsremiss. I avsnitt 5 görs bedömningen att förslaget om elektronisk övervakning är ändamålsenligt och effektivt. Där anføres bl.a. att det inte finns några mindre ingripande alternativ för att effektivt kontrollera att barnet eller den unge följer det särskilda villkoret och att den elektroniska övervakningen tillsammans med andra åtgärder, kan bidra till att stoppa nyrekrytering av barn och unga till kriminella nätverk. Det finns därutöver anledning att understryka att en förutsättning för att besluta om elektronisk övervakning enligt förslaget är att övervakningen är nödvändig för att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret. Syftet med detta krav är att

säkerställa att elektronisk övervakning inte används om det i det enskilda fallet finns mindre ingripande alternativ.

Elektronisk övervakning innebär, som bl.a. *Helsingborgs kommun* och *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet* i sitt yttrande över promemorians förslag påpekar, ett betydande intrång i den personliga integriteten. Den elektroniska övervakningen sker dock för att stödja och skydda barnet eller den unge och får bara pågå under en begränsad tid på dygnet. Det är inte fråga om elektronisk övervakning dygnet runt och den elektroniska övervakningen sker bara i barnets eller den unges hem.

Dessutom kan det konstateras att utan möjlighet till kontroll av det särskilda villkoret om skyldighet att vid angivna tider upprätthålla sig i bostaden, eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad, riskerar villkoret och därmed dess positiva effekter för barnet eller den unge att bli verkningslöst.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att kontroll genom elektronisk övervakning kommer att öka efterlevnaden av det särskilda villkoret. Detta bedöms i sin tur kunna stärka stödet och skyddet för barn och unga. Förslagen förväntas således sammantaget ha övervägande positiva konsekvenser för barn och unga.

10.3 Konsekvenser för det kommunala självstyret

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms inte medföra någon inskränkning i det kommunala självstyret.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer inte överens med regeringens bedömning. I promemorian görs bedömningen att den föreslagna befogenheten för socialnämnden att kontrollera ett särskilt villkor med elektronisk övervakning, tillsammans med övriga nya verktyg för socialnämnderna som föreslås, sammantaget innebär inskränkningar i det kommunala självstyret.

Remissinstanserna

Endast *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* har yttrat sig över bedömningen i promemorian. SKR framför att promemorians förslag om elektronisk övervakning innebär en ny befogenhet och skyldighet för socialnämnden. SKR bedömer att förslagen syftar till en ambitionshöjning inom kommunernas sociala barn- och ungdomsvård.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig specifikt över bedömningen. Däremot anser *Umeå universitet* att det finns en risk för att elektronisk övervakning leder till undanträngningseffekter i kommunerna. *Nordmalings kommun* anser att regeringen bör genomföra en omfattande konsekvensutredning för små och glesbygdskommuner. *Helsingborgs kommun* anser att förslagen kommer innebära ökad handläggning och administration för socialtjänsten.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt 14 kap. 2 § regeringsformen sköter kommunerna lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Vid proportionalitetsbedömningen ska det göras dels en analys av de konsekvenser det tänkta förslaget får för den kommunala självstyrelsen, dels en avvägning mellan de kommunala självstyrelseintressena och de nationella intressen som den föreslagna lagstiftningen ska tillgodose.

I avsnitt 6.1 föreslås att förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden ska pröva frågor om elektronisk övervakning med anledning av ett beslut av socialnämnden om en skyldighet för barn och unga att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Det är socialnämnden som ska bedöma om nämnden ska ansöka om att villkoret om att uppehålla sig i bostaden ska förenas med elektronisk övervakning. Det är således ingen skyldighet för socialnämnden att ansöka om elektronisk övervakning. I avsnitt 10.8 görs bedömningen att lagändringarna bör följas upp. En konsekvensutredning i likhet med vad *Nordmalings kommun* efterfrågar kommer således att genomföras. Regeringen bedömer att det är mest ändamålsenligt att utföra denna utredning efter att lagändringarna har trätt i kraft och getts tillräcklig tid att implementeras. Det är visserligen en ny uppgift för kommunerna att göra en bedömning av om de bör ansöka om elektronisk övervakning eller inte men det är inte socialnämnderna som beslutar om sådan övervakning ska ske och det är inte heller nämnden som ska ansvara för monteringen och kontrollen av den elektroniska övervakningen. Mot bakgrund av att det som föreslås inte utgör någon skyldighet för kommunerna bedömer regeringen att förslagen inte medföra någon inskränkning i det kommunala självstyret.

10.4 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Regeringens bedömning

Förslagen förväntas ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet och antas på sikt leda till att färre barn och unga involveras i kriminalitet och begår eller utsätts för brott.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

De flesta remissinstanser lämnar inte några synpunkter utifrån förslaget om elektronisk övervakning utan har i de flesta fall övergripande synpunkter om brottsförebyggande konsekvenser för samtliga nya insatser och verktyg som föreslås i promemorian. *Civil Rights Defenders* anser t.ex. inte att förslagen i promemorian kommer att bidra till att minska ungdomskriminaliteten genom att tidigt bryta ett negativt beteende hos barn. *Länsstyrelserna i Skåne* och *Uppsala län* delar inte heller promemorians bedömning att den nya lagen kommer att ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. Enligt länsstyrelserna saknas det vetenskapligt stöd för att tvingande insatser leder till positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet.

Åklagarmyndigheten och *Huddinge kommun* anser däremot att förslagen om elektronisk övervakning skulle kunna vara ett verktyg för att förebygga och förhindra brottslighet bland barn och unga.

Några remissinstanser, bl.a. *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* samt *Gotlands, Göteborgs, Nässjö* och *Umeå kommuner*, betonar vikten av att socialtjänsten får tillgång till vägledning, kunskapsstöd och utbildningsinsatser för att kunna genomföra de brottsförebyggande lagändringarna på ett tillfredsställande sätt. Umeå kommun ser annars risker med att lagändringarna kan komma att tillämpas på olika sätt inom kommunerna.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på utkastets konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet. *Umeå universitet*, *SOS Barnbyar* och *Föreningen Sveriges socialchefer* framhåller att det saknas forskningsstöd för att elektronisk övervakning i en socialrättslig kontext skulle ha positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. Bland andra *Svenska barnläkarföreningen*, *Rädda barnen* och *Brottsförebyggande rådet (Brå)* anser att åtgärden riskerar att bli kontraproduktiv.

Skälen för regeringens bedömning

Som framgår i bl.a. avsnitt 5 har samhället genomgått omfattande förändringar under de senaste åren. Bland annat har antalet grova våldsbrott, såsom skjutningar och sprängningar, ökat markant. Den systematiska och organiserade brottsligheten har kommit att påverka allt fler delar av vårt samhälle. Särskilt oroande är den växande rekryteringen av yngre barn till kriminella nätverk. Det är visserligen riktigt det som bl.a. *Umeå universitet*, *SOS Barnbyar*, *Föreningen Sveriges socialchefer* samt *länsstyrelserna i Skåne* och *Uppsala län* påpekar, att det i dagsläget saknas

forskningsstöd för att elektronisk övervakning inom socialtjänstens arbete med barn och unga leder till positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet. Det kan inte minst bero på att metoden aldrig tidigare har använts på det sätt som nu föreslås och därmed inte kunnat utvärderas. I 5 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) anges att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. I propositionen En ny socialtjänstlag (prop. 2024/25:89) uttalas bl.a. att kravet på att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet innebär att verksamheten ska vara förenlig med tillgänglig vetenskap och beprövad erfarenhet och att detta förutsätter en sammanvägd bedömning av olika vetenskapliga studier samt beprövad erfarenhet. Om det inom ett visst område saknas vetenskapliga studier eller beprövad erfarenhet, eller om underlaget är begränsat, utgör bestämmelsen dock inget hinder mot att socialtjänsten ändå bedriver verksamhet inom detta område (prop. 2024/25:89 s. 248–251 och 653). Enligt regeringens mening hindrar således inte avsaknaden av forskning på detta område att elektronisk övervakning tillämpas inom ramen för socialtjänstens verksamhet. I avsnitt 10.8 föreslås också att lagändringarna följs upp och utvärderas för att säkerställa att de ger önskad effekt.

Det kan också konstateras att det är av största vikt att tillämpningen av reformen blir enhetlig och att socialtjänsten har rätt kunskap för att kunna genomföra de lagändringar som föreslås på ett tillfredsställande och ändamålsenligt sätt. Liksom *JO* konstaterar innebär den i promemorian föreslagna nya lagen att socialtjänsten kommer att behöva göra svåra rättsliga avvägningar och en individuell bedömning i varje enskilt ärende. Kommunerna har ett grundläggande ansvar för att implementera lagändringar och nya lagar och förordningar samtidigt som statliga myndigheter har ansvar för att bidra med information och annat stöd till kommunerna. Det finns därför behov av att ta fram vägledning och kunskapsstöd samt i övrigt genomföra nödvändiga kunskapshöjande insatser och nå ut med detta till huvudmän och yrkesverksamma inom kommunernas socialtjänster.

Civil Rights Defenders anser att den elektroniska utrustningen kan förvärra barnets känsla av utanförskap och i sig bidra till ett fortsatt eller fördjupat kriminellt beteende och att därmed riskera att bli kontra-produktiv i förhållande till dess syfte att förebygga kriminalitet och att bryta ett negativt beteendemönster hos barn. Liknande argument framförs av bl.a. Föreningen Sveriges socialchefer, *Rädda barnen* och *Brå*. I sammanhanget bör det framhållas att förslaget bygger på att utrustningen ska vara diskret vilket kan antas minska risken för att den förstärker en kriminell identitet hos barnet eller den unge. En sådan diskret utformning skiljer sig från tidigare former av elektronisk övervakning av barn och unga som tillämpats i t.ex. Danmark, där utrustningen var mer ingripande och synlig. Dessutom bedömer regeringen att skillnaden i utformningen av utrustningen för elektronisk övervakning som straffrättslig påföljd, jämfört med som en förebyggande insats, förtydligar gränsdragningen mellan de två olika användningsområdena.

Den elektroniska övervakningen bedöms stärka efterlevnaden av socialnämndens beslut om ett särskilt villkor om en skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Elektronisk övervakning som kontrollverktyg kan, till-

sammans med andra åtgärder som t.ex. tar sikte på den digitala miljön, bidra till att stoppa nyrekrytering av barn och unga till kriminella nätverk och genomförandet av grova brott på kvällar och nätter (avsnitt 5). Elektronisk övervakning bedöms således utgöra ett effektivt verktyg för att kontrollera att barnet eller den unge håller sig hemma i stället för att befinna sig i olämpliga miljöer under olämpliga tider.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att förslagen om elektronisk övervakning, i likhet med vad *Åklagarmyndigheten* och *Huddinge kommun* anför, innebära övervägande positiva effekter för det brottsförebyggande arbetet genom att det på sikt kan antas leda till att färre barn och unga involveras i kriminalitet och begår eller utsätts för brott.

10.5 Konsekvenser för jämställdheten

Regeringens bedömning

Förslagen bedöms få positiva effekter för jämställdheten och jämlikheten.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Få remissinstanser kommenterar vilka effekter förslagen om elektronisk övervakning kan komma att få för jämställdheten och jämlikheten. De remissinstanser som uttalar sig gör det utifrån en helhetsbedömning av alla förslag som lämnas i promemorian. *Stockholms universitet*, *Civil Rights Defenders* och *Diskrimineringsombudsmannen* varnar t.ex. för att förslagen riskerar att oproportionerligt drabba utsatta pojkar. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* påpekar att flickors och kvinnors roll i organiserad brottslighet ökar, även om pojkar fortfarande utgör majoriteten. SKR framhåller att ett ensidigt fokus på risken att involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet kan medföra att flickors och kvinnors utveckling av andra negativa beteenden samt deras behov av stöd och hjälp inte prioriteras i samma utsträckning.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över utkastets bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

I en studie framtagen av Myndigheten för vård och omsorgsanalys (Lika läge för alla? Om omotiverade skillnader inom de sociala barn- och ung-

domsvården, 2018) framkommer bl.a. att pojkar med utländsk bakgrund var den grupp för vilka samtycke till socialtjänstens insatser saknades i högst utsträckning. I promemorian lämnas förslag om att socialnämnden ska få besluta om ett villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i hemmet, eller på annan plats som likställs med bostad. Ett sådant villkor föreslås i denna lagrådsremiss kunna kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning om det finns skäl att anta att barnet inte kommer att följa villkoret och att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Beslutet ska kunna fattas även utan barnets eller vårdnadshavarens samtycke. Detta innebär att pojkar med utländsk bakgrund kommer kunna erbjudas stöd och hjälp i större utsträckning än i dag. Det kan också konstateras att om villkoret kan följas upp med mindre ingripande åtgärder ska dessa ges företräde. Därtill föreslås att beslut om elektronisk övervakning alltid ska föregås av en proportionalitetsbedömning. Sammantaget bedöms den risk som *Stockholms universitet*, *Civil Rights Defenders* och *Diskrimineringsombudsmannen* har uppmärksammat kunna begränsas genom de föreslagna rättssäkerhetsgarantierna.

Minskad brottslighet liksom adekvata och tidiga insatser för barn och unga kan också leda till att grupperingar som upprätthåller vissa destruktiva könsroller, t.ex. föreställningar om att ”manlighet” är förknippat med våld och dominans försvagas. Pojkar och unga män är dessutom överrepresenterande i statistiken om våld i nära relationer. Om fler barn och unga, särskilt pojkar och unga män, får stöd och hjälp i ett tidigt skede kan det antas att våldet i nära relationer mot flickor och kvinnor minskar. Förslagen utgör därmed en del i arbetet med de jämställdhetspolitiska delmålen att mäns våld mot kvinnor våld i nära relationer, utnyttjande i prostitution och människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra (jfr prop. 2025/26:1 s. 78). De insatser socialtjänsten kan erbjuda barn och unga som är i behov av skydd eller stöd bidrar också till att flickor och pojkar ges mer likvärdiga möjligheter inom olika områden i livet. Den risk som *SKR* för fram, att ett ökat fokus på risken för att involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet skulle få undanträngningseffekter för flickor, bör därför inte ses sannolik. Tvärtom delar regeringen utkastets bedömning att ett arbete som syftar till att färre barn och unga ska fara illa kan förväntas få positiva effekter för jämställdheten och bidra till uppfyllandet av de jämställdhetspolitiska målen.

10.6 Konsekvenser för integrationen

Regeringens bedömning

Förslagen kommer i viss utsträckning ha positiva effekter för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning. I promemorian bedömdes förslagen ha positiva effekter för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Remissinstanserna

Diskrimineringsombudsmannen anser att förslagen om elektronisk övervakning saknar en tillräcklig analys ur ett diskrimineringsperspektiv. Myndigheten ifrågasätter grunden för slutsatsen i utredningen att åtgärden skulle leda till att fler pojkar med utländsk bakgrund får stöd och efterfrågar en tydligare redogörelse för bedömningen.

Institutet för mänskliga rättigheter och *Civil Rights Defenders* anser att rekvisiten för bestämmelserna inte är tillräckligt tydliga och att bestämmelserna medför stora risker för diskriminering baserat på bl.a. ursprung. De anser att det finns en risk att barn som begår sitt första brott behandlas olika i bedömningen av elektronisk övervakning, och antagandet om dessa kommer att se till att barnet följer det särskilda villkoret. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 6.3.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning. I utkastet bedömdes förslagen ha positiva effekter för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Remissinstanserna

Diskrimineringsombudsmannen anser att vad som anges i utkastet om Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga (S2026/00342) inte är helt korrekt. Myndigheten har under lång tid och på olika sätt uppmärksammat förekomsten av diskriminering inom socialtjänsten. En fråga som särskilt har lyfts är att pojkar med s.k. utländsk bakgrund i mindre utsträckning beviljas frivilliga insatser från socialtjänsten än pojkar födda i Sverige. Detta är enligt myndigheten inte detsamma som att pojkar med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland de barn som inte får nödvändigt stöd från socialtjänsten.

Skälen för regeringens bedömning

Riksdagen har beslutat att målet för integrationspolitiken är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

I budgetpropositionen för 2025 uttalar regeringen att socialtjänsten spelar en viktig roll i fråga om en fungerande integrationspolitik liksom åtgärder som förebygger att enskilda ägnar sig åt eller återfaller i kriminalitet (prop. 2024/25:1 utgiftsområde 13, avsnitt 3.5). Dessutom har omställningen till en mer långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst påbörjats och flera åtgärder har vidtagits för att komma åt brottsutvecklingen.

Att det uppmärksammats diskriminering inom socialtjänsten, som *Diskrimineringsombudsmannen* framhåller, är bekymmersamt. Särskilt allvarligt ser regeringen på att pojkar med s.k. utländsk bakgrund i mindre grad beviljas frivilliga insatser från socialtjänsten än pojkar födda i Sverige. Regeringen konstaterar att förslagen i denna lagrådsremiss bl.a. syftar till att utvecklingen av allvarligare och mer komplexa problem ska kunna förebyggas med mindre ingripande åtgärder än genom att vård utanför hemmet ska behövas. Förslagen om elektronisk övervakning, i kombination med andra insatser, kan förväntas innebära att fler pojkar med utländsk bakgrund får nödvändigt stöd och hjälp i ett tidigare skede utan att behöva placeras utanför det egna hemmet, vilket stämmer överens med den bedömning som görs i promemorian. Sammantaget bedömer regeringen att förslagen i viss utsträckning kunna bidra till ökade möjligheter att uppnå de integrationspolitiska målen.

10.7 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen medför inte några konsekvenser för de andra områden som anges i kommittéförordningen.

Promemorians bedömning

Promemorian lämnar ingen bedömning över övriga konsekvenser.

Remissinstanserna

Inga remissinstanser yttrar sig över övriga konsekvenser av förslagen.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig över utkastets bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för miljön, sysselsättningen och offentlig service i olika delar av landet eller små företags förutsättningar. Slutligen bedöms förslagen inte heller få konsekvenser för hur Sverige uppfyller sina internationella åtaganden.

Förslagets betydelse för Sveriges internationella åtaganden enligt Europakonventionen, barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behandlas i avsnitt 8.

10.8 Lagändringarna ska följas upp

Regeringens bedömning

En uppföljning bör göras av de föreslagna lagändringarna.

Promemorians bedömning

Promemorians bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning. I promemorian föreslås att Socialstyrelsen ska vara den myndighet som ges i uppdrag att genomföra uppföljningen av den i promemorian föreslagna nya lagen.

Remissinstanserna

De remissinstanser som för fram behovet av uppföljning nämner inte uttryckligen den elektroniska övervakningen, utan talar om uppföljning av promemorians förslag som helhet eller av andra delar. Några instanser som anser att lagstiftningen bör följas upp och utvärderas är bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte)*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Huddinge kommun*, *Socialstyrelsen* och *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)*.

Utkastets bedömning

Bedömningen i utkastet till lagrådsremiss stämmer överens med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser, däribland *Svenska barnläkarföreningen*, *SBU*, *SOS Barnbyar*, *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet*, *Diskrimineringsombudsmannen* och *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* betonar, i likhet med utkastet, att det av stor vikt att lagförslagen följs upp och utvärderas. *Myndigheten för delaktighet* anser att uppföljningen av förslaget bör omfatta riskerna för indirekt diskriminering för barn med funktionsnedsättning. *Malmö kommun* anser att det vore mer i linje med socialtjänstlagens krav på kunskapsbaserat arbete att tidsbegränsa den nya lagen i syfte att utvärdera lagens förmodade effekter samt säkerställa att tillämpningen av lagstiftningen är proportionerlig och i enlighet med principerna i en rättsstat.

Skälen för regeringens bedömning

En reform som innebär att barn och unga kan bli föremål för elektronisk övervakning ställer höga krav på rättssäkerhet och proportionalitet. I promemorian föreslås att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att utvärdera ordningen och dess tillämpning en tid efter att lagstiftningen trätt i kraft. Det villkor som avser ett barns eller en ung persons skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i sin bostad eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad regleras i ett annat lagstiftningsärende som

bereds samtidigt inom Regeringskansliet. Elektronisk övervakning enligt förevarande förslag utgör ett kontrollmedel för att i vissa fall säkerställa efterlevnaden av det villkoret. Reformernas funktion och genomslag är därmed ömsesidigt beroende. Det är därför lämpligt att uppföljningen av denna lagstiftningsprodukt genomförs samordnat med uppföljningen av den parallella reformen.

SKR understryker särskilt vikten av att följa tillämpningen och konsekvenserna av den föreslagna lagstiftningen i relation till lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Liksom SKR anser går det inte att utesluta att den nya lagen kan få konsekvenser för både förfarande och bedömning av om och när vård enligt LVU är tillämplig, såväl för socialtjänsten som för förvaltningsrätten. Dessa frågor bör beaktas i uppföljningen av reformen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, anser att det är viktigt att det i uppföljningen analyseras vilka grupper av barn och unga som i praktiken omfattas av åtgärden, samt hur tillämpningen utvecklas över tid. *Myndigheten för delaktighet* anser att uppföljningen även bör omfatta riskerna för indirekt diskriminering för barn med funktionsnedsättning. Regeringen delar denna uppfattning, men anser att det inte finns anledning att i denna lagrådsremiss i detalj fastställa uppföljningens innehåll.

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, som ser flera fördelar med förslaget, påpekar att elektronisk övervakning innebär nya befogenheter för socialtjänsten. Det stämmer att förslaget om att kommunerna bör göra en bedömning av om de bör ansöka om elektronisk övervakning innebär en ny uppgift för kommunerna, även om det inte är en skyldighet. Det behöver därför säkerställas att elektronisk övervakning följs upp och utvärderas för att bedöma om den ger avsedd effekt, i vilken omfattning den tillämpas, samt för att tillgodose barnets bästa, utveckling och hälsa. Regeringen ser däremot ingen anledning att tidsbegränsa lagstiftningen så som *Malmö kommun* efterfrågar. Samtidigt är det av största vikt att inskränkningar som innebär begränsningar i fri- och rättigheter ger önskad effekt. Regeringen bedömer därför att förslagen bör följas upp och utvärderas.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

5 a kap. Elektronisk övervakning av villkor om att uppehålla sig i bostaden

Förutsättningar för elektronisk övervakning

1 § Ett särskilt villkor som socialnämnden har beslutat om enligt 4 kap. 3 § 5 får, helt eller delvis, kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av villkoret.

Ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att

1. barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret, och
2. den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Paragrafen, som är ny, reglerar tillsammans med 2 § förutsättningarna för elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av *första stycket* framgår att elektronisk övervakning får beslutas om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt villkor som socialnämnden har beslutat om enligt 4 kap. 3 § 5. Hänvisningen till den bestämmelsen innebär att den elektroniska övervakningen endast får avse barn och unga som har meddelats ett beslut om ett särskilt villkor om skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Genom att det anges att ett sådant villkor helt eller delvis får kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning tydliggörs dels att ett beslut om elektronisk övervakning ska avse ett befintligt särskilt villkor, dels att rätten inom ramen för det särskilda villkoret får besluta i vilken omfattning övervakning får ske. Om det särskilda villkoret upphör ska även övervakningen upphöra (9 kap. 6 § andra stycket 1). Vad som gäller när det särskilda villkoret ändras under pågående övervakning framgår av 9 kap. 7 § och kommentaren till den paragrafen.

Elektronisk övervakning får inte beslutas om socialnämnden kan kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret på ett mindre ingripande sätt. Detta följer redan av proportionalitetsprincipen, men markeras uttryckligen i bestämmelsen genom kravet på nödvändighet. Om efterlevnaden av det särskilda villkoret i det enskilda fallet kan kontrolleras genom andra mindre ingripande åtgärder, exempelvis genom kontakter med vårdnadshavare eller en särskilt kvalificerad kontaktperson, är kravet på nödvändighet inte uppfyllt. Utöver fysisk tillsyn kan det finnas andra lämpliga sätt för vårdnadshavaren att ha tillsyn över barnet eller den unge. En bedömning får göras i det enskilda fallet om den tillsyn som vårdnadshavaren kan utöva är tillräcklig. För en effektiv tillsyn behöver vårdnadshavaren även i så fall vara beredd att rapportera avvikelser till socialnämnden. Om rätten bedömer att kravet på nödvändighet är uppfyllt beträffande endast vissa av de tider som anges i villkoret kan rätten, om

övriga förutsättningar är uppfyllda, besluta om elektronisk övervakning avseende dessa tider.

Av *andra stycket första punkten* framgår att elektronisk övervakning får beslutas endast om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Kravet på konkreta omständigheter innebär att det i det enskilda fallet ska finnas uppgifter som ger skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Bedömningen ska därmed inte baseras på generella antaganden eller lösryckta uppgifter. Ett exempel på konkreta omständigheter som kan göra att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret kan vara att barnet eller den unge vid ett eller flera tillfällen inte har följt ett gällande eller tidigare gällande särskilt villkor om skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Sådan information kan komma fram vid socialnämndens uppföljning av det särskilda villkoret. Socialnämnden kan även på andra sätt få kännedom om att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkoret. Det kan t.ex. uppmärksammas genom en del i en anmälan om oro enligt 19 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400) finns uppgifter som talar för att barnet eller den unge inte varit på den plats under den tid som anges i villkoret, eller genom att Polismyndigheten informerar nämnden om att barnet eller den unge tillfälligt har omhändertagits enligt 11 kap. 4 § under den tid som barnet eller den unge enligt det särskilda villkoret ska uppehålla sig i bostaden. Ett annat exempel kan vara att barnet eller den unge ger uttryck för att han eller hon inte tänker följa det särskilda villkoret. Sådana uttalanden måste dock värderas med försiktighet eftersom det snarast kan förväntas att ett barn eller en ung person ger uttryck för att han eller hon inte tänker följa ett villkor som kraftigt begränsar rörelsefriheten. Samtidigt kan bedömningen vissa gånger, med beaktande av barnets eller den unges inställning, levnadssituation, beteende, umgänge eller tillvaro i övrigt, vara att det finns starka skäl att anta att han eller hon inte kommer att följa det särskilda villkoret. När socialnämnden överväger att lägga barnets eller den unges egna uttalanden till grund för en ansökan om elektronisk övervakning (se 3 §) måste nämnden alltså göra en bedömning i det enskilda fallet utifrån samtliga omständigheter. Omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av vilken betydelse som ska tillmätas sådana uttalanden är t.ex. barnets ålder och mognad, om förklaringen framstår som allvarligt menad, vilken beteendeproblematik som ligger bakom beslutet om det särskilda villkoret och vilket stöd som vårdnadshavare eller andra omsorgspersoner kan ge barnet eller den unge. Även eventuella kommunikativa eller kognitiva svårigheter måste noga beaktas. Om barnet eller den unge vidhåller sin inställning när frågan om elektronisk övervakning prövas i domstol bör barnets eller den unges uttalanden kunna få större betydelse eftersom han eller hon då har haft tid att reflektera över villkoret. En helhetsbedömning, där bl.a. de omständigheter som redovisats ovan beaktas, måste dock alltid göras i det enskilda fallet.

Av *andra stycket andra punkten* framgår att elektronisk övervakning får beslutas endast om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Rekvisitet brottslig verksamhet har samma betydelse som i lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga. Det som avses är således inte bagatellartade förseelser och inte heller enstaka brott som inte är av allvarligare art utan det ska vara fråga om en brottslighet som ger uttryck för en bristande anpassning till samhällslivet. Om de enskilda brotten inte är av allvarlig art ska alltså brottsligheten ha nått en viss varaktighet och kontinuitet.

Den elektroniska övervakningen har primärt ett förebyggande syfte. Detta kommer till uttryck genom rekvisitet ”förhindra eller förebygga”. Det handlar alltså som utgångspunkt inte för domstolen om att bedöma huruvida barnet eller den unge redan ägnar sig åt brottslig verksamhet, utan i stället om huruvida barnet eller den unge uppvisar ett beteende som gör att det finns skäl att anta att han eller hon kommer att ägna sig åt brottslighet av sådant slag att den utgör brottslig verksamhet om inga åtgärder vidtas och den elektroniska övervakningen kan motverka utvecklingen. Utgångspunkten bör vara att det finns flera konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för att barnet eller den unge kan komma att begå brott. Förutsättningarna i bestämmelsen kan emellertid också vara uppfyllda om barnet eller den unge redan ägnar sig åt brottslig verksamhet och det bedöms att kontroll genom elektronisk övervakning kan förhindra detta beteende.

Kravet på att den elektroniska övervakningen ska behövas för att förhindra eller förebygga ett visst agerande hos barnet eller den unge innebär att användning av elektronisk övervakning måste antas leda till någon typ av positiv effekt för att motverka risken för att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Kravet på att det ska föreligga konkreta omständigheter innebär att det i det enskilda fallet ska finnas uppgifter som ger skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet. Bedömningen ska därmed inte baseras på mera generella antaganden eller lösryckta uppgifter. De konkreta omständigheterna behöver inte vara av sådant slag att de ger skäl för antagandet att barnet eller den unge kommer att begå en viss preciserad brottslighet. Däremot måste det finnas skäl att anta att den brottslighet som det bedöms finnas en risk för skulle utgöra brottslig verksamhet i rekvisitets mening. Ett typexempel på en konkret omständighet som kan göra att det finns skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet är att barnet eller den unge umgås med brottsaktiva personer eller grupperingar eller på annat sätt vistas i brottsintensiva miljöer. Ett annat exempel kan vara att det framkommer att barnet eller den unge använder sig av digitala kommunikationstjänster och interagerar med användare som lämnar erbjudanden om att begå allvarliga brott. En annan omständighet som kan ha särskild betydelse är huruvida barnet eller den unge tidigare har begått brott. En samlad bedömning av samtliga omständigheter måste dock alltid göras. Om barnet eller den unge t.ex. tidigare har gjort sig skyldig till ringa stöld och kvällstid umgås med personer som har gjort sig skyldiga till skadegörelse kan det, utan tillkommande omständigheter, normalt sett inte anses finnas skäl att anta att den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att han eller hon ägnar sig åt brottslig verksamhet. Om barnet

eller den unge däremot tidigare har gjort sig skyldig till exempelvis misshandel eller narkotikabrott och börjar umgås med personer som ingår i en kriminell gruppering som ägnar sig åt narkotikaförsäljning bör förutsättningarna däremot normalt anses uppfyllda.

Om barnet eller den unge redan ägnar sig åt brottslig verksamhet eller har ett socialt nedbrytande enligt lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga, och socialnämnden bedömer att det finns en påtaglig risk för att barnets eller den unges hälsa eller utveckling skadas, ska nämnden i första hand ansöka om sådan vård i stället för att besluta om insatser enligt denna lag.

2 § Ett beslut om elektronisk övervakning får meddelas endast om skälen för övervakningen väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge.

Ett beslut om elektronisk övervakning får inte meddelas

1. för barn som är under 13 år, eller
2. om sådan övervakning av barnet eller den unge verkställs enligt bestämmelser i annan lag.

Paragrafen, som är ny, reglerar tillsammans med 1 § förutsättningarna för elektronisk övervakning samt förhållandet till annan lag. Övervägandena finns i avsnitten 6.3, 6.4 och 6.12.

Enligt *första stycket* ska en proportionalitetsbedömning göras. Rätten måste, om förutsättningarna för övervakning i övrigt är uppfyllda, ta ställning till om skälen för övervakning väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge. Bestämmelsen kompletterar och överlappar i stora delar bestämmelsen i 2 kap. 1 §, enligt vilken vad som är bäst för barnet eller den unge ska vara avgörande vid beslut om elektronisk övervakning. Vad som är proportionerligt och förenligt med barnets eller den unges bästa får avgöras i varje enskilt fall, utifrån en bedömning av förhållandena i det enskilda fallet. Hänsyn ska tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör såväl långsiktiga som kortsiktiga effekter för barnet beaktas. Exempel på omständigheter att beakta är hur barnet eller den unge skulle påverkas av den elektroniska övervakningen, barnets ålder, hur framträdande behovet av stöd och hjälp är och övervakningens längd. När det gäller bedömningen av hur barnet eller den unge skulle påverkas av den elektroniska övervakningen måste noga beaktas att barn med psykisk ohälsa, trauma eller kognitiva svårigheter kan påverkas särskilt negativt av övervakning i form av t.ex. ökad stress och ångest. Det måste dessutom säkerställas att det är förenligt med barnets eller den unges bästa att vistas i bostaden. Att barnets boende- och hemmiljö uppfyller detta krav är visserligen något som ska säkerställas redan vid prövningen av om det särskilda villkoret ska meddelas. Den bedömning som görs i samband med det beslutet är emellertid inte bindande för rätten. En självständig bedömning av hemförhållandena måste alltså göras även i målet om elektronisk övervakning.

Av *andra stycket första punkten* framgår att ett beslut om elektronisk övervakning inte får avse ett barn som är under 13 år. Ett särskilt villkor om en skyldighet att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får enligt 4 kap. 3 § 5 beslutas för barn

och unga. Med barn och unga avses i lagen personer som är under 18 år respektive 18–20 år (1 kap. 7 §). Det innebär att elektronisk övervakning får beslutas för personer som har fyllt 13 år men inte 21 år.

Bestämmelsen i *andra stycket andra punkten* innebär att elektronisk övervakning enligt lagen inte får beslutas om sådan övervakning pågår enligt bestämmelser i annan lag, t.ex. enligt lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning. Om verkställighet av ett beslut om elektronisk övervakning enligt annan lag ännu inte har inletts innebär bestämmelsen inte något formellt hinder mot att besluta om elektronisk övervakning. Eftersom elektronisk övervakning enligt 9 kap. 6 § andra stycket 2 ska upphöra om sådan övervakning inleds enligt bestämmelser i annan lag kan det dock ofta finnas anledning att avstå från att besluta om elektronisk övervakning när verkställighet enligt annan lag är nära förestående.

Ansökan och beslut

3 § Beslut om elektronisk övervakning meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Om rätten beslutar att barnet eller den unge får övervakas elektroniskt ska tid och plats för övervakningen samt övervakningens varaktighet anges i beslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om prövningsförfarandet i fråga om elektronisk övervakning och vad rättens beslut ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 6.1 och 6.5.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att det är förvaltningsrätten som, efter ansökan från socialnämnden, beslutar om elektronisk övervakning som första instans. Elektronisk övervakning får således inte ske utan ett beslut av domstol.

Som framgår av 1 § första stycket får rätten besluta att efterlevnaden av ett särskilt villkor som socialnämnden har beslutat om helt eller delvis får kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. Enligt 7 kap. 2 § tredje stycket får ett beslut om elektronisk övervakning gälla för högst tre månader i taget. I *andra stycket* regleras att vad rätten i enlighet med dessa bestämmelser beslutar i fråga tid, plats och varaktighet ska anges i beslutet.

4 § Socialnämndens ansökan ska innehålla en redogörelse för

- barnets eller den unges förhållanden,
- de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt,
- tidigare vidtagna åtgärder,
- vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och på vilket sätt den har lämnats, och
- barnets och vårdnadshavarnas eller den unges inställning till den elektroniska övervakningen.

Ansökan ska även innehålla en kopia av nämndens beslut om det särskilda villkor som ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vad socialnämndens ansökan till förvaltningsrätten om elektronisk övervakning ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

I *första stycket* finns en närmare redogörelse för vilka uppgifter som ska finnas med i ansökan.

I *första strecksatsen* anges att uppgifter om barnets eller den unges förhållanden ska framgå. Det innebär att socialnämnden så utförligt som möjligt ska redogöra för barnets eller den unges livssituation och förhållanden i övrigt som kan vara av intresse för rättsens prövning. Även om en utredning och en bedömning av bl.a. hemförhållandena görs inom ramen för socialnämndens prövning av om det finns förutsättningar för att besluta om det särskilda villkor som den elektroniska övervakningen är tänkt att avse, kan dessa förhållanden och relationer till närstående eller andra som vistas i hemmet få betydelse för rättsens bedömning av om det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att en skyldighet att uppehålla sig i bostaden därtill kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

I *andra och tredje strecksatsen* anges att de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller den unge behöver övervakas elektroniskt och vilka åtgärder som tidigare har vidtagits ska framgå av ansökan. Kravet på konkretion markerar vikten av att förvaltningsrätten får in en tydlig redogörelse för de omständigheter som ligger till grund för ansökan. I detta ligger att redovisa såväl de specifika förhållanden som gör att det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret och att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge ägnar sig åt brottslig verksamhet, som varför kontrollen inte kan ske på ett mindre ingripande sätt. Uppgifter om redan vidtagna åtgärder kan ha betydelse för bedömningen av bl.a. ändamålsenlighet och proportionalitet.

Enligt *fjärde och femte strecksatsen* ska också anges vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och på vilket sätt den har lämnats samt barnets och barnets vårdnadshavares eller den unges inställning till elektronisk övervakning. Dessa uppgifter kan ha betydelse för bedömningen av om övervakningen är proportionerlig och förenlig med barnets eller den unges bästa samt huruvida det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret. Att sådana uppgifter lämnas ger även domstolen förutsättningar att bedöma huruvida ett gemensamt offentligt biträde kan förordnas för barnet och barnets vårdnadshavare (jfr 6 kap. 10 §).

I *andra stycket* anges att ansökan ska innehålla en kopia av nämndens beslut om det särskilda villkor som ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. Det är i förhållande till, och inom ramarna för, detta villkor som rätten ska pröva om förutsättningarna, inbegripet barnets eller den unges bästa och proportionalitet, för elektronisk övervakning är uppfyllda och i vilken omfattning övervakning får ske.

Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten

5 § Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. I det ansvaret ingår att skyndsamt kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på.

Paragrafen, som är ny, reglerar Statens institutionsstyrelses (SiS) ansvar som huvudman för verkställighet av elektronisk övervakning enligt denna lag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2 och 6.7.2.

Av *första stycket första meningen* framgår att SiS ansvarar för att verkställa den elektroniska övervakning som rätten har beslutat om. Det inbegriper allt som hör samman med den elektroniska övervakningens faktiska genomförande.

I *första stycket andra meningen* förtydligas att ansvaret för verkställigheten bl.a. innefattar att kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på, dvs. huruvida ett larm är ett falsklarm. Den kontrollen ska göras skyndsamt och föregå en eventuell underrättelse till socialnämnden. Vid kontrollen kan SiS behöva kontakta barnet eller den unge eller barnets vårdnadshavare. Att SiS ska kontrollera orsaken till ett larm innebär inte att myndigheten ska göra en fullständig utredning. Om SiS t.ex. utan resultat har försökt nå barnet och dennes vårdnadshavare på telefon bör det vara tillräckligt. När övervakning av någon anledning har avbrutits måste SiS även se till att verkställigheten av övervakningen kan återupptas, om inte socialnämnden meddelar annat.

Montering och borttagning av utrustning

6 § Statens institutionsstyrelse ska montera den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen. Vid monteringen ska en socialsekreterare närvara.

När den elektroniska övervakningen har upphört ska myndigheten genast ta bort den utrustning som har använts för övervakningen.

Om en ny ansökan om elektronisk övervakning handläggs i förvaltningsrätten när övervakningen upphör, får myndigheten avvakta med att ta bort utrustningen till dess att rätten har meddelat sitt beslut.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om montering och borttagning av utrustning för elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.2 och 6.8.1.

I *första stycket* anges att Statens institutionsstyrelse (SiS) ska montera den utrustning som behövs för övervakningen. Det innebär även att det är myndighetens ansvar att kontakta barnet och dess vårdnadshavare eller den unge för att boka tid för montering av utrustningen. Det regleras också att en socialsekreterare ska närvara vid monteringen. Om socialsekreteraren får akut förhinder att delta ska monteringen av den elektroniska utrustningen flyttas till ett senare tillfälle.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att SiS efter att den elektroniska övervakningen har upphört genast ska ta bort den utrustning som har använts för övervakningen.

Av *tredje stycket* framgår att SiS får avvakta med att ta bort utrustningen till dess rätten har meddelat sitt beslut, om en ny ansökan handläggs i förvaltningsrätten. Om förvaltningsrätten avslår ansökan ska dock utrustningen tas bort även om beslutet överklagas till kammarrätten.

Begäran om Polismyndighetens närvaro

7 § Polismyndigheten ska på begäran av Statens institutionsstyrelse eller socialnämnden närvara vid montering och borttagning av den utrustning som behövs för den elektroniska övervakningen.

En begäran enligt första stycket får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver användas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Den som gör begäran ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och en närstående till honom eller henne som behövs för planeringen och genomförandet av närvaron.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när Polismyndigheten ska närvara vid montering och borttagning av övervakningsutrustning. Övervägandena finns i avsnitt 6.9.

Av *första stycket* framgår att Polismyndigheten på begäran av Statens institutionsstyrelse (SiS) eller socialnämnden är skyldig att närvara vid montering och borttagning av den utrustning som behövs för den elektronisk övervakningen. Av 6 kap. 37 och 38 §§ kommunallagen (2017:725) följer att socialnämnden får delegera rätten att begära polisens närvaro till presidiet, ett utskott, en ledamot, en ersättare eller en anställd. Såväl socialnämnden som SiS har en självständig rätt att begära polisens närvaro. De bör dock samordna sig så att inte båda gör en sådan begäran. En sådan samordning är även nödvändig för att förebygga att en begäran om närvaro görs i situationer där det inte är påkallat.

Ett beslut om elektronisk övervakning får inte verkställas med våld eller i strid med 2 kap. 6 § regeringsformen. Bestämmelsen ger inget rättsligt stöd som möjliggör för SiS att ta sig in i en låst bostad för att installera utrustningen och tvinga på barnet eller den unge det elektroniska hjälpmedlet. Inte heller polisens närvaro möjliggör en sådan tvångsåtgärd. Polismyndighetens närvaro syftar endast till att säkerställa att åtgärden kan genomföras utan fara. De situationer där det skulle kunna bli aktuellt för en polisman att använda sig av sina våldsbefogenheter torde alltså främst vara de som avses i 10 § första stycket 1 och 3 polislagen (1984:387), dvs. att polismannen eller någon av tjänstemännen vid SiS och socialnämnden möts med våld eller hot om våld.

Av *andra stycket* framgår att en begäran om närvaro får göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att det finns behov av de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen eller det annars finns synnerliga skäl. Exempel på sådana särskilda omständigheter kan vara att det finns personer i hushållet som tidigare har angripit tjänstemän eller att det har uttalats hot i samband med handläggningen av ärendet. Synnerliga skäl kan t.ex. föreligga om behovet av polisens närvaro är svårbedömt samtidigt som bostaden är belägen på en plats där det normalt är långt till närmsta polispatrull. Som framgår av 5 a kap. 8 § ska socialnämnden lämna de uppgifter till SiS som myndigheten behöver för att kunna verkställa den elektroniska övervakningen. Det innefattar även uppgifter som kan vara relevanta för att bedöma behovet av Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagning. SiS ges därigenom förutsättningar att självständigt bedöma behovet av polisens närvaro. Eftersom Polismyndigheten saknar möjlighet att avslå en begäran om närvaro är det angeläget att socialnämnden och SiS följer den restriktivitet som

bestämmelse ger uttryck för och inte slentrianmässigt begär polisens närvaro.

Av *tredje stycket* framgår att den som begär polisens närvaro är skyldig att lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge eller om närstående till honom eller henne som behövs för att Polismyndigheten ska kunna planera och genomföra närvaron. Utgångspunkten bör vara att uppgiftsskyldigheten omfattar de uppgifter som utgör själva grunden för begäran. I första hand avgör den som gör begäran vilken information som är nödvändig (prop. 2016/17:57 s. 60). Uppgiftsskyldigheten innebär att uppgifterna får lämnas utan hinder av sekretess enligt 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Upplysningsskyldighet för socialnämnden och Statens institutionsstyrelse

8 § När en domstol har beslutat i en fråga om elektronisk övervakning ska socialnämnden genast upplysa Statens institutionsstyrelse om beslutet och lämna de uppgifter som behövs för verkställigheten av övervakningen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om socialnämndens upplysningsskyldighet mot Statens institutionsstyrelse (SiS) när en domstol har beslutat om elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.1.

I bestämmelsen anges att socialnämnden genast ska upplysa SiS om domstolens beslut och lämna de uppgifter som den myndigheten behöver för att kunna verkställa beslutet. Redan i samband med att socialnämnden beslutar att ansöka om elektronisk övervakning hos förvaltningsrätten är det dock lämpligt att socialnämnden informerar SiS om att en ansökan om elektronisk övervakning är gjord. När en domstol har beslutat att elektronisk övervakning får ske måste SiS, för att kunna verkställa den beslutade elektroniska övervakningen, genast upplysas om beslutet. Det kan därutöver finnas behov av att socialnämnden lämnar ytterligare uppgifter till SiS för planeringen av monteringen av övervakningsutrustningen och genomförandet av den elektroniska övervakningen. Det kan bl.a. handla om tolkbehov eller om sådana uppgifter som SiS kan behöva för att bedöma behovet av Polismyndighetens närvaro vid monteringen, t.ex. om vilka som bor i bostaden utöver barnet eller den unge (se kommentaren till 11 kap. 1 §). Det är i första hand ansvarig socialnämnd som avgör vilka uppgifter som är nödvändiga att lämna till SiS. Eftersom det är SiS behov av information som ska tillgodoses innebär regleringen dock även att socialnämnden på begäran ska lämna kompletterande uppgifter som myndigheten kan behöva för att kunna verkställa övervakningen.

Upplysningsskyldigheten gäller alla beslut som en domstol meddelar i mål om elektronisk övervakning, dvs. även beslut om fortsatt övervakning, avslag, upphävande samt ändring av slutdatum för övervakningen eller övervakningens omfattning. Det innebär att SiS såväl inledningsvis som löpande ska få aktuell information om under vilka tider och platser som övervakning får ske och hur länge övervakningen som längst får pågå enligt domstolens beslut.

9 § Statens institutionsstyrelse ska, efter kontroll av orsaken till ett larm, genast upplysa socialnämnden om den elektroniska övervakningen har avbrutits eller om den visar att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkor som kontrollen avser. Myndigheten bör även, när det är lämpligt, informera socialnämnden om sådana tekniska problem med utrustningen som inte beror på barnets eller den unges agerande.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om Statens institutionsstyrelses (SiS) upplysningsskyldighet mot socialnämnden under verkställighet av elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.3.

Bestämmelsen innebär att SiS, efter att ha undersökt orsaken till larmet enligt 5 §, genast ska upplysa ansvarig socialnämnd om den elektroniska övervakningen visar att barnet eller den unge inte följer det beslutade villkoret. SiS ska även informera socialnämnden om övervakningen avbryts, t.ex. för att batteriet i sändaren är urladdat eller att barnet eller den unge har tagit av sig sändaren. Av bestämmelsen framgår dessutom att SiS, när det är lämpligt, även bör informera socialnämnden om rena fellarm. Information om att den elektroniska övervakningen omgärdas av stora verkställighetsproblem som inte beror på barnets eller den unges agerande kan nämligen ha stor betydelse för frågan om det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att övervakningen fortsätter.

Det är den ansvariga socialnämnden som efter SiS upplysning om att barnet eller den unge inte följer det särskilda villkoret eller att övervakningen har avbrutits ska bedöma vilka åtgärder som ska vidtas i det enskilda fallet.

10 § Socialnämnden ska genast upplysa Statens institutionsstyrelse när den elektroniska övervakningen helt eller delvis ska upphöra enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 och 7 §§.

Paragrafen, som är ny, reglerar socialnämndens skyldighet att upplysa Statens institutionsstyrelse (SiS) när övervakning ska upphöra, helt eller delvis. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.1 och 6.8.2.

Av bestämmelsen framgår att socialnämnden genast ska upplysa SiS i samtliga de situationer där den elektroniska övervakningen helt eller delvis ska upphöra enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 och 7 §§ (se kommentaren till de paragraferna). Socialnämnden ska även informera barnet eller den unge när den elektroniska övervakningen ska upphöra (se 2 kap. 3 §).

Uppgifter från den elektroniska övervakningen

11 § Den utrustning som används för den elektroniska övervakningen får vara aktiverad endast under de tider som barnet eller den unge får övervakas enligt domstolens beslut.

Statens institutionsstyrelse ska säkerställa att inga uppgifter tas fram om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats som framgår av domstolens beslut.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vilka uppgifter som får behandlas vid elektronisk övervakning enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.16.

Av *första stycket* framgår att den utrustning som används för den elektroniska övervakningen får vara aktiverad endast under de tider som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning. Regleringen i lagen är teknikneutral för att möjliggöra ett användande av den teknik som är mest ändamålsenlig och minst integritetskränkande. Bestämmelsen innebär att, oavsett vilken teknik som används, inga uppgifter får registreras under andra tider än de som framgår av domstolens beslut om elektronisk övervakning. Bestämmelsen ska läsas tillsammans med 9 kap. 7 §. Om det särskilda villkoret ändras, eller om det beslutas om ett tillfälligt undantag från villkoret, får övervakningsutrustningen inte vara aktiverad såvitt gäller tider som domstolen har beslutat om men som till följd av ändringen eller undantaget inte längre omfattas av villkoret.

I *andra stycket* anges ytterligare begränsningar för behandlingen av uppgifter från övervakningen för det fall att den digitala teknik som används möjliggör positionering. Vid användandet av sådan teknik behöver den komponent som barnet bär kommunicera med larmsystemet under den tid som övervakning får ske. Om barnet eller den unge lämnar bostaden eller annan anvisad plats under denna tid kan uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats komma att automatiskt registreras i datasystemet och därmed behandlas, beroende på vilken teknisk lösning som används. Statens institutionsstyrelse (SiS) ska enligt bestämmelsen säkerställa att inga sådana uppgifter tas fram. Det innebär att SiS ska se till att ingen tar del av eller använder uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats för något ändamål.

12 § Uppgifter från den elektroniska övervakningen får bevaras i högst två månader.

När uppgifterna inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om längsta tid för behandling samt gallring av uppgifter från den elektroniska övervakningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.16.

I *första stycket* anges att uppgifter från den elektroniska övervakningen får bevaras i högst två månader. Det innebär att uppgifterna ska gallras inom två månader från det att de registrerades. De uppgifter som avses i bestämmelsen är de tekniska data som registreras i samband med övervakningen. För de noteringar om hur den elektroniska övervakningen fortlöper som Statens institutionsstyrelse och socialnämnden gör i barnets eller den unges ärende gäller de gallringsregler som dessa myndigheter normalt tillämpar på sådana uppgifter.

I *andra stycket* förtydligas att uppgifterna omedelbart ska förstöras när de inte längre får bevaras.

Bemyndigande

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om den elektroniska övervakningen.

Paragrafen, som är ny, innehåller en bestämmelse som bemyndigar regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela

föreskrifter om den elektroniska övervakning som Statens institutionsstyrelse (SiS) efter rättsens beslut ska ansvara för att verkställa enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.4.

Ett exempel på sådana föreskrifter är vad som ska anses utgöra övervakning, dvs. hur ofta SiS ska kontrollera att sändaren på barnet eller den unge har kontakt med den hemkomponent, s.k. larmfyr, som är installerad i hemmet under giltighetstiden för den elektroniska övervakningen. Det skulle också kunna röra sig om andra föreskrifter av teknisk karaktär gällande tillämpningen av den elektroniska övervakningen.

6 kap.

Offentligt biträde

9 § Ett offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och för barnets vårdnadshavare

1. i mål om elektronisk övervakning, eller

2. när barnet, den unge eller vårdnadshavaren uttrycker en vilja att överklaga socialnämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning.

Ett offentligt biträde ska inte förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när ett offentligt biträde ska förordnas. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

Av *första stycket första punkten* framgår att barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge har rätt till ett offentligt biträde i mål om elektronisk övervakning. Det gäller såväl ansökningsmål enligt 5 a kap. 3 § som överklagandemål enligt 10 kap. 1 § första stycket 3.

Socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning får enligt 10 kap. 1 § första stycket 3 överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i *första stycket andra punkten* innebär att ett offentligt biträde får förordnas för barnet och barnets vårdnadshavare eller den unge innan ett sådant överklagande lämnas in till domstolen. För att rätten till ett offentligt biträde ska inträda krävs att den enskilde vill överklaga beslutet, dvs. att det skriftligen, muntligen eller på annat sätt uttrycks en önskan om att överklaga beslutet. En allmän missnöjesyttring över beslutet är inte tillräckligt. Viljan att överklaga kan uttryckas till socialnämnden, men det är även möjligt att denna framgår i en ansökan om offentligt biträde.

Av 3 § första stycket lagen (1996:1620) om offentligt biträde framgår att ett offentligt biträde förordnas efter ansökan eller när det annars finns anledning till det. Oavsett om någon ansökan gjorts ska således den domstol som enligt 14 § är behörig att pröva frågan om förordnande av ett offentligt biträde på eget initiativ beakta huruvida ett offentligt biträde bör förordnas.

Ett offentligt biträde ska enligt *andra stycket* inte förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas. Undantaget ska tillämpas restriktivt. Det bör krävas särskilda omständigheter för att anse att behov av biträde saknas. Exempel på sådana omständigheter är om det redan från början klart framgår att rättsens beslut kommer att gå i den riktning som den

enskilde önskar. En annan omständighet som kan leda till att ett offentligt biträde inte behöver förordnas är att frågan om elektronisk övervakning nyligen har prövats av domstolen och några nya omständigheter inte har tillkommit.

10 § Om ett offentligt biträde behövs både för ett barn och för barnets vårdnadshavare ska olika biträden förordnas. Om det saknas motstridiga intressen mellan dem, ska dock ett gemensamt biträde förordnas.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om när ett gemensamt offentligt biträde får förordnas för ett barn och för barnets vårdnadshavare. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

Huvudregeln är att olika offentliga biträden ska förordnas för barnet och dennes vårdnadshavare. Om det saknas motstridiga intressen mellan dem ska dock ett gemensamt biträde förordnas. Av 5 a kap. 4 § framgår att socialnämnden i sin ansökan om elektronisk övervakning ska redogöra för såväl barnets som vårdnadshavarnas inställning. Det innebär att förvaltningsrätten i ansökningsmålen normalt kommer att ha underlag för att bedöma om det finns förutsättningar att förordna ett gemensamt biträde redan genom de uppgifter som framgår av socialnämndens ansökan.

11 § Den som är förordnad som ett offentligt biträde enligt 9 § för ett barn som är under 15 år är utan särskilt förordnande också barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser, om det offentliga biträdet inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren.

Paragrafen, som är ny, reglerar när ett offentligt biträde även är barnets ställföreträdare. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

I ärenden och mål enligt lagen har barn ställning som part. Barn som har fyllt 15 år är själva processbehöriga, medan yngre barn måste företrädas av en ställföreträdare (2 kap. 5 § första stycket). Den eller de som är vårdnadshavare är legala ställföreträdare för barnet. Bestämmelsen innebär att barnet ibland kan få ytterligare en ställföreträdare. Bakgrunden till bestämmelsen är att det med hänsyn till att barn som är 13–14 år och vårdnadshavare kan ha motstridiga intressen i mål om elektronisk övervakning är mindre lämpligt att barnet är beroende av vårdnadshavarnas vilja när det t.ex. gäller att överklaga ett beslut. Genom bestämmelsen får barnet en självständig ställning gentemot vårdnadshavarna. Barnet kan därmed överklaga beslut i frågor om elektronisk övervakning och vidta andra processhandlingar. Ställföreträdaren ska ta tillvara barnets intresse och föra fram de synpunkter och önskemål som barnet har. Skulle ställföreträdaren ha en annan uppfattning än barnet, bör han eller hon med beaktande av barnets önskemål hävda den uppfattning som han eller hon anser bäst tjäna barnets intresse. Om barnet så önskar, ska ställföreträdaren t.ex. se till att beslut och domar blir överklagade. Ställföreträdaren är samtidigt barnets offentliga biträde och ska i den egenskapen ta till vara barnets bästa i olika hänseenden och fungera som barnets rådgivare.

I bestämmelsen hänvisas till såväl ärenden som mål. Det ska dock framhållas att det inte finns någon rätt till ett offentligt biträde i ett pågående ärende hos socialnämnden. Hänvisningen till ärenden syftar i

stället till att täcka in de situationer där något mål ännu inte är anhängiggjort vid förvaltningsrätten men där ett biträde förordnas med anledning av att barnet har gett uttryck för en vilja att överklaga nämndens beslut i ett ärende om upphörande av övervakningen.

12 § Den som enligt 9 § har rätt till ett offentligt biträde får själv ansöka om och fullfölja sin talan i fråga om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne.

En ansökan lämnas in till socialnämnden, förvaltningsrätten eller en annan domstol som handlägger målet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om vem som får ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas och rätten att föra sin egen talan i den frågan samt var en ansökan om ett offentligt biträde ska lämnas in. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

Av första stycket framgår att ett barn, en ung person och en vårdnadshavare som enligt 9 § har rätt till ett offentligt biträde själv får ansöka om offentligt biträde och fullfölja sin talan i frågan, dvs. överklaga beslutet. Enligt 2 kap. 5 § första stycket har endast den som har fyllt 15 år rätt att föra sin egen talan i ärenden och mål enligt lagen. Den nu aktuella bestämmelsen tydliggör att ett barn som inte har fyllt 15 år dock är behörig att utan ställföreträdare ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne. Om barnet får avslag på sin ansökan om offentligt biträde har barnet även rätt att överklaga det beslutet utan en företrädare.

I de fall där ett barn som är under 15 år på egen hand ansöker om ett offentligt biträde bör domstolen vara särskilt uppmärksam på frågan huruvida det finns förutsättningar att enligt 10 § förordna ett gemensamt biträde för barnet och barnets vårdnadshavare. Om endast barnet har gett uttryck för en vilja att överklaga socialnämndens beslut i fråga om upphörande av den elektroniska övervakningen torde det nämligen ofta föreligga motstridiga intressen mellan barnet och barnets vårdnadshavare.

Av andra stycket framgår var en ansökan om ett offentligt biträde lämnas in. Enligt 14 § är det den domstol som handlägger målet eller, i de fall som avses i 9 § första stycket 2, förvaltningsrätten som prövar frågor om offentligt biträde. Av 13 § andra stycket framgår att socialnämnden skyndsamt ska lämna över en ansökan om ett offentligt biträde till den domstol som ska pröva frågan.

13 § Socialnämnden ska, så snart behov av ett offentligt biträde uppkommer enligt 9 § första stycket 2, anmäla det till förvaltningsrätten.

När en ansökan om ett offentligt biträde kommer in till socialnämnden, ska nämnden skyndsamt lämna över ansökan till den domstol som enligt 14 § ska pröva frågan.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om socialnämndens ansvar att anmäla behov av och överlämna inkomna ansökningar om ett offentligt biträde till förvaltningsrätten. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

Av första stycket framgår att socialnämnden, så snart ett behov av ett offentligt biträde uppkommer med anledning av att ett barn, en ung person eller barnets vårdnadshavare ger uttryck för en vilja att överklaga nämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning,

ska anmäla det till förvaltningsrätten. En av förutsättningarna för att ett offentligt biträde ska förordnas är enligt 9 § andra stycket att det inte måste antas att behov av biträde saknas. Socialnämnden behöver således inte anmäla behov av ett offentligt biträde till förvaltningsrätten om nämnden bedömer att det saknas behov av ett offentligt biträde. Även om den enskilde inte begär att ett offentligt biträde ska förordnas ska nämnden, om den bedömer att förutsättningarna för förordnande av ett offentligt biträde är uppfyllda, anmäla detta till förvaltningsrätten.

Av *andra stycket* framgår att socialnämnden skyndsamt ska överlämna en ansökan om ett offentligt biträde som kommer in till nämnden till den domstol som enligt 14 § är behörig att pröva ansökan. Ansökan bör överlämnas till domstolen samma eller nästkommande dag efter att den inkommit till socialnämnden.

14 § *Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I fall som avses i 9 § första stycket 2 prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.*

Paragrafen, som är ny, reglerar vem som prövar frågor om förordnande av offentligt biträde och tillhörande frågor om offentligt biträde. Övervägandena finns i avsnitt 6.11.

I mål om elektronisk övervakning prövas frågor om offentligt biträde av den domstol som handlägger målet. Om det inte pågår något mål om elektronisk övervakning så framgår det av hänvisningen till 9 § första stycket 2 att det, i de fall där grunden för förordnandet är att den enskilde har uttryckt en vilja att överklaga socialnämndens beslut i fråga om upphörande av elektronisk övervakning, är förvaltningsrätten som prövar frågor om offentligt biträde. Vilken förvaltningsrätt som är behörig avgörs av allmänna forumregler.

Den behöriga domstolen prövar samtliga de frågor som uppkommer om offentligt biträde, t.ex. frågor om förordnande, gemensamt biträde, byte, entledigande, substitution och ersättning.

Muntlig förhandling

15 § *I mål om elektronisk övervakning ska förvaltningsrätten hålla muntlig förhandling om det inte är uppenbart obehövligt.*

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om muntlig förhandling i mål om elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.10.

Bestämmelsen reglerar att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling i mål om elektronisk övervakning om det inte är uppenbart att det inte behövs. I kammarrätten gäller i stället 9 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Nämndemän i kammarrätten

16 § *Vid handläggning av mål om elektronisk övervakning i kammarrätten ska nämndemän ingå i rätten.*

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om rättens sammanläggning i mål om elektronisk övervakning. Övervägandena finns i avsnitt 6.10.

Bestämmelsen reglerar att nämndemän ska ingå vid handläggningen i kammarrätten av mål om elektronisk övervakning.

7 kap.

1 § Ett beslut om insatser eller särskilda villkor gäller omedelbart.

Ett annat beslut av *socialnämnden* enligt denna lag gäller också omedelbart, om *nämnden* inte bestämmer något annat.

Även ett beslut av domstol om elektronisk övervakning gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

Paragrafen reglerar när ett beslut enligt lagen börjar gälla. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Genom ändringen i *andra stycket* förtydligas att den bestämmelsen inte avser beslut av domstol i mål om elektronisk övervakning.

Bestämmelsen i *tredje stycket*, som är nytt, innebär att rättens beslut om elektronisk övervakning som regel gäller omedelbart. Det betyder dels att den övervakningstid som rätten beslutat om börjar löpa från den dag då beslutet meddelas, dels att beslutet får verkställas omedelbart även om överklagandetiden inte har löpt ut eller beslutet har överklagats. När ett beslut om fortsatt övervakning börjar gälla ersätter detta beslut det tidigare gällande beslutet. Det innebär att övervakningstiden enligt de båda besluten inte ackumuleras.

Ett beslut där rätten anger att beslutet gäller från en senare tidpunkt än dagen för domens meddelande bör normalt aktualiseras endast om socialnämnden begär det. I dessa fall bör socialnämnden i sin ansökan eller om muntlig förhandling hålls, vid denna, ange en bedömning av hur lång tid nämnden uppskattar att det kommer ta att planera och genomföra monteringen av övervakningsutrustningen. Möjligheten för rätten att besluta om ett senare datum än dagen för domens meddelande bör främst bli aktuellt när övervakning av barnet eller den unge inte redan pågår i enlighet med ett tidigare beslut, eftersom någon förberedelse för monteringen inte behövs när ansökan avser fortsatt övervakning.

2 § Ett beslut om insatser, särskilda villkor *eller elektronisk övervakning* ska gälla för en viss tid.

Ett beslut om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att barnet eller den unge under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får gälla för högst sex månader i taget.

Ett beslut om elektronisk övervakning får gälla för högst tre månader i taget.

Paragrafen reglerar giltighetstiden för beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Ändringen i *första stycket* består i att det anges att även beslut om elektronisk övervakning ska gälla för viss tid. Ett beslut om elektronisk övervakning ska alltså, i likhet med beslut om insatser eller särskilda villkor, vara tidsbegränsat.

I *tredje stycket*, som är nytt, införs en tidsgräns för beslut om elektronisk övervakning. Bestämmelserna i första och tredje styckena innebär sammantaget att ett beslut om elektronisk övervakning ska gälla för en viss tid, dock högst tre månader i taget. En bedömning av beslutets giltighetstid ska göras i det enskilda fallet med beaktande bl.a. av barnet eller den unges ålder och mognad samt situation i övrigt. Genom uttrycket i taget tydliggörs att tidsgränsen om tre månader gäller för det enskilda beslutet och alltså inte innebär någon begränsning av hur lång tid den elektroniska övervakningen sammanlagt får pågå i enlighet med flera på varandra följande beslut. Förvaltningsrätten måste vid varje enskild prövning bedöma huruvida det är proportionerligt och till barnets eller den unges bästa att övervakningen får fortsätta. Socialnämnden måste i en förnyad ansökan om övervakning lägga fram utredning som visar att åtgärden fortsatt är ändamålsenlig, samt att det är till barnets eller den unges bästa och proportionerligt att fortsätta med elektronisk övervakning. Har övervakningen pågått i ett halvår utan att leda till en tydlig förbättring av barnets eller den unges situation torde det ofta finnas anledning att överväga andra åtgärder, t.ex. vård enligt lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga, om förutsättningarna för det är uppfyllda, eller andra åtgärder enligt lagen. Det kan emellertid finnas situationer där en längre sammanhängande övervakningsperiod än så är motiverad.

8 kap.

2 § Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser, särskilda villkor, provtagnings för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 5 kap. 5 § *eller elektronisk övervakning enligt 5 a kap. 3 §* får socialnämnden kalla honom eller henne till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att följa beslutet.

När det gäller ett barn ska även barnets vårdnadshavare kallas till samtalet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om socialnämndens befogenhet att vid bristande efterlevnad av vissa beslut enligt lagen kalla barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare till samtal. Övervägandena finns i avsnitt 6.13.

Ändringen i *första stycket* innebär att socialnämnden får kalla ett barn eller ung person som inte följer ett beslut om elektronisk övervakning till ett samtal i syfte att förmå honom eller henne att följa beslutet. När nämnden kallar ett barn som inte följer ett beslut om elektronisk övervakning till samtal ska den enligt andra stycket även kalla barnets vårdnadshavare till samtalet. Bristande följsamhet mot ett beslut om elektronisk övervakning finns när barnet eller den unge på ett eller annat sätt inte medverkar till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Om den elektroniska övervakningen utvisar att barnet eller den unge inte befinner sig i bostaden under de tider som anges i det särskilda villkoret är det däremot beslutet om det särskilda villkoret som inte följs. Bestämmelsen ändras även språkligt.

9 kap.

Upphörande av elektronisk övervakning

6 § Om förutsättningarna för elektronisk övervakning inte längre är uppfyllda ska socialnämnden besluta att övervakningen ska upphöra.

Övervakningen ska också upphöra när

1. det särskilda villkor som kontrollen avser upphör, eller
2. barnet eller den unge börjar övervakas elektroniskt enligt bestämmelser i någon annan lag.

Paragrafen, som är ny, reglerar i vilka situationer – förutom när den av rätten beslutade giltighetstiden löper ut – den elektroniska övervakningen ska upphöra. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.1 och 6.12.

Enligt *första stycket* ska socialnämnden besluta att den elektroniska övervakningen ska upphöra om förutsättningarna för övervakning inte längre är uppfyllda. Under den tid som elektronisk övervakning pågår enligt ett beslut av domstol kan omständigheterna förändras på ett sätt som gör att förutsättningarna för övervakning inte längre är uppfyllda. Det kan t.ex. handla om att socialnämnden bedömer att det är tillräckligt att kontrollera efterlevnaden av det särskilda villkoret på annat sätt, t.ex. genom kontakter med barnets vårdnadshavare, eller att det inte längre finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa det särskilda villkoret eller att övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att han eller hon ägnar sig åt brottslig verksamhet. Det kan också ske förändringar i barnets eller den unges liv som gör att det inte längre kan anses vara till hans eller hennes bästa att övervakningen fortsätter eller att skälen för övervakningen inte längre kan anses väga tyngre än det intrång eller men i övrigt som övervakningen innebär för barnet eller den unge. Frågan om upphörande ska tas upp av socialnämnden när det finns anledning till det eller om barnet, barnets vårdnadshavare eller den unge begär det.

I *andra stycket* regleras de situationer där övervakningen – av annan anledning än att giltighetstiden för beslutet om övervakning löper ut – ska upphöra automatiskt, dvs. utan ett särskilt beslut av socialnämnden.

Enligt *första punkten* ska den elektroniska övervakningen upphöra när det särskilda villkor som kontrollen avser upphör. Ett särskilt villkor upphör bl.a. när den bestämda giltighetstiden löper ut eller när en domstol upphäver villkoret. Bestämmelser om upphörande av det särskilda villkoret i andra situationer finns i 9 kap. 2–5 §§.

Av *andra punkten* framgår att den elektroniska övervakningen ska upphöra när elektronisk övervakning enligt bestämmelser i annan lag inleds beträffande barnet eller den unge (jfr 5 a kap. 2 § andra stycket 2).

7 § Om det särskilda villkoret ändras, eller om det enligt 4 kap. 8 § beslutas om ett undantag från villkoret, ska den elektroniska övervakningen upphöra på de tider och platser som inte längre omfattas av villkoret efter ändringen eller undantaget.

Paragrafen, som är ny, reglerar konsekvenserna för ett beslut om elektronisk övervakning när det särskilda villkor som kontrollen avser ändras. Övervägandena finns i avsnitt 6.8.2.

Bestämmelsen tar sikte på de situationer där socialnämnden eller en domstol under pågående övervakning begränsar skyldigheten att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats, antingen genom en ändring av villkoret eller genom ett beslut om ett tillfälligt undantag från villkoret enligt 4 kap. 8 §. Om ett sådant beslut innebär att vissa av de tider och platser för övervakning som en domstol har beslutat om inte längre motsvaras av en skyldighet att uppehålla sig i bostaden ska den elektroniska övervakningen upphöra i den delen.

Att övervakningen helt ska upphöra om socialnämnden eller en domstol upphäver det särskilda villkoret i sin helhet framgår av 6 § andra stycket 1.

10 kap.

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. insatser eller särskilda villkor till vårdnadshavare,
2. insatser eller särskilda villkor till barn och unga,
3. *upphörande av elektronisk övervakning, eller*
4. vite.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen reglerar vilka beslut av socialnämnden som får överklagas. Övervägandena finns i avsnitt 6.14.

Av *första stycket tredje punkten*, som är ny, framgår att ett beslut i vilket socialnämnden har prövat om den elektronisk övervakningen ska upphöra får överklagas. Det följer av andra stycket att andra beslut av nämnden i frågor om elektronisk övervakning inte får överklagas.

2 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten *utom i mål om elektronisk övervakning*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövningstillstånd. Övervägandena finns i avsnitt 6.14.

Genom ändringen i paragrafen undantas mål om elektronisk övervakning från kravet på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Undantaget omfattar såväl ansökningsmål enligt 5 a kap. 3 § som överklagandemål enligt 1 § första stycket 3.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

7 a § I sammanställningar av personuppgifter får det inte tas in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden.

Undantag från första stycket gäller för

1. uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten som innebär myndighetsutövning och om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på,

2. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring,

3. tillsynsverksamhet som bedrivs av Inspektionen för vård och omsorg,

4. administration som bedrivs av Statens institutionsstyrelse centralt,
 5. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall,
 6. verksamhet enligt lagen (2026:000) om utredningar för att förebygga suicid, och
 7. verksamhet vid Statens institutionsstyrelse som avser verkställighet av elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.
- Uppgift som avslöjar medlemskap i fackförening får aldrig tas in.

Paragrafen reglerar utrymmet att i sammanställningar av personuppgifter ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Bestämmelsen i *andra stycket sjunde punkten*, som är ny, innebär att Statens institutionsstyrelse i verksamhet som avser verkställighet av elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas får ta in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden i en sammanställning. Det ska framhållas att det grundläggande kravet på att personuppgifter får behandlas bara om det är nödvändigt (6 och 7 §§) gäller även vid behandling som består i att ta in uppgifter i en sammanställning.

11.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap.

7 § Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal,
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659), eller
6. beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Paragrafen innehåller undantag från socialtjänstsekretessen enligt 1 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.

Bestämmelsen i *första stycket sjätte punkten*, som är ny, innebär att socialtjänstsekretessen inte gäller för beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Precis som i fråga om övriga beslut enligt bestämmelsen är det bara själva beslutet och skälen för beslutet som inte omfattas av sekretess. Sekretess kan därför fortfarande gälla för andra uppgifter i det ärende som beslutet gäller. Sekretess för uppgifter i ett beslut om elektronisk övervakning kan gälla enligt andra bestämmelser i lagen. Domstolen kan t.ex. besluta att bestämmelsen i 18 kap. 1 § om sekretess för uppgifter som

hänför sig till förundersökning i brottmål eller annan brottsutredande eller brottsförebyggande verksamhet även i fortsättningen ska vara tillämplig på uppgifter som tas in i beslutet (jfr 43 kap. 8 och 8 a §§).

Undantaget gäller såväl beslut om bifall till en ansökan om elektronisk övervakning som beslut om att avslå ett yrkande om upphörande av elektronisk övervakning (jfr RÅ 1987 not. 431).

15 § Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13 och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6, 10 a och 10 b §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna, *eller beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser som reglerar i vilka situationer den grundlagsskyddade meddelarfriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inskränks genom lagens bestämmelser om bl.a. socialtjänstsekretess. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.

Enligt *andra stycket* är huvudregeln att den tystnadsplikt som följer av bl.a. 1 § inskränker meddelarfriheten. Ändringen innebär att meddelarfrihet dock gäller för uppgifter om verkställigheten av ett beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Det skulle t.ex. kunna handla om uppgifter om att övervakningsutrustningen är aktiv på andra tider än de tillåtna eller att uppgifter från övervakningen används på ett otillåtet sätt.

35 kap.

20 § Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten eller insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,
3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omhändertagande för vård av barn och unga inom socialtjänsten eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,
4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken,
5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare,
6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 13 kap. 1 eller 6 § lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga, *eller*
7. *ärende om närvaro vid montering och borttagande av övervakningsutrustning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.*

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretesskydd för uppgifter i annan verksamhet hos Polismyndigheten än den brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamheten. Övervägandena finns i avsnitt 6.15.

Bestämmelsen i *första stycket sjunde punkten*, som är ny, innebär att uppgifter i ärenden om Polismyndighetens närvaro vid montering och borttagande av övervakningsutrustning enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas omfattas av sekretessen enligt bestämmelsen, om de avser en enskilds personliga förhållanden och det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs. Bestämmelsen är tillämplig bl.a. på sådana uppgifter som Statens institutionsstyrelse eller socialnämnden har lämnat till Polismyndigheten enligt 5 a kap. 7 § tredje stycket lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

11.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

30 kap.

6 a § I fråga om lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas får socialnämnden endast delegera beslutanderätten till ett utskott i ärenden som anges i följande bestämmelser i den lagen:

1. insatser till eller särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga enligt 3 kap. 1, 4 och 5 §§ och 4 kap. 1, 3 och 5 §§,
2. särskilt övervägande av behov av insatser till och särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga enligt 3 kap. 6 § och 4 kap. 6 och 7 §§,
3. läkarundersökning enligt 6 kap. 2 §,
4. drogtest enligt 5 kap. 5 §,
5. övervägande av om insatser och särskilda villkor fortfarande behövs enligt 9 kap. 1 §,
6. tillfälligt undantag från ett särskilt villkor enligt 4 kap. 8 §,
7. *ansökan om elektronisk övervakning enligt 5 a kap. 3 §*,
8. upphörande av insatser, särskilda villkor och *elektronisk övervakning* enligt 9 kap. 2 och 6 §§,
9. vite enligt 8 kap. 1 §, och
10. begäran om hjälp av Polismyndigheten enligt 11 kap. 1 §.

I paragrafen regleras i vilka ärenden enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas socialnämnden får delegera beslutanderätten till ett utskott. Övervägandena finns i avsnitt 6.10.

Bestämmelsen i *sjunde punkten*, som är ny, innebär att socialnämnden får delegera beslutanderätten till ett utskott i ärenden om ansökan om elektronisk övervakning enligt lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Ändringen i *åttonde punkten* innebär att socialnämnden får delegera beslutanderätten till ett utskott i ärenden om upphörande av elektronisk övervakning enligt lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Utdrag av sammanfattning av promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Uppdraget

Utredningen har haft i uppdrag att utreda, analysera och lämna förslag på en ordning som innebär att socialnämnder i ett tidigt skede ska kunna stödja och skydda barn och unga och därmed bryta en negativ utveckling när vårdnadshavarna, barnet eller den unge inte samtycker till insatser i öppna former. Det övergripande målet, att bryta en negativ utveckling, innefattar att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i kriminalitet. I uppdraget har huvudsakligen ingått att

[---]

- föreslå en ordning likt den som finns i Danmark med s.k. barn- och ungdomsförelägganden dvs. en eller flera föreskrifter som barnet eller den unge ska följa eller fullgöra och som kan bidra till att lösa barnets eller den unges situation,
- analysera och ta ställning till om det behövs fler förebyggande insatser för barn och unga som avslutar en vistelse på ett särskilt ungdomshem eller ett hem för vård och boende (HVB) och för barn och unga som vårdas i det egna hemmet med stöd av 3 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, exempelvis i form av föreskrifter om deltagande i öppenvårdsinsatser, förbud att använda alkohol eller droger rörelseinskränkningar, krav på vistelse i hemmet, skolgång eller andra aktiviteter och oavsett ställningstagande i sak lämna förslag på en sådan ordning,
- utreda, analysera och föreslå åtgärder som bedöms lämpliga och nödvändiga för att kontrollera efterlevnaden av beslut om insatser och krav till vårdnadshavare, barn och unga,

[---]

- överväga om det finns ett behov av att införa en möjlighet för socialnämnder att kontrollera efterlevnaden av krav riktade mot barn och unga med hjälp av elektronisk övervakning och oavsett ställningstagande i fråga om behov lämna förslag på en sådan ordning,

[---]

- lämna nödvändiga författningsförslag.

[---].

Den nya ordning som föreslås har som främsta syfte att i ett tidigt skede fånga upp och ge stöd och skydd till de barn och unga som enligt gällande regelverk inte får sina behov därav tillgodosedda eftersom samtycke till att ta emot öppna insatser med stöd av socialtjänstlagen saknas och förutsättningarna för tvångsvård enligt LVU inte är uppfyllda. Genom att socialnämnderna ges ökade möjligheter att agera och ingripa tidigt även när vårdnadshavare, barn och unga inte samtycker till att ta emot insatser i öppna former kan utvecklingen av allvarigare problem förebyggas och mer ingripande åtgärder som tvångsvård enligt LVU kan undvikas.

Vid utformningen av förslagen har utredningen utgått från tre centrala utgångspunkter – att den nya ordningen inte ska påverka den grundläggande principen om att socialnämndernas insatser i första hand ska ges på frivillig väg inom socialtjänstens arbete, att barn är egna rättighetsbärare och att den nya ordningen ska omges av starka rättssäkerhetsgarantier.

Utredningens förslag

En ny ordning

Någon möjlighet för socialnämnder att besluta att en vårdnadshavare ska delta i insatser i öppna former för att stärka sin föräldraförmåga när han eller hon inte samtycker till det finns inte i dag. En relativt stor andel vårdnadshavare motsätter sig i dag det stöd som erbjuds av socialnämnder trots att en socialnämnd har bedömt att de har behov av stöd. Utredningen uppskattar att cirka 40 procent av de barn och unga vars behov utreds av socialnämnder och som bedöms vara i behov av stöd inte får det till följd av bristande samtycke från barnet eller den unge själv eller av barnets vårdnadshavare.

Barn och unga som till följd av sitt eget beteende bedöms vara i behov av insatser i öppna former kan i dag tvingas delta i sådana insatser enligt bestämmelsen om s.k. mellantvång i 22 § LVU. Den bestämmelsen tillämpas emellertid sällan. Samtidigt är det väl belagt att tidiga och träffsäkra insatser i öppna former är viktiga för att förebygga att barn och unga utvecklas ogynnsamt och för att förhindra att destruktiva beteenden befästs och blir långvariga.

Mot denna bakgrund lämnar utredningen förslag som innebär att socialnämnder under vissa närmare angivna förutsättningar ska kunna besluta att vårdnadshavare ska delta i insatser i öppna former trots att de inte samtycker till det. Socialnämnder ska också få besluta att vårdnadshavare ska följa en eller flera särskilda föreskrifter i frågor som rör vårdnadshavarens ansvar för den dagliga omsorgen om barnet. Vidare föreslås att de rättsliga förutsättningarna för att besluta om insatser i öppna former till barn och unga när samtycke därtill saknas ska ändras. Socialnämnder ska få besluta att barn eller unga ska delta i insatser i öppna former när samtycke saknas såväl tidigare som i fler fall än i dag.

Det föreslås också att om en socialnämnd har beslutat att ett barn eller en ung person ska delta i en eller flera öppenvårdsinsatser får

socialnämnden även besluta att barnet eller den unge ska följa en eller flera särskilda föreskrifter. De särskilda föreskrifterna får avse frågor som rör barnets eller den unges skolgång, fritidsaktiviteter, praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet, skyldighet att iaktta nykterhet och drogfrihet och skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Uppskattningsvis kan cirka 33 000–43 000 barn och unga komma att direkt eller indirekt beröras av utredningens förslag och därmed tillförsäkras att få sina behov utredda och få det stöd eller skydd som de behöver. Den nya ordningen kommer att medföra att mer ingripande åtgärder, som vård utanför hemmet, i fler ärenden än i dag kan undvikas. Barn och unga kan på så sätt tillförsäkras goda uppväxtvillkor utan att de behöver skiljas från sitt hem eller sin familj.

En ny lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

Utredningen föreslår att socialnämnders befogenheter att besluta om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke till dessa saknas ska regleras i en ny lag som ska heta *lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas*, som förkortas LIV. Lagen ska komplettera bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). I LIV ska förutsättningarna för att besluta om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn eller unga när samtycke därtill saknas regleras. I lagen ska också socialnämnders möjligheter att kontrollera efterlevnaden av vissa av de särskilda föreskrifterna till barn och unga med hjälp av drogtest och med hjälp av elektronisk övervakning regleras. Vidare ska socialnämnders möjligheter att besluta om konsekvenser vid bristande efterlevnad regleras. Lagen ska även innehålla bestämmelser om förfarandet hos socialnämnder och allmänna förvaltningsdomstolar vid beslut och överprövning av beslut som har fattats med stöd av LIV.

Beslut till barn och unga i ett tidigare skede

I dag har socialnämnder möjlighet att med stöd av 22 § LVU besluta om insatser i öppna former när barn och unga som inte har fyllt 20 år genom missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande kan antas behöva beredas tvångsvård med stöd av 3 § LVU om beteendet fortsätter och samtycke till insatsen saknas.

För att säkerställa att barn och unga får nödvändigt stöd i ett tidigt skede, innan problemen har hunnit bli allvarliga, föreslås att de rättsliga förutsättningarna för att besluta om insatser i öppna former till barn och unga när samtycke därtill saknas ändras på så sätt att beslut ska kunna fattas såväl tidigare som i fler fall än i dag. Som en följd därav föreslås att 22 och 23 §§ LVU upphävs.

Med stöd av bestämmelserna i LIV ska socialnämnder få besluta att ett barn eller en ung person ska delta i nödvändiga insatser i öppna former om det på grund av särskilda omständigheter finns en risk att barnet eller den unge kommer att utveckla ett missbruk av beroendeframkallande medel,

involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller uppvisa något annat socialt nedbrytande beteende. Även i de fall situationen har hunnit bli allvarlig och barnet eller den unge har hunnit utveckla ett sådant beteende som nu nämnts ska beslut om deltagande i insatser i öppna former få fattas med stöd av bestämmelserna i LIV.

Beslut till barn och unga om en eller flera särskilda föreskrifter

Vid beslut om nödvändiga insatser i öppna former till barn och unga med stöd av LIV ska socialnämnder också få besluta att ett barn eller en ung person ska följa en eller flera särskilda föreskrifter knutna till sådana områden i barns och ungas levnadssätt som normalt sett utgör skydds- respektive riskfaktorer. Om de särskilda föreskrifterna har ett innehåll som erbjuder barnet eller den unge ett positivt alternativ till det negativa beteendet som ska brytas kan det på sikt leda till att barnet eller den unge motiveras att förändra sitt normbrytande beteende. De särskilda föreskrifterna ska därför få avse barnets eller den unges skolgång, deltagande i fritidsaktivitet, deltagande i praktik, annan kompetenshöjande verksamhet eller annan sysselsättning, skyldighet att iaktta nykterhet och drogfrihet samt skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Skyldighet att i vissa fall särskilt överväga behov av insatser och särskilda föreskrifter

Vissa barn och unga kan antas vara särskilt sårbara och för dessa kan det finnas en högre risk än för andra barn och unga att återfalla i normbrytande beteenden. Det föreslås därför att socialnämnder särskilt ska överväga behovet av särskilda föreskrifter enligt bestämmelserna i LIV när beslut fattas om att barnet eller den unge ska vårdas i det egna hemmet med stöd av bestämmelserna i LVU. Vidare ska socialnämnder särskilt överväga behovet av såväl insatser som särskilda föreskrifter när barnet eller den unge skrivs ut från ett särskilt ungdomshem eller HVB. Det gäller såväl för de barn och unga som har verkställt påföljden slutna ungdomsvård som för barn och unga som har vårdats där med stöd av LVU eller socialtjänstlagen. Slutligen ska en socialnämnd också särskilt överväga behovet av insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare när socialnämnden beslutar om insatser eller särskilda föreskrifter till barn.

Uppföljning och kontroll

Socialnämnder ska följa genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter som beslutas enligt bestämmelserna i LIV. Det ska i första hand ske genom regelbunden kontakt med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare. När en socialnämnd följer genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter får socialnämnden även i övrigt ta de kontakter som behövs, exempelvis genom att prata med företrädare för barnets eller den unges skola.

Kontroll av efterlevnaden av socialnämnders beslut om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter kan som utgångspunkt ske inom ramen för socialnämnders regelbundna uppföljning.

Om barnet eller den unge inte följer en särskild föreskrift om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad och om socialnämnden bedömer att det inte är möjligt att förmå barnet eller den unge att frivilligt återvända till bostaden ska socialnämnden kunna begära a från Polismyndigheten att genomföra beslutet genom s.k. handräckning.

Det föreslås också att Polismyndigheten ges befogenhet att tillfälligt omhänderta barnet eller den unge för att kunna förflytta honom eller henne tillbaka till den plats där han eller hon enligt den särskilda föreskriften ska vara.

Kontroll med hjälp av elektronisk övervakning

Kontrollen av efterlevnaden av en särskild föreskrift kommer som regel att kunna ske inom ramen för socialnämndernas uppföljningsansvar genom personliga kontakter med barnet och vårdnadshavarna, med den unge eller genom kontakter med andra. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd bedöms det inte finnas något behov av att kunna kontrollera samtliga särskilda föreskrifter som kan beslutas med stöd av bestämmelserna i LIV med hjälp av elektronisk övervakning.

Enligt bestämmelserna i LIV ges socialnämnder möjlighet att besluta om en särskild föreskrift om att ett barn eller en ung person ska vara skyldig att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som likställas med bostad. Skyldigheten ska som tidigast få inträda kl. 18.00 och som längst pågå till kl. 07.00 nästföljande dag. Syftet med en sådan särskild föreskrift är att säkerställa barns och ungas behov av tillsyn, struktur, rutiner och dygnsvila genom att skydda dem från att vistas på olämpliga platser vid olämpliga tider. Det är därför av särskild vikt att kunna kontrollera att barnet eller den unge följer en sådan särskild föreskrift. Utredningen bedömer att det i vissa fall finns behov av att kontrollera den särskilda föreskriften att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad med hjälp av elektronisk övervakning. Sådant behov har bedömts finnas när det finns en risk för att barnet eller den unge kommer att involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller när han eller hon redan är involverad i eller ägnar sig åt sådan verksamhet. Behov av elektronisk övervakning för att kontrollera en sådan särskild föreskrift som nu nämnts bedöms också finnas när barnet eller den unge avslutar en vistelse på ett särskilt ungdomshem eller HVB eller när barnet eller den unge vårdas i det egna hemmet med stöd av 2 eller 3 § och 11 § andra stycket LVU.

Det föreslås därför att socialnämnder ska få besluta att kontrollen av efterlevnaden av denna särskilda föreskrift ska kunna ske med hjälp av elektronisk övervakning om barnet har fyllt 15 år, när det finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften och att den elektroniska övervakningen behövs för att

förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Eftersom beslut om kontroll med hjälp av elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd ska dessa beslut vara tidsbegränsade. Ett sådant beslut ska få fattas för en månad åt gången och den elektroniska övervakningen ska aldrig få pågå under längre tid än totalt sex månader under en period om tolv månader.

Utredningen föreslår att ansvaret för verkställighet av elektronisk övervakning som beslutas med stöd av bestämmelserna i LIV ska anförtros Polismyndigheten. Utredningens ställningstagande i denna del kan behöva omprövas om Statens institutionsstyrelse (SiS) eller den myndighet som framöver kan komma att ta över SiS uppdrag får praktisk möjlighet att använda sig av elektronisk övervakning i sin verksamhet.

Samtal vid barns och ungas bristande efterlevnad av beslut

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser i öppna former, särskilda föreskrifter, drogtest eller elektronisk övervakning föreslås en reglering i LIV som innebär att socialnämnden ska få kalla barnet eller den unge samt barnets vårdnadshavare till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att efterleva beslutet. Det som framkommer vid samtalet kan utgöra underlag för om det finns behov av andra insatser eller särskilda föreskrifter alternativt om mer ingripande vård, exempelvis tvångsvård med stöd av LVU, behövs.

Tillämpningsområdet för påföljden ungdomsvård utvidgas så att ungdomsvård även kan innefatta åtgärder som kan beslutas med stöd av LIV

Brottspåföljden ungdomsvård omfattar såväl vård utanför hemmet som insatser i öppna former som barnet eller den unge tar del av medan han eller hon fortfarande bor kvar i hemmet. Lagstiftningen omfattar därmed sådana åtgärder som i dag kan vidtas med stöd av nu gällande 22 § LVU och som den dömde kan bli skyldig att genomföra inom ramen för påföljden ungdomsvård. Mot bakgrund av att utredningen föreslår att 22 § LVU ska upphävas föreslås att tillämpningsområdet för påföljden ungdomsvård ska utvidgas så att den även omfattar de barn och unga som har ett särskilt behov av åtgärder som kan beslutas med stöd av bestämmelserna i LIV. Det innebär att utöver deltagande i insatser i öppna former när samtycke saknas kommer påföljden ungdomsvård att kunna innefatta sådana särskilda föreskrifter som får beslutas med stöd av bestämmelserna i LIV. Vidare kommer efterlevnaden av den särskilda föreskriften att iaktta nykterhet och drogfrihet kunna kontrolleras med hjälp av drogtest och efterlevnaden den särskilda föreskriften att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad i vissa fall kunna kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning enligt vad som närmare föreskrivs i LIV.

Den nya ordningens förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter

Den nya ordningen innebär inskränkningar av vårdnadshavares, barns och ungas grundläggande fri- och rättigheter som garanteras genom regeringsformen, Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) och FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). De fri- och rättigheter som huvudsakligen påverkas är rätten till privat- och familjeliv, skyddet mot påtvingade kroppsliga ingrepp samt inskränkningar av barns och ungas rörelsefrihet.

Utredningens samtliga förslag, inklusive personuppgiftsbehandlingen som följer av förslagen, har utformats i enlighet med regeringsformen och internationella konventioner och omgärdas av rättssäkerhetsgarantier. Det kommer bl.a. till uttryck genom att rätten för barn att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa (principen om barnets bästa) samt proportionalitets- och behovsprinciperna lagfästs i de inledande bestämmelserna i LIV. Beslut med stöd av bestämmelserna i LIV får bara fattas om det behövs och den åtgärd som socialnämnden beslutar om inte kan tillgodoses med mindre ingripande medel samt bedöms proportionerlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter. Vid beslut enligt bestämmelserna i LIV ska vad som är bäst för barnet eller den unge vara avgörande och vid den bedömningen ska hänsyn tas till barnet eller den unges åsikter. Barns och ungas rätt till information och rätt att framföra sina åsikter regleras i en egen bestämmelse liksom vårdnadshavares rätt till delaktighet vid utformningen och genomförandet av de insatser i öppna former och särskilda föreskrifter som socialnämnden får besluta om med stöd av bestämmelserna i LIV. För att garantera att beslut om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke till att ta emot dessa saknas inte ska pågå längre än nödvändigt föreslås att socialnämnder regelbundet ska överväga om dessa fortfarande behövs. Den nya ordningen utformas därutöver så att i princip samtliga beslut som socialnämnder ska få fatta med stöd av bestämmelserna i LIV går att överklaga och barn ges processbehörighet från 15 års ålder. I ärenden och mål om elektronisk övervakning ska även offentligt biträde förordnas för barnet och dennes vårdnadshavare eller för den unge.

Förslag till lag (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för socialnämnder att besluta om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

I socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om att socialnämnder kan besluta om öppna insatser när samtycke till sådana insatser föreligger.

2 § Med *insatser* i denna lag avses insatser i öppna former inom socialtjänsten.

Med *barn* avses en person under 18 år.

Med *unga* eller *den unge* avses en person som har fyllt 18 år men som inte har fyllt 21 år.

3 § Syftet med denna lag är att förebygga och förhindra att barn och unga far illa, involveras i eller ägnar sig åt kriminalitet eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt.

4 § Beslut enligt denna lag får bara fattas om det behövs och den åtgärd som socialnämnden beslutar om inte kan tillgodoses med mindre ingripande medel samt bedöms proportionerlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter.

5 § Bestämmelserna i 5 kap. 1–3 §§ om insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga får inte tillämpas när

1. förutsättningarna för att besluta om insatser med stöd av 3 kap. 6 a § andra och tredje styckena eller 3 kap. 6 b § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453) är uppfyllda, eller

2. barnet eller den unge är omedelbart omhändertagen enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller om barnet är omedelbart placerat enligt 4 kap. 1 § lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, eller

3. om barnet eller den unge vårdas utanför det egna hemmet.

6 § Lagen är uppdelad enligt följande.

1 kap. – Inledande bestämmelser

2 kap. – Barns och ungas ställning i ärenden och mål

3 kap. – Vårdnadshavares delaktighet och rätt till tillfällig föräldrapenning

4 kap. – Insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare

- 5 kap. – Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga
- 6 kap. – Uppföljning och kontroll
- 7 kap. – Övervägande och upphörande
- 8 kap. – Bestämmelser om handläggningen
- 9 kap. – Bestämmelser om överklagande
- 10 kap. – Handräckning och tillfälligt omhändertagande

2 kap. Barns och ungas ställning i ärenden och mål

Barnets eller den unges bästa

1 § Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för barnet eller den unge vara avgörande. Vid bedömningen av barnets eller den unges bästa ska hänsyn tas till barnets eller den unges åsikter.

Barnets eller den unges rätt till information och rätt att framföra sina åsikter

2 § Socialnämnder ska vid handläggning av ärenden enligt denna lag se till att barnet eller den unge får information i frågor som rör honom eller henne. Informationen ska ges med beaktande av barnets eller den unges ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Den som lämnar informationen ska i den utsträckning det är möjligt försäkra sig om att barnet eller den unge har förstått informationen.

3 § Socialnämnder ska se till att barnet eller den unge ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne.

Barnets eller den unges åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Barnets rätt att föra sin talan

4 § Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål enligt denna lag.

Ett barn som är yngre än 15 år får höras i domstol om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

3 kap. Vårdnadshavares delaktighet och rätt till tillfällig föräldrapenning

Rätt till delaktighet

1 § Vårdnadshavare ska ges möjlighet att vara delaktiga vid utformningen och genomförandet av de insatser och särskilda föreskrifter som socialnämnder beslutar om med stöd av denna lag.

Rätt till tillfällig föräldrapenning

2 § I 13 kap. 20 a och 24 a §§ socialförsäkringsbalken regleras rätten till tillfällig föräldrapenning när vårdnadshavare deltar i insatser som har beslutats enligt denna lag.

4 kap. Insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare

1 § Om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att ett barn kommer att utsättas för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat missförhållande i hemmet får socialnämnden besluta att barnets vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Socialnämnden får också besluta att barnets vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser om barnet utsätts för ett sådant förhållande som anges i första stycket.

2 § Om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att ett barn kommer att utveckla ett missbruk av beroendeframkallande medel, involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller uppvisa något annat socialt nedbrytande beteende får socialnämnden besluta att barnets vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

Socialnämnden får också besluta att barnets vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser om barnet uppvisar ett sådant beteende som anges i första stycket.

3 § Vårdas barnet utanför det egna hemmet får beslut enligt 1 och 2 §§ fattas om det behövs med hänsyn till barnets hälsa eller utveckling. Detsamma gäller om barnet vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Beslut om särskilda föreskrifter

4 § När en socialnämnd har beslutat om insatser enligt 1–3 §§ får socialnämnden också besluta att vårdnadshavaren ska följa en eller flera särskilda föreskrifter. De särskilda föreskrifterna får avse frågor som rör vårdnadshavarens skyldigheter i fråga om den dagliga omsorgen om barnet.

Vite

5 § En socialnämnd får förena beslut enligt 1–3 §§ med vite.

Allmänna bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten.

5 kap. Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga

Beslut om insatser utan samtycke

1 § Om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att ett barn eller en ung person kommer att utveckla ett missbruk av beroendeframkallande medel, involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller uppvisa något annat socialt nedbrytande beteende får socialnämnden besluta att barnet eller den unge ska delta i nödvändiga insatser utan samtycke av

1. barnets vårdnadshavare och, när barnet har fyllt 15 år, av honom eller henne själv, eller

2. den unge.

Socialnämnden får också besluta att barnet eller den unge ska delta i nödvändiga insatser om han eller hon uppvisar ett sådant beteende som anges i första stycket.

Beslut om särskilda föreskrifter

2 § När en socialnämnd har beslutat om insatser enligt 1 § får socialnämnden också besluta att barnet eller den unge ska följa en eller flera särskilda föreskrifter. De särskilda föreskrifterna får avse barnets eller den unges

1. skolgång,
2. deltagande i fritidsaktivitet,
3. deltagande i praktik, annan kompetenshöjande verksamhet eller annan sysselsättning,
4. skyldighet att iaktta nykterhet och drogfrihet, och
5. skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad. Skyldigheten får tidigast inträda klockan 18.00 på kvällen och pågå som längst till klockan 07.00 på morgonen nästföljande dag.

Beslut om särskilda föreskrifter vid vård i det egna hemmet

3 § Vårdas barnet eller den unge i det egna hemmet med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga får socialnämnden besluta att barnet eller den unge ska följa sådana särskilda föreskrifter som avses i 2 § om det behövs med hänsyn till barnets eller den unges hälsa eller utveckling.

Socialnämnders skyldighet att särskilt överväga behov av insatser och särskilda föreskrifter

4 § När en socialnämnd beslutar om insatser och särskilda föreskrifter för ett barn enligt 1–3 §§ ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om insatser och särskilda föreskrifter till barnets vårdnadshavare enligt vad som regleras i 4 kap. 1–4 §§.

5 § När barnet eller den unge skrivs ut från ett särskilt ungdomshem eller annat hem för vård eller boende ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om insatser och särskilda föreskrifter till barnet eller den unge enligt 1–2 §§.

När en socialnämnd beslutar att barnet eller den unge ska vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om särskilda föreskrifter till barnet eller den unge enligt 3 §.

Socialnämnders underrättelseskyldighet

6 § När en socialnämnd har beslutat om en särskild föreskrift till barn och unga om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad enligt 2 § första stycket 5 ska socialnämnden genast underrätta Polismyndigheten om namn och person-

eller samordningsnummer för den beslutet avser, kontaktuppgifter till denne samt den särskilda föreskriftens innehåll. Om beslutet avser ett barn ska även kontaktuppgifter till barnets vårdnadshavare framgå av underrättelsen.

Ska barnet enligt den särskilda föreskriften uppehålla sig på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad ska underrättelsen innehålla motsvarande uppgifter avseende den eller de som där har ansvar för att ha uppsikt över barnet.

Socialnämnden ska genast underrätta Polismyndigheten när ett beslut enligt första stycket ändras eller upphör att gälla.

Läkarundersökning

7 § I ett ärende om insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga får socialnämnden besluta om läkarundersökning av barnet eller den unge samt utse läkare för undersökningen. Om undersökningen inte lämpligen kan genomföras i barnets eller den unges hem, får socialnämnden bestämma någon annan plats för den.

Konsekvenser vid bristande efterlevnad av beslut

8 § Om barnet eller den unge inte följer ett beslut som har meddelats enligt 1–3 §§, 6 kap. 2 eller 3 § får socialnämnden kalla honom eller henne samt barnets vårdnadshavare till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att efterleva beslutet.

6 kap. Uppföljning och kontroll

Uppföljning

1 § Socialnämnder ska följa genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter som har beslutats enligt denna lag. Det ska i första hand ske genom regelbunden kontakt med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare.

När en socialnämnd följer genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter får socialnämnden även i övrigt ta de kontakter som behövs.

Vid kontakter med barnet enligt första stycket får socialnämnden höra barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet

2 § Socialnämnden får, när det finns anledning till det, besluta att efterlevnaden av en särskild föreskrift om skyldighet att iaktta nykterhet och drogfrihet som har beslutats enligt 5 kap. 2 § 4 ska kontrolleras genom att barnet eller den unge ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för att påvisa om barnet eller den unge är eller har varit påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Socialnämnden ska i ett beslut enligt första stycket särskilt ange vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden.

Elektronisk övervakning för kontroll av skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad

3 § Socialnämnden får besluta att efterlevnaden av en särskild föreskrift till barn och unga om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad som har beslutats enligt 5 kap. 2 § 5 ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. Elektronisk övervakning får bara beslutas under förutsättning att barnet har fyllt 15 år och det finns skäl att anta att

1. barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften, och

2. den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Elektronisk övervakning får beslutas för högst en månad åt gången. Elektronisk övervakning får aldrig pågå under längre tid än totalt sex månader under en period om tolv månader.

4 § Polismyndigheten är ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. Vid montering av den utrustning som behövs ska en företrädare för socialtjänsten närvara.

5 § När socialnämnden har fattat ett beslut enligt 3 § ska socialnämnden genast underrätta Polismyndigheten och lämna de uppgifter som behövs för att verkställa den elektroniska övervakningen.

6 § Polismyndigheten ska genast underrätta socialnämnden om den elektroniska övervakningen inte kan verkställas eller om den elektroniska övervakningen visar att barnet eller den unge inte följer den särskilda föreskriften som har beslutats enligt 5 kap. 2 § 5.

7 § Socialnämnden ska genast underrätta Polismyndigheten när ett beslut om elektronisk övervakning upphör eller ändras.

8 § När den elektroniska övervakningen har upphört ska socialnämnden gallra de uppgifter som framkommit vid den elektroniska övervakningen.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om den elektroniska övervakningen.

Regelbundna överväganden av om insatser och särskilda föreskrifter fortfarande behövs

1 § Har beslut om insatser och särskilda föreskrifter fattats enligt denna lag ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om dessa fortfarande behövs.

Beslut om upphörande

2 § När det inte längre finns skäl för insatser, särskilda föreskrifter eller kontroll med hjälp av elektronisk övervakning enligt denna lag ska socialnämnden besluta att dessa ska upphöra.

Insatser och särskilda föreskrifter till unga ska upphöra att gälla senast när den unge fyller 21 år.

Insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare ska upphöra att gälla senast när barnet fyller 18 år.

3 § Särskilda föreskrifter till vårdnadshavare upphör att gälla när insatser till vårdnadshavare enligt denna lag upphör.

Särskilda föreskrifter till barn och unga upphör att gälla när insatser till barn och unga enligt denna lag upphör.

4 § Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga upphör att gälla om beslut fattas om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller om beslut fattas om att bevilja barnet en omedelbar insats enligt lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga upphör också att gälla om beslut fattas om vård utanför det egna hemmet.

Vårdas barnet i det egna hemmet med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga och har socialnämnden beslutat om särskilda föreskrifter till barnet eller den unge enligt 5 kap. 3 § upphör de att gälla när vården i det egna hemmet upphör.

Förhållandet till vissa avlägsnandebeslut

5 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlämningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
5. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
6. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med internationella brottmålsdomstolen,

7. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt europeisk arresteringsorder,

8. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone, eller

9. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Beslut med stöd av denna lag upphör att gälla när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

8 kap. Bestämmelser om handläggningen

Särskild behandlingsplan

1 § När beslut om insatser och särskilda föreskrifter fattas enligt denna lag ska socialnämnden upprätta en särskild behandlingsplan.

Skyndsamhetskrav vid handläggningen

2 § Ärenden och mål enligt denna lag ska handläggas skyndsamt.

3 § Beslut om insatser, särskilda föreskrifter, provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet samt kontroll med hjälp av elektronisk övervakning gäller omedelbart.

Beslut om läkarundersökning och handräckning av Polismyndigheten gäller omedelbart om socialnämnden inte bestämmer något annat.

Offentligt biträde

4 § I ärenden och mål om elektronisk övervakning enligt 6 kap. 3 § eller om upphörande av elektronisk övervakning enligt 7 kap. 2 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och dennes vårdnadshavare eller för den unge. Offentligt biträde behöver inte förordnas om det kan antas att behov av offentligt biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet eller den unge får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt offentligt biträde får förordnas för de som berörs om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

5 § Vid delgivning med en enskild i ett ärende eller mål enligt denna lag får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

9 kap. Bestämmelser om överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när socialnämnden har beslutat om

1. insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare enligt 4 kap. 1–4 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,
 2. insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga enligt 5 kap. 1–3 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,
 3. provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 6 kap. 2 §, eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra, eller
 4. kontroll med hjälp av elektronisk övervakning enligt 6 kap. 3 § eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra.
- Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

10 kap. Handräckning och tillfälligt omhändertagande

1 § Om barnet eller den unge inte följer en särskild föreskrift om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad som har beslutats enligt 5 kap. 2 § 5 ska Polismyndigheten på begäran av en socialnämnd eller någon ledamot eller tjänsteman som socialnämnden har utsett lämna hjälp för att genomföra beslutet om den särskilda föreskriften genom att tillfälligt omhänderta barnet eller den unge.

Om barnet eller den unge inte följer en särskild föreskrift om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad som har beslutats enligt 5 kap. 2 § 5 och påträffas av en polisman, får polismannen tillfälligt omhänderta barnet eller den unge.

Om ett omhändertagande avser ett barn ska han eller hon skyndsamt överlämnas till vårdnadshavaren eller annan person som har vård om barnet. Om det inte är möjligt ska barnet överlämnas till socialnämnden. Avser omhändertagandet en person över arton år ska han eller hon skyndsamt lämnas i bostaden eller på den plats där han eller hon enligt den särskilda föreskriften ska uppehålla sig eller annan lämplig plats som möjliggör att den unge kan ta sig till den plats där den unge enligt den särskilda föreskriften ska uppehålla sig.

En begäran enligt första stycket får göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att det finns behov av de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387), eller det annars finns synnerliga skäl.

Den som begär hjälp enligt första stycket ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge alternativt närstående till barnet eller den unge som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

2 § Polismyndigheten ska genast underrätta socialnämnden när ett tillfälligt omhändertagande enligt 1 § andra stycket har skett.

3 § Polismyndigheten ska lämna hjälp för att på begäran av en socialnämnd bereda en läkare, som avses i 5 kap. 7 §, tillträde till barnets eller den unges hem eller för att föra barnet eller den unge till läkarundersökningen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Förslag till lag (2026:00) om polisens behandling av personuppgifter enligt lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

Härigenom förskrivs följande.

Lagens syfte

1 § Syftet med denna lag är att

1. ge Polismyndigheten möjlighet att behandla personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt när det finns behov av det med anledning av vad som föreskrivs i lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, och

2. skydda människor mot att deras personliga integritet kränks vid sådan personuppgiftsbehandling.

Lagens tillämpningsområde

2 § Denna lag gäller vid Polismyndighetens behandling av personuppgifter

1. i det register som får föras enligt 6 §, och

2. när Polismyndigheten verkställer elektronisk övervakning enligt lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

Förhållandet till annan reglering

3 § Bestämmelserna i denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter som omfattas av EU:s dataskyddsförordning gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag.

4 § Vid behandling av personuppgifter som omfattas av brottsdatalagen (2018:1177) gäller bestämmelserna i denna lag utöver den lagen.

Personuppgiftsansvar

5 § Polismyndigheten är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Förande av register

6 § Om en socialnämnd har beslutat om en särskild föreskrift om att ett barn eller en ung person under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller

annan anvisad plats som kan likställas med bostad enligt 5 kap. 2 § 5 lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas får Polismyndigheten med hjälp av automatiserad behandling föra register över de uppgifter som framgår av 7 §.

7 § Registret får innehålla uppgifter om den beslutet avser, kontaktuppgifter till denne, beslutets omfattning och ansvarig socialnämnd.

Om den beslutet avser är under 18 år får registret även innehålla uppgifter om vem som är barnets vårdnadshavare och kontaktuppgifter till denne. Ska ett barn enligt den särskilda föreskriften uppehålla sig på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får registret innehålla motsvarande uppgifter avseende den eller de som där har ansvar för att ha uppsikt över barnet.

Ändamål

8 § Polismyndigheten får behandla personuppgifter enligt denna lag om det är nödvändigt för att kunna

1. föra register enligt 6 §, och
2. verkställa elektronisk övervakning som har beslutats enligt lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

Tillgången till personuppgifter

9 § Tillgången till personuppgifter som får behandlas enligt denna lag ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Den personuppgiftsansvarige ska göra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen kommer åt de personuppgifter som får behandlas.

Längsta tid för behandling och gallring

10 § Personuppgifter som får behandlas enligt denna lag får inte behandlas efter att Polismyndigheten fått information från socialnämnden om att

- den särskilda föreskriften om att uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad har upphört eller,
 - ett beslut om elektronisk övervakning har upphört.
- När uppgifterna inte längre får behandlas ska de gallras.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 10 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sju nya paragrafer, 1 kap. 5 §, 3 kap. 6 d §, 5 kap. 1 e–i §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

Bestämmelser om att socialnämnder får besluta om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas finns i lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

3 kap.

6 d §

En förälder som deltar i insatser i öppna former kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 20 a och 24 a §§ socialförsäkringsbalken.

5 kap.

1 e §

Om Polismyndigheten informerar socialnämnden om att ett barn är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa och det kan antas att det är första gången barnet är misstänkt för ett sådant brott ska en företrädare för socialtjänsten hålla ett särskilt samtal med vårdnadshavarna och barnet (allvarssamtal).

Syftet med allvarssamtalet är att få barnets vårdnadshavare att medverka till stöd för barnet och att motverka framtida brottslighet hos barnet.

1 f §

Om Polismyndigheten informerar socialnämnden att en person som har fyllt 18 år men inte 21 år är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa och det kan antas att det är första gången den unge är misstänkt för ett sådant brott ska en företrädare för socialtjänsten hålla ett allvarssamtal med honom eller henne.

Syftet med allvarssamtalet är att motverka framtida brottslighet hos den unge.

1 g §

Kallelse till ett allvarssamtal ska ske inom 24 timmar från det att socialnämnden fick information om brottsmisstanken. Får socialnämnden del av informationen på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton får kallelse ske nästa vardag.

Till allvarssamtalet ska socialnämnden kalla vårdnadshavare och barnet eller den unge.

Utöver eller i stället för barnets vårdnadshavare får socialnämnden även kalla någon annan som svarar för barnets vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till barnet.

1 h §

Om det inte finns synnerliga skäl, ska allvarssamtalet hållas inom två veckor från det att socialnämnden fick information om brottsmisstanken. Kan allvarssamtalet inte hållas inom denna tid ska samtalet hållas så snart som möjligt.

1 i §

Socialnämnden får underlåta att kalla till eller hålla ett allvarssamtal om

1. det pågår en utredning om socialnämnden behöver ingripa till ett barns eller en ung persons skydd eller stöd enligt denna lag,

2. barnet, den unge eller vårdnadshavaren har en pågående insats enligt denna lag eller lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas,

3. barnet eller den unge är omedelbart omhändertagen eller vårdas enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, eller om barnet är omedelbart placerat eller placerat i skyddat boende enligt lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende,

4. en företrädare för socialtjänsten, inom två veckor från det att socialnämnden fick kännedom om brottsmisstanken, närvarar vid polisförhör med anledning av brottsmisstanken och i samband med det håller ett allvarssamtal, eller

5. det annars finns särskilda skäl.

10 kap.

4 §¹

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 1, 3 och 6 §§, 7 kap. 1 § och

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 1, 3 och 6 §§, 7 kap. 1 § och

¹ Senaste lydelse 2024:85.

8 kap. 7 § (lagen 2024:79) om placering av barn i skyddat boende samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

8 kap. 7 § (lagen 2024:79) om placering av barn i skyddat boende, *4 kap. 1–4 §§, 5 kap. 1–5 §§, 6 kap. 2 och 3 §§, 7 kap. 1 och 2 §§, 10 kap. 1 och 3 §§ lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas* samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller missbrukare *och* den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende,

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare, den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende *och den särskilda lagstiftningen om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.*

2. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd,

3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,

4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,

5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,

6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,

8. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, och

9. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–9.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

¹ Senaste lydelse 2024:86.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att 26 kap. 1 § och 35 kap. 20 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

1 §¹

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,	
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke och den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende, och	2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare, den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende och den särskilda lagstiftningen om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, och

3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdnad, och
4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

35 kap.

20 §²

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,

¹ Senaste lydelse 2024:88.

² Senaste lydelse 2024:273.

2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt

a) lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten *eller* insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke för endast en av vårdnadshavarna, *eller*

a) lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten, insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke för endast en av vårdnadshavarna *eller insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, eller*

b. lagen (1998:603) om verkställighet av sluten om ungdomsvård.

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken,

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare, *eller*

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare,

6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 31 a eller 31 d § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 31 a eller 31 d § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

7. verksamhet som avser förande av register enligt lagen (2026:00) om polisens behandling av personuppgifter enligt lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, eller

8. angelägenhet som rör verkställighet av elektronisk övervakning som har beslutats av en socialnämnd enligt lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

Förteckning över remissinstanserna beträffande promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

Efter remiss har yttranden kommit in från Autism Sverige, Barnens rätt i samhället, Barnombudsmannen, Barnrättsbyrån, Bollnäs kommun, Borås kommun, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Civil Rights Defenders, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Eskilstuna kommun, Filipstads kommun, Finspångs kommun, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Fryshuset, Föreningen Sveriges socialchefer, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Umeå, Gotlands kommun, Göta hovrätt, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Helsingborgs kommun, Huddinge kommun, Härjedalens kommun, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Institutet för mänskliga rättigheter, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Stockholm, Knivsta kommun, Kriminalvården, Kristianstads kommun, Landskrona kommun, Linköpings universitet (Barnafrid–nationellt kunskapscentrum), Lunds universitet, Länsstyrelsen i Gävleborg, Länsstyrelsen i Skåne, Länsstyrelsen i Uppsala, Länsstyrelsen i Västerbotten, Länsstyrelsen i Västernorrland, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Länsstyrelsen i Östergötland, Malmö kommun, Markaryds kommun, Maskrosbarn, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Nordmalings kommun, Nässjö kommun, Oskarshamns kommun, Polismyndigheten, Region Blekinge, Riksdagens ombudsmän, Riksförbundet Attention, Riksförbundet FUB, Rädda barnen, Skellefteå tingsrätt, Socialstyrelsen, SOS Barnbyar, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk, Statskontoret, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms kommun, Stockholms universitet (Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten), Sundsvalls kommun, Svenska barnläkarföreningen, Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri, Sveriges advokatsamfund, Sveriges kommuner och regioner, Södertälje kommun, Södertörns tingsrätt, Tidningsutgivarna, Tjänstemännens centralorganisation, Umeå kommun, Umeå universitet, Unicef Sverige, Varbergs kommun, Västra Götalandsregionen, Ystads tingsrätt, Åklagarmyndigheten.

Följande remissinstanser har inte svarat eller har avstått: Almega Utbildning, Arbetsgivarverket, Borlänge kommun, Fackförbundet Sveriges lärare, Familjerättssociologernas riksförening, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges skolchefer, Familjevårdens centralorganisation, Gällivare kommun, Idéburna skolors riksförbund, Karlshamns kommun, Knas Hemma, Kriminellas revansch i samhället, Kumla kommun, Landsorganisationen i Sverige, Landsrådet för Sveriges

barn- och ungdomsorganisationer, Myndigheten för ungdoms- och
civilsamhällesfrågor, Nätverket unga för tillgänglighet, Bilaga 3
Psykologförbundet, Region Uppsala, Region Västernorrland,
Riksorganisationen GAPF, Riksorganisationen Sveriges makalösa
föräldrar, Riksrevisionen, Svenskt näringsliv, Sveriges akademikers
centralorganisation, Sveriges skolledare, Vårdföretagarna, Västerås
kommun, Åmåls kommun, Överkalix kommun.

Sammanfattning av utkast till Lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

I promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30) lämnas förslag om en ny lag som ger socialnämnden möjlighet att besluta om insatser och särskilda föreskrifter för barn och unga utan samtycke.

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att förvaltningsrätten, efter ansökan av socialnämnden, ska pröva frågor om elektronisk övervakning med anledning av en av socialnämnden beslutad särskild föreskrift om en skyldighet för barn och unga att mellan vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

Vidare föreslås att Statens institutionsstyrelse ska ansvara för att verkställa den elektroniska övervakningen som rätten har beslutat om.

Elektronisk övervakning föreslås endast få beslutas om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften, och den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Elektronisk övervakning föreslås inte få beslutas för någon som är yngre än 13 år.

Förslagets övergripande syfte är att förebygga och förhindra att barn och unga involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Förslagen syftar även till att stärka rättssäkerhetsgarantierna i fråga om denna åtgärd.

Lagförslagen föreslås träda i kraft 1 januari 2027.

Utkastet har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas

dels att 6 kap. 3–9 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 6 kap. 3 § ska utgå,

dels att 1 kap. 6 §, 5 kap. 8 §, 8 kap. 4 §, 9 kap. 1 och 2 §§ och rubriken närmast före 8 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 6 a kap., och en ny paragraf, 10 kap. 4 §, av följande lydelse.

Lydelse enligt Ds 2024:30

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

Lagen är uppdelad enligt följande.

1 kap. – Inledande bestämmelser

2 kap. – Barns och ungas ställning i ärenden och mål

3 kap. – Vårdnadshavares delaktighet och rätt till tillfällig föräldrapenning

4 kap. – Insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare

5 kap. – Insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga

6 kap. – Uppföljning och kontroll

6 a kap. – Elektronisk övervakning

7 kap. – Övervägande och upphörande

8 kap. – Bestämmelser om handläggningen

9 kap. – Bestämmelser om överklagande

10 kap. – Handräckning och tillfälligt omhändertagande

5 kap.

8 §

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut som har meddelats enligt 1–3 §§, 6 kap. 2 *eller* 3 § får socialnämnden kalla honom eller henne samt barnets vårdnadshavare till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att efterleva beslutet.

Om barnet eller den unge inte följer ett beslut som har meddelats enligt 1–3 §§, 6 kap. 2 § *eller* 6 a kap. 3 § får socialnämnden kalla honom eller henne samt barnets vårdnadshavare till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att efterleva beslutet.

6 a kap. Elektronisk övervakning

När elektronisk övervakning får beslutas

1 §

En särskild föreskrift som socialnämnden har beslutat om enligt 5 kap. 2 § 5 får kompletteras med ett beslut om elektronisk övervakning om det är nödvändigt för att kontrollera efterlevnaden av föreskriften.

Elektronisk övervakning får endast beslutas om det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att

1. barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften, och

2. den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Elektronisk övervakning får inte beslutas för barn som är under 13 år.

2 §

Elektronisk övervakning får inte beslutas om sådan övervakning av barnet eller den unge verkställs enligt bestämmelser i annan lag.

Ansökan och beslut

3 §

Beslut om elektronisk övervakning meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

4 §

Socialnämndens ansökan ska innehålla en redogörelse för

– barnets eller den unges förhållanden,

– de konkreta omständigheter som utgör grund för att barnet eller

den unge behöver övervakas elektroniskt,

- tidigare vidtagna åtgärder,
- vilken information som har lämnats till barnet eller den unge och på vilket sätt den har lämnats, och

- barnets och vårdnadshavarnas eller den unges inställning.

Ansökan ska även innehålla en kopia av nämndens beslut om den särskilda föreskrift som ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning.

Beslutets varaktighet

5 §

Rätten får besluta om elektronisk övervakning för högst tre månader i taget.

Rättens beslut gäller omedelbart, om inte rätten bestämmer något annat.

Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten

6 §

Statens institutionsstyrelse ansvarar för verkställigheten av elektronisk övervakning som rätten har beslutat om.

Myndigheten ska montera den utrustning som behövs för övervakningen. Vid monteringen ska en socialsekreterare närvara.

I myndighetens ansvar ingår att skyndsamt kontrollera vad larm från den elektroniska övervakningen beror på.

7 §

När den elektroniska övervakningen har upphört ska Statens institutionsstyrelse genast ta bort den utrustning som använts för övervakningen.

Om en förnyad ansökan om elektronisk övervakning handläggs i förvaltningsrätten när övervak-

ningen upphör får myndigheten avvakta med att ta bort utrustningen till dess att rätten har meddelat sitt beslut.

När förutsättningarna för övervakningen ändras

8 §

Socialnämnden ska besluta att den elektroniska övervakningen ska upphöra när den inte längre behövs.

Övervakningen ska vidare upphöra när

1. den särskilda föreskrift som kontrollen avser upphävs eller upphör, eller

2. elektronisk övervakning enligt bestämmelser i annan lag inleds beträffande barnet eller den unge.

9 §

Om den särskilda föreskriften minskar i omfattning, ska den elektroniska övervakningen upphöra i motsvarande mån.

Den elektroniska övervakningen får inte utan ett nytt beslut av domstol omfatta en utökning av den särskilda föreskriften.

Underrättelser mellan socialnämnden och Statens institutionsstyrelse

10 §

När en domstol har beslutat i en fråga om elektronisk övervakning ska socialnämnden genast underrätta Statens institutionsstyrelse om beslutet och lämna de uppgifter som behövs för verkställigheten av den elektroniska övervakningen.

11 §

Statens institutionsstyrelse ska, efter kontroll av orsaken till ett larm, genast underrätta socialnämnden om den elektroniska övervakningen har avbrutits eller

om den visar att barnet eller den unge inte följer den särskilda föreskrift som kontrollen avser.

12 §

Socialnämnden ska genast underätta Statens institutionsstyrelse när den elektroniska övervakningen helt eller delvis upphör.

Offentligt biträde

13 §

Offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och för barnets vårdnadshavare

1. i mål om elektronisk övervakning, eller

2. när barnet, den unge eller vårdnadshavaren uttrycker en vilja att överklaga socialnämndens beslut i ett ärende om upphörande av elektronisk övervakning.

Offentligt biträde ska inte förordnas om det måste antas att behov av biträde saknas.

14 §

Om offentligt biträde behövs både för ett barn och för hans eller hennes vårdnadshavare ska olika biträden förordnas. Om det inte finns motstridiga intressen mellan dem, ska dock ett gemensamt biträde förordnas.

15 §

Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 13 § för ett barn som är under 15 år är utan särskilt förordnande också barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser, om det offentliga biträdet inte samtidigt är biträde för vårdnadshavaren.

16 §

Den som enligt 13 § har rätt till ett offentligt biträde får ansöka om att

ett offentligt biträde ska förordnas för honom eller henne.

Socialnämnden ska, så snart behov av offentligt biträde uppkommer enligt 13 §, anmäla detta till förvaltningsrätten.

När en ansökan om offentligt biträde kommer in till socialnämnden, ska nämnden skyndsamt lämna över ansökan till förvaltningsrätten.

17 §

Frågor om offentligt biträde prövas av den domstol som handlägger målet. I fall som avses i 13 § första stycket 2 prövas frågor om offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Uppgifter från den elektroniska övervakningen

18 §

Den utrustning som används för den elektroniska övervakningen får vara aktiverad endast under de tider som framgår av den särskilda föreskrift som kontrollen avser.

Om den digitala teknik som används möjliggör positionering ska Statens institutionsstyrelse säkerställa att inga uppgifter om barnets eller den unges position utanför bostaden eller annan anvisad plats som framgår av den särskilda föreskriften tas fram.

19 §

Uppgifter från den elektroniska övervakningen får bevaras i högst två månader.

När uppgifterna inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Bemyndigande

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

den elektroniska övervakning som Statens institutionsstyrelse efter rättens beslut ska ansvara för att verkställa enligt denna lag. Bilaga 5

8 kap.

Offentligt biträde

Nämndemän i kammarrätten

4 §

I ärenden och mål om elektronisk övervakning enligt 6 kap. 3 § eller om upphörande av elektronisk övervakning enligt 7 kap. 2 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och dennes vårdnadshavare eller för den unge. Offentligt biträde behöver inte förordnas om det kan antas att behov av offentligt biträde saknas.

Vid handläggning i kammarrätten av mål om elektronisk övervakning enligt denna lag ska nämndemän ingå i rätten.

Till offentligt biträde för barnet eller den unge får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt offentligt biträde får förordnas för de som berörs om det inte finns motstridiga intressen mellan dem.

9 kap.

1 §

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när socialnämnden har beslutat om

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol när nämnden har

1. insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare enligt 4 kap. 1–4 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,

1. beslutat om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare enligt 4 kap. 1–4 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,

2. insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga enligt 5 kap. 1–3 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,

2. beslutat om insatser och särskilda föreskrifter till barn och unga enligt 5 kap. 1–3 §§ eller prövat om sådana beslut ska upphöra,

3. provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 6 kap. 2 §, eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra, eller

3. beslutat om provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 6 kap. 2 §, eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra, eller

4. kontroll med hjälp av elektronisk övervakning enligt 6 kap. 3 § eller prövat om ett sådant beslut ska upphöra.

Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

4. prövat om elektronisk övervakning ska upphöra enligt 6 a kap. 8 § första stycket.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 §

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten utom i mål om elektronisk övervakning.

10 kap.

4 §

Polismyndigheten ska på begäran av socialnämnden eller Statens institutionsstyrelse lämna hjälp vid montering och borttagande av utrustning för elektronisk övervakning.

En begäran om hjälp får göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att det finns behov av de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387), eller det annars finns synnerliga skäl.

Den som begär hjälp ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och närstående till barnet eller den unge som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 7 a § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremissen En Föreslagen lydelse
nationell utredningsfunktion för att
förebygga suicid*

7 a §¹

I sammanställningar av personuppgifter får det inte tas in känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden.

Undantag från första stycket gäller för

1. uppgifter om åtgärder som har beslutats inom socialtjänsten som innebär myndighetsutövning och om den bestämmelse som ett sådant beslut grundar sig på,

2. uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring,

3. tillsynsverksamhet som bedrivs av Inspektionen för vård och omsorg, 4. administration som bedrivs av Statens institutionsstyrelse (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, 5. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, och

6. verksamhet enligt lagen (2026:000) om utredningar för att förebygga suicid, och

7. verksamhet vid Statens institutionsstyrelse som avser verkställighet av elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

Uppgift som avslöjar medlemskap i fackförening får aldrig tas in.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

¹ Senaste lydelse 2026:000.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 7 och 15 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:132 *Föreslagen lydelse*

26 kap.

7 §¹

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, *eller*
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal,
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659), *eller*

6. beslut om elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas.

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Lydelse enligt lagrådsremissen En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid *Föreslagen lydelse*

26 kap.

15 §²

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13, och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6, 10 a och 10 b §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6, 10 a och 10 b §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar

¹ Senaste lydelse 2026:000.

² Senaste lydelse 2026:000.

sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna, eller beslut om *sluten ungdomsvård*.

sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna, eller beslut om *elektronisk övervakning enligt lagen (2026:000) om insatser och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas*.

Bilaga 5

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Förteckning över remissinstanserna beträffande utkast till Lagrådsremiss Elektronisk övervakning – ett verktyg för socialtjänsten till skydd för barn och unga

Efter remiss har yttranden kommit in från Akademikerförbundet SSR, Barnens rätt i samhället, Barnombudsmannen, Bollnäs kommun, Borlänge kommun, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Eskilstuna kommun, Föreningen för Sveriges socialchefer, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Umeå, Göta Hovrätt, Göteborgs universitet, Helsingborgs kommun, Institutet för mänskliga rättigheter, Justitiekanslern, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Stockholm, Kriminalvården, Linköpings universitet Barnafriad, Lunds universitet, Malmö kommun, Markaryds kommun, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Nässjö kommun, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Rädda barnen, Socialstyrelsen, SOS Barnbyar, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Statens institutionsstyrelse, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholm kommun, Stockholms universitet, Sundsvalls kommun, Svenska barnläkarföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Södertälje kommun, Södertörns tingsrätt, Tidningsutgivarna, Umeå universitet, Unicef Sverige, Varbergs kommun, Åklagarmyndigheten, Åmåls kommun, Överkalix kommun.

Därutöver har yttrande inkommit från SOS Barnbyar.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Filipstad kommun, Landskrona kommun, Gotlands kommun, Borås kommun, Civil Rights Defenders, Finspångs kommun, Huddinge kommun, Härjedalens kommun, Karlshamns kommun, Knivsta kommun, Kristianstads kommun, Oskarshamns kommun, Svenska föreningen för barn- och ungdomspsykiatri, Umeå kommun, Västerås kommun.

Sammanfattning av lagrådsremissen Förebyggande insatser inom socialtjänsten till skydd för barn och unga vid bristande medverkan

I lagrådsremissen föreslås en ny lag om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas. Förslagen i lagrådsremissen syftar till att förebygga och förhindra att barn och unga får illa.

Genom den nya lagen ges socialnämnden möjlighet att besluta om insatser till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke till insatserna saknas och om särskilda villkor. Insatser ska dock i första hand ges med den enskildes samtycke. Ett beslut om insatser till en vårdnadshavare ska få förenas med vite. Socialnämnden ska få besluta om att uppmana ett barn eller en ung person att lämna drogtest för att kontrollera efterlevnaden av ett särskilt villkor om att iaktta nykterhet och drogfrihet. Polisen ska få tillfälligt omhänderta ett barn eller en ung person som inte följer ett särskilt villkor om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad. En ny registerlag om Polismyndighetens behandling av personuppgifter enligt den nya lagen om insatser föreslås. Det föreslås också att tillämpningsområdet för påföljden ungdomsvård ska omfatta åtgärder enligt den nya lagen om insatser.

Det föreslås dessutom att en förälder ska kunna få tillfällig föräldrapening när han eller hon deltar i vissa insatser enligt socialtjänstlagen eller den nya lagen om insatser.

Därutöver föreslås att socialnämnden ska hålla ett särskilt samtal med ett barn eller en ung person om det är första gången han eller hon är miss-tänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa (brottssamtal).

De nya lagarna och lagändringarna föreslås träda i kraft den 2 januari 2027.

Lagrådsremissens lagförslag i relevanta delar

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll, syfte och tillämpningsområde

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser som ger socialnämnden möjlighet att besluta om insatser till och särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas. I lagen finns också bestämmelser om handräckning och tillfälligt omhändertagande.

Lagens syfte

2 § Syftet med denna lag är att genom skydd och stöd förebygga och förhindra att barn och unga far illa.

Tillämpningsområde

3 § Insatser till vårdnadshavare, barn eller unga ska i första hand ges med samtycke från vårdnadshavaren, barnet eller den unge enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2025:400).

4 § Ett beslut om insatser till eller särskilda villkor för ett barn eller en ung person får inte fattas när barnet eller den unge vårdas eller är placerad utanför det egna hemmet med stöd av

- socialtjänstlagen (2025:400),
- lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga,
- lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, eller
- lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Ett beslut om insatser till ett barn eller en ung person får inte heller fattas när barnet eller den unge vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen om omhändertagande för vård av barn och unga.

Ord och uttryck i lagen

5 § Med insatser avses sådana insatser för personliga behov som ingår i socialnämndens ansvar enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400). Ett beslut om insatser får dock inte avse

- vård i familjehem, jourhem, stödboende, hem för vård eller boende eller hem för viss annan heldygnsvård, eller
- boende i bostad med särskilt stöd eller skyddat boende.

6 § Med särskilda villkor avses de krav som socialnämnden kan besluta om enligt denna lag för vårdnadshavare, barn och unga. Bilaga 8

7 § Med barn avses en person som är under 18 år.

Med ung person eller den unge avses en person som har fyllt 18 men inte 21 år.

2 kap. Barns och ungas rättigheter och vårdnadshavares delaktighet

Barnets och den unges bästa

1 § Vid beslut och andra åtgärder enligt denna lag ska det som är bäst för barnet eller den unge vara avgörande.

Rätt att framföra sina åsikter

2 § Barnet eller den unge ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Barnets eller den unges åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Rätt till information

3 § Barnet eller den unge ska kontinuerligt få information om beslut som rör honom eller henne, hur sådana beslut överklagas och annan relevant information.

4 § Information som lämnas till barnet eller den unge ska vara anpassad till hans eller hennes individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Den som lämnar informationen ska så långt det är möjligt försäkra sig om att barnet eller den unge har förstått informationen.

Rätt att föra sin egen talan

5 § Ett barn som har fyllt 15 år har rätt att föra sin egen talan i ärenden och mål enligt denna lag.

Ett barn som är yngre än 15 år får höras i domstol, om barnet vill det och det kan antas att barnet inte tar skada av att höras.

Vårdnadshavares delaktighet

6 § En vårdnadshavare ska ges möjlighet att vara delaktig vid utformningen och genomförandet av de insatser och särskilda villkor som socialnämnden beslutar om för vårdnadshavaren eller dennes barn.

3 kap. Insatser till och särskilda villkor för vårdnadshavare

Insatser utan samtycke

1 § Socialnämnden får besluta att en vårdnadshavare ska delta i en eller flera insatser om

1. det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att vårdnadshavarens barn kommer att utsättas för ett sådant förhållande i hemmet som anges i 2 § eller utveckla ett sådant eget beteende som anges i 3 §, eller barnet redan utsätts för ett sådant förhållande i hemmet eller uppvisar ett sådant eget beteende,

2. insatserna bedöms förebygga eller förhindra förhållandet eller beteendet, och

3. det kan antas att insatserna inte kan ges med vårdnadshavarens samtycke.

Om barnet vårdas eller är placerat utanför det egna hemmet eller vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga gäller i stället 4 §.

2 § De förhållanden i hemmet som kan ligga till grund för insatser enligt 1 § är

1. fysisk eller psykisk misshandel,
2. sexuella kränkningar eller sexuell exploatering,
3. brister i omsorgen om barnets grundläggande behov,
4. negativ social kontroll, eller
5. något annat skadligt förhållande.

3 § De egna beteenden hos barnet som kan ligga till grund för insatser enligt 1 § är

1. skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel,
2. brottslig verksamhet, eller
3. något annat socialt nedbrytande eller destruktivt beteende.

Insatser utan samtycke när barnet vårdas eller är placerat

4 § Om barnet vårdas eller är placerat utanför det egna hemmet får socialnämnden besluta om en eller flera insatser till vårdnadshavaren, om det behövs med hänsyn till barnets hälsa eller utveckling. Detsamma gäller om barnet vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga.

Insatserna får beslutas om det kan antas att de inte kan ges med vårdnadshavarens samtycke.

Särskilda villkor när socialnämnden har beslutat om insatser

5 § När socialnämnden har beslutat om insatser till en vårdnadshavare får nämnden också besluta att vårdnadshavaren ska följa ett eller flera särskilda villkor. De särskilda villkoren får avse frågor som rör vårdnadshavarens skyldigheter i fråga om barnets dagliga omsorg.

Särskilt övervägande om insatser och särskilda villkor

6 § När en socialnämnd beslutar om insatser till eller särskilda villkor för ett barn ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om insatser till och särskilda villkor för barnets vårdnadshavare.

Insatser utan samtycke

1 § Socialnämnden får besluta att ett barn eller en ung person ska delta i en eller flera insatser om

1. det på grund av konkreta omständigheter finns skäl att anta att barnet eller den unge kommer att utveckla ett sådant eget beteende som anges i 2 §, eller redan uppvisar ett sådant beteende,
2. insatserna bedöms förebygga eller förhindra beteendet, och
3. det kan antas att insatserna inte kan ges med samtycke av
 - a) barnets vårdnadshavare och, om barnet har fyllt 15 år, av barnet själv, eller
 - b) den unge.

2 § De egna beteenden som kan ligga till grund för insatser enligt 1 § är

1. skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel eller dopningsmedel,
2. brottslig verksamhet, eller
3. något annat socialt nedbrytande eller destruktivt beteende.

Särskilda villkor när socialnämnden har beslutat om insatser

3 § När socialnämnden har beslutat om insatser till ett barn eller en ung person får nämnden också besluta att barnet eller den unge ska följa ett eller flera särskilda villkor. De särskilda villkoren får avse barnets eller den unges

1. skolgång,
2. deltagande i fritidsaktivitet,
3. deltagande i praktik, annan kompetenshöjande verksamhet eller annan sysselsättning,
4. skyldighet att iaktta nykterhet och drogfrihet, och
5. skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

4 § En skyldighet att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får inträda tidigast klockan 18.00 och pågå som längst till klockan 07.00 nästföljande dag.

Särskilda villkor när barnet eller den unge vårdas i det egna hemmet

5 § Om barnet eller den unge vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga får socialnämnden besluta att barnet eller den unge ska följa ett eller flera sådana särskilda villkor som anges i 3 §, om det behövs med hänsyn till barnets eller den unges hälsa eller utveckling.

Särskilt övervägande om insatser och särskilda villkor

6 § Socialnämnden ska särskilt överväga om det finns behov av att besluta om insatser och särskilda villkor enligt 1 och 3 §§ i samband med att barnet eller den unge

1. skrivs ut från ett särskilt ungdomshem eller ett annat hem för vård eller boende, eller

2. har villkorligt frigetts från ett fängelsestraff.

Om socialnämnden i samband med utskrivningen eller den villkorliga frigivningen beslutar att barnet eller den unge ska vårdas i sitt eget hem med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga ska i stället 7 § gälla.

7 § I samband med att en socialnämnd beslutar att barnet eller den unge ska vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga ska socialnämnden särskilt överväga om det finns behov av att besluta om särskilda villkor för barnet eller den unge enligt 5 §.

Undantag från ett särskilt villkor om att uppehålla sig i bostaden

8 § Socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat får besluta om ett tillfälligt undantag från ett särskilt villkor enligt 3 § 5 om att ett barn eller en ung person under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad, om socialnämndens beslut inte kan avvaktas. Ett sådant beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

5 kap. Genomförandet av insatser och särskilda villkor

Särskild genomförandeplan

1 § När ett beslut om insatser eller särskilda villkor fattas ska socialnämnden ha upprättat en plan för genomförandet av insatserna och de särskilda villkoren (särskild genomförandeplan).

Socialnämnden ska följa genomförandet

2 § Socialnämnden ska följa genomförandet av beslutade insatser och särskilda villkor.

3 § Uppföljningen ska ske genom regelbunden kontakt med den som insatserna eller de särskilda villkoren avser. När insatserna eller de särskilda villkoren avser ett barn ska socialnämnden även ha regelbunden kontakt med barnets vårdnadshavare. Nämnden får även ta de övriga kontakter som behövs.

Vid kontakter med ett barn som insatser och särskilda villkor avser får nämnden samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Kontroll av nykterhet och drogfrihet

4 § Socialnämnden ska, om det finns anledning till det, kontrollera om ett barn eller en ung person som har meddelats ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 4 om att iaktta nykterhet och drogfrihet är eller har varit påverkad av

– narkotika,

- alkoholhaltiga drycker,
- andra berusningsmedel,
- sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, eller
- sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

5 § Vid en kontroll enligt 4 § får socialnämnden besluta att barnet eller den unge ska uppmanas att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov.

6 § Ett beslut om att uppmana ett barn eller en ung person om provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 5 § får fattas bara i den mån åtgärden är försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter.

Socialnämnden ska i beslutet särskilt ange vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden.

6 kap. Handläggning av ärenden och mål

Skyndsamhetskrav vid handläggningen

1 § Ärenden och mål enligt denna lag ska handläggas skyndsamt.

Läkarundersökning

2 § I ett ärende om insatser till eller särskilda villkor för ett barn eller en ung person får socialnämnden besluta om läkarundersökning av barnet eller den unge och utse läkare för undersökningen.

3 § Läkarundersökningen ska syfta till att utgöra en del av underlaget för bedömningen av vilka insatser och särskilda villkor som är lämpliga för barnet eller den unge och för planeringen av genomförandet av insatserna och de särskilda villkoren.

4 § Läkarundersökningen ska genomföras på en vårdinrättning. Om det inte är lämpligt får den genomföras i barnets eller den unges hem eller på någon annan plats.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

5 § Vid delgivning med en enskild i ett ärende eller mål får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

Upplysningsskyldighet vid beslut om särskilda villkor

6 § När socialnämnden har beslutat om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att ett barn eller en ung person under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad ska nämnden genast informera Polismyndigheten om det.

7 § En upplysning enligt 6 § ska innehålla information om

1. barnets eller den unges namn, person- eller samordningsnummer och kontaktuppgifter,
2. det särskilda villkorets innehåll och omfattning, och
3. huruvida det särskilda villkoret gäller inom ramen för utdömd ungdomsvård.

Om upplysningen avser ett barn ska den även innehålla information om

1. vem som är barnets vårdnadshavare och kontaktuppgifter till den personen, och
2. kontaktuppgifter till den eller dem som har ansvar för att ha uppsikt över barnet, om barnet enligt det särskilda villkoret ska uppehålla sig på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

8 § Socialnämnden ska genast informera Polismyndigheten

1. när det har fattats ett beslut om ett tillfälligt undantag från ett särskilt villkor som Polismyndigheten har upplysts om enligt 6 §, och
2. när ett särskilt villkor som Polismyndigheten har upplysts om enligt 6 § har ändrats eller upphört.

7 kap. Besluts giltighet

Beslut som gäller omedelbart

1 § Ett beslut om insatser eller särskilda villkor gäller omedelbart.

Ett annat beslut enligt denna lag gäller också omedelbart, om socialnämnden inte bestämmer något annat.

Besluts giltighetstid

2 § Ett beslut om insatser eller särskilda villkor ska gälla för en viss tid.

Ett beslut om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att barnet eller den unge under vissa tider ska uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får gälla för högst sex månader i taget.

3 § Socialnämnden får besluta att ett särskilt villkor som annars skulle upphöra enligt 9 kap. 4 § första eller andra stycket, ska fortsätta att gälla under högst tre månader från det att insatserna har upphört, om det finns särskilda skäl.

8 kap. Åtgärder när ett beslut inte följs

Vite

1 § Socialnämnden får förena beslut om insatser till vårdnadshavare med vite. Vitet får inte omvandlas till fängelse.

Samtal med barnet eller den unge

2 § Om barnet eller den unge inte följer ett beslut om insatser eller särskilda villkor eller ett beslut om provtagning för kontroll av nykterhet och drogfrihet enligt 5 kap. 5 § får socialnämnden kalla honom eller henne till ett samtal i syfte att förmå barnet eller den unge att följa beslutet.

9 kap. Överväganden och upphörande

Överväganden om insatser och särskilda villkor fortfarande behövs

1 § Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om pågående insatser eller särskilda villkor fortfarande behövs.

Upphörande av beslut om insatser och särskilda villkor

2 § Socialnämnden ska besluta att insatser eller särskilda villkor ska upphöra när de inte längre behövs.

3 § Insatser till eller särskilda villkor för vårdnadshavare upphör senast när barnet fyller 18 år.

Insatser till eller särskilda villkor för ett barn eller en ung person upphör senast när den unge fyller 21 år.

4 § Särskilda villkor för en vårdnadshavare upphör när insatserna till vårdnadshavaren upphör.

Särskilda villkor enligt 4 kap. 3 § för ett barn eller en ung person upphör när insatserna till barnet eller den unge upphör.

Första och andra styckena gäller inte om socialnämnden med stöd av 7 kap. 3 § har beslutat att det särskilda villkoret ska fortsätta att gälla.

5 § Insatser till och särskilda villkor för ett barn eller en ung person upphör om det beslutas att barnet eller den unge ska vårdas eller placeras utanför det egna hemmet med stöd av

- socialtjänstlagen (2025:400),
- lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga,
- lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, eller
- lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende.

Särskilda villkor enligt 4 kap. 5 § för ett barn eller en ung person som vårdas i det egna hemmet med stöd av lagen om omhändertagande för vård av barn och unga upphör när vården i det egna hemmet upphör.

Förhållandet till vissa avlägsnandebeslut

6 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlämningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,

7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med internationella brottmålsdomstolen,

8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt europeisk arresteringsorder,

9. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone, eller

10. återvändande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1348 av den 14 maj 2024 om upprättande av ett gemensamt förfarande för internationellt skydd i unionen och om upphävande av direktiv 2013/32/EU.

Insatser och särskilda villkor upphör när ett beslut enligt första stycket 1–10 har verkställts.

10 kap. Överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. insatser till eller särskilda villkor för vårdnadshavare,
2. insatser till eller särskilda villkor för barn och unga, eller
3. vite.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

11 kap. Handräckning och tillfälligt omhändertagande

Förutsättningar för handräckning

1 § Polismyndigheten ska på begäran av en socialnämnd eller någon ledamot eller tjänsteman som socialnämnden har förordnat lämna hjälp för att tillfälligt omhänderta ett barn eller en ung person som inte följer ett beslut om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad.

2 § En begäran om hjälp av Polismyndigheten enligt 1 § får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver användas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Uppgiftsskyldighet i samband med handräckning

3 § Den som begär hjälp enligt 1 § ska lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller den unge och en närstående till honom eller henne som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Tillfälligt omhändertagande när ett barn eller en ung person påträffas

Bilaga 8

4 § En polisman som påträffar ett barn eller en ung person som inte följer ett beslut om ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad får tillfälligt omhänderta barnet eller den unge.

Upplysningsskyldighet i samband med ett tillfälligt omhändertagande

5 § När Polismyndigheten har omhändertagit ett barn eller en ung person enligt 4 § ska myndigheten genast upplysa socialnämnden om det.

Överlämnande efter ett omhändertagande

6 § Om ett barn har omhändertagits med stöd av 1 eller 4 § ska barnet skyndsamt lämnas på den plats där han eller hon ska uppehålla sig enligt det särskilda villkoret. Om det inte är möjligt ska barnet överlämnas till socialnämnden.

Om en ung person har omhändertagits ska han eller hon skyndsamt lämnas

– på den plats där han eller hon ska uppehålla sig enligt det särskilda villkoret, eller

– på en annan lämplig plats som möjliggör att den unge kan ta sig till den plats där han eller hon ska uppehålla sig enligt det särskilda villkoret.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.

Förslag till lag om Polismyndighetens behandling av personuppgifter enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och tillämpningsområde

1 § Syftet med denna lag är dels att ge Polismyndigheten möjlighet att behandla personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt, dels att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks vid sådan behandling.

2 § Denna lag gäller vid Polismyndighetens behandling av personuppgifter i ett sådant register som myndigheten enligt 6 § får föra för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Förhållandet till annan reglering

3 § Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter som omfattas av EU:s dataskyddsförordning gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag.

4 § Denna lag gäller utöver brottsdatalagen (2018:1177).

Personuppgiftsansvar

5 § Polismyndigheten är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt denna lag.

Rätt att föra register och ändamål med behandlingen

6 § Polismyndigheten får med hjälp av automatiserad behandling föra register som avser barn och unga som av en socialnämnd har meddelats ett särskilt villkor enligt 4 kap. 3 § 5 lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Personuppgifter får behandlas i registret om det är nödvändigt för att fullgöra myndighetens uppgifter enligt nämnda lag.

Innehåll i registret

7 § Ett register enligt 6 § får innehålla uppgifter om

1. barnets eller den unges namn, person- eller samordningsnummer och kontaktuppgifter,
2. det särskilda villkorets innehåll och omfattning,

3. huruvida det särskilda villkoret gäller inom ramen för utdömd ungdomsvård, och

4. den ansvariga socialnämnden.

Om den som beslutet avser är under 18 år får registret även innehålla uppgifter om

1. vem som är barnets vårdnadshavare och kontaktuppgifter till den personen, och

2. kontaktuppgifter till den eller dem som har ansvar för att ha uppsikt över barnet, om barnet enligt det särskilda villkoret ska uppehålla sig på en annan anvisad plats än i bostaden.

Tillgången till personuppgifter

8 § Tillgången till personuppgifter som får behandlas enligt denna lag ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Den personuppgiftsansvarige ska göra systematiska och återkommande kontroller av om någon obehörigen kommer åt de personuppgifter som får behandlas.

Längsta tid för behandling av personuppgifter och gallring

9 § Personuppgifter får inte behandlas efter det att Polismyndigheten har fått information från socialnämnden om att det särskilda villkoret att uppehålla sig i bostaden eller på en annan anvisad plats som kan likställas med bostad har upphört.

Uppgifter som enligt första stycket inte längre får behandlas ska gallras.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga *Föreslagen lydelse*

2 §

I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av barn och unga eller av missbrukare, den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende och den särskilda lagstiftningen om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården,

2. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd,

3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,

4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,

5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,

6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,

7. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,

8. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall, och

9. verksamhet enligt lagen (2026:000) om utredningar för att förebygga suicid.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–8. Med socialtjänst avses vidare uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 9.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Bilaga 8

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),

dels att 26 kap. 1 § och 35 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 35 kap. 21 a §, och närmast före 35 kap. 21 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremissen För Föreslagen lydelse
barns rättigheter och trygghet – en
ny lag om omhändertagande för
vård av barn och unga*

26 kap.

1 §

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av barn och unga och av missbrukare utan samtycke, den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende och den särskilda lagstiftningen om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården, och
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas, den särskilda lagstiftningen om vård av barn och unga och av missbrukare utan samtycke, den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende och den särskilda lagstiftningen om särskilda befogenheter för den statliga barn- och ungdomsvården, och
3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdad, och
4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänförs till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,
3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, omhändertagande för vård av barn och unga inom socialtjänsten eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke för endast en av vårdnadshavarna, eller
4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken,
5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare, eller
6. verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud enligt 13 kap. 1 eller 6 § lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga.

2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård, om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten eller insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omhändertagande för vård av barn och unga inom socialtjänsten eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Register över vissa särskilda villkor inom socialtjänsten

21 a §

Sekretess gäller i verksamhet som avser förande av register enligt lagen (2026:000) om Polismyndighetens behandling av personuppgifter enligt lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2025:400)

dels att 1 kap. 2 och 3 §§, 11 kap. 5 § och 30 kap. 12 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 19 a kap., en ny paragraf, 30 kap. 6 a §, och närmast före 30 kap. 6 a § en ny rubrik av följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremissen För Föreslagen lydelse
barns rättigheter och trygghet – en
ny lag om omhändertagande för
vård av barn och unga*

1 kap.

2 §

Med socialtjänst avses i den här lagen

1. verksamhet som bedrivs med stöd av denna lag,
2. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
3. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende,
4. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga, *eller*
4. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga,
5. verksamhet som bedrivs med stöd av lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas, *eller*
5. verksamhet som en socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse ska bedriva enligt någon annan lag eller förordning.
6. verksamhet som en socialnämnd eller Statens institutionsstyrelse ska bedriva enligt någon annan lag eller förordning.

Verksamhet som Statens institutionsstyrelse bedriver med stöd av skollagen (2010:800) är inte socialtjänst. Tillsyn eller andra uppgifter som Inspektionen för vård och omsorg utför med stöd av den här lagen är inte heller socialtjänst.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Om en annan lag eller förordning innehåller en avvikande bestämmelse för verksamhet som avses i 2 § första stycket 2–5, ska den bestämmelsen gälla.

Om en annan lag eller förordning innehåller en avvikande bestämmelse för verksamhet som avses i 2 § första stycket 2–6, ska den bestämmelsen gälla.

11 kap.

5 §

Socialnämnden får tillhandahålla insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning. Följande insatser kräver dock alltid en individuell behovsprövning:

1. kontaktperson, kontaktfamilj eller kvalificerad kontaktperson, 2. vård i familjehem, 3. vård i LVM-hem, 4. vård i särskilda ungdomshem, 5. vård av barn eller unga mellan 18 och 20 år i jourhem, stödboende, skyddat boende och andra hem för vård eller boende utöver sådana LVM-hem och särskilda ungdomshem som avses i 3 och 4, 6. bostad i ett boende för äldre personer eller för personer med funktionsnedsättning som avses i 8 kap. 4 eller 11 §, och 7. vård i hem för viss annan heldygnsvård.	1. kontaktperson, kontaktfamilj eller <i>särskilt</i> kvalificerad kontaktperson,

19 a kap. Brottsamtal**Brottsamtal ska hållas med barn och unga vid misstanke om brott**

1 § Socialnämnden ska hålla ett särskilt samtal (brottsamtal) med ett barn eller en ung person som fyllt 18 men inte 21 år om Polismyndigheten har informerat socialnämnden om att barnet eller den unge är

1. misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, och
2. det kan antas att det är första gången barnet eller den unge är misstänkt för ett sådant brott.

I ett brottsamtal ska Polismyndigheten medverka om det inte är uppenbart obehövt eller om det finns särskilda skäl mot det.

Kallelse till brottsamtal

2 § Socialnämnden ska kalla till brottsamtal inom 24 timmar från det att nämnden fick information om brottsmisstanken. Innan kallelsen skickas ut ska socialnämnden kontakta ansvarig förundersökningsledare eller utredningsledare för att kontrollera om det finns hinder mot brottsamtal enligt 6 §.

3 § Till brottsamtalet ska socialnämnden kalla barnet eller den unge samt barnets vårdnadshavare eller annan som ansvarar för barnets dagliga omsorg. Om det är lämpligt får socialnämnden kalla både vårdnadshavare och den eller de som ansvarar för barnets dagliga omsorg.

Upplysningsskyldighet

4 § Socialnämnden ska snarast informera Polismyndigheten om tid och plats för brottsamtalet.

Tidsgräns för att hålla brottsamtal

5 § Ett brottsamtal ska hållas inom fjorton dagar från det att socialnämnden fick information om brottsmisstanken. Om det finns synnerliga skäl kan tiden förlängas. Samtalet ska i sådana fall hållas så snart som möjligt.

Undantag från skyldigheten att kalla till och hålla brottsamtal

6 § Socialnämnden ska inte kalla till eller hålla ett brottsamtal om det finns en risk att en förundersökning eller brottsutredning påverkas.

- 7 §** Skyldigheten att kalla till eller hålla ett brottsamtal gäller inte om
1. det pågår en utredning om socialnämnden behöver ingripa till ett barns eller en ung persons skydd eller stöd,
 2. barnet, den unge eller vårdnadshavaren har en pågående insats enligt denna lag eller lagen (2026:00) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas,
 3. barnet eller den unge är omedelbart omhändertagen eller vårdas enligt lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga eller lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, eller om barnet är omedelbart placerat eller placerat i skyddat boende enligt lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende,
 4. socialnämnden inom fjorton dagar från det att nämnden fick kännedom om brottsmisstanken, närvarar vid polisförhör med anledning av brottsmisstanken och i samband med det håller ett brottsamtal, eller
 5. det annars finns särskilda skäl.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

Delegering i ärenden enligt lagen om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas

6 a §

I fråga om lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas får socialnämnden endast delegera beslutanderätten till ett utskott i ärenden som anges i följande bestämmelser i den lagen:

1. insatser till eller särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga enligt 3 kap. 1, 4 och 5 §§ och 4 kap. 1, 3 och 5 §§,

2. särskilt övervägande av behov av insatser till och särskilda villkor för vårdnadshavare, barn och unga

enligt 3 kap. 6 § och 4 kap. 6 och 7 §§, Bilaga 8

3. läkarundersökning enligt 6 kap. 2 §,

4. drogtest enligt 5 kap. 5 §,

5. övervägande av om insatser och särskilda villkor fortfarande behövs enligt 9 kap. 1 §,

6. tillfälligt undantag från ett särskilt villkor enligt 4 kap. 8 §,

7. upphörande av insatser och särskilda villkor enligt 9 kap. 2 §,

8. vite enligt 8 kap. 1 §, och

9. begäran om hjälp av Polismyndigheten enligt 11 kap. 1 §.

Lydelse enligt lagrådsremissen För barns rättigheter och trygghet – en ny lag om omhändertagande för vård av barn och unga

Föreslagen lydelse

12 §

Bestämmelser om rätt för ordföranden, eller någon annan ledamot som nämnden har utsett, att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende och lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga.

Bestämmelser om rätt för ordföranden, eller någon annan ledamot som nämnden har utsett, att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (2024:79) om placering av barn i skyddat boende, lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga och lagen (2026:000) om insatser inom socialtjänsten när samtycke saknas.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.